

VÁROSOK

ÍRTA:

ÉHEN GYULA

ORSZ. KÉPVISELŐ.

I. KÖTET.

SZOMBATHELY

SEILER HENRIK UTÓDAI KÖNYVNYOMDÁJA

ELŐSZÓ.

Közeleg az idő, melyben a magyar parlament a városok rendezésének nagyfontosságú kérdésével fog foglalkozni. Nem lehet tehát közömbös sem a parlament tagjaiba, sem a városrendezés által érdekelt egyéb tényezőkre, hogy oly könyv birtokába jussanak, mely míg egyfelől feltárja előttük Európa egyes államainak városszervezési törvényeit, – addig másfelől a magyarországi városokra vonatkozó eddigi törvényalkotások gyűjteményéből, képet alkothassanak maguknak aziránt, hogy mily czélok és mily szempontok legyenek irányadók a külön városszervezési törvény megalkotásánál,

A külföldi példákat nem azért állítottam oda, hogy azok tán követendő mintául szolgáljanak; – hanem az ókor és középkor városai önkormányzati jogának kidomborításával iparkodtam szemlélhetővé tenni az egyes államok városai önkormányzati jogának lényegét és terjedelmét azért, hogy a magyar városoknak keletkezésük időpontjától való ismertetésével felhasználhassuk és gyakorlatilag megvalósítsuk azon külföldi intézményeket és törvénybeli rendelkezéseket, melyeket a magyar

géniusz ezen vonatkozásban megenged és a magyar nemzet tovább fejlődésére és megizmosodására gyakorlati értékűnek elismer.

Rendszerbe foglalt úttörő munkát kívántam végezni, melynek ha egyéb értéke nincs, mint ama törekvés, hogy a városrendezési törvény megalkotásánál adatokkal szolgáljak, – amennyiben e célom csak némileg is sikerült, teljesen meg leszek elégedve, mert elvégre minden haszon nélkül való munkát még sem végeztem.

Kelt B u d a p e s t e n , 1903. évi szeptember hóban.

ÉHEN GYULA.

BEVEZETÉS.

A VÁROSOK HIVATÁSA.

A városok a kultúrállam kifejlődésének nélkülözhetetlen eszközei. – A városok az ország életerős fenállásának élő szervei; szilárd oszlopai, melyeken az egységes állam fenséges épülete nyugszik.

A városok mint a tudomány és művészet, ipar- és kereskedelem középpontjai, nem pusztán a kulturális haladásnak közvetítő tényezői, hanem számottevő szerepre hivatvák egyúttal az ország közgazdasági életének előmozdításában is.

Városok nélkül nincs kultúrállam.

Az államalakulás első bölcsője a városok.

A városok jelentősége már a honfoglalás és honalapítás korszakában kezdődik, midőn az erre legalkalmasabbnak mutatkozó pontokon elsáncolt és körülbástyázott várakat épít az új hazát mindhalálig megvédeni kész fejedelem és hadsereg; hogy a béke áldásos napjaiban azután az ipar természetszerű kifejlődésének válják e hely nyugodt és csendes otthonává.

A városok honvédelmi, közgazdasági és kulturális hivatását tekintve, lényegileg nincs különbség város és város között; – de van igenis lényeges különbség a városok belső életének szervezetében, ezen szervezet szellemében és irányzatában, mely az önkormányzat

jogának szélesebb, avagy korlátolt alapon való érvényesülése mellett adja meg igaz mértékét a polgári szabadság gyakorlatának.

Szentpétervár városnak, éppen olyan város, mint Paris; Bécs olyan mint Róma, Berlin, mint Budapest és ily viszonyzatban egyéb városok. – Kérdés azonban csak az, hogy minő törvényes részesedése van a város teherviselő lakosságának a város ügyeinek intézésében és minő befolyást gyakorol a lakosság, autonóm testülete és közegei által a város kormányzatára.

Nagygyá és virágzóvá Franciaország városai XIV. Lajos és Napoleon korában lettek. Ez időben érték el virágzásuk tetőpontját; polgárai akkor lettek gazdagokká és éltek gondtalanul.

És ha maga az anyagi jólét elégséges volna az emberiség eszményi céljának megvalósítására: akkor nem volna igazi értéke a szabadságnak; 'megsemmisülnének az ideálok, melyekért, mint az emberi törekvések végcéljáért küzdünk, fáradunk, s ha kell érte vért és életet is áldozunk!

Az a korlátolt értelemben vett polgári megelégedés, mely a városi polgárnak szűk körében felénk mosolyog s mely a gondtalan élet megteremtőjének egyenlő mértékkel méri háláját, akár autokratikus célok, akár szocialisztikus velleitások idézték elő az egyéni boldogulás szerencsés alakulását; ez a teljesen elvont és önző megelégedés nem lehet mértékadó a városok hivatásának megítélésében!

Eszményi hivatásának magaslatán az a város áll, mely polgárainak megelégedést teremtő jóléte mellett, egyúttal a kultúrának és a közszabadság előmozdításának is zászlóhordozója; mely az anyagi jólét megteremtésével kapcsolatban a szellemi élet alkotó munkájában

szerzett kincseit is szétosztja a nemzet minden rétegében és ekként válik egy egész ország regenerátorává, melyen a modern állam eszménye, mint lerombolhatatlan szilárd alapon teljes biztonsággal felépülhet.

Az anyagi és szellemi jólét tehát a szabadságnak ikergyermekai. Teljes szabadság csak ott van, hol úgy az anyagi, mint a szellemi téren a megelégedés érzete vert gyökeret a nemzet minden rétegének lelkületében.

A városok gazdagsága és azok lakosságának intellektuális ereje, nem önző cél magukért a városokért, hanem oly áldásos forrás, melyből, mint közgazdasági és kulturális tényezőtől meríti fejlődésének nélkülözhetetlen feltételeit az egész nemzet.

Az a szellem tehát, mely a városok közéletét át-
hatja, nem elzárt helyiségnek bágyadt fénye, hanem hatalmas lángoszlop, mely az egész nemzetnek világít s mely melegét szétárasztja az ország félreeső zugának legszerényebb kunyhójába is.

Ekként fogván fel a városok hivatását, megállapíthatjuk, hogy az országos kormányzat és a nemzet alkotmányának formája lényeges befolyást gyakorol a városok belső életének és szellemének alakulására.

Habár nem lehet tagadni, hogy a régi hagyományokban megnyilatkozó nemzeti génusz megszabja mintegy irányát azon ösvénynek, mely a nemzet közérzületével, belső aspirációival azonosulva, elvégre az ország jólétének és megelégedésének eszményi céljához vezet.

Ezen szempontból tehát az egész emberiség sorsát szabályozó merev törvényeket alkotni avagy megállapítani annyit jelentene, mint egyforma mértékű ruhát szabni gyermeknek és felnőttnek, alacsony és magas természetűnek egyaránt.

Mindamellett vannak vezérlő elvek, vezérlő kérdések,

melyek fontos szerepet visznek a nemzetek fejlődésének történetében; s mint ilyenek döntő befolyást gyakorolnak a városok hivatásának betöltésére irányuló köztevékenység lényegére és irányzatára.

Ilyen fontos kérdések egyike az ország kormányzatában és alkotmányában a centralizáció és decentralizáció kérdése.

Monarchikus államban az állami élet funkciójára legkedvezőbb a népképviselési alkotmány s az ebből alakított parlamentáris kormány szervezete; tehát a törvényhozói és végrehajtói hatalomnak népképviselési alapon nyugvó összpontosítása, – Míg ellenben a városok és községek életerős fejlődésének alapfeltétele az egyéni szabadságnak minél szélesebb alapon nyugvó érvényesülésében, vagyis a helyi önkormányzatnak, – természetesen az egyéni felelősség feltétele mellett – való minél szabadabb tevékenységében keresendő.

Az a szabadság, melyet az autonóm joggal felruházott városok polgársága saját ügyeinek egyéni felelősség mellett való intézésében kifejt, nem pusztán a helyi közviszonyok kedvező alakulásának egyik legfontosabb tényezője, hanem egyúttal a nemzet anyagi és szellemi fejlődésének is egyik leglényegesebb biztosítója.

Minél nagyobb intellektuális erőt képvisel egy város lakossága, annál szélesebb alapon nyugvó autonóm joggal ruházandó az fel.

Minél kisebb az intelligencia a városokban: annál inkább válik szükségessé és elkerülhetetlenné a felsőbb beavatkozás és a felsőbb befolyás érvényesítése; nehogy az autonóm joggal való helytelen élés, avagy éppen visszaélés kártékony hatása bizalmatlanságot és elégtelenséget szüljön a törvényes rend és kormányzat helyesége és célszerűsége iránt.

Az állami érdekeknek és a helyi önkormányzat érdekeinek helyes összeegyeztetése képezi tehát a várospolitikai kérdéseknek azon nehéz problémáját, melynek célszerű megoldásától függ a városok hivatásának sikeres betöltése is.

Valamint nem élhet legnemesebb céljának és hivatásának az a város, melyben az állam mindenhatósága az irányadó; éppen úgy nem teljesítheti államalkotó és fentartó hivatását azon város sem, melyben az autonóm jogok gyakorlatának szertelensége az intellektuális erők gyengeségéből sarjadzik fel.

Ahol az államhatalom joga végződik, ott kezdődik a városok autonóm jogának gyakorlata.

Ennek a demarkacionális vonalnak, az intellektuális erők értékének helyes mérlegeléséből és megítéléséből eredő megállapítása képezi tehát a törvényhozásnak legszebb s egyúttal legnehezebb feladatát; ügyelven arra, nehogy egyik vagy másik érdeknek kedvezve, felidézze a nagy és nehéz feladatok teljesítésének lehetőségét akadályozó kormányzat diszharmóniáját.

Ha a helyi önkormányzatnak az állami érdekekkel ütköző pontjai szabályosan egymáshoz illesztvék: akkor el van érve a városok szervezetének és szerkezetének az az eszményi formája, mely nemcsak polgárainak biztosítja a jólétet és szabadságot, hanem áldásthozó tényezőjévé válik az egész nemzet boldogulásának is!

A városok közéleté, a nemzetek közéletének hű tükré. – A városok közéletében lüktető erő adja meg csalhatatlan mértékét, szimptomáját a nemzet közgazdasági és kulturális életének.

S bár minden állam városai életerős fejlődésének közszellemére rásüti bélyegét a nemzet géniusza, fel

kell mégis ismernünk azt a közös vonást, azt a közös jelleget, mely az urbanitás gyűjtő fogalmában jelentkezik.

Midőn tehát a városok hivatásáról beszélünk: akkor a fősúlyt azok külső jellegének és intellektuális erejének hatására fektetjük és nem komplikáljuk a belső organizmus szellemével, mely már történelmi tradíciók eredménye.

Grünwald Béla a hírneves publicista »A régi magyarország« című művében többek közt így ír általában a városokról: »A város nemcsak a gazdasági fejlettség eredménye, hanem az emberi kultúra magasabb fejlődésének föltétele. A történelem bizonyítja, hogy tulajdonképpen nincs is más kultúra, mint a városi; – mert a kultúra nem egynek műve, hanem a nemzet egyes nagy osztályai hivatásszerű, sok nemzedéken át folytatott állandó munkájának eredménye.«

»A városok polgársága szűk helyen él együtt, ezért viszonyai bonyolultabbak is, de az együttélés szellemileg fejleszti, erkölceit csiszolja. – Az emberek itt képzetebbek s fegyelmezettebbek. – Az egyes önérték emelkedik s követeli a szabadságot s az általános elnyomásban és jogtalanságban a városok a jog és szabadság szigetei.«

»Hogy valamely nemzet mire képes, mit képvisel az emberiség életében, csak a városok lakosságának kulturái munkájából tudjuk meg. – Egy görög városnak mint Athén, kulturái hagyatéka, melyből csak töredékek jutottak reánk, nagyobb értékű az emberiségre nézve a világ összes harcias törzseinek hőstetteinél.«

Aranyszavak ezek, melyeknek igazsága beragyogja a városok kulturmissziójának egész valóját; megszabván a helyes irányt, melyben a városok hivatásának nagy feladataiban érvényesülnie kell.

I. FEJEZET.

AZ ÓKOR VÁROSAI.

Azok, akik a letúnt ezer évek múltjában bűvárkodva az állami élet keletkezésének kérdéseivel foglalkoztak, egyértelműen vallják, hogy a homogén elemek: családok, törzsek szövetkezését, az első társadalmakat, az ős községi életet a közös hit talajából fakadt vallási kultusz szervezte, ápolta és fejlesztette.

A hinduk szt. könyvei az emberi társadalom első törvényeit az istenek ajándékának tartják; a görög közmondák és istenregék mythosai világos magyarázatát adják annak, hogy az ős phratriák a kultuszközösség alapján miként egyesültek Cecrops Athenaejivé; a világhódító Róma alapítása és első községi szervezete is félreismerhetetlenül magán hordja vallási jellegét. Az ó-kori népek felfogásában általános az a vonás, hogy az emberek csak az istenek segítségével alapíthatnak városokat és csak az ő segítségükkel tarthatják fen azokat. Erre vallanak a városok alapítása alkalmával végzett szt. szertartások, a melyekkel az isteneket mintegy hozzá kötötték a városokhoz úgy, hogy a régiek fogalmi szerint maga a város nem volt egyéb, mint bizonyos szt. határ által kerített oly vallási hely, hol az emberek isteneikkel együtt laktak; még pedig oly benső közösségben, hogy valamint képzeletük szerint az istenek örökös védelemben részesítik a várost, az emberek sem hagyhatják el városaikat véglegesen soha.

A város az istenek helye volt, a kiket épp úgy tiszteltek a közös városi szenthelyen, mint a család tisztelte tűzhelyénél a maga külön isteneit; és valamint a családi kultuszban csak az illető családtagok vehettek részt, a város közös szentélyében is csak azok jelenhettek meg jogosan, a kik a várost alkotó nagy család tagjai, a várost védő istenek védettjei, azaz polgárok voltak. Ki voltak tehát onnan zárva a nem polgárok: a rabszolgák és idegenek, mint akiknek semmi részök sem volt a város vallásában.

Mivel a polgári jogok élvezete a községi vagy városi kultuszban való részvételtől függött, természetes, hogy csak polgár vehetett részt a vallási szertartásokkal kapcsolatos községi életben, a népgyűléseken, a törvényhozó és választó gyűléseken, a törvényszéki tárgyalásokon; csak polgár lehetett tisztviselő, a községi kormányzat minden ágazatában ő volt a kizárólagos tényező.

E kizárólagos jog lett forrása amaz egymást változtató forradalmaknak, a melyeknek során a polgári jog megosztása folytán az erős municipális rendszer is lényeges változásokon ment keresztül, anélkül azonban, hogy az állami és községi élet vallási jellegén csorba esett volna. Az ó-kor két nagy népénél, a görögnél és rómainál, a vallás volt az a talizmán, mely a jövőbe vetett hitet táplálta, az a középpont, mely körül a kormányzat forgott, az a hatalom, mely a politikát irányította, az államot fentartotta; ezért mondhatta Horatius a római népről: »Dis te minorem quod geris, imperas.«

A közös istenek kultusza teremtette mes: a nemzeti közérzetet a szétszórt görög városok között, a vallás politikája teremtette meg és szabályozta az amphictyonákat és a görög gyarmatokat; a vallás hatalma tette centrummá Rómát, mikor ez kultusza megosztásával és

az idegen istenek meghonosításával a szövetkezelt és meghódított városokat, tartományokat, hatalma alá hajtotta.

Mínthogy az ó-korban a városok voltak a vallási élet középpontjai, magától értetik, hogy a városokban fejlődtek ki, ezekből kiindulva éreztették hatásukat mindazok a politikai, közgazdasági, társadalmi és kulturális intézmények, melyek e kultuszból táplálkozva és a kultuszon megizmosodva a népek haladásának, jólétének előmozdítóivá lettek; a melyek mind elernyedtek és erejükvesztetten mind megsemmisültek, a mint erkölcsi alapjukat, a vallási kultuszt, az eszmék forrongása és e forrongás nyomában fakadt új világnézet megdöntötte.

Pericles hatalmas Athenaejét megdöntötték a nemzeti vallással háborúskodó filozófiai iskolák és a felburjánhótt sophistika talaján nagyra nőtt önző demagógia; a világbíró Róma hatalmát megtörte az evangélium szava, fényét elhomályosította a kereszt jeléből előtört viláosság.

Célom nem engedi meg, hogy ez eszmék felvetése kapcsán elmerüljek a történet – filozofia tanításaiban és részletesen feltüntessem, hogy a vallás mikép hatotta át az ó-kori állam és községi élet összes intézményeit: az ó-kori városok civilizáló erejének, a közjólét emelésére gyakorolt hatásaiknak némi jellemzésére csak néhány, a történelemből eléggé ismert adatra utalok, a melyek a régi görög és római városok közgazdasági és kulturális életére és maguknak a városoknak hivatására leginkább jellemzők.

Tekintve az ó-világ két leghatalmasabb városát Athenae és Rómát; mindkettőt fénykorukban, hatalmuk és virágzásuk tetőpontján, amazt Pericles idejében, emezt az első császárok korában.

Mindkettőt hatalmas bástyafal övezi, a melynek kapuin gyalog- és kocsiközlekedésre berendezett, kövezett úton lehetett a városba jutni.

Utcáik szűkek, görbék és rendetlenek. A házak – nem számítva a középületeket – közönségesek; Athenaeben alacsonyok és igénytelen külsejűek, Rómában a magánosok fényes palotái mellett sem a hatalmas bérházak (insulae) sem a szegények apró lapostetejű és kéménynélküli viskói nem nyújthatnak kellemes látványt. Anyaguk kő és égetett téglá; de a szegényebb részekben égettelen tégláépületek (vályog) és Rómában faházak is voltak láthatók. Athenae a perzsa háborúk után, Rómát Nero uralkodása alatt a nagy tűzvész után építették újra. Az újjáépítés körül szerzett érdemek amott Cimon és Pericles, itt Nero nevéhez fűződnek. Cimon kezdte el az Ilissus síksága felett emelkedő Acropolis helyreállítását, Athenae hajdani erősségét, a mely rövid idő múlva elveszte e jelentőségét és lett belőle vallási központ és a művészet remekeinek kincstára.

Manapság is csodálkozva szemléljük a Propytaeak romjait, Nice Apteris istennő kised templomát, a képház egyszerű helyiségeit, melyekben hajdan egy Potygonotos képeit mutogatták; képzeletünk előtt megjelenik Athena-éreszobra, Phidios szobrász alkotása, látjuk a szűz istennő világhírű templomait: a hatalmas Parthenont, melynek márvány-falai oromzatát utolérhetetlen művészetel alkotott szoborcsoportozatok és reliefek díszítették és az Erechteiont. A görög építő- és szobrászművészet fénykorának az emlékei voltak a régi Athenae és az egész egy Görögország legdrágább kincsei, melyeket a művész szelleme a hellénséget védő isteneknek szentelt és a melyekben a hellének művészi érzéke örökbecsű mintákat talált.

A műrekekkel ékes Akropolis körül feküdt a régi város 10,000 hazával és 180 ezer főre menő népességével. Nevezetességű volt az Areopagus sziklája, hol

az Areopag bírósága ítélkezett; a Pnyx halma, a hol a népgyűléseket tartották, a Dionysios-színház, melynek színpadán oly hihetetlenül nagyra nőtt a görög drámai irodalom; a zene művelésére szánt Odeum, a bonlenterian, az ötszázak tanácskozó háza, a gymnasium, a stadium, az istenek templomai, az istenek és hősök szobra stb., mely utóbbiak Athenaet a művészetek városává avatták.

Roppant méreteivel, hatalmas arányaival emelkedik ki az ó-világ városai közül a Tiberisz parti Róma, a római világbirodalom fővárosa. Lakói számát a második évszázadba Kr. u. 1¹/₂ millióra teszik. Aurelianus császár kezdette és Probus császár fejezte be építését annak a hatalmas körfalnak, mely a 14 kerületre osztott várost körülvette. 37 kapu vezetett a városba, 19 vízvezeték adta a vizét, 8 híd kötötte össze a Tiberiszt. Volt 423 utcája, 1790 palotája, 46602 lakóháza, 11 hatalmas közfürdője, 856 fürdőteremmel; 1352 közkútja, 423 temploma, 36 diadalíve, 10 bazilikája stb.

E számok eléggé jelzik a város hajdani nagyságát. E mellett tanúskodnak nagy középületei, melyek nemcsak művészi értékükkel, hanem főleg hatalmas méreteikkel keltettek bámulatot.

Nyilvános terei közül való a Forum Romanum, a világ sorsát intéző római nép nyilvános életének góc-pontja, a császárok fórumai, a különféle árucikkpek piacai. Legnagyobb közttere volt a »Campus Martius.« A fényes templomok mellett, mint az építőművészet remekei kiválnak a Palatínuson levő császárpaloták, különösen Nérónak arany-háza. A nép mulattatására szánt épületek voltak: a Circus Maximus, a világ egyik legnagyobb és legremekőbb épülete, amely 380 ezer embert tudott befogadni falai közé; a színházak és a világ csudája: az amphitheatrum Flavium (Colosseum)

a melynek körben futó padsoraiból 80 ezer ember nézhetett egyszerre a gladiátorok élet-halál harcát és a vadhajszák izgató jeleneteit.

E két nagy város nagyságát vallási, politikai, közgazdasági és közigazgatási intézményeinek köszönhetjük, azoknak az intézményeknek, a melyek a korábbi államoknak, városoknak örök mintákat adtak, a melyekben modern intézményeink ős típusait tiszteljük.

Athenae és vidéke jólétének forrásai a földművelés, baromtenyésztés, érc- és kőbányák voltak.

Magának Athénnek 'sziklás vidéke nem volt alkalmas a földművelésre, az athenaeiek birtokai elszórva feküdtek Attika különböző részein, a hol a rabszolgák egész seregei művelték a földet. Ugyanezt állíthatjuk Rómáról, mely szintén kívülről kapta a föld terményeit: gabonát, bort, olajat és gyümölcsöt.

Birtokaikat nem táplálta a tőke, azok termékenységet nem tőkebefektetésekkel, hanem a munkaerő szaporításával iparkodtak előmozdítani. A munkaerőt a rabszolgák szolgáltatták, akik roppant számáról biztos adatokat hagytak reánk a régi feljegyzések. Ezek szerint Pericles korában Attika 465 ezer lakója közül 300 ezer; a római birodalomba Claudius császár uralkodása idején a 180 millió lakó közül 120 millió volt a rabszolga. De a szabademberek jóléte sem irigylésre méltó. M. Philippus – mint Cicero megjegyzi – a népgyűlés elé terjesztett egy telektörvényjavaslatának megokolása közben felhossa, hogy Romában alig található 2000 vagyonos polgár. Romában tehát nem volt vagyonos középosztály; a nagy vagyon és a nyomasztó szegénység között mérhetetlen űr tátongott. Okát adja ennek a romai felfogás, melynek még a legkomolyabb tudósok is hódoltak; így p. o. Cicero a többek között így ír a kötelességekről (I. 42.)

szóló könyvében: »Szabad emberhez nem illő s piszkos a bérért dolgozóknak s mindazoknak a keresete, kiknek nem művészetét, hanem munkáját veszik meg (De off. I. 42.) A szabad ember előtt a munkának nem volt becse, inkább megvetette a munkát, éhezett, henyélt, sütkérezett a Mars mezőn, tapsolt a színházakban, ujjongott a fórumon és az éhség gyötrelmei között epedve várta az ingyen kenyér kiosztását.

Az elszegényedés e nagy mértékéhez nagyban hozzájárult az ipar tengése. Minden mesterség *ars sordida*, azaz piszkos foglalkozás számba ment, melyet nemcsak polgár nem űzhetett, de a vele való foglalkozás még a legegyszerűbb szabad embert is lenéztette. Voltak ugyan Romában mesterember-céhek, az úgynevezett collegiumok, melyek egy-egy szabadon választott patronussal az élükön zárt testületeket képeztek, külön társulati szabályzatokkal, külön birtokkal, melyeket Róma és a többi város külön védelemben részesített; de ezek a céhek nem az életszükségletnek, hanem inkább csak a fényűzésnek érdekeit szolgálták. A közönséges iparcikkeket házilag készítették. A vagyonos emberek rabszolgái között minden iparág megtalálta a maga munkásait, kik apróbb műhelyekben vagy a nagy gyárakban nemcsak az urak használatára készítették az iparcikkeket, hanem ezekkel a kereskedést is ellátták. De leginkább bénította az ipart az állami gyárak és az egyes császárok gyárainak versenye, a melyekben ezer-ezerszámra dolgoztak a rabszolgák, akik a pusztá élelmezésen kívül egyéb bért nem kaptak és így oly olcsón állították elő az iparcikkeket, hogy a magán vállalkozók, a szabad iparosok velők versenyre nem kelhettek.

A demokratikus Athenaeben bár legnagyobb részben szintén rabszolgák állanak az ipar szolgálatában, az

iparral való foglalkozást nem tekintették lealázónak, sőt a demokrácia legnagyobb férfiai: Solon, Themisthokles és Pericles megkülömböztető tiszteletben részesítették az iparosokat, a kik közül nem egy emelkedett a legmagasabb politikai tisztségekre.

A Pericles korában virágzó ipar Athenae történetének egyes korszakaiban, midőn az állami érdek megkívánta, különböző rázkódtatásokat szenvedett; az ipari termékek behozatala és kivitele gyakran erős megszorításnak volt alávetve, különösen háborúk idején, mikor p. o. a fa, viasz, szurok, kötél, tömlő, szóval minden a hajó felszereléséhez tartozó ipartermék kivitele tiltva volt; és nem egyszer mért a törvény halálos büntetéstannak a fejére, aki az ellenségnek fegyvert adott el. Athenae szövetségeseivel és a tengeri tartományokkal állandóan élénk kereskedelmi összeköttetésben állott. A Piraeus kikötő volt a kereskedelem középpontja; itt állomásoztak a hajórajok, itt telepedtek meg a nagykereskedők. Ide szállították a közép-tenger partvidékéről a gabonát, bort, vasat és bronzot, a Fekete-tengermenti tartományok rabszolgáit, bőreit; itt árulták Thracia és Macedonia épületfáit, Phrygia és Miletus gyapjút és szőnyeget Cyprus érceit, Egyptom papyrusát, Phoenicia és Sicilia gyümölcsseit, Athenae iparcikkeit: ércműveket, bőrárukat, agyagedényeket innen szállítottak a Földközi-tengerparti városokba.

A tengeri utakat a kalózok ellen állandóan örökdő hadihajók biztosították; az állam szigorú adóssági törvényei megszilárdították a hitelt; a rendezett kereskedelmi törvények, a pénz, mérték és sulyok éber ellenőrzése bizalmat keltett a kereskedés iránt.

Vámok fejében az áruk értékének 2%-át fizették, hadiadót a hajótulajdonos polgárookra nem vetettek. Va-

lamint Athenaeben, Rómában is csak a tengeri kereskedést közvetítő vagyonos és rendszeren lovagrendi nagykereskedők, – a negotiatores – részesültek tiszteletben; az idegenekből és szabadon bocsátott rabszolgákból álló kiskereskedők, a szatócsok – institores – foglalkozása mindkét helyen megvetés tárgya volt.

Az a felfogás, mely minden pénzért való foglalkozásban polgárhoz nem illő, piszkos üzletet látott, idővel veszített merevségéből és a köztársaság korának végső századában a tőkepénzesek belátván a kereskedelem hasznothajtó jelentőségét, részvénytársaságokká egyesülve kezükbe vették a kereskedést, a mely a császárok korában a római birodalom határai között állandó vagyonszám és személybiztosság, pénzegység, a római pénznek az egész világon elismert értéke, és a birodalom hatékony támogatása mellett rendkívüli virágzásra emelkedett és nemcsak az ó-kor ismertebb kultúrállamaival tartott fenn összeköttetést, a melyekben a római kereskedők nagyobb számban voltak találhatóak, hanem elhatott keletnek Indiába, északnak a balti tenger vidékére, a melylyel főleg Vespasianus császár korától fogva igen élénk borostyánkereskedést űzött.

Amit a kelet ipartermékekben, a nyugat és észak, a föld és tenger terményekben felmutathatott, azt a tengeren járó hajók, a Tiberis tutajai, a kítűnő római országutakon közlekedő társzekerek mind Rómába hozták össze, a hol a gabona, hal, bor, marha stb. piacain, a nagy bazároknak (basilicae) és a kis boltokban az óvilágban párját ritkító forgalom uralkodott.

A Rómában összegyűlt kereskedelmi cikkek java-része szárazföldi és vízi utakon elkerült a provinciákba, a hol az élettelen tárgyak épp oly terjesztőivé lettek a római kultúrának, mint azok a kereskedők, kik a római

légiókkal együtt vonultak a nagy birodalom különféle tartományába, a hol többen közülök végleg le is telepedtek.

Magától érthető, hogy a nagy kereskedelmi forgalom roppant tökét halmozott össze Rómában; s hogy az a pénz, a melyet a provinciák Rómába szállítottak, s a melyet Róma a provinciákba küldött, Rómát egy nagy pénzüzet középpontjává tette, úgy, hogy minden rázkodtatás, mely az egyes provinciák pénzvizonyait érte, Romában is érezhető volt; és viszont a római pénzüzetkedés athenaei mintákon fejlődött ki, csakhogy több oldalú és kiterjedtebb volt, mint az athenaei.

A kölcsönök után fizetett kamat magassága időközönként változott. Rómában a törvényhozás gyakran erélyes intézkedésekkel iparkodott gátat vetni az uzsora szertelenségének, még sem volt megakadályozható, hogy p. o. a császárok korában a pénzüzetek és magánhitelezők az adósoktól havonként a kölcsönösszeg egy századrészét kamatként ne követeljék, ami 12% kamatnak felel meg; még magasabb volt a kamatláb Athenben, a hol a 18-20%-ot is meghaladta.

Athenae hatalmi állása pénzügyein nyugodott. Jelen-tős jövedelmeit alkották: 1. az attikai szövetségbe tartozó szigetek és városok adója, a mely évenként 4-500 talentumra emelkedett. Ennek az összegnek $\frac{1}{60}$ részét évenként tartalékalapként kezelték, mely a 435-ik évben Kr. előtt 9700 talentumra emelkedett;

2. bírságpénzek, melyeknek egy harmadrésze a feladóké volt, továbbá a halálraitéltek és száműzöttek elkobzott birtokainak ára;

3. a bérbeadott vámok jövedelmei;
4. a laurioni ezüsbányák jövedelmei;
5. a metoikoi fej- és iparadója

A polgárok egyenes adót nem fizettek, csak a hajóhad felszerelésére és fentartására és bizonyos vallási kiadások fedezésére voltak kötelezve.

A város évi jövedelmét Pericles korában 1500 talentumra becsülték.

A város kiadásai a mi fogalmaink szerint jelentéktelenek voltak. így p. o. az archonok fejenként egy-egy napra 4 obolos díjat kaptak. *A tisztviselők legnagyobb része fizetés nélkül szolgált.* A közpénztárból fizették azoknak a polgároknak napidíjait, akik a törvényszéki tárgyalásokon és népgyűléseken megjelentek, ülésenkint 1-3 obolost; ugyaninnen kapták 1 drachmányi napidíjukat a tanácsosok. A közjövedelemből tartották az állami rabszolgákat, a scytha íjjászokat; ebből fizették a lovas katonák lótartását. Jóval nagyobbak voltak azok a kiadások, melyeket a város nevében bemutatott áldozatokra, a szent helyekre (Delos, Delphi) küldött követségekre, ünnepre stb. fordítottak, és a mikbe az érdemes polgárok eltartása és megjutalmazása, a szegények élelmezése került.

Rendkívüli kiadásokat okozott a háború, a zsoldosok és a hajóhadak felszerelése, a csatákban elesettek eltemetése, a középületek építése stb. A város e terhein szükség esetén önkéntes adományaikkal könnyítettek a tehetősebb polgárok, akik, mint említők, vagyoni állapotukhoz mérten állandóan segítették a várost a hajóhadak, a játékok és ünnepek költségeinek fedezésében.

Rómának, mint önálló városnak, pénzügyeiről nem lehet szó; közigazgatása teljesen bele volt illesztve az állami szervezetbe. Azok a magisztrátusok, akik Rómában a senatus és népgyűlések felügyelete és ellenőrzése alatt a pénzügyek ellátásával voltak megbízva – Róma háztartását a birodalméval együttesen vezették.

De Róma volt a birodalom középpontja; itt volt Saturnus templomában az államkincstár és a császárok korában ezek házi pénztára.

Az államkincstár fedezte az udvartartás költségeit, fizette a tisztviselőket, ellátta az állami isteni tiszteletet, fentartotta a középületeket, utakat; fizette a katonák zsoldját, gondoskodott a városi lakosság között kiosztandó gabonakészletről stb.

Az állami jövedelem forrásai voltak az egyenes és közvetett adók: a tartományi lakók föld- és fejadója, a publicanusok által fizetett bérek, a vámok, az örökösödésre és adás-vevésre kirótt illetékek.

A személy- és vagyonbiztosság védelmére hozott törvények felett való örökösödés és a megsértett jogrend orvoslása céljából Athenaeben is, Rómában is kitűnően szervezett bíróságokat találunk.

Athenaeben a 10 drachmáig terjedő bagatell-ügyekben a 40-es tanács tagjai Ítéleztek, a kik a városban és hozzátartozó községekben felkeresték a pörös feleket és pereiket ott a *helyszínen* döntötték el; a nagyobb pereket az archonok vizsgálták át és ha törvényszéki tárgyalásra alkalmasaknak találták, azokat a heliasták nevű esküdtbíróság elé utasították; ide kerültek azok a perek is, a melyek a 40-ek tanácsa és a nagy számban működő békebírák előtt nem nyerhettek elintézését.

Ez esküdtbíróság tagja volt mindazon, életének 30-ik évét betöltött polgár, aki a bírói tisztteljesítésére önként jelentkezett és aki a bírói esküt letette. A jelentkezett polgárok közül, kiknek száma 5 és 6000 között változott, sorsolás útján 200-300 tagból álló 10 szakosztályt alkottak, a melyek naponként a város más-más helyén végezték a bíraskodást. Nem voltak ők képzett

bírák, kik titkos golyószavazással és minden felelősség nélkül ítélték.

Naponkint és fejenkint 3 obolos díjat kaptak, amely összegből egy görög polgár – ha szegényesen is – egy napon fentarhatta magát; és a szegény athenaei polgár szívesebben ellebzelt a törvényszéki tárgyaláson, minthogy több hasznot hajtó munkához fogott volna.

Rómában a köztársaság korában a bírói hatalmat egyes magistratusok, első sorban a praetorok gyakorolták, akik hatásköreiken belül büntető joggal (*correctio*) is bírtak.

A jogszolgáltatás terén az önkénykedésnek útját állták az Írásba foglalt törvények, a melyeket a kor igényeinek megfelelően folytonosan kiegészítettek és tökélyesítettek.

A polgárok pőréiben a praetor urbánus, a polgárok és az idegenek, valamint az idegeneknek egymás között felmerült peres ügyekben a praetor peregrinus volt a főbíró, akiknek tiszte idővel azonban csak arra szorítkozott, hogy a peres feleket kihallgatták, a peres ügy megvizsgálását és elbírálását előbb a polgári, később a bűnperekben is a 25-60 éves polgárokból válogatott bírákra bízták, akik bírói megbízatásukat kezdetben 1 évre nyerték.

Augustus császár a bírói tisztet életfogytig tartóvá tette és a bírák számát 4000-re emelte.

A polgári perekben a praetor minden egyes esetben külön jelölte ki a vizsgáló és ítélő bíróság tagjait (*iudex v. recuperatores*), akiknek ítéletétől nem volt felelősség; a bűnperekben, a hol a centuriai népgyűlés volt felelősség fóruma, a bírák közül az egyes gyakrabban ismétlődő bűnügyek megvizsgálására és megtorlására állandó bizottságokat – *quaestiones perpetuae* – szerveztek, melyek,

mint megannyi törvényszékek, valamelyik praetor, vagy quaesitor vezetése alatt álltak; mindegyiknek meg volt a maga saját szervezete és meghatározott számú esküdt-bírája.

Ez állami törvényszékek jelentősége a császárok korában jelentékenyen megfogyatkozott. A nagyobb bűnperekben ez idő alatt a senátus és a császár belső tanácsa (consilium) Ítélezett.

Athenae és Róma voltak az ó-világ szellemi életének középpontjai; a tudományok innen indultak hódító útjaikra, ezekben születtek meg a régi irodalom örökbecsű termékei; e városok falai között alkotta meg a művészet hatalmas remekeit, különösen Athenaeben, a nagy szellemek városában.

A görög tudományosság székhelye volt Athenae, ide sereglettek a tudósok és nem volt ember, aki a bölcsészet, csillagászat, történelem és egyéb tudományok terén kifejtett munkásságával nevet szerezve elkerülte volna Athenae városát.

A tudósok nagy tömegéből említjük Anaxagorást, Pericles barátját és tanítóját, aki a »Természet«-ről írt munkájában a világegyetem felett való hatalmat a szellemnek ítélte oda és felvilágosult gondolkozásával ellentétbe helyezkedvén a vallási felfogással, a nép boszuja elől menekülni volt kénytelen.

A csillagászatban és mennyiségtanban Pythagoras tanítványai, az orvostudományban Hippokrates váltak ki; a történetírás terén a világgjáró Herodotos után Xenophon és a történelmi kritika nagy mestere: Thukydides jeleskedtek.

A bölcsészet tudománya Pericles korában majdnem teljesen a körmönfont okoskodásairól híres sophisták

művelése alatt állott. Ezek megdöntötték a régi iskolák elméleteit és tanításaikkal drága pénzért oly elveket csepegtettek az ifjúság szívébe, a melyek egész Görögország jólétét fenyegették. Ellenök lépett fel Sokrates, a ki az önismeretet tette bölcséleti kutatásai alapjává és sajátos tanító módszerével addig támadta a sophistákat, míg végre is boszújuk áldozatává lett. Tanítványai közül legnagyobb volt Platon, kinek akadémiai tanításai a bölcsélet új rendszerét teremtették meg.

A tudománnyal karöltve fejlődött az irodalom. – Pindaros ódái, Aischylos, Sophocles és Euripides tragoediái, Aristophanes vígjátékai ma is bámulatunk tárgyai. A költészet e hervadhatatlan virágai mellett nagy fényt derítenek Pericles korára a képzőművészet alkotásai. Pericles korában fejt ki díszét a korinthusi oszloprend, e korban épült fel Iktinos tervei szerint a világhírű Parthenon; Mnesikles ekkor építé az Acropolisra vezető oszlopos bejáratot: a propylaiakat; ekkor állították helyre az Erechteiont. Ez építkezések 2012 talentumba (10 millió korona) kerültek, és óriási összegekbe kerültek azok a kisebb építkezések, szoborművek, melyek egyes jobb módú polgárok áldozatkészségéből díszítették az Acropolist és a város tereit.

A szobrászat legkiválóbb képviselői: Pheidias, Pericles barátja, aki szoborműveiben utolérhetetlen művészettel ábrázolta az istenekben megtestesült legfelségeesebb eszméket; Polykletos pedig az emberi test szépségeinek megalkotásában ragyogtatta lángelméjének összes képességeit.

A festészet terén kiténtek: Polygnotos, Agotharchos és Apollodoros.

Rómában Augustus császár uralkodása alatt érte el a latin irodalom aranykorát; a latin nyelv ebben a korban fejtette ki összes szépségeit.

E lendület oka a görög szellemnek hódítása a római birodalomban.

A görög művészek és tudósok kenyérkereset céljából felkeresték a gazdag rómaiakat; közülök számosan letelepedtek és mint házi tanítók egyes római családok körében terjesztettek a tudományt és tanították a művészeteket. Ehhez járult, hogy az előkelő római ifjak is százával keresték fel Athenaeumot, hogy közvetlenül meríthessenek a tudományok forrásából.

A terjedő görög kultúra nyomán nemesebb irányt vett a római művelődés, a mely a császár és magas rangú barátai (Maecenas) hathatós támogatása mellett az irodalom és művészetek terén örökbecsű alkotásokat hozott létre.

E korban írta Vergilius az ő hallhatatlan Aeneis-ét, Horatius klasszikus ódáit, remek epistoláit és satiráit; a lyrai költészet terén Ovidius és Catullus, Tibullus és Propertius szereztek hervadhatatlan érdemeket.

Virágzott a tudományosság. M. Terentius Varró rendkívüli irodalmi munkásságot fejtett ki a tudományok különféle ágaiiban. Sallustius kitűnő monographiáival új irányt adott a történetírásnak, Livius hatalmas munkájában lendületes nyelven írta meg a római nép történetét; Jul. Caesar művei a gall háborúról és a polgárháborúk történetéről szintén e korszak emlékei; az első császárok korára esik Tacitus történetírói tevékenysége.

A bölcsészetben Cicero után kimagasló tudósok: Seneca és Marcus Aurelius császár, a természettudományok művelésében kiváló érdemeket szerzett Plinius, a mérnöki szakmában Julius Frontinus, a gazdasági tudományban Cornelius Celsus; a jogi tudományok állandóan megtalálták művelőiket, de virágzásuk fénykorát mégis csak a Kr. u. 3. században érték el Gaius, Papinianus, Ulpianus stb. korszakot alkotó tevékenysége következtében.

A tudományok fellendülése maga után vont a közművelődés emelkedését Rómában nagyszerű közkönyvtárak keletkeztek, a magánemberek között is divattá lett a könyvgyűjtés, a miben nagy segítségükre voltak a gyorsan elszaporodó könyvkereskedések, a melyek seregszámra tartották a másoló rabszolgákat.

A görögökkel való érintkezés a képzőművészetekre is érezte üdvös hatását, bár meg kell vallani, hogy vajmi kevés az, a mit e téren római ember alkotott, mert a művészetet a császárok korában is a görögök és etruskok látták el; az ő alkotásaik azok a szoborművek, festmények, melyek a középületeket és a fényűzésben vetélkedő hatalmasok házait ékesítették.

Különösen az építészetben nyilatkozik meg a római nagyság. Augustus császár nagy gondot fordított a város szépítésére és nagyszerű épületekkel díszítette számos köztereit. Emelt templomokat, császári palotát, színházat és példájával hasonlóra buzdította a gazdagokat. Az ő uralkodása alatt kezdett Róma fényes várossá lenni és méltán mondhatta magáról: »Tégla várost találtam s márványt hagyok utódaimra«.

Utódai egymást multák felül a város szépítésében. Fényes templomok, hatalmas méretű basilicák keletkeztek. Megépültek a császárok fórumai, a Palatínus palotái, a pompás diadalívek, a vízvezetékek, fürdők, amphitheátrumok, circusok, színházak, a melyek mind arra voltak hivatva, hogy a világ minden tájáról Rómába özönlő idegenek előtt a római nagyság tanúi legyenek.

Athenae kormányformája Pericles korában a demokratikus alapon szervezett köztársaság volt.

A kormányzó hatalom a polgárság kezében volt, a mely azt a kebeléből választott tanács – boule – és a népgyűlés – ecclesia – által gyakorolta, a végre-

hajtó hatalmat a szintén kebeléből választott tisztviselőkre ruházta.

A tanács 500 tagból – bouleutai – állott, akiket a 30-ik életévüket betöltött polgárok sorából sorsoltak ki még pedig tekintet nélkül azok vagyoni helyzetére. Hogy tehát a tanácsban a legszegényebb polgárok is részt vehessenek, a tanácsosok hivataloskodásuk tartamára fejenként 1 drachma napidíjban részesültek.

A kisorsolt tanácsosokat a polgári élet tisztessége szempontjából a kisorsolás után vizsgálatnak vetették alá és a visszautasítottakat, valamint az időközben kilépetteket pótagokkal helyettesítették.

Az 500 tanácsos 10 csoportba osztva 36-37 napi időközökben felváltva tanácskozott és a hivataloskodó tanácsosok hivatalos helyiségükben államköltségen étkeztek.

A tanács hatáskörébe tartozott a népgyűlés elé terjesztendő indítványok előleges megvitatása, továbbá a hadügy, pénzügy és a tisztviselők felett való felügyelet.

A népgyűlés rendszerint havonként négyszer ült össze a Pnyxen, vagy a piacon. Tagja volt minden fedhetetlen jellemű polgár, aki 20. életévét betöltötte. Minden résztvevő egy-egy ülés után 1, később 3 obolos napidíjat kapott. Határozatai, melyeket kézfelemelés által történt szavazással hoztak meg, a kormányzat egész terére kiterjedtek: a külügyre, belügyre, pénzügyre, vallási ügyekre, a törvényhozásra, bizonyos esetekben az igazságszolgáltatásra, a polgári jog adományozására és tisztviselők választására.

A *tisztviselők* – archai – vagy sorsolás útján, vagy szavazással *1 évi időtartamra választattak*. Megválasztásuk után a dokimasia nevű vizsgálat alá kerültek, a mely nem képességeik kipuhatolására, hanem csak annak

a kutatására szorítkozott, vajjon egyéni és polgári tisztesség szempontjából nem tehető-e ellenök kifogás.

Hivatali évök lejártával a logisták hatósága előtt hivatali tevékenységükről esküvel erősített számadásra köteleztettek.

Legfőbb tisztviselő volt a 9 archon. E testület feje: archon eponymus joghatósága családi és örökösödési ügyekre, az archon basileus-é a vallási ügyekre terjedt ki; az archon polemarchos volt a hadsereg vezére, a többi 6 archon – a thesmothetai – látta el a közigazgatást.

Az archonok felügyelete alatt állottak a politikai, közigazgatási, vallási, katonai, pénzügyi, kereskedelmi tisztviselők és a versenyjátékok felügyelői.

Athenae socialis és kulturális viszonyainak fejlődése és népességének elszaporodása természetzerűleg vonta maga után a gyarmatok alapítását és a különféle szövetségek létesítését, a melyek élükön az anya várossal (metropolis) együttvéve az attikai államot alkották.

A gyarmatok szaporodásával karöltve járt a görög műveltség terjedése, a gyarmatvárosok felvirágzása és az anyaváros hatalmának emelkedése. A gyarmatokba küldött athenaeiek magukkal vitték a vallásukat, erkölceiket, szokásaikat, városi intézményeiket, ezeket az új városokban meghonosították és ily módon egyfelől a barbárok között a civilisatio apostolaivá lőnek, másrésztől nagyban hozzájárultak a gazdasági jólét emelkedéséhez, a mennyiben Athenae hajói ily módon a távolabb eső tengeri utakon is biztosan közlekedtek, a kereskedés tehát élénkebbé vált, a mely azután a gyarmatokban és szövetkezett városokban is virágzó ipart teremtett.

Lakóik polgárok voltak; bár az anyavárostól való nagy távolság miatt a polgári jogot nem igen gyako-

rolták. Katonáskodtak, adót fizettek, mint az athenaeiek; belügyeiket az athenaei minta szerint maguk intézték; az igazságszolgáltatás dolgában, de csak fontosabb ügyekben, az athenaei törvényszék alá tartoztak.

Róma kormányformája története folyamán ismételten megváltozott. A patriarchális királyságot fölváltotta a köztársaság, ennek romjain megalakult a császárság, a melynek uralma alatt az egykor igénytelen kis római község világbirodalommá fejlődött. A kormányzatot Rómában mindenkor három tényező gyakorolta, t. i. a nép, az ő gyűlésein, a senatus és a királyság korában a király, a köztársaság korában a magistratus, a császárság korában a császár.

A legeszményibb és Rómára nézve a legüdvösebb kormányforma a köztársaság volt; a mely hol arisztokratikus, hol demokratikus jelleget öltve számító politikájával és helyes intézményeivel a római nevet Itálián túl is becsültté tette. A politikai osztályok szerint háromféle népgyűlésen (comitia) gyakorolta a nép souverén jogát; a curia, centuriai és tribusi népgyűlésen. Ezeken választotta meg tisztviselőit, alkotta meg törvényeit és hosszú időn át e gyűléseken mondott ítéletet a legkülömbözőbb perekben.

A senatus 400-600, majd 1000 tagból álló testülete volt a tulajdonképeni kormányzó hatalom, a melynek joghatósága kiterjedt mindenre, amit csak az állam érdeke megkívánt. Itt tárgyalták a bel- és külügyi politika kérdéseit, a vallási ügyeket, az állam pénzügyeit; a senatus szentesítése emelte törvényerőre a népgyűlések határozatait. A magistratusok szigorúan körvonalzott hatáskörrel felruházva és kellő ellenőrzés mellett a közhatalom végrehajtói voltak.

Hivatali szervezetők legjellemzőbb volta abban nyi-

latkozott meg, hogy ugyanazt a hatáskört egyszerre több egyenlő rangú tisztviselő között látjuk megosztva – collegia – s hogy egy és ugyanazon tisztviselő hatásköre a legkülönbélebb irányú funkciókat egyesíté magában úgy, hogy Rómában külön közigazgatási, bírói, hadügyi tisztviselőkről szó sem lehet, mert például a consul egy személyben a közigazgatás feje is volt, a legfőbb bírói iurisdictiót gyakorolta és a háborúnak is ő volt a vezére.

Idővel a kifejlődött gyakorlat a tisztviselők hatáskörét egyik vagy másik irányban állandósította, úgy, hogy p. o. a consulok állottak a közigazgatás élén, háború esetén ők voltak a hadvezérek, a praetorok az igazságszolgáltatást vezették, a censor volt a politikai állam szervezője, ő végezte a népszámlálást, szerkesztette a telekkönyvet, nyilvántartotta a katonaköteleseket, összeállította a lovagok és szenátorok lajstromát, végezte az erkölcsi bíraskodást és felügyelt az államjavakra; az aediles voltak a közbiztonság őrei, a játékok rendezői, a quaestorok őrizték az állampénztárt stb. A császárok korában is megmaradtak az államkormányzat e tényezői, de inkább csak névleg, hatáskörük lassankint megnyirbálódott és a közhatalom teljesen a császár személyében egyesült.

A régi magistratusokat újak váltották fel. Főtisztviselők voltak: a praefectus urbi, aki a császárt helyettesíté a polgári és rendőri ügyekben, a praefectus praetorio, a császári testőrök főparancsnoka, a praefectus annonae, a praefectus vigilum és mindazok a tisztviselők, akik Itália és a provinciák kormányzatával voltak megbízva.

Az itáliai és tartományi városok helyzete és a birodalomhoz való viszonya nagyon különböző volt.

A iuliusi törvény (90. kr. e.) mely az összes itáliai

városoknak megadta a polgári jogot, nevezetes változást hozott be a vidéki városok – municipia – életében.

E törvény életbelépése előtt az itáliai városok legnagyobb része teljes autonómiát élvezett külön közigazgatással, de a iuliusi törvény óta a centralizáló hatalom külön törvényekkel biztosította a vidéki városok egységes közigazgatását. Ez időtől fogva a vidéki városok lakói 3 osztályt alkotnak:

1. a decuriók, kik a közigazgatás ügyeit látták el;
2. augustales, kik a római lovagok rangjával bírtak és
3. a nép – populus. – A nép választotta a tisztviselőit, volt külön senatusa és comitiája. Minden városnak meg volt a maga közpénztára, a melyet a quaestor vagy aerarius nevű tisztviselők kezeltek.

A városok e szervezete rendkívül előnyösnek bizonyult; a városok alkották a nagy birodalom törzsét és a császárok tőlük telhetőleg iparkodtak azok jólétének emelésére. A vidéki városokban pompás középületek emelkedtek: templomok, színházak, amphitheatriumok; gondozott utak kötötték össze azokat, és ahol csak a szükség kívánta, vízvezetékek létesültek.

Hasonló volt sorsuk a tartománybeli gyarmatoknak, melyeket a meghódított területek biztosítására vagy abból a célból szerveztek, hogy az elszegényedett római és itáliai polgárokat földbirtokhoz juttassák. Minden gyarmatváros kicsinyben egy-egy Róma volt azzal a hivatással, hogy a római szellemnek és nyelvnek a leigázott barbárok körében ápolója és terjesztője legyen

Ami előnyt és élvezetet a római élet nyújthatott, mindezt megtalálta a barbár nép a birodalom legtávolabb eső pontjain is, és vonzó hatásuk alatt észrevétlenül rómaivá lett.

»Mindenütt, hol a római győzött« – mondja Seneca, –

»ott meg is marad«; ott maradt a légionárius, – őt követte a római iparos és kereskedő, követték a római polgárok; családi összeköttetések keletkeztek, a római és barbár lakosság összeolvadtak és lassankint a barbár is büszkén vallotta, – hogy »római vagyok«.

Róma sorsával azonos volt a vidéki városoké; míg az virágzott, ezek is jólétnak örvendettek; mikor pedig a despotismus rátette kezét Rómára és a császárok esztelen fényűzése mérhetetlen mértéket öltött, a városok jóléte is megfogyatkozott és a nagy birodalom bukása végre is teljesen megsemmisítette.

II. FEJEZET.

A KÖZÉPKOR VÁROSAI.

A hűbérség uralma alatt a nagy tömeg fölé kerekedett egyéni erő és hatalom engesztelhetlen gyűlölettel tölte el az elnyomottakat.

Legtöbbet szenvedett a barbárok betörésekor a röghöz kötött föld népe, mely meglevő vagyonának ösztönszerű védelme közben a hódítók által leölve, vagy kirabolva vagyonából teljesen kifosztatott.

A földhöz kötött nép sorsa semmivel sem volt kedvezőbb a rabszolgák helyzeténél.

S amennyiben a keresztyénység befolyása az elnyomottak sorsán javított, ennek üdvös hatása a római világ szomorú hagyatékára, a rabszolgákra terjedt; miután a keresztyén vallás hitelve szerint a keresztség felvétele minden emberre reányomta az egyenlőség bélyegét és egyenlően kötelezi őket az erkölcsös életre.

És bár igaz, hogy az emberi méltóságot mélyen lealacsonyító ezen állapotot az elnyomott nagy tömegnek felkelése bármely pillanatban megszüntethette volna; ámde a rabszolgaságban született és ezen állapotban élő tömeg távolról sem ismervén a személyi méltóság és a szabadság nyújtotta erkölcsi erőnek hatalmát, teljes tájékozatlanságában és tanácstalan helyzetében sokkal boldogtalanabb lett volna, mint így a mindennapi meg-

élés, az anyagi és szellemi gondoktól teljesen független állapotában.

A keresztyén vallás arra tanít, hogy »mindnyájan isten képére vagyunk teremtve!« E magasztos tan tette tehát kötelességévé az egyháznak, hogy az emberbaráti szeretet nemes érzésétől indítva oly intézményeket létesítsen, melyek Isten rendelésének megteelnek. A kített gyermekek árvaházakba gyűjtettek. – Az ápoló és menedékházak a rabszolgák előtt is megnyíltak.

A gladiátori játékok eltiltásával megszűntek a rabszolgák feláldozásának alkalmat nyújtó intézményei, s egyáltalán a menedékhelyek megvédték a rabszolgákat a hatalmasok erőszakosságaitól.

A germán uralmat átható társulási szellem hozta létre a munkabéreket és a munka jutalmát s ez vetette meg alapját *az iparnak* és a munka megbecsülésének.

A hadviselő rend társadalmi pozícióját a nyers erőnek és a katonai állásnak tulajdonította; ámde Nagy Károly uralma alatt lényegesen megváltozott e felfogás, amennyiben Nagy Károly érzé, hogy: »a jó törvények, tudományok és finom szokások a koronát a harci babérnál jobban ékesítik és a kegy, melyben a tudományokat és művészeteket részesíté, a legyőzöttek osztályát a fegyveres hódítók mellé emelte!«

Míg a rómaiak idejében a földmívelő osztály felletti hatóságot a császár és a közigazgatási tisztviselők gyakorolták, addig a hűbérrendszer alatt azok teljesen földes uraik önkénye alá kerültek. – *Főváros és város*, melyek a kultúra fejlődésének irányt jelöltek volna, teljesen elenyésztek. Helyettük mocsarak és híd nélkül való folyók által környezett területeken épült várak és zárdák emelkedtek. – Iparos és kereskedő gondosan kerültek a földes urakkal való érintkezést. – A hűbéresek ma-

okukat tekintették az egész nemzetnek; az alsóbb néposztályokat megvetették és megfélemeztek arról, hogy a megvetett rétegben rejlik a *tömeg hatalma!*

A társadalom csak két osztályt ismert: úr és szolga. S miután a földbirtok a király, a hűbéresek és pap-ság között oszlott fel; a szolga is azé volt akinek földjén élt és dolgozott. A jószívű urnák mindig több volt a szolgája, mint a kegyetlené, mert ettől megszöktek amahhoz.

S miután a földesurak oly óriási terjedelmű földbirtok felett rendelkeztek, hogy ezzel nem bírtak, birtokaikat kisebb részekre osztották s ebből keletkezett az »*alhűbér*«. – Az alhűbéresek ismét széttagolták ingatlanaikat és egy-egy földdarabot a legalsóbb sorsú embereknek adtak át oly kikötéssel, hogy ennek fejében tartoznak személyi és fegyverrel való szolgálatot teljesíteni. így jött létre úr és földművelő között az örökbér, vagy a íejadó mellett való jogviszony, vagy néha pénzbeli megváltás mellett még a tulajdonjognak átengedése is.

Mindezen tények tág teret nyitottak az önállóság megszerzésére és az uralkodó nemzet körébe való juthatásra.

Lassanként a hűbérek tulajdonná lettek és ennek hatása alatt mindenki azon volt, hogy jószágát minél jobb karban adja át utódának s ez eredményezte, hogy *a fakalyibák helyébe a várak, vagy az apátság közvetlen közelében rendes házak épültek, melyek csakhamar falvakká növekedtek.*

A földes urakat azután részint saját jól felfogott érdekük, részint az egyéni hiúság arra ösztönözte, hogy a faluk minél virágzóbbakká alakuljanak; amiért is részint szabadalmakkal, részint a hatalom nyomásának csökkentésével jövevényeket csalogattak a falvakba, kik *az ipar és*

művészet különböző ágaival foglalkozva és meggazdagodva első alapját vetették meg a *polgárságlakta városoknak*.

A papi rend megnyitotta a rabszolgák előtt.

A papi birtokokból való öröklés által szerzett vagyon eszközül szolgált a megváltásra s ekként tulajdonhoz jutva, ezután mindinkább kifejlett az egykori szolgák közt: a család, a tulajdon, az ipar és szabadság.

A felszabadító okmányban a földes úr lemondott eddig gyakorolt összes jogairól s a felszabadult szolga szabadon rendelkezett személyével, vagyonával; családot alapíthatott; csupán azon évi bér és szolgálattétel határozott meg, melylyel a felszabadított még tartozásban maradt.

A rabszolganép felszabadítására nagy befolyást gyakorolt a középkorban lábrakapott *társulási szellem*, mely előbb a patriarkális színezetű *kenyértársulatot* alakította, melynek nyomán lassankint az iparosok és kézművesek is ily társulatokban egyesültek. – Különösen Olaszthonban virágoztak az ily társulatok.

Míg tehát a földművelők szabadrendelkezési joga ezen korban szigorú rendszabályok alkalmazásával korlátozott, de egyben eltiltott a földművelők gazdasági eszközeinek, barmainak és viselő ruhájának bírói lefoglalása, – addig *a városokban* egészen új, szabadabb szellem hajnala kezdett felpirkadni.

A városokban nagyon sokan szabad állapotban maradtak és mint valamely ipart vagy mesterséget űzők nem kényszerültek akár a királynak, akár a grófnak szolgájává lenni. Ezen felszabadult városi lakosokhoz tömegesen csatlakoztak a vidéken felszabadultak, kik a városokba csődültek és ott mesterség és szabad szolgálat által tartották fen magukat.

Ily módon a hűbériségben fenállott földbirtokos osztályok mellett egy *harmadik osztályt látunk kiemelkedni*, kiknek vagyona saját iparukban rejlett; mely harmadik osztály kiváló helyet foglal el a társadalomban, melyből *a városi élet és polgárság rendje fejlődik ki*.

Nem tagadható, hogy ezt a rendet a hűbériség teremtette; de ezen osztály a városi intézmény által új életet öntött a közéletbe s ez lett az ezredik év után a hűbérrendszernek megdöntője.

A harmadik rend keletkezése, alapja az újkornak. A harmadik rend pedig a községek, illetőleg városok alakulásának tényében érvényesült.

Tekintsük bár a községeket a városi helyhatóságok alakjainak, vagy az elnyomott nép lázadásából eredő ösztönszerű tömörülésnek; vagy a római kor maradványainak a felszabadult rabszolgákkal küzdelemre egyesülő független társadalmi tényezőknél; avagy egyedül a királytól függő szabad emberek szervezetének: egy bizonyos s ez az, hogy *a harmadik rend* keletkezése új korszakot alkotott az emberi művelődés történetében.

Község és város a középkor századaiban lefolyt mélyreható átalakulások tartamában nem voltak oly élesen megkülönböztethetők, hogy *a városokról, mint specifikus kulturális és közgazdasági tényezőkről* e helyen megemlékezhünk.

A községek nem voltak egyebek, mint a gyengéknek egyesületei, kik emberi jogokra vágyva, ki akarták magukat szabadítani a már elviselhetetlenné vált hűbéri járomból és megszerezni a személyi, vagyoni és akarat szabadságot.

Éppen ezen oknál fogva a fölszabadulásra törekvés és önállóságra jutás vágya nem eredményezte minden országban a kormányformának sablonszerű alakulását;

mert míg Olaszországban a községek köztársasággá alakulnak; addig Franciaországban egyeduralomi hatalomnak alapját vetik meg; Angolországban pedig a főurakkal egyesülve ellensúlyozták mindkét kormányformát; összefértek minden kormányformával, mert a községet nem tekintették egyébnek, mint a család továbbterjesztésének, nem pedig az állam feldarabolásának.

A *municipális rendszer* oly régi, hogy ez már a hatalmas római birodalom alatt is létezett.

Ez a rendszer öntudatosan vagy öntudatlanul megmaradt a birodalom felbomlásánál és ilyenben találták azt a betörő barbárok is. Innen eredt az, hogy a legyőzötteknek meghagyatott a *hazai igazgatás egyrésze*. Így az utak és hidak jókarban tartására adót kivetni; a legyőzöttektől közterhek beszedésére tisztviselőt választani; lelkészt vagy püspököt választani s több ehhez hasonló jogokat gyakorolni annyit jelentett a városokban, mint a régi municipális jogoknak szabad gyakorlatát továbbra is épségükben fentartani.

Nem lehet tagadni, hogy a római municipális intézmények elannyira átmentek a nép vérébe, hogy – mint a rajnai városokban – még a nyelvet is túlélték. Kölnben még tovább is fennállott, magát a római Curiához hasonlító polgárok testülete; sőt ezen intézmény átszivárgott egyes még későbbben keletkezett városokra is. Hiszen a provencai történetírók hetven oly várost neveznek meg, melyek az V-ik századból eredő kiváltságos szabadságot élveztek; s melyet azok egész a XII-ik századig fentartattak.

Régi okmányok tesznek tanúságot arról, hogy a helyhatósági rendszer folytonosan fenállott. A városok decuriókkal bírtak; az igazságszolgáltatásra és közjavak felügyeletére bírákat neveztek ki, kiknek hatásköre azon-

ban csak a legyőzöttek polgári ügyeire és az alsóbb néposztály kisebb vétségeinek elintézésére terjedt ki. A teuton népeknek alávetett városok a régi helyhatósági intézményeket szintén megtartották; ellenben a görögöknek alávetett városokban Justinian törvénykönyve a tisztviselők szabad választásának jogát megszüntette.

Olaszországban Róma, Gaeta, Pisa és Velence városa nem volt a barbároknak alávetve, valamint a görög birodalomtól is csak névleg függött; azért nem valószínű, hogy ezen városokban a községi intézmények megsemmisültek volna.

Ezek dacára elmondhatjuk, hogy a középkorban a községeket nem pusztán a római, hanem a germán és keresztényen elem létesíté.

Nagy Károly ugyan áthatva a római szellemtől, kormányzati egységekre törekedett; de nem tudván megválni a germán eszméktől, a birodalmat darabokra osztotta fel. Ekkor üti fel fejét a hűbérrendszer, miáltal Olaszországban a birtok egész természetében megváltozik. Miután azonban a városok nem a hűbér úrtól, hanem a gróftól, mint királyi tisztviselőtől függnek, kik mind nagyobb függetlenségre törekedtek; a fejedelmi biztosok inkább csapást, mint védelmet hoztak a városokra, minélfogva a királyi tekintély mind inkább alászállott, a hűbéri befolyás pedig folyton erősödött.

A karolingok uralma alatt a városok zsarnokságnak és rablásnak vettek martalékul anélkül, hogy a kormánytól segílyt vagy kiváltságot kaptak; ekként mindenki a védelem szükségét érezvén, különösen Franciországnak a szabad birtok tulajdonosai hűbéri alárendeltséget vállaltak.

A politikai testület ekként majdnem teljes függet-

lenséggel tagokra osztván, a királyi egység teljesen felbomlott.

Kiütvén eközben a birodalom és egyház közötti viszály, pártok- és felekezetre oszlott minden és felhasználta a zavarokat a függetlenség és kiváltságok megszerzésére.

Miután azonban a városok még ekkor gyengék voltak, függetlenség helyett megelégedtek a *királyoktól nyert kiváltságokkal*.

A kiváltság pedig akkori értelemben nem volt más, mint a saját birtokán saját alattvalók felett gyakorlandó hatóság.

Az első kiváltságokat kapták az úgynevezett »szabad emberek«, kik a hűbéruraktól nem függtek; ezek után a kolostorok, kézműves egyletek, egyetemek és lovagrendek; – lévén a királyoknak és főuraknak azonos véleménye, hogy az erkölcsi testületekben több és biztosabb támaszt nyernek az egyének pártolása helyett.

Ezen nyomon azután a püspökök és hűbérurak még kiterjedtebb kiváltságokat nyertek; minek következése lett, hogy birtokaikon saját hatóságot gyakoroltak; egyenlő lábra állítván a hódítóktól leszármazott szabadokat a bérfizetőkkel és parasztokkal s *ezzel vetették meg alapját a községeknek*.

Ekként többféle hatalom állítatván egymással szemben, a legyőzöttekben természetesen ébredt fel a vágy a teherviselés és törvényelőtti egyenlőség, tehát a szabadság céljának elérésére.

A főurak hatalmát szerfelett gyengítette azon körülmény, hogy az egyházak túlnyomó hatalomra vergődtek; kik bár szintén gyakorolták a főhatalmat a szabadok felett, de *kik az ipart és kereskedelmet, mint a közvagyonosodás-*

nak ezen számottevő eszközeit gyakorló szabadok felett állást foglaltak el.

Az egyház maga is községi szervezet formájával bírván, a gyűlésezést, képviseletet és saját hatóságot folyton fentartotta.

A püspökök lassanként a törvényhozó gyűlésekbe is bejutván, oly fontos állást foglaltak el, hogy később a királyoktól nyert kiváltságok alapján székvárosukra is kiterjedő hatóságot nyertek. Ennek hatása lett az, hogy *a püspöki székhelyeken a kisebb polgárok száma napról-napra, növekedett*, kik a püspök védelme alá helyezték magukat.

Így történt azután, hogy a városok a grófi hatalom alól lassanként *a püspöki hatalom alá kerülnek*; ekként a hódítók és legyőzöttek egy községet képezvén, a hűbéres nemesség és a szabadok ugyanazon törvényszék hatósága alá jutván, a püspök helyettesének, az *algrófnak* fenható-sága alá helyeztetek.

Ezen átalakult állapotból keletkezett tehát, hogy a városok és a kiváltságos javak a püspök, a tulajdon többi tárgyai pedig a gróftól fügöttek, minek folytán a nemes hűbéresek és a szabadok községet alkottak és *önmaguk választották képviselőiket és bírójukat*, kik magukat ekként a püspöki udvarral egyenlősítve, független állást foglaltak el a társadalomban. Míg ellenben a hűbérúr földjén megszorodott népesség ipara által gazdagodva, mint urára nézve nélkülözhetetlen, engedményeket nyert; melyek habár függetlenséget nem biztosítottak is, de növelték a község fontosságát és elősegítették annak felvirágozását.

Legtöbbet tett a községek felvirágoztatása érdekében *Nagy Ottó*; ki megakarván törni a főurak és püspökök hatalmát, *kiváltságokkal látta el a városokat*. Ezen kiváltságok folytán a városok most már *saját hatósággal bírtak*

s a nemesek és szabadok, egy község tagjaivá válván, közös törvény védelme alatt állottak. Ezen javult helyzet folytán kezdett felvirágozni a harmadik rend s a hűbéri uralom hanyatlásnak indult, miután a biztonságra törekvők többé nem a főurak, váraiban, hanem *a védőfalakkal ellátott városokban kerestek menedéket.*

A királyi haszonvételeket a városok vagy megvették, vagy pedig tanúsított hűségükért jutalmul kapták, ekként megszerezték vagyoni gyarapodásuknak legfontosabb intézményeit.

Megtörtént gyakrabban, hogy a nagy hűbéresek harcra keltek a püspökökkel és ily esetekben mindkét hadviselő fél felvegyerezte városainak polgárságát; minek folytán ezen polgárság erejének öntudatára ébredve, tett szolgálataik jutalma gyanánt jogokat követelt. Nem is csalódtak, amennyiben a főurak épp úgy, mint a püspökök *feldarabolták a városok polgárai közt birtokaikat* és csekély szolgálattételek mellett a fegyverrel való szolgálat lett föltételül kikötve.

Később azután a felső- és alsó nemesség között ütött ki a viszály; minek folytán különösen a püspöki székek üresedése esetén az algrófra mit sem adva *önállóan hozta a város határozatait* és így mindinkább közelebb jutott függetlenségéhez.

Ekként a városi és falusi lakosság gyülekezeteibe verődve, saját sorsuk javítása érdekében tanácskoztak; s az egyenlő emberi jogok elvéből kiindulva elhatározták, hogy ha kell még erőszakkal is lerázzák magukról az elnyomatásnak súlyos bilincseit. – S ezen törekvés annál szabadabban érvényesült, mert 1189-ben a francia király maga is helyesléssel fogadja a nantesi és rochellei fölkelést.

A városoknak és községeknek kivívott alkotmánya

tehát sem nem királyi engedmények, sem az uralkodók eszélyes politikájának eredményei, hanem a népfölkelés természetszerű következményei; tehát nem a közigazgatás javítása, hanem *a demokratikus szellem hatalmas mozgalma*, a sokaság védelme az egyesek ellen.

De ez a népfölkelés nem volt a királyságot, avagy a létező kormányformát veszélyeztető forradalom; hanem parciális fölkelés, mely városról-városra, községről-közsére csapván át, küzdötte ki szabadságát.

Meggyarapodván a városok erejükben s egyúttal a másutt biztonságot nem találtak menedéket adva és iparúzás által jólétre vergődve, a szabad kereskedést akadályozó erőszakoskodások ellen panaszt emeltek s miután orvoslást nem nyertek, a panaszok eleinte fenyegetésekké, majd nyílt lázadássá alakultak; elkergetvén a hűbéruraknak vám- és adószedőit; sőt megtámadták a földesúr várát; a városok falait pedig megerősítve védelemre készítették elő, esküt téve arra, hogy az erőszak ellen mindhalálig közös erővel fogják magukat megvédeni.

A harmadik rend jogainak kivívására mi sem volt kedvezőbb, mint az egyház és császárság közt kitört harc, mely a kard, illetőleg szellem hatalmára hivatkozva, iparkodott a népet pártjára megnyerni.

A zsarnoki hatalom felett megindult versengés sorsa ezután nem a csatateren nyert eldöntést, hanem a városokban és községekben; – mert megtörtént az is, hogy ugyanegy időben a pápa és császár által kinevezett két püspök állt az egyház élén és így a városiak mindig a velük egyérmű püspöknek pártjára állottak, hogy a külön érzelműekkel harcra keljenek. Mindkét püspök tehát párthívek gyűjtése céljából kiváltságaik egy részét a városokra ruházták.

Ezen vizályok közepette a városok kivonják magukat az algrófok fenhatósága alul; az adókivetés ellen fellázadnak s megindult a harc a legszentebb jogok, *a polgári szabadság védelméért.*

A váltakozó hadiszerecsse eredményéhez képest vagy a győző várúr pusztította el a város falait; vagy a győző polgárság egyesülve és közös védelemre esküdve az urak ellen viselendő harc vezetésére tiszteket s a *kivívott jogok gyakorlatára önválasztotta egýéneket választ.*

A helyhatóságoknak szabad választás útján való alakítását elősegítették a keresztes hadak is; miután a főurak szentföldre menve birtokaikat vagy eladták, vagy elzalogosították, vagy pedig kiváltságaiknak jórészét a városoknak adták el; kik a meglevő jogokhoz újakat szerezve, a Szentföldről visszatérők által magukkal hozott szabad eszmék hatása alatt Velence és Pisa, valamint egyéb tengerparti városokban már gyökeret vert népuralmi alkotmány statuálásáról álmodoztak.

Oly tartományokban, melyekben a barbár elem egészen fentartotta magát, – a községek és városok létrejöttét a *mestercéhek* segítették elő. – De nemcsak az iparúzők, hanem a kereskedők, művészek és a társadalom egyéb rétegei is kölcsönösen védő társulatok szervezeteiben egyesültek. – Némely városban kiváltságokat vívtak ki; tiszviselőiket maguk választották, volt saját katonaságuk, tanácsházuk és menhelyük.

A közös védelemnek ezen formái azonban csakhamar zsarnoksággá fajultak, amennyiben a mestercéhek szertelen önkényt gyakoroltak. Parisban a kereskedők hat testülete arisztokratikus jellegeit öltött s a kézművesek is testületekké alakultak, melyeknek előljárói: »*esküdték*«-nek neveztettek. A céhbeliék hozzátartozói, könnyen bejutottak a céhbe: ellenben az idegenek csak teméntelen pénz-

áldozatok árán és súlyos szolgálattételek kötelezettsége mellett.

A városok, községek és a céhrendszer részint a római kor hagyományaiképp maradtak fenn, részint pedig a felbomlott társadalom eredményeképpen jelentkeztek, melyben a védő hatalom többé nem létezett.

A céhek a királyi hatalom központosítását követő időben is léteztek s elkülönített iparágak szerinti szervezetükben egész a nagy forradalomig fennmaradtak.

A régi Skandináviából fenmaradt *gildák* különféle célokból alakultak. Azon közös vonásuk folytán azonban, melyszerint a polgárok esküvel kötelezték magukat egymás védelmére és szoros összetartásra, lassanként oly fontosságra emelkedtek ezen társulatok, hogy egy-egy egész város lakói léptek emez esküvel megerősített szövetségre. Cambray városa mutatja a legrégebb példát; melynek nyomán Belgiumban és a Rajna partjain látjuk a gildák elszaporodását. Norvégia királya maga rendeli el a gildák létesítését; s az északi városok túlnyomó része ezen társulatoknak köszönheti első polgári berendezését. A német Hansa-városok, a helvét szövetség s az utrechti unió hasonló eredetre vall. Olaszországban az Alpeseken átkelt magyarok betörései ellen a városok körül elpusztult vagy lerombolt falaiikat ismét felépítették, minek folytán a városok polgárai megszokták a városi zászló alatt harcolni, mint Krisztusnak, vagy valamely szentnek katonái, ki a zászlóról áldástintőleg néz le reájuk.

A gildák alakításának hatása idézte fel, hogy a városközségek a főurakat a városban való lakásra kényszerítették, minek folytán a kézművesek és arimonok által lakott helyek fény- és tekintélyben egyaránt növekedtek.

Ily módon nyervén vissza a legyőzöttek polgári

jogaikat, a régi rómaiak érezvén a szellemnek az erő feletti diadalát, a római elnevezések és formák visszatérvén, a városi tisztviselők többé nem scabinoknak, hanem *consuloknak* hivattak.

Leráztán ekként a polgárok a zsarnokság igáit, szerzett jogaikat akként igyekeztek biztosítani, hogy a királyok által megerősítették *községleveleiket*

Ily községleveleket nyertek: Lorris városa, Sens, Abbeville, Saint-Jean d' Angely, Tournay és Reims. – Legfőbb gond mind e helyeken az igazságszolgáltatásra, a társadalmi berendezkedésre és a polgárok feletti biztonságra fordított.

A mai kor jogszolgáltatásának színvonalán áll azon kiváltságlevél koncepciója, melyet *Kövér Lajos* »Békehatározat« címen a laoni polgároknak adott.

A községek és városok által képződött *harmadik rend*, – kik eleinte kézművesekből és kiskereskedőkből állottak, később orvosok, ügyvédek és tudomány művelő egyénekkel szaporodva, – az ipar által szerzett gazdagságtól is felbátorítatva, gyakori sikeres felkeléseikkel mindinkább megizmosodott.

Olaszország városai már korábban el voltak látva községlevelekkel, beligazgatás és hatósági jogok, valamint egyéb viszonyok szabályozása tekintetében nem szorultak új kiváltságokra.

A már évszázadok óta külön köztársaságot képező Velence, példát nyújtott a többi virágzó tengeri városoknak, mint aminők voltak: Pisa, Amelfi, Nápoly, Gaeta és Genua.

Az iparában és fényes épületeiben gazdag Ragusa méltó versenytársa volt Velencének.

Állítólag Messina is felette érdekes kiváltságlevelet

nyert, melynek legérdekesebb pontja az, hogy: »maga a megkoronázott király is *koronás polgárnak* tekintessék.«

Hasonló kiváltságokban részesültek még Lucca, Miláno, Ravenna és Bologna.

Olaszország városainak hatalmas fellendülése onnan származott, mert a grófok és hercegek nem voltak erősek és függetlenek; a királyi hatalom pedig a császárral lévén egybekötve, a távolság folytán a hatalom gyakorlása nem egyszer kétségessé vált. Ellenben a városok a tengeri köztársaságokat tartván eszménykép gyanánt, folyton erősödtek és gazdagodtak, a Salifrank ház bukásával a lombard községek háborút indítanak a főurak ellen, elveszik tőlük javaikat és grófi jogokat és valósgos köztársaságokká alakulnak.

Déli Franciaországban a fenmaradt római tormák mellett az ipar és kereskedelem felvirágozása által bekövetkezett meggazdagodás folytán számtalan *község és város alakult*. – Némely városok szabadok maradtak, mások új községekké alakultak, vagy egyéb módon felszabadították magukat. Ezek közé tartoztak: Arles, Auch, Bourges, Clermont, Marseille, Nerbonne, Nimes, Poitiers, Periquieux, Tours, Toulouse és Wienne.

Németországban a biztonság hiánya miatt legkésőbbben fejlődhetek ki a községek és városok. A keleti határon, különösen Brandenburg, Csehország és Ausztriában a lengyelek és magyarok fenyegetése miatt alig mutatkozik nyoma a községek fejlődésének. A Rajna mellett és a középponton a városok szabadokká lettek s egyedül „a császártól függték. A hűbériség azonban itt oly erősen tartotta magát, hogy majdnem túlnyomó lesz a királyi hatalom felett. – A legtöbb német államban egész az 1848. évig főúri hatóságok és parciális nemesi törvény-székek állottak fenn. Míg az alföldi tartományokban a

kereskedelmi eredetű városok és községek valóságos tűzhelyei voltak a forradalomnak.

A szenvedésekben újjá született polgárság bár meg-edzett jellemmel gyűlölte a szolgaságot; politikai tájékozatlansága miatt azonban csak lassan haladhatott előre azon az ösvényen, melyet a szabadság után való vágyakozása mintegy sejtelemszerűen jelölt ki számára, melynek végcélja a szabadság kivívása volt.

S habár a lassú haladás, sorsának alkalmoszerű javítása még folyton távoltartotta a polgárságot kitűzött céljától; egyelőre korszakot alkotó vívmánynak volt tekintendő azon nagy bátorság, melyszerint a polgári elem elvégre széttépte a rabság bilincseit és egy új korszakot nyitott meg a szabadság után vágyó nép számára.

Az az óriási átalakulás, melyet a társadalmi forradalom felidézett, habár később az oktan versengés, az apró hatalomra jutás utáni vágy, a helyhatósági tisztviselőknek erőszakoskodásai és a községeknek a közjót nem ismerő önzése, maga után vont a hűbéruraknak és egyéb hatalmasoknak felülkerekedését; de mert a *polgári* névben mégis újjászülettek, mint ilyenek az egyéni érdek szűk keretéből kilépve a közügyeknek váltak hasznos tényezőivé.

És habár a királyság a városok segítségével megerősödve, leveri az arisztokráciát és abszolút hatalomra vergődve, a városok politikai jelentőségének hanyatlását vonja maga után; a polgárság nagy politikai és közművelődési tényező marad még ezentúl is; mely öntudatra ébredve, hogy egy nemzet újjászületésében mire volt képes, mutatja a francia forradalom, mely egész Európának átalakulását vont maga után. Oly nagy erő és hatalom volt az, mely megdöntötte a királyságot, az egyházat, a nemzetiséget oly elvek nevében, melyek

határozott ellentétben állottak a középkor társadalmi és állami jogrendjével. – Emez elvekért nagy háborúk folytak, leverve egész Európa feudális uralmát és megvalósította elveit az új állam szervezetében; szakítván a múlt hagyományaival, új korszakot nyitott meg nemcsak egész Franciaországban, hanem az egész emberiség történetében.

Íme, ez volt államjogi és kultúrtörténeti hatása a *középkori városok alakulásának* és az ezekben kifejlődött és megizmosodott »harmadik rend«-nek.

III. FEJEZET.

AZ ANGOL VÁROSOK.

A nagyságnak, a hatalomnak imponáló ereje van. Ezen közfelfogásból magyarázható meg tehát, hogy az állami élet bármely lényeges szervéről, avagy intézményéről legyen szó, – lépten-nyomon az angol mintákra történik hivatkozás.

Angol szabadság; angol alkotmány; angol önkormányzat; egy-egy mintakép, melyet szüntelen elibénk tárnak mintegy követésre méltó példa gyanánt.

Holott a tárgy beható ismerete mellett tudni kell azt, hogy Európa kultúrállamainak szervezete mellett az angol mintákra való hivatkozás merőben céltévesztett.

Nincs európai állam, melynek közigazgatása az angol közigazgatáshoz hasonló volna. Éppen azért, európai értelemben az angol önkormányzat szerveiről és lényegéről beszélni nem lehet; mert az nem európai, hanem »angol« vagyis a maga nemében egyedül álló specialitás.

Az angol önkormányzat ősalapja a történeti tradíció. Ereje pedig a művelt és gazdag gentry hazafias áldozatkészségében rejlik, mely szíves készséggel áldozza idejét, tudását és képességét a közügy szolgálatának – ingyen.

Hol van egyéb nemzet Európában, mely a közigazgatási szolgálatnak ezt a formáját megbírná?

Ki van zárva tehát az összehasonlítás lehetősége és annak reménye, hogy bármely európai nemzet angol mintára rendezze be közigazgatását. Az a sajátos jellemvonás, mely a közigazgatási szervezet egész komplexumát áthatja, kisebb-nagyobb mértékben kifejezésre jut és érvényesül a grófságokban (county) a községi körökben (Union) továbbá az egyházközségek (Parish) és a városok (Municipal borough) önkormányzatában egyaránt.

Angliában az önkormányzat súlya nem a szabályrendeletek alkotása jogának gyakorlatára esik, hanem az országos törvényeknek vidékek és egyes helyeken való ingyenes végrehajtására szorítkozik.

A megyék szabályrendelet alkotási jogát törvény korlátolja. Ilyen joga a községeknek egyáltalán nincs; a városok ebbeli jogát pedig királyi adománylevelek szabályozzák.

A megyéknek rangra nézve első polgári tisztviselője a *sherif*.

Ennek hatásköre kiterjed az egészségügyi adminisztráció teendőire; ki is az ítéletek végrehajtásának fogantatásán és a fogházak igazgatásának teendőjén kívül az esküdtek lajstromát is összeállítja. – Fizetés helyett díszes hivatalának nagyobb fényt a szokásos vendéglátás nyújt, mely a sherif állásával vele jár.

A sherifet a lord helytartó hármaskörrel jelölése alapján a fejedelem sorsdöntéssel nevezi ki.

A nemzetőrség élén, mint paracsnok korábban szintén a sherif állott; ennek helyét azonban most a főrendek köréből kinevezett *Lord helytartó* (Lord lieutenant)

foglalja el; ki mint első katonai tisztviselő, a békebírák elnöke, a fejedelem által lesz szintén kinevezve.

A megyéknek fizetéssel ellátott választott tisztviselője egyetlen egy van; ez a *coroner*, vagyis a kincstár képviselője; ki erőszakos, rögtöni vagy hajótöréseknél előfordult halálesetek alkalmából és kincsleleteknél az esküdtek közbejövetele mellett megállapítja a tárgyi tényálladékokat.

Legsajátságosabb szerve az angol önkormányzatnak a *békebírói* intézmény; mely nem azonos a francia békebírói intézménnyel; mert míg ennek hatásköre, a kisebb polgári peres ügyekben és apróbb bűnügyekben való eljárásra szorítkozik, addig az angol békebíró, ki vétségek és kihágások felett ítélkezik: főben járó bűnesetekben az elővizsgálatot teljesíti; cseléd, ipar, bérleti, szegény és egyéb magánjogi ügyekben eljár, egyúttal a belügyi és pénzügyi igazgatás terén is fontos szerepet tölt be.

A békebírákat részint önálló, részint testületi hatáskörrel a király nevezi ki. – Minősítésükhöz 2000 korona évi jövedelemnek kimutatása szükséges

A békebírák fizetést nem húznak, hanem mint a független angol gentrynek tagjai pusztán hazafiságból és polgári kötelességérzetből ingyen és a legjobb eredménnyel szolgálják Anglia közigazgatását.

Vannak tiszteletbeli békebírák, kik a tényleg szolgálatban álló békebírákkal együtt számban 18.000-re mennek; ennek folytán minden 2000 angol alattvalóra egy békebíró esik.

Békebírói tisztelet pap is viselhet. – Az 1869. évben 1357 pap volt egyúttal békebíró.

A békebírák mellett, mint rendszeresített fizetéssel, részint hivatalos illetékkel ellátva a másodrendű ügyvé-

dek sorából kinevezett segédek (*Clark*) működnek; kik ezen működésük mellett össze nem függő ügyekben önálló ügyvédi gyakorlatot is folytathatnak.

Ezen bürokratikus segédhivatalnokok között első helyen áll a *megyei főjegyző* (*Clark of the Peace*) kit a Lordhelytartó nevez ki; s kinek évi fizetése 40.000 és 30.000 korona közt váltakozik.

Az egyes és testületi békebírákat is a jegyzők támogatják.

Sem a sherif, sem a Lordhelytartó nincs a békebírák élére állítva. – A békebírói állás teljesen önálló és független, koordinált jelleggel.

A megyei közgyűlések alkotják a szabályrendeleteket és szavazzák meg az adókat, s egyúttal azon kisebb bűn és vétségi ügyekben, melyek nem a londoni főtörvényszék ambuláns bírái által tartott esküdtzékek elé tartoznak, az esküdtbírószági eljárást a megyei közgyűlések vezetik.

A községi körök, vagy járások a megyének nem szerves alkotó részei, hanem a megyék mellett álló, gyakran a megyébe beékelte külön közigazgatási szervek.

A szegény és egészségügyeknek ezen helyi hatóságai (*Local board*) az ezen területen lakó adófizetők és ingatlan tulajdonosai által választott képviselőkől és az itt lakó békebírákból állanak. – A kisebb egyház-községek (*Parish*) egy, a nagyobbak több képviselőt választanak, s a belügyi kormány által megállapított számú tagokból alakult testület választja a board fizetett tisztviselőit.

Ezen boardok egységes vezetéséről a belügyi kormány szegényügyi felügyelői által gondoskodik.

Vannak ezeken kívül út-boardok, melyek rendszerint a szegényügyi boardokkal esnek össze; és iskolahatóság-

gok (School boardok), melyek csak akkor állítatnak fel, ha a község a népoktatásra vonatkozó kötelezettségének nem tesz eleget.

Az angol község lényegesen elüt az európai értelemben vett községtől, mely alatt a közigazgatási szervezetnek legalsóbb tagozatát értjük. Az angol község nem mint világi község, hanem mint egyház-község (Parish) teljesíti funkcióját, mely az anglikán egyház lelkipásztorára van bízva, hogy a község határában szedje be papi tizedét és egyéb illetményeit.

Innen van az, hogy a mennyiben egyes szomszédos községek közigazgatásilag egyesítettnek is, a régi egyház-községek lakosainak jogai és kötelességei érintetlenül maradnak és megtartják az eredeti parochiához való tartozandóságukat.

A községi gyűlés elnöke a lelkész, aki kinevezi az egyik egyházi gondnokot, – a másik gondnokot pedig a község egyéb tisztviselőivel együtt a község-gyűlés választja, valamint ez tesz előterjesztést a békebíráknak a szegényügyi felügyelőkre nézve is.

A községi gyűlés választja egyúttal a községi ügyek intézésére hivatott bizottságot, melynek feladata a község tisztviselői működésének támogatása.

A község külön tisztviselői, a szó lényegében vett elüljárói: a szegényügyi felügyelők, kik jobbrészt az egyházi gondnokokból kerülvén ki, egyúttal községi adószedők és pénztárosok, kik e tisztüket rendszerint díjtalanul látják el.

Önálló hatáskört a község egyedül az elemi iskolai ügyekben tölt be.

Az angol községek helyi önkormányzatának hézagosságát misem jellemzi inkább, mint ama körülmény, hogy a község legfőbb feladatának betöltésére szükség-

ges adót nem a község szavazza meg, hanem a szegények eltartására szükséges összegeket az egyház gondnokok és szegényfelügyelők állapítják meg; ok teljesítik az adótárgyak becslését és az egyéni adók kivetését és beszedését.

Vannak városi jellegű községek, melyek parlamenti végzeményekkel külön szervezetet nyertek; – de jogi értelemben városi szervezetük nincs. – Ilyen *aligváros* van Angolországban 721.

Az angol önkormányzat most felsorolt szerveinek ismertetését a városok szervezetével kapcsolatosan mellőzni nem lehetett azért, mert azon sajátzerű helyzet, mely az angol közigazgatás szervezetében elibénk tárul, feltétlenül szükségessé teszi az angol önkormányzat egész komplexumának ismeretét.

Majd amint alább látni fogjuk: a város fogalma nemcsak ki nem zárja a megye, a községi körök és az egyház községek fogalmát; sőt a városok szervezetével látni fogjuk azt az egyedül álló és önkormányzati kép telenségnek látszó állapotot, melyszerint a városokban a községi kör szerzet és a parochia szerve is egyaránt él és érvényesül.

Áttérve most már tulajdonképpen tárgyunkra, az angol városok ismertetésére, meg kell különböztetnünk a városoknak a reformbill előtti állapotát és szervezetét, valamint a városoknak a reformbill után megváltozott önkormányzatát.

Az angol városoknak két fő alakja van: a *city* és a *borough*. Maga e szó »city« nem jelent szorosán véve városközséget; hanem inkább megtisztelő elnevezés, mint Németország némely részeiben a »fővárosok.« Cowel szerint a »city« oly város, mely rendszerint püspöki székhely és melynek székesegyháza van. Westminsternek

Vili. Henrik alatt nem volt püspöke, mégis city volt. Felsőbb rendelet alapján azonban valamennyi püspökség a citykbe lett elhelyezve.

Borough nevet visel minden oly város, mely képviselőt küld a parlamentbe. Habár van számtalan oly borough, mely még a kisközség külső mértéket is alig üti meg.

Britaniában a rómaiak 9 gyarmatvárost alapítottak, melyek közül: London, Colchester, Lincoln, Chester, Gloucester és Bath mai nap is kiváló jelentőségűek; Verulam pedig manapság is a vidéki városok egyik legszebb ékessége.

Ezen városoknak a többi városokhoz hasonló római szervezete volt. Bennök későbbi időkben az iparosok céhei fejlődtek ki.

Az arisztokratikus szellemben kormányzott városok később a szász nagybirtokosok hatalma alá kerültek, kik a lakosságtól önkényszerűen szedték be az adót és egyéb közterheket.

Amennyiben a városok alapítására vajmi csekély hajlamot mutató szász uralom városokat alapított is, ezek betelepítések által történtek s a bevándorlottak részint az egyház, részint a földesúr telkére települtek le.

A szász városok szervezete demokratikus alapon nyugodott. A városok élén egy alderman állt; kinek hatalmát gyakran a Wyeport- vagy gereven nevet viselő királyi hivatalnok korlátolta, ki a király részére bért szedett, melyet rendszerint a földesúr kölcsönözött.

A normannok idejében a városok élére a király által kinevezett Bailliff, vagy későbbben mayornak nevezett első tisztviselő lép. – A polgárok hadviselésre kötelezettek, de hivatalnokaikat szabadon választják. – Ezen városok főleg felszabadult rabszolgákból alakultak azon törvényes rendelkezésnél fogva, hogy: »amely rabszolga

egy év és egy napon át valamely Városban lakik, szabaddá lesz!«

A későbbi angol városok arisztokratikus szervezeteik mellett csak két főcél ismernek: a helyi rendszetet és a községi hasznokban való részesedést.

Majd jött idő, midőn a céhek uralma érvényesült, melyek befolyásukat és hatalmukat a politikai és közrendészet terén is érvényesítették.

A *tudorok* alatt a városok a parlament királyi pártjának legfőbb támaszai valának. – Számptalan város ruházott fel követküldési joggal. VI. Eduard, Mária és Erzsébet korában 63. borough önálló képviselőválasztási jogosultságot nyert; holott ezek se azelőtt, se azután ezen jogot nem gyakorolták.

Azon alkalommal, midőn a községek a parlamenti képviselőre jogosultságukat elnyerték, külön királyi levéllel városi szervezetet is nyertek.

A városok alkotmányában váltakozó arisztokratikus és demokratikus irányzat változatait s az önkénykedő hatalom túlkapásait eléggé megvilágítja a parlamenti bizottságnak azon jelentése, melynek alapján a városok rendezésére vonatkozó 1835. évi reformbill megalkotva lett, – Néhány érdekes adat kellő fogalmat nyújt a városok 17. és 18. századbeli alkotmányos szabadságának miben állásáról.

Ezen jelentés szerint *Bristol* VIII. Henrik óta city és grófság egyúttal. – A városi képviselőtestület (common council) önmagát egészíti ki. – A városi képviselők ezen állásukat életfogytiglan megtartják. Ők választják a mayort, az első aldermant és a rekordert életfogytig. Az aldermannek testülete a mayor és rekorderrel együtt 12 tagból áll. – A városi képviselők

tagjaiból meg választott 10 tagból álló tanács önmagát egészíti ki.

Canterbury hasonlóképpen city és grófság. A város rendezésére vonatkozó charta II. Henrikől eredett. – A városi polgári testület 5–600 tagból (freemen) állt; ezek sorából választattak a képviselőtestület tagjai; s ezen common council választotta az aldermanneket, kik a meglevő mayoron kívül még egy jelöltet ajánltak a freemeneknek, kik a mayort egy évi tartamra kinevezték. A mayor választása körül a legnagyobb visszaélések és vesztegetések követték el.

Chichester szintén city, hol a high staward itt is csak tiszteleti állás, melyet e helyen kivételesen a király kinevezés útján tölt be.

A common councilhez tartoznak mindazok, kik városi titkárok, coronerek, bailliffek, városi kikötő elüljárók és városi számvevők voltak. A képviselőtestület úgy ezen, valamint a mayor és rekorderi állásokat évenként a freemenek sorából választás útján tölti be.

Chippenham egyike a legrégebb borougoknak, mely csak Mária óta nyert városi alkotmányt. A városi képviselőtestület önmagát egészíti ki, mely a tényleges bailliffel együtt két jelöltet állítván, ezekből választják a freemenek évenként az új bailliffet.

Exeter városa egyúttal grófság, melyben a mayort a common council évenként újra választja.

Gloucester, Angliának egyik legrégebb városa, mely szintén grófságot képez. – Ezen városnak 27 szabadalomlevele van, melyek közül az első II. Henrikől, az utolsó pedig II. Károlytól származik. – Ezen régi angol város is egy protektor alatt állt, ki a »Lord staward« címet viselte. – A mayor egy évre választatott, – ki 12 aldermen és 15 élethosszigan választott őspolgárral

egyetemben alkotta a »common council«. – Ezen testület foglalta el az aldermannek, a mayor és a common council egyéb állásait. – A kard és jogar és egyéb középkori hagyományok adtak a testületnek külső fényt.

Sajátságos alkotmánya volt *Newcastle upon Tyne* városának, mely egyúttal grófság. A választó polgárok a 12 legelőkelőbb céhből évenként két választót választanak; és a többi kereskedők és iparosok társulata hasonlólag egy választót választanak; – kik a velencei dogek választásának mintájára szövevényes választások után elvégre 24 választót választanak, kik évről-évre megválasztják a mayort, a sheriffet, a coronert, a polgárság 24 képviselőjét (resident burgesses), a kamarást és a 7 alantás tisztviselőt. A 10 aldermenből álló tanács halál esetén önmagát egészíti ki; s ezek képezik a mayor, a sheriff és 24 polgári képviselővel együtt a common councilt.

Oxford főváros testületi jogát elévülésből származtatja le. – A magna-charta, mely *Oxford* alkotmányát megalapítja, I. Jakab uralkodásának harmadik évéből, 1606-ból eredett. A város tanácsa állt: a mayorból, 2 bailliffből, 4 aldermanből, 8 assistensből és 24 common councilmenből. Az aldermennek és assistensek életfogytiglan, a common council tagja a freemenek által hasonlólag élethosszig lettek kinevezve. A freemenek azután hagyományos szokás szerint évenként megválasztották a council által két jelölt közül a mayort. Ezen választás azonban nem volt valamely díszes dolog: mert jobbadán a választási joggal nem is bíró megitatott és megvesztegetett csöcselék folyt be a választás sorsának eldöntésére. Hasonló módon lettek megválasztva a kamarások (chamberleins) és bailliffek is.

Portsmouthban, a parlamenti bizottság jelentése szerint

a legszembeszökőbb klikk-gazdaság uralkodott. A választó polgárok az aldermenneket s ezek a mayort választották. Csak e két tényezőnek volt a városi közéletben jelentősége. Az aldermennek és mayor választásának joga néhány családnak kiválságában maradt.

Worcesterben hasonló klikk-rendszer uralkodott; hol az elégtelenek minden néven nevezendő városi hivatalból kizárattak.

York a régi city sokkal toleránsabb képet mutat – hol annak dacára, hogy a common council önmagát kiegészíthette és a választások élethossziglan szóltak, szabadalmai mellett a város tisztviselői sokkal népszerűlenebbek valának. A mayor, *lord mayor* címet viselt.

A városok ilyen alkotmánya mellett, midőn a tiszteltbeli állások hasznothajtó hivatalokul lettek kihasználva, hogy a városi közjólét és közszellem nem emelkedett csudálni sem lehet. Ily testületi közszellem mellett tehát hiába keresünk Anglia városaiban figyelmet keltő nagy dolgokat. A városok részére kiadott szabadságlevelek ugyan nagy jogokkal ruházták fel a városokat kormányzó testületeket, kötelességük teljesítése azonban alig lépte túl a helyi béke biztosítására irányuló intézkedéseket.

Hogy ilyen városi testület sem iskolát, sem múzeumot, sem üdülőhelyeket nem létesített, sem színházat nem segélyezett, csak természetesnek látszik. Sem az utcatisztítás és világítás, sem a szegényügy ellátása nem képezte feladatát ezen városi testületeknek. Ezen körülmény tette tehát szükségessé, hogy a fentebb jelzett vonatkozásokban országos törvények alkottattak s az ezek által statuált közintézmények élére a városi hatóságok mellé rendelt állami közegek léptek; s ezen centralisztikus jellegű hivatalok bizonyára nem lettek

volna életbeléptetve, ha a városok ezen feladatok tekintetében kötelességeiknek eleget tesznek.

Ily szomorú tapasztalatok nyomán elvégre a sajtó és törvényhozás egyaránt pálcát törtek a városok megromlott rendszerét feltüntető állapotok felett. Hiszen a parlamenti bizottság jelentése leplezetlenül feltárja, hogy a helyi önkormányzat érdekei mindenütt a politikai pártérdekek áldozatául estek. Kisebb városok tisztán és kizárólag a külön érdekű arisztokraták magánérdekeit szolgálták, kik a város polgárait politikai céljaikra használták fel. Mindezen állapotoknak természetzerű végeredménye pedig a rossz és részrehajló jogszolgáltatás; a közvagyon elfecsérlése, a közhatóságnak a kisebb polgárok részéről való lenézése és a város kormányzatának kigúnyolása volt!

Az 1835. évben alkotott városok rendezésére vonatkozó törvény (reform-bili) Angolország és a walesi tartomány mintegy 200 városába lett behozva. Tényleg végrehajtva 178 városában lett, melyek közül 93 parliamentary borough.

Az 1851. évi census Anglia és wales részére 580 cityt, boroughot és önkormányzati joggal felruházott várost eredményezett; melyek összesen 8,990.809 lakost számláltak; míg a városszerű községek lakosainak száma 8,936.800 volt.

Az 580 városközség közül:

163 volt parliamentary és municipal borough, melyeknek városi alkotmánya volt és a parlamentbe képviselőt küldtek;

39 város, mely alkotmánynyal felruházva a parlamentbe képviselőt nem küldött (municipal borough);

103 város, melyek képviselőküldés jogának gyakor-

lata mellett alkotmányossal nem bírtak (parliamentary borough);

275 borough képviselőküldés jogosultsága és alkotmány nélkül;

18 város, melyek közül 11 city, nevezetesen: London, Yorx, Chester, Bristol, Canterbury, Exeter, Gloucester, Litchfield, Lincoln, Norwich és Worcester; 5 Borough, u. m.: Kingston upon Hull, Nottingham, Newcastle upon Tine, Pool és Southampton és végül 2 Walesi város, névszerint: Carmarthen és Haverfordwest, melyek mai nap is counties corporatot képeznek; saját sheriffel, coronerrel és honvédséggel bírnak. Ezen városok legnagyobb része a körülöttük fekvő grófságokkal képviselőválasztási kerület beosztás tekintetében egyesülvén, mint ilyenek önálló követküldetési jogosultságukat elvesztették.

Az 1835. évet előző időben 285 községnek nem volt önálló városterületi joga. – Ezen helyeken az önkormányzati alkotmánynak még nyomával sem találkozunk. – Csupán a cityk és 88 más község-város területe maradt csak meg régi alkotmányos jogainak gyakorlásában. Az új városi törvény hatálya később még néhány városra is kiterjesztetett, melyek közül felemlítendő: Liwerpool, Manchester, Birmingham, Leids és Bristol. Az ekként modern alapon rendezett városok lakosságának száma az 1851. évben 4,325.269 személyt számlált. A városok lakosságának több mint fele, tekintőleg London cityje lakosságának 50%-ka mai napig is részint elavult intézmények alatt áll, részben pedig városi alkotmánnyal egyáltalán nem bírnak.

A városok hatásköre rendszerint a városi közvagyon kezelésére, továbbá a vásárrendtartásra, közvilágításra, múzeumok és könyvtárak létesítésére, az utcai köve-

zésre és tisztításra terjed; ezeken kívül a rendőrigazgatás és rendőrbíráskodás is a városi hatóság hatásköre alá tartozik. A városi alapítványok és kórházak kezelése pedig csak annyiban tartozik a város hatáskörébe, amennyiben erre kiváltságot nyert; egyébként ezen intézményeket a lordkancellár által kinevezett gondnokok kezelik.

Hasonló módon a városi hatáskörből elvonják a kikötők és közraktárak, melyek iránt külön törvények (local act) rendelkeznek.

A város jövedelmei annak kiadásaira fordítandók; s amennyiben ezen jövedelmek a szükséges kiadásokat nem fedeznék, a város képvisellete jogosítva van községi adót kivetni. Ezen kívül a városi képvisellet jogosítva van oly szabályrendeletek alkotására, melyek alapján 100 koronán túl nem terjedő büntetés pénzek kiszabhatók.

Az 1872. évig a városok hatósága nem terjedt ki a közegészségügyek igazgatására. Ezen idő óta azonban oly városok, melyek nem tartoznak valamely területükön kívül eső községi körhöz, kötelesek csatornázásról, vízvezetésekről, fürdőkről, közvágóhídról és egyéb közegészségi feladatok teljesítéséről gondoskodni.

A freemennek, vagyis a város régi polgárai és adófizetői választják 3 évi időtartamra a képviselőket, kik maguk közül a tanácsnokokat (aldermann) választják hat évre s a polgármestert (mayor) egy évre. A mayor elnöke a tanácsnak és képviselőtestületnek. A város lakossága választja a számvizsgálókat, kik a tanács és képviselőtestület elé terjesztett számadások tekintetében képviselik a város lakosságának érdekeit.

A common council, vagy Town council tagjául választható minden oly életének 21. évét betöltött angol honpolgár, ki a választást megelőző augusztus hónap

előtti 3 éven át a város területén ingatlan vagyonnal bírt, illetőleg szegény avagy egyéb községi adót fizetett s a város középpontjától 7 angol mértföldnyi körzetben saját házában állandóan lakott. – Legújabban pedig a városi képviselővé való választhatóság vagyoni feltétele: 10,700 korona érték birtoka, vagy 300 korona házbéradó fizetése. – Nagyobb városokban a cenzus megegyeszer annyi.

Bármely vallásfelekezet papjai, városi tisztviselők és a várossal szerződéses viszonyban álló személyek városi képviselői állást nem viselhetnek.

A városi képviselők száma 12-nél kevesebb, 48-nál több nem lehet. – A tanácsnokok száma pedig mindig 7_3 -a a képviselőknek.

Az aldermennek intézménye lényegesen eltér a hivatásos tanácsnokok állásától; mert az aldermennek inkább csak jobban elfoglalt városi képviselők és ezek testülete mintegy a képviselőtestület albizottsága gyanánt jelentkezik.

Mindezen állások viselése kötelező elannyira, hogy amennyiben valaki alapos ok nélkül a reá ruházott tiszteleti állást el nem fogadja, 2000 koronáig terjedő pénzbírság fizetésére kötelezendő.

A városi főjegyző, pénztáros, felügyelők és közegészségi tisztviselők kivételével egyéb összes városi hivatalok ingyenesek. így a tanácsnokok és polgármestereken kívül a vizsgáló és rendőrbírói hatáskörrel fölruházott békebírák; mely utóbbiak királyi kinevezés útján nyerik el állásukat. Csak a tényleges polgármester és ennek közvetlen hivatali elődje egyúttal békebíró.

A városi békebírák hatásköre ugyanaz, mint a megyebelieké aszerint, amint egyes bírákként, avagy pedig midőn a kis gyűlésekben működnek; mely utóbbi esetben

elnökük mindig a polgármester, ki egyúttal a parlamenti választásoknál is mint választási elnök működik közre.

Ily ingyenesen működő városi békebíró van Angliában 3000.

A városi rendőrség (constabler) felszereléséről és ellátásáról a tanács gondoskodik; ellenben a rendőrközegek fegyelmi hatósága a békebíró, ki egyúttal a rendőrség teendőit és kötelességeit is megszabja.

A megyékben gyakorolt büntető hatóságot, mely, szerint a békebírák közgyűléseikben az esküdtekkel együtt bűnügyekben eljárnak, csak mintegy 100 angol város gyakorolja, különös kiváltság alapján; s ezen funkcionál nem a békebíró, hanem az élethossziglan kinevezett fizetéses recorder jár el.

Oly városokban, hol recorder van, az egyes békebíráktól felebbezett ügyek ahhoz, ahol pedig recorder nincs, ott a megyei közgyűlés ellátása alá tartoznak.

A városokban évenként négy rendes közgyűlés lesz tartva. Rendkívüli közgyűlést összehívhat bármikor a mayor öt képviselő Írásbeli kérésére. A polgármester elnöke a közgyűlésnek és szavazategyenlőség esetén az ő szavazata dönt. Amely városban a burkolat és világítás intézménye köztulajdon, ott a városi képviselők ezen intézményekre vonatkozó rendeletek kibocsátására jogosítvák. Kölcsönvételekre és bérletekre vagy haszonbérekre vonatkozó határozatok mindig titkos szavazással hozatnak. Hasonlóképpen a városi tisztviselők is titkos szavazattal választatnak.

Jogosítva van minden város elmeogyintézeteket, fogházakat és fegyházakat építeni. Hasonló módon a városok által hatósági felügyelet és kezelés alatt álló múzeumok és nyilvános könyvtárak is létesíthetők. A városközségi számadások szabályszerűen közhírré teendők

és amennyiben pénztári felesleg mutatkozik, e felett a város közönsége hasznos beruházások céljaira szabadon rendelkezik. Hasonlóképpen jogosulva van a város községi célokra közadókat kivetni.

Eme közadók kivetése azonban csak szükség esetén eszközölhető. így például a mayor javadalmazására és városi adósságok törlesztésére. Hasonló adók vethetők ki még a helyi rendőrség ellátására; törvénykezési és fogházi épületek létesítésére; a bűnvádi költségek fedezetére; örültek házára és múzeumok építésére. Ezen városi adókat a mayor és a képviselőtestület írja elő.

A városok felett legfőbb felügyeletet az állam részint a titkos tanács, részint az egyes minisztériumok által gyakorolja. De ezen felügyelet szerfelett lanyha és kíméletes; melyből eredhető sérelmek orvoslása az országos főtörvényszék hatáskörébe tartozik.

A városok nincsenek általában a megyék alól kivéve. Csupán 19 város van, melyek a megyékkel szemben koordinált állást foglalnak el; a többi városok ellenben a városi adófelszólamlásokra, hidakra s az italmérési engedélyekre nézve a megyei közgyűlésnek, mint másodfokú hatóságnak vannak alávetve.

Ezek szerint tehát a városok a községi körök és a békebírák hatáskörét egyesítő hatósággal vannak felruházva; mely szervezetnél fogva egy-egy város területén nemcsak egyházközség (parish) létezik; nemcsak külön iskolai, szegényügyi és közegészségi járások töltenek be elkülönített hatáskört, hanem bennök még külön közigazgatási feladatok teljesítésére is alakulhatnak a városi hatóságtól teljesen független boardok.

A városok közigazgatásának ezen mozaikszerű berendezéséből látható tehát, hogy az egyes angol váro-

sok területén ott van a járás, ott van a község s ugyan-ezen városok a megyébe is be vannak ékelve.

Az angol városok különlegessége legélénkebb kifejezést nyer magában Anglia székesfővárosában, Londonban.

A római Londinium már valószínűleg a százszok alatt maga választotta elöljáróságát.

Az 1725. évi parlamenti végzemény szerint a city arisztokratikus jellegű alkotmányt nyert. Mert habár a common councilt ezúttal is még a polgári céhek választották s az aldermennek és a lord-mayor életfogytiglan választottak, ez utóbbinak jogában állt a képviselőtestületi határozatok végrehajtását felfüggeszteni.

London négy grófság területére terjed; 147 községi kört és 100 községet foglal magában; melyek közül a londoni city, mégis a városi alkotmánynyal fel nem ruházott westminsteri cityn kívül oly számtalan kisebb common és kisebb parish létezik, melyek városi szervezettel egyáltalán nem bírnak.

A londoni city egyúttal a Themse folyó vízrendőri ügyeit is ellátja.

A 18. század végén az óriási város területén a békebírói intézmény nem volt fentartható. Helyébe a királyi rendőrbírószág lépett kizárólagos bírói hatáskörrel.

A mai London, melynek helyén Paris négyszer, Berlin pedig ötször elférne, ezidő szerint közel 6 millió lakost számlál. S" habár a városkolosszusnak nincs központi kormányzata, ennek dacára benne napról-napra több és több közintézményt létesített polgárainak lelkesedése és áldozatkészsége.

London városa a city kivételével 23 jogszolgáltatási járásra osztott, melyeknek élén 23 fizetéses rendőrbíró (magistrator) áll. — Ezen állásra csak 7 évi gyakorlatot igazoló ügyvédek alkalmazhatók. Ezen rendőrbírák

állásukat életfogytiglan megtartván, egyéb városok fizetett bíráinak példájára pusztán bírói hivatást teljesítenek; rendőrigazgatási jogot egyáltalán nem gyakorolnak; de egyúttal a hivatalos hatalmával visszaélő rendőrközegek felett büntető hatóságot is gyakorolnak.

Az 1829. évben sir Robert Peel a londoni rendőrséget a nyugoti államok mintájára szervezte. ^L A rendőrség élén a rendőrfőnök és ennek két segéde áll, kiket a belügyminiszter nevez ki. Ők állanak a city rendőrségének kivételével az összes rendőrség élén. A rendőrfőnökök egyúttal békebírák, de ebbeli működésük pusztán rendőrigazgatási vonatkozásban érvényesül.

A citynek külön rendőrfőnöke van, kit a titkos tanács választ és a király, illetőleg a belügyminiszter erősít meg.

A cityn kívül 5807 rendőrhivatal van; melyek a rendőrség vezényletével megbízott rendőrfőnökség (in a pecting superintendent) alatt állanak. – A rendőrközegek tettenérés esetén bárkit és minden gyanús egyént letartóztathatnak. Amely rendőrtisztviselő képviselőválasztási ügybe beleavatkozik: 100 font pénzbírságra, ismétlés esetén pénzbírságra és egy havi elzárásra ítéltetik.

London város egyes kerületeiben építészeti hivatalok vannak szervezve. Az ezekben alkalmazott és a citybeli műszaki közegek közül lesz három egyén delegálva a főépítészeti hivatal vezetésére; kiknek élén egy elnök áll, kinek évi fizetése 30 – 40.000 korona. Ezen főépítészeti hivatal felügyel az építkezésekre, az utcaburkolatra, folyókákra, csatornákra, utcai ültetvényekre és a közvilágításra, valamint intézi a város szépítési érdekeit. Egyben a belügyminiszter megbízásából a közérdek követelte kisajátításokat is eszközli.

Minden egyházközség, melynek lakossága a 20.000-et túlhaladja, sorshúzás útján számvevőt választ az ezen községben legalább egy éven át adótfizető polgárságból álló választóközönség.

Mint minden egyházközségben, úgy Londonban is a tűzrendészeti feladat teljesítése a község kötelessége. Az egyházközség megszűntével, megszűnik a tűzrendészeti kötelezettség teljesítése is.

A londoni city alkotmánya lényegében most is a régi; habár a reformbill óta történtek is egyes változtatások. – Az alap most is a régi céhrendszer. Ekként a city területén gyakorlandó sütő, sörös, vendéglős, szíjgyártó és takács ipar folytatásához a céhbe való felvétel feltétlenül megkívántatik. – Minden céhnek van választmánya, melyet liverynek neveznek. Azonban a gyógyszerészek, posztosok és papírkereskedők kivételével, bármely iparososztályhoz tartozó egyén bizonyos pénzösszeg lefizetése mellett liverymen lehet. – Magának a lordmayornak is az ilyen szűkebbkörű céh tagjának kell lennie.

Minden állampolgárnak liverymennek kell lennie és freemennek neveztetik. Valamely liveryhez való tartozandóság csak a polgárjoghoz való igényt állapítja meg; miután a polgárjog csak meghatározott összeg lefizetése mellett szerezhető meg. – A freemenek és liverymenek együttesen képezik a Court of Common-hallt – Ezen testület hozza javaslatba a két lord mayor-jelöltet; választja a sheriffet, a városi számvizsgálókat és egyéb hivatalnokokat. Az aldermennek hivatalból tagjai ezen testületnek.

A kormányzó testületek (Common council és aldermen) tagjainak választására a reformbill óta csak 200 korona bérösszeg erejéig érdekelt freemenek jogosulvák.

Ezen választók választják minden év december 20. napján a city 26 wardjában a common council és aldermeneknek választás alá eső tagjait. Azon alderman választása, ki egy ward élén áll, élethossziglan terjed.

A lord-mayort minden év szeptember 29. napján az aldermennek választják; még pedig az aldermenek sorából, kivéve, ha már sheriff! hivatalt egykoron viselt. A választás nyilvános.

A lord-mayor a court of-common-hallnak, a common councilnek és aldermenek gyülekezetének elnöke.

A megválasztott lord-mayor november hónapban lesz hivatalába ünnepélyesen beiktatva; mely alkalommal népes ünnepi kísérettel díszhintón bekocsizza London utcáit. – Ezután egy díszes hajóra száll és végig hajózza a Themse folyót annak jeléül, hogy ily képletes formában hatalmába veszi a folyó vízjogának birtokát. Ő az első békebíró és főnöke a milíciának. – Teljes címe: »the right honorable the lord mayor.« – Van ingyen lakása és 160.000 korona évi fizetése.

Ezen óriási fizetés azonban távolról sem elégséges a köteles representacionális kiadások fedezésére. – Trónváltások esetében, vagy trónörökös születésével a lord-mayor bárói rangot nyer. A magasabb társadalmi osztály nem lakván a cityben, ennek folytán a lord-mayor rendszerint az alacsonyabb állású iparúzó, kereskedők sorából kerül ki, mint például műiparos, vegyes-, faggyú-, vagy posztókereskedő.

A city rendőrsége a főváros rendőrségének mintájára van szervezve. A city igazgatásának a szegényügyhöz, az utcaburkolathoz és csatornázáshoz semmi köze. Ezen intézményeket koordinált állami szervek kezelik.

Ha most már Angolország városainak szerkezetét

és szervezetét tekintjük, látnunk kell azt, hogy a városok önkormányzatában teljesen hiányzik az egységes szervezet; hiányzik az európai szempontból vett azon külső erő, mely a rendet, a fejlődés feltételeit és a magasabb kulturális célok biztosításának lehetőségét magában foglalja.

Angolország városainak ezen különleges alakzata a mozaik kép benyomását teszi reánk, mely képet közlőről szemlélve azt látjuk, hogy különböző színű körések látszólagos összefüggés nélkül vannak egymás mellé állítva. Holott megfelelő távlatból, mégis a tökéletes kép körvonalai rajzolódnak elénk, melyek keretei az angol nemzet nagyságának lényegét tartalmazzák.

Az angol városok közigazgatási szervezete, régi szokások, hagyományok és főként a párját ritkító nemzeti sajátosságok alapján épült fel. Ereje pedig az angol nemzet hazaszeretetében és gazdagságában gyökeredzik.

E zürzavarosnak látszó, európai felfogás szerinti »rendszeretlen rendszer« azért felel meg a szó szoros értelmében vett rendeltetésének, mert a közigazgatás terén teljesítendő szolgálatokat vagy a hazafias lelkesedésből és kötelességérzetből vállalkozó magas intelligenciájú ingyenes hivatalnokok látják el, vagy akik fizetést húznak, ezek oly magas javadalmazásban részesülnek, hogy ezek ellenértéke gyanánt tőlük a legodaadóbb, legszakosítottabb és legbecsületesebb eljárás és közreműködés teljes mértékben elvárható.

Egyébként a szervezet zürzavarát egységre és törvényes irányra a rendes bíróság is kényszeríti s a közigazgatási fegyelem helyett ott van a bíróságok előtt indítható keresetek útja.

Az ily közigazgatás igaz, hogy drága és nagy pazarlással jár; némely helyen tán tájékoztatatlansággal

is vegyes, gyarló. Ámde az önkormányzat terén kifejtett tevékenységben ébren tartott hatalmas erkölcsi erő által nyeri meg az angol nemzet úgy a közgazdasági élet, mint az ország és birodalom közügyeiben kifejtett azon tevékenységét és arra való képességét, mely legszebb jutalmát abban találja, hogy azt a célt, amit elér, polgárainak önzetlen és szabad fáradozásával érte el.

IV. FEJEZET.

A FRANCIA VÁROSOK SZERVEZETE.

XIV. Lajos százada, mint az egykorú hízelgő történetírók évkönyvei említik: »Franciaország aranykora« volt.

Colbert működése nem pusztán az ipar és kereskedelem terén teremtett nagy dolgokat, hanem annak folytán az irodalom, tudomány és művészet is oly óriási lendületet nyert, mely soha el nem enyésző nyomokat hagyott maga után a francia nemzet kultúrájának történetében.

Az igazságszolgáltatás pedig kiterj észté áldásos működését az ország legelhagyatottabb zugára is, hol eddigelé még senki se érezte, hogy társadalmi állásra való tekintet nélkül igazságosan ítélő bíró áll felette.

Az intellektuális erők kifejlődésének legtermészetesebb középpontjai a városok valának; melyek a kulturális intézményeket, az ipar- és kereskedelem érdekeit egyesítvén, nemcsak közgazdasági tényezőkként szerepelnek, hanem egyúttal a vidéki lakosságnak a városokba való tömeges beköltözését is maguk után vonták.

Franciaország ipara és kereskedelme közvetlenül Angolországé után következik. A francia nép műveltsége pedig már századok óta Európa nemzeteinek mintaképe.

A francia városok tehát kultúrfejlődés tekintetében

egy nyomon haladnak az angol városokkal. Alkotmányjogi különbség köztük azonban az, hogy míg az angol városok szervezetében a *decentralizáció* jellegét ismerjük fel, addig az egységes alapon szervezett francia városok szervezete a merev *centralizáció* mintáját állítja elének.

Ezen szervei formák egybevetésével tehát látható, hogy a városok önkormányzati jogának alakulását nem az állami kormányforma szabályozza, hanem inkább a nemzet szellemével és hagyományaival azonosuló géniusz, mely rásüti bélyegét a városok kormányzásának irányára is.

A nagy forradalom lényeges nyomokat hagyott maga után Franciaország közigazgatási beosztásában is; amennyiben a régi tartományok az 1789. évi december 14-iki törvény rendelkezése szerint departementokra (megyékre) lettek felosztva; a megyék pedig kerületekre, járásokra és községekre.

A megyék élén ezidő szerint a *köztársasági elnök által kinevezett prefect áll*; minden egyes kerület élén pedig szintén a köztársaság elnöke által *kinevezett alprefect* van alkalmazva; a községek élén pedig a polgármester (maire) működik.

A departementeknek szerveit csak azért említettük fel, mert amint a jelenben érvényben álló községek szervezetéről alkotott törvény rendelkezéseiből látni fogjuk: a prefect és alprefect nagy fontosságú szerepet visz a községek és városok autonóm életének érvényesítésében.

A községek alkotását és szervezetét illetőleg a törvény a »commune« (község) fogalmát akként adja, hogy ez azon polgárok egyesülését jelenti, kik ugyanazon városban, mezővárosban, faluban, vagy egy nekik szánt területen laknak vagy ott birtokosok.

A »municipalité« községtanács pedig azon testület,

mely a községet képviseli és a törvény korlátai között a közigazgatási funkciókat teljesíti.

A községek egyúttal:

1. Az ország területi felosztásának egységei és a közigazgatás szervezetének legalsóbb tagozatai.

2. Külön testületek, melyek saját érdekeikkel saját életet élnek, mely érdekek fentartásáról vagy közvetlenül, vagy megbízottaik által gondoskodnak.

Minden község különálló jogiszemély ugyan; ámde a törvényhozás nem hagyta meg náluk a cselekvés szabadságát, hanem *alávetette őket a felsőbb közigazgatási hatóságok gyámkodásának*; nehogy eléggé meg nem fontolt cselekményeik, avagy eljárásuk által bajba keveredjenek.

Minden községnek tagja: 1. ki a községben letelepülve polgárjogot nyert; 2. ki ott birtokos és adófizető. – Ez utóbbiak birtokuk arányában hozzájárulnak a községi terhek viseléséhez; mint ilyenek részesei a község igazgatásának.

A községek vagy az események változásaiból, vagy a helyi körülményekből kifolyólag terjedelemre nézve egyenlőtlen beosztással alakultak. A terület különböző jelentőségű egyházközségekre »parochiákra« volt felosztva. S midőn az 1789. évi »Alkotmányozó gyűlés« az ország területi beosztásának szervezetével foglalkozott; miután egyenletes területi beosztás nem volt lehetséges: a régi mezővárosok, egyházközségek és falusi községek régi helyibeosztása megmaradt a rendezés előtti állapotban.

Minthogy azonban némely plébánia felette kiterjedelmű volt, többet egyesítettek akként, hogy sajátos helyi állapotokat megtartsák. Ezen egyesítésből származtak azután a »községrészek,« melyeknek lényege

abban áll, hogy az ezekben lakó polgárok közigazgatásilag ugyanazon község szervében egyesülnek, azonban külön érdekeik képvisellete tekintetében külön joggal vannak felruházva.

A községet, vagy várost egy vagy több mellérendelt segédlete mellett a felsőbb hatóság felügyelete alatt álló »elüljáró« (maire) és a *községtanács* igazgatja.

A községtanács határoz, az elüljáró, vagy helyettes mellérendelt pedig eljár és a tanács határozatait végrehajtja.

Az elüljáró, mint a község első hivatalos közege, az erre megkívántató hatalommal van felruházva. Mint ilyen a *kormány*nak megbízottja és felsőbb hatóságának ellenőrzése és felügyelete alatt áll, melytől eredő rendeleteket végrehajtani köteles.

A »maire« egyúttal *hivatalos anyakönyvvezető*; s ezen minőségében hivatva van az államügyész felügyelete alatt az anyakönyv születési, esketési, halálozási, örökbe-fogadási és elismerési lajstromait vezetni.

Mint *rendőrbíró*sági tisztviselő pedig szintén az államügyész felügyelete alatt teljesíti a bűnügyi nyomozatokat és azokat jegyzőkönyvileg konstatálja.

Áttérve most már a községek szervezetének ismeretetésére, konstatáljuk, hogy az e tárgyban alkotott 1884. évi ápril 5-iki törvény nem tesz megkülönböztetést falusi község, mezőváros és város között; hanem ezek külömbiség nélkül »községek« gyűjtő fogalma alatt szerepelnek.

És ez természetes; mert hiszen egész Franciaországban a most hivatkozott törvény rendelkezik az összes községek felett; Parist és Lyont kivéve, melyeknek különleges szervezetéről majd alább fogunk röviden megemlékezni.

A KÖZSÉGEKRŐL.

1. Minden község a községi tanácsból, az elüljáróból (maire) és egy vagy több mellérendelből áll.

2. A község nevének változtatása a köztársasági elnök határozatával történik a község tanács kérelme folytán, minek utána a közgyűlés és az államtanács is hozzájárult.

3. Ha arról van szó, hogy egy község székhelye áthelyeztessék, vagy több község egyesíttessék, vagy egy község sectiója (osztálya) eltöröltessék, akár egy másikhoz való csatoltatás miatt, akár pedig azért, hogy önállóvá tétessék: a préfectus az érdekelt községekben a terv és föltételek megállapítására enquetet hív össze.

A préfet akkor tartozik elrendelni az ily értekezletet, ha arra nézve akár a községi tanács részéről, akár a választók egy harmada részéről hozzá kérelem érkezett, különben hivatalból is elrendelheti.

Az értekezlet után az érdekelt községtanácsok és a kerületi tanács véleménye után a javaslat a nagy (megyei) tanács elé terjesztendő.

4. Ha a tervezet községi sectióra vonatkozik, akkor a préfet rendelete alapján jogügyi bizottság (syndikal) alakul, a melynek tagjai a sectió választói által választatnak meg. Elnököt maga kebeléből választ és véleményt ad a tervezetre nézve.

5. Egy új község felállítása csakis törvény erejénél fogva, a közgyűlés és az államtanács meghallgatása után eszközölhető.

6. Egyéb területi változtatások, beszüntetések, vagy egyesítések és új székhely megjelölése a következő módon szabályoztatnak:

Ha a változás egy megye, kerület vagy canton területére vonatkozik, akkor a megyei és az államtanács meghallgatása után egy alkotandó törvény határoz.

Minden más esetben az államtanács határoz, a megyei tanács előterjesztése alapján.

Azonban a megyei tanács végleg határoz, ha jóváhagyja a tervezetet, midőn a községek vagy sectiók ugyanegy választókerületben vannak és midőn a tervezett módosítás alapján és föltételekre nézve úgy a községi tanácsok hozzájárulását, mint a jogügyi bizottságok helybenhagyását is bírja.

7. Egyik község a másikhoz csatolva, megtartja eredetileg birt vagyonát.

A KÖZSÉGI TANÁCS.

(Képviselőtestület.)

A községi tanács 10 tagból áll az 500 lakosú és azon aluli községekben.

12 tagból áll az 501–1500 lakossal bíró községben.

16	»	1501–2500	» »	»
21	»	2501–3500	» »	»
23	»	3501–10000	» »	»
27	»	10001–30000	» »	»
30	»	30001–40000	» »	»
32	»	40001–50000	» »	»
34	»	50001–60000	»	»
36	»	60000 és több lakossal bíró	köz-	

ségekben.
A több elüljáróságokra osztott városokban a tanácsosok száma 3-mal növekszik elüljáróságok szerint.

A tanács tagjainak választása községi jegyzékek szerint történik.

Azonban a község felosztható több választó kerületre is, melyek mindegyike bizonyos számú tanácstagot választ az összeirt választók arányában; de ez csakis a következő két esetben lehet:

1. ha a község több elkülönített lakocsoportozatból, vagy tömörületből áll; ebben az esetben az egyik kerület sem választhat két tanácsosnál kevesebbet;

2. ha az összetömörült népesség 10,000-nél több. Ez esetben, a választó kerület nem képezhető oly területi fractiókból, melyek különböző canton, vagy községi járásokhoz tartoznak. Ezen osztályok (sectio) egyike sem választhat kevesebbet négy tanácstagnál.

Az ily sectiókra osztás a közgyűlés (nagy tanács = conseil général) által történik, akár egy tagja, akár a préfectus (helytartó) vagy pedig a községi tanács és az érdekelt községek választóinak kérelmére. Ily kérelemre határozat csakis akkor hozható, ha a kérés az aprilisi ülések előtt vagy legkésőbb azok folyamán terjesztetett elő Ezen' és az augusztusi sessio közti időben az érdekelt községek elüljáróságainál tanácskozás folyik, melyben a préfectus által a községi testület véleménye is kikérhető.

Ezen formalitások megtartása után, minden évben, a nagytanács az augusztusi ülésében határoz ezen tervezetek felett, és ezen határozat mindaddig fen áll, míg e tekintetben újabb határozatot nem hoznak. Ily értelemben táblázat is állíttatik ez alkalommal össze, mely az összes ez évben megejtendő választásokra mérvadó.

Az érdekelt községekben ezen táblázat a préfectus által közhírré teendő a választók összehívása előtt, aki a beírt választókhoz képest elrendeli minden kerületben a megválasztandó tanácsosok számát a törvény idevágó szakaszai szerint

A kerületi beosztás terve a nagy tanács által elfogadva, tervezetbe foglalva a helyhatóságnál és az érdekelt község előljáróságánál van elhelyezve és abba minden választó betekinthez és arról másolatot vehet.

Erről az érdekeltek hirdetmény által értesítendők.

A préfet legalább is 10 nappal előbb hirdetett külön rendelet által feloszthatja a községet több szavazó irodára, hol ugyanazon tanácsosok választása ejthető meg.

Minden választó választási bárcát kap, melyen a választás helye és szavazó iroda meg van jelölve.

Minden 21 évet betöltött egyén választó, hacsak a törvény által előre látott esetek egyike nem alkalmazható reá.

A választási jegyzék magában foglalja:

1. mindazon választókat, kiknek a községben rendes lakásuk van, vagy ott legalább is 6 hónap óta laknak;

2. azokat, kik összeírva lettek a négyféle egyenesadók fizetése vagy természetbeni szolgálmányok alapján, és ha nem laknak a községben, kijelentették, hogy szavazati jogukkal akarnak élni. — Jelen szakasz értelmében azok is összeírandók, kik koruk vagy egészségi állapotuknál fogva adó alá nem vonattak;

3. azokat, kik az 1871. évi május 10-iki szerződés erejénél fogva a francia nemzetiséget választották és tartózkodásukat a községben bejelentették;

4. azokat, kik akár mint lelkészek, akár mint közhivatalnokok hivatásuknál fogva a községben lakni tartoznak.

A községből katonaság címen távollét nem érinti az illetőknek választói jogát.

A választók gyülekezete helytartói rendelettel hívandó össze. Ezen összehívás a községekben legalább is 15 nappal a választás előtt kihirdetendő és mindig

vasárnap tartandó meg. A hirdetmény megjelöli a választás helyét és időtartamát.

A szavazó-irodák elnöke az elüljáró, a helyettesei, vagy a községi tanácsosok is lehetnek, a táblázat szerint, és akadályoztatás esetén az aluljáró által kijelölt egyes választók.

Csakis az elnöknek van felügyeleti joga a gyülekezeten fölött, a melynek nincs más rendeltetése, mint a szóban forgó választás. Minden vitatkozás, tanácskozás el van tiltva.

A két legidősebb és két legfiatalabb írni és olvasni tudó jelenlevő választó, az ülnöki (bizalmi) funkciót teljesíti. Az elnök és a bizalmi emberek jelölik ki a jegyzőt, ki az iroda tanácskozásaiban csakis hozzászólási joggal bír. Az egész működés tartama alatt legalább is 3 tagja az irodának jelen lenni tartozik.

A választás csak egy napig tart.

A választási iroda bírálja meg ideiglenesen a közbejött akadályokat. Határozatai indokolandók, és minden ilyenmű reclamatio vagy határozatról jegyzőkönyv veendő fel, de előbb az egész választási iroda által aláírandó.

A választás egész tartama alatt a választók nevét, lakását és foglalkozását tartalmazó és az elüljáró által hitelesített választói jegyzéknek egy másolata az iroda asztalán bárki által betekinethető.

Senki sem bocsátható szavazásra, ha a jegyzékben elő nem fordul.

Mindazonáltal szavazásra bocsátandó azon választó, ha nincs is a jegyzékben, – midőn a bíróságnak a bejegyzést elrendelő határozatát hozza vagy felmutatja a semmitőszék rendeletét, mely a törlését kimondó ítéletet megsemmisíti.

A választó helyiségbe bárminemű fegyverrel belépni tilos.

A választó a választó helyiségen kívül előkészített szavazólapot hozza magával.

A szavazólapnak fehérnek kell lennie és semmiféle jellel sem lehet ellátva.

A választó lezárt szavazólapját az elnöknek adja át.

Az elnök beleteszi azt a szavazó ládába, mely kezdetben két lakattal zárandó le, melynek kulcsai: az egyik az elnöké, a másik a legidősebb ülnök (bizalmasnál) kezeiben maradnak.

Minden választó szavazata bejegyzendő a jegyzékbe, a melynek szélén az iroda egyik tagjának aláírása teendő, (vagy kezdőbetűi).

Az elnök konstatálja a választás megkezdésekor a szavazás kezdetének óráját.

A választás nem fejezhető be, ha legalább is 6 óráig nem tartott.

Az elnök konstatálja az órát akkor is, ha a választást berekesztettnek jelenti ki. Ezen kijelentés után több szavazat nem fogadható el.

A szavazás berekesztése után a szavazatok megolvasása a következőképp történik:

A szavazóláda felnyitása után az összes szavazólapok száma igazolandó.

Ha azoknak száma több vagy kevesebb a szavazóknál, arról jegyzőkönyvileg említés tételik.

Az iroda a jelenlevő választók közül bizonyos számú szavazatbírálokat jelöl ki.

Az elnök és az iroda tagjai azonban ellenőrzik a számlálást, amit ők maguk is elvégezhetnek, ha 300 szavazónál kevesebb volt.

A szavazólapok akkor is érvényesek, ha a választandó tanácsosok számánál több vagy kevesebb nevet tartalmaznak is.

A köteles szám után irt nevek nem jönnek számításba.

Az üres vagy olvasatlan szavazólapok, melyek nem tartalmaznak kellő kijelölést, vagy a hol a szavazó magát is elárulta a jegyzőkönyvhöz csatolandók.

Közvetlenül a számlálás után az elnök kihirdeti a választás eredményét.

A választási jegyzőkönyv a jegyző által vétetik fel: ezt ő is és az iroda többi tagjai is aláírják. Egy másodlat szintén aláírva, a helyettes útján azonnal elküldendő a helytartóhoz (préfethez,) ki annak átvételét az iktatókönyvben elismeri és arról vétbizonyítványt állít ki. Annak kivonata az elüljáró által azonnal kihirdetendő.

Egyéb szavazatok, mint azok, melyek a jegyzőkönyvhöz csatolandók, a választók jelenlétében elégetendők.

Nincs megválasztva az első választás útján senki, ha nem kapott általános szavazati többséget, vagy ha nem kapta legalább a beírt választók negyedrészenek megfelelő szavazatok számát.

A pótválasztásnál az aránylagos többség mérvadó. Ha több választó kap egyenlő számú szavazatot, akkor a választás az idősebbre marad érvényesnek.

Pótválasztás esetén a választó gyülekezet törvényszerűleg a legközelebbi választásra van összehíva, miről az elüljáró a szükséges hirdetményeket kibocsátja.

A községi tanácsba beválasztható a községnek minden választó polgára, ki az egyenes adófizetők jegyzékébe be van jegyezve; vagy akik igazolják, hogy

összeírandók voltak a választás évének január hó 1-én és ha legalább is 25 évesek.

A tanácsstagok száma azonban, kik a választás alkalmával nem laknak a községben, nem haladhatja túl a tanácsstagok számának negyedét.

Nem választhatók meg a katonák és a szárazföldi vagy tengeri hadsereg alkalmazottjai, ha activ szolgálatban vannak.

Nem lehetnek a községi tanács tagjai:

1. a választói jogtól megfosztott egyének;
2. kik gondnokság alatt állanak;
3. kik fel vannak mentve az alól, hogy a község terheihez hozzájáruljanak, vagy pedig a jótékonyági irodák által segélyeztetnek;
4. a személyi szolgálatra szegődött cselédek.

Nem választhatók abban a hatósági kerületben, hol működésüket teljesítik:

1. a helytartók, (préfet) a helyettesek, (sous-préfet) a főtitkárok és helyhatósági tanácsnokok;
2. rendőrbiztos, (commissaire = ker. kapitány) és a közrendőrök;
3. a felsőbb bíróságok és az elsőfokú törvényszékek bírái (a helyettes bírák kivételével) kikre vizsgálatot nem bíznak.
4. a békebírák;
5. a községi számvevők és a községi munkák vállalkozói;
6. a préfectorák alkalmazottjai;
7. a közmérnökök, utak és hidak felügyelői, útmesterek stb.;
8. a törvényesen elismert hitközség lelkészei;
9. A község fizetett ügynökei, hacsak nem olyanok, akik csak az általuk esetről-esetre (önálló foglalkozásuk

keretén belül) teljesített szolgálatok fejében kapnak mindenkori díjazást.

A községtanácsosi működés összeférhetetlen:

1. a préfectus, helyettes-präfectus, és a főtitkár állásával;

2. a rendőrségi biztos és közrendőri állással;

A fentebb megjelölt hivatalnokok, kik községi tanácsossá megválasztatnának, tartoznak 10 nap alatt kijelenteni, ha elfogadják-e ez állást, vagy megtartják előbbi helyüket; kijelentés hiányában ez utóbbi lesz feltételezve.

Ugyancsak nem lehet senki sem tagja egy időben több községi tanácsnak.

A több helyen megválasztott 10 nap alatt szintén nyilatkozni tartozik, minek hiányában azon község tanácsába tartozik, a hol a választók száma kevesebb.

Az 501 lakost és többet számláló községekben a föl- és lemenő rokonok, az ugyanazon fokú sógorok, fivérek nem lehetnek egyúttal tagjai ugyanazon tanácsnak.

Azon megválasztott tanácsstag, ki valamely utólagosan közbejött oknál fogva vagy összeférhetlenségi állapotba jutott, a prefektus által azonnal lemondottnak nyilvánítatik, fenmaradván 10 napon belül a reclamáció joga a helytartó tanácshoz, vagy az államtanácshoz.

Minden megválasztott tanácsagnak vagy választónak jogában van a község választási működését semmisségi panaszszal megtámadni.

Ezen panasz illetőleg reclamáció a jegyzőkönyvben megjelölendő, vagy pedig a választást követő öt napon belül az elüljáróság titkári hivatalában vagy a préfectura, illetőleg a sous-präfecturán benyújtandó, honnan a felszólamlás a helyhatósághoz azonnal felküldendő és itt beiktatandó.

A helytartó, ha azt látja, hogy a szabályok és törvé-

nyes formák nem lettek megtartva, az átvételt követő 15 napon előterjeszti a helytartósági tanácsnak.

Egyik vagy másik esetben, a helytartó azonnal értesíti közigazgatási utón a megtámadott tanácsosokat, értesítve őket, hogy öt nap alatt beterjeszthetik védelmüket a fent kijelölt helyeken, hogy kívánnak-e élni azon jogukkal, hogy megjegyzéseiket élőszóval is előadják.

Úgy a reclamációról, mint védelemről vétbizonyítvány állítandó ki.

A helytartó tanács ítélezik; mi ellen az államtanácshoz felebbezendő.

A hozott határozat az iktatóba történt bejegyzéstől számított egy hónap alatt kihirdetendő és ettől számított 8 nap alatt a helytartó által közlendő.

Ha valamely bizonyítást elrendelő határozatot hoznak, akkor ettől számított egy hónap alatt ítéletet kell hozni a tanácsnak.

Ha ezen határidő alatt határozat nem hozatott volna, a reclamáció visszavetettnek tekintendő. A helytartó az érdekelt feleket értesíti, akik panaszukat az államtanács elé vihetik. Ez 5 nap alatt bejelentendő.

Mindazon esetekben, midőn a felszólamlás valamely állami kérdés előleges döntését vonná maga után, a helytartó tanács az illetékes bíróságokhoz utasítja a feleket, és felszólamló fél tartozik ott ügyében 15 nap alatt ez érdemben eljárni, ellen esetben attól elállottnak tekintetik és ettől számított 1 hónap múlva a préfectura határozatát meghozza.

Ez ellen úgy a préfectusnak, mint az érdekelt feleknek jogukban áll felebbezni.

Ezen felebbezés a préfectura vagy a sous-préfet

részéről a határozat keltétől, a felek részéről pedig a kézbesítéstől számított egy hó alatt benyújtandó.

A helytartó azonnal tudomására hozza az érdekelt feleknek, hogy 15 nap alatt védelmüket ugyanazon helyen beterjeszthetik.

Ezen határidő után a helytartó felterjeszti az iratokat a belügyminiszterhez, aki az államtanácshoz utasítja. Az iratokhoz csatolják: a felebbezés, a védíratok, ha beadattak, a választásról felvett jegyzőkönyv, a kitörléshez szolgáló lista, a megtámadott rendelet hitelesített másolata és mindazon okmányok, melyekre ezen rendelet vonatkozik és végül a préfectus véleményes jelentése.

A felszólamlás sürgős ügynek tekintetik, díj- és bélyegmentes. Egy hónap alatt elintézendő.

A kikiáltott községi tanácsos mindaddig működik, míg a felszólamlás feletti végérvényes döntés le nem érkezik.

Az esetben, ha egy választás egészben vagy részben semmisnek nyilvánítatik, a választók gyülekezete két hónapot túl nem haladható határidőre összehívandó.

A községi tanácsosok 4 évre választatnak. Megújítatnak egészben, május hó 1-ső vasárnapján az egész országban, még ha időközben történt volna is választás.

Ha a községi tanács, közbejött üresedések folytán, háromnegyed részre apadt volna le, akkor a legutolsó üresedéstől számított két hónap határidő alatt pótválasztások eszközözendők.

Ezen pótválasztások azonban az általános választást megelőző 6 hónappal csak akkor kötelezők, ha a tanács-tagok száma felére leapadt.

A választó kerületekre osztott községeknél mindig részleges választás tartandó, ha a kerület tagjainak fele hiányzik.

A községi tanács csakis (a köztársasági elnök) az államfő indokolt rendeletével osztható fel. Ezen rendelet a minisztertanácsban hozandó és a hivatalos lapban közzéteendő.

Sürgősség esetén ideiglenesen felfüggeszhető a préfectus indokolt rendelete alapján, aki azonban azonnal jelentést tartozik tenni a belügyminiszternek. A felfüggesztés csakis egy óra terjedhet.

A község tanács feloszlása esetén, vagy az összes működő tagok lemondásakor és a midőn egy más községi tanács nem alkalmazható, egy külön küldöttség teljesíti annak teendőit.

A feloszlást vagy a lemondást követő nyolc nap alatt ezen küldöttség az államfő rendelete útján kineveztetik.

Atagokszáma 3-ravan megállapítva azon községekben, melyekben a népesség nem haladja meg a 35,000-et. Ezen szám felemelhető hétre a több lakossal bíró városokban.

Az ezt elrendelő határozat kijelöli a küldöttség elnökét, szükség esetén az alelnököt is.

Ezen küldöttség hatásköre tisztán a közigazgatási sürgős és óvó intézkedésekre szorítkozik. Semmi esetben nincs megengedve, hogy a község pénzügyi műveleteibe bocsátkozzék, vagy annak rendelkezésre álló jövedelmeit többre is lekösse a folyó szükségleteken kívül. Nem készíthet elő költségvetést, sem át nem veheti az elüljáró vagy számvető számadásait; nem változtathatja meg sem a személyzetet, sem a közoktatásügyi rendszert.

Mindazon esetekben, ha a községi tanács feloszlattak, vagy az előzők értelmében egy külön küldöttség e célra kineveztetett, két hó lefolyása alatt egy új községtanács választása iránt az intézkedések megteendők.

Ezen küldöttség működése az új községtanács megalakulása után megszűnik.

A (CONSEIL MUNICIPAL) KÖZSÉGI TANÁCS MŰKÖDÉSE.

A községi tanács évenként négyszer ülészakra jön össze, t. i. február, május, augusztus és november hónapokban. Minden ülészak két hétre terjed, de a – sous-préfet – engedélyével meghosszabbítható.

Az az ülészak, melyen a költségvetést tárgyalják, hat hétig is tarthat.

A préfet vagy sous-préfet rendkívüli ülésre is összehívhatja a tanácsot. Úgy az elüljáró is, ha az szükségesnek mutatkozik és azt a tanács működő tagjainak többsége indokolt beadványban kérelmezi. Egy vagy más esetben, míg a tanácsot összehívja, egyúttal indokolt jelentést tesz a sous-préfetnek.

A meghívó a tárgyalandó ügyeket pontosan megjelöli és egyébekről a tanács nem tárgyalhat.

Minden egybehívást az elüljáró teljesíti. Felemlítendő a tanácskozások jegyzőkönyvében: hogy az elüljáróság kapuján a meghívó kifüggesztetett és legalább három nappal az ülés előtt minden tagnak írásban kézbesített.

Sürgősség esetén ezen idő a préfet vagy sous-préfet által rövidebbre szabható.

A községi tanácsosok rangsorozatát a táblázat tünteti fel.

Ezen táblázat rendjét (még ha választókerületek vannak is) megállapítja: 1. a megválasztás elsőbbsége; 2. ugyanazon napon megválasztottnál a szavazatok többsége; 3. és egyenlő szavazatok esetén a magasabb kor.

A táblázat másodlata az elüljáróság hivatalában őrizendő, úgyszintén a préfectorán és sous-préfectorán is, ahol arról mindenki másolatot vehet, vagy abba betekinthet.

A községi tanács határozatot csak akkor hozhat, ha a tanácstagok többsége jelen van.

Ha két egymásután következő, 3 napi időközben szétküldött és szabályszerűen kézbesített meghívókra sem jön össze a tanács elegendő számban, a harmadik egybehívás után hozott határozatok számra való tekintet nélkül érvényesek.

Érvényes határozat különben csak általános többséggel hozható. Szavazatok egyenlősége esetén az elnök dönt, kivéve a titkos szavazásnál. A jelenlevő tagok egy negyedrésze kérelmezheti a nyílt szavazást; ekkor a szavazók neve, a szavazat megjelölésével jegyzőkönyvbe veendő.

Titkos szavazást csak a jelenlevők egy harmada kérhet. Másrészt kinevezésnél vagy javaslat előterjesztésénél is titkos szavazás dönt.

A két utóbbi esetben, ha ismételt szavazás után sem értek el általános szótöbbséget, akkor a harmadik választásnál relatív többség elegendő. Egyenlő szavazatoknál a magasabb kor döntő.

Az ülésekben az elüljáró, vagy ennek helyettese elnököl.

Azon üléseken, hol az elüljáró közigazgatási jelentése és számadása kerül szőnyegre, a tanács maga választhatja elnökét,

Ez esetben már a hivatalt nem viselő elüljáró is részt vehet a vitában, de a szavazáskor vissza kell vonulnia. Az elnök a tanácskozások eredményét egyenesen a sous-préfet-hez küldi be.

Minden ülészak elején és annak egész tartamára, a tanács egy vagy több jegyzőt választ tagjai közül a titkári teendőkre. Kiegészítheti azokat a tagokon kívüli

segédlettel is, kik azonban a tanácskozásokban nem vehetnek részt.

A tanács ülései nyilvánosak. Azonban 3 tag vagy az elüljáró kérelmére, a tanács egyszerűen felkelés vagy leülés által, vita nélkül elhatározhatja a titkos ülést is.

A gyülekezet rendje felett való felügyelet az elüljárót illeti. Kiutasíthat vagy letartóztathat a hallgatóságból bármely egyént, ki a tanácskozást zavarja. Vétség vagy bűntény esetén jegyzőkönyv veendő föl, melyben az ügyészség azonnal eljár.

Az ülésről szóló tudósítás nyolc nap alatt jegyzőkönyvi kivonat útján az elüljáróság kapuján való kifüggesztés által kihirdetendő.

A határozatok keltők rendje szerint bejegyzendők egy sorszámozott és a préfet vagy sous-préfet által signait (register) lajstromba.

Valamennyi határozat az összes jelenvolt tagok által aláírandó, vagy pedig az aláírás hiányának oka megemlítendő.

Minden lakos vagy adófizető követelheti a tanács jegyzőkönyveinek, költségvetésének és zárszámadásainak egészben vagy részben minden díj nélkül való közlését és másolatát.

Mindenki közzéteheti azokat saját felelőssége mellett.

A tanács, minden ülészak folyamán az elébe terjesztett tárgyak tanulmányozása szempontjából bármely tagjának kezdeményezésére bizottságokat alakíthat.

Ezen bizottságok saját üléseiket ülészak közben is megtarthatják.

A bizottságot az elüljáró hívja össze és ő elnököl az üléseken. Az összehívás nyolc nap alatt, vagy a tagok többségének kérelmére rövidebb idő alatt is eszközlendő. Az első ülés alkalmával megválasztják a

helyettes elnököt, ki őket az elnök akadályoztatása esetén összehívja és az ülésen is az elnököt helyettesíti.

A tanács minden tagja, ha törvényesen elfogadható ok nélkül három egymásután következő meghívásnak eleget nem tett, védelmének előterjesztése után, a préfectus által lemondottnak nyilvánítható, nyitva állván előtte az értesítéstől számított 10 napon belül a préfecturai tanácshoz szóló felebbezés joga.

A lemondások a sous-préfethez intézendők. A vét-bizonyítvány után azonnal végleges a lemondás; ennek hiányában pedig a lemondásnak ajánlott levélben történt másodszeri elküldése után.

A KÖZSÉGI TANÁCS HATÁSKÖRE.

A tanács, hozott határozataival a község ügyeit intézi.

Véleményt ad mindannyiszor, valahányszor a törvények vagy szabályok illetve a felsőbb hatóságok azt követelik.

Felszólal az adókivetéseknél a községekre háramló teherfelosztás ellen.

Kijelenti a helyi érdekű ügyekre nézve kívánságait.

Jegyzékbe foglalja azokat, kik a kivetésnél közreműködhetnek, kiknek sorából a sous-préfet 5 tagot és 5 pótagot a törvény értelmében kinevez.

Minden határozat hiteles másodlatát 8 nap alatt a sous-préfetnek beküldi, ki azt átveszi és azonnal elismervényt állit ki róla.

Feltétlenül semmisek:

1. azon tanácsi határozatok, melyek ennek hatáskörén kívül esnek; amelyek a tárgysorozatba fel nem véve szabályos ülésen kívül hozattak.

2. azon határozatok, melyek valamely törvény vagy érvényes szabályrendeletek ellenére hozattak.

Semmisnek nyilváníthatók azon határozatok, melyeknél érdekelt tanácsstagok vettek részt, akár érdekeltek voltak saját személyökben, akár pedig, mint a szóban forgó ügyben megbízottak érdekelvék.

Jogszerűleg semmiség a préfet által mondatik ki a préfectusi tanácsban. Kijelenthető a préfectus által, de javasolható vagy ellenezhető az érdekelt felek által is bármikor.

A megsemmisítés kimondatik a préfet által teljes préfet tanácsülésen.

A határozatot tartalmazó jegyzőkönyv, ennek beterjesztésétől számított 30 nap alatt a préfet-től kérhető.

Ez kérhető minden érdekelt egyén vagy községi adózó által is.

Ez utóbbi esetben a semmiségi kérvény különbeni visszavetés terhe alatt a kapun levő kihirdetéstől számított 15 nap alatt a préfecturán vagy a sous-préfecturán benyújtandó.

Erről elismervény állítandó ki.

A préfet egy havi idő lefolytával dönt.

A 15 napi határidő elteltével, ha semminemű kérvény e tekintetben be nem érkezett, a préfet kijelentheti, hogy a határozatot nem ellenzi.

A tanács és azonkívül minden érdekelt fél a préfet rendelete ellen az államtanácsához felebezhet. A felebezés úgy terjesztetik elő és aképen történik benne rendelkezés, mint a hatalommal való visszaélés elleni felszólamlással.

Csakis felsőbb hatóságok jóváhagyása után hajthatók végre a következő határozatok:

1. azon szerződési feltételek, melyek tartama a 18 évet túlhaladja;

2. községi birtokok eladása, vagy elcserélése;

3. ingatlanok vásárlása, új építkezések, teljes vagy részleges építkezés, nagyobb javítások vagy vállalatok, tervek és költségvetések, ha az összes kiadások, a folyó évi hason természetű munkák kiadásaival kombinálva felülmúlja a község rendes és rendkívüli forrásait, mint a melyeket külön felhatalmazás nélkül teremthet;

4. egyességek, szerződések;

5. bizonyos célra szánt középületek újabbi rendeltetése;

6. az ugarföldek;

7. az utcák és terek osztályozása, megszüntetése, újjáalakítása, meghosszabbítása, kiszélesítése vagy elnevezése sétaterek, kertek vagy parkok, piacok, lövőterek létesítése vagy beszüntetése, újabb szabályozási vonalak létesítése, városi közutak lejtmezézés, vagy elfogadott szabályozási terv módosítása, útdó tarifák behozatala, helypénz és állomáspénz szedésére szóló új tarifák, és általában a törvény által előirt különböző jogcímen a község előnyére beszedett pénzek árszabálya:

8. a községnek szánt adományozások vagy hagyatékok elfogadása, ha az terhet ró a községre, vagy föltételeket szab, vagy pedig családi felszólamlásokra szolgáltat okot;

9. a községi előirányzat;

10. a póthitel;

11. a rendkívüli adók és kölcsönök, hacsak a törvény id evágó szakaszai által nem szabályozvák;

12. városi vámok, melyek szabályrendeletileg szabályozva vannak;

13. A rendes éllemezési vásárokon kívül bármely piaci vásár létesítése, beszüntetése vagy megváltoztatása.

De azon határozatok is, melyek nem igényelnek prefektusi jóváhagyást, csak egy hónappal a felterjesztés után hajthatók végre. A préfet rendeletileg megrövidítheti ezen határidőt.

A tanácsi határozatok, melyek a fentebb elősorolt ügyekre nézve hozattak, a préfet jóváhagyása után hajthatók végre; kivéve, ha a törvény vagy szabályrendelet az illetékes miniszter, a »conseil général« (nagy-; tanács) a megyei bizottság jóváhagyásának szükségességét mondja ki.

A préfet teljes préfet-tanácsban hoz határozatot a fentiekre vonatkozólag.

Ha a préfet vonakodik jóváhagyását megadni, avagy határozatát egy hó lefolyása alatt nem közli, a tanács a belügyminiszterhez felfolyamodással élhet.

A tanács mindig hivatva van véleményt adni a következő tárgyakra vonatkozólag:

1. a hitfelekezeti összeírásokra; .
2. a közjótékonyági kiosztásokra vonatkozó összeírásokra; '
3. a város, község vagy falu belsejében eszközölhető országúti szabályozásokra és rendezésekre;
4. jótékonyági irodák felállítására;
5. szegényházak, kórházak és más kegyes intézmények költségvetése és számadására, egyházi igazgatás és más felekezeti intézményekre, melyeknek lelkészei az állam által dotáltak; ugyanezek mindennemű szerzési, elidegenítési, kölcsön, csere, peres vagy szerződési ügyeiben: a nekik hagyományozott adományok vagy ajándékok tárgyában;

6. végül mindazon ügyekben, melyeket a törvény és a szabályrendeletek elébe utalnak, és a mely ügyekben a préfet véleményüket kikéri.

Ha a tanács e célra requirálva vagy összehíva, vonakodik véleményt adni, vagy azt elmulasztja, véleménye figyelmen kívül hagyatik.

A tanács határoz a közigazgatási számadásokra nézve, melyek a törvény értelmében az elülj áró által minden évben hozzá bemutatandók.

Az adóbeszedők számadásait meghallgatja, megvitatja és megállapítja; kivéve a törvény által előirt végleges szabályokat.

Tilos a tanácsnak kiáltványokat vagy feliratokat közzétenni, vagy politikai véleményt nyilvánítani, vagy a törvény által megszabott kivételeken kívül, más községi tanácsokkal érintkezésbe lépni.

Az ezen szakasz ellenére hozott határozatok vagy kifejezett enunciaciók a törvény által kijelölt módon semmiseknek nyilváníthatnak.

AZ ELÜLJÁRÓKRÓL ÉS MELLÉRENDELTEIKRŐL.

Minden községben van egy elüljáró (maire) és egy vagy több mellérendelt a tanácstagok közül választva. A mellérendeltek száma 2500 lélekkel bíró községekben egy; 2501–10 000 népességükben kettő. Magasabb népességű községekben minden 25.000 lakostöbblet után egyegy, úgy azonban hogy azok száma a tizenkettőt meg nem haladhatja; kivétel e tekintetben Lyon városa, hol a mellérendeltek száma 17-re emelhető.

Lyon városa különben továbbra is 6 községi kerületre marad felosztva. Az elüljáró mindezen kerületekbe kirendel kettőt helyettesei közül. Ezek az anyakönyvet

vezetik és végezik mindazon tisztségeket, melyeket az 1881-iki törvény és közigazgatási szabályrendeletek hatáskörükbe utasítanak.

Úgy az elüljáró, mint mellérendeltjei és a tanács működése díjtalan. Csakis különböző megbízatásban való eljárás körüli költségek visszatérítésére van követelési joguk. A községi tanácsok az elüljáró részére az évi rendes bevételekből reprezentacionális költségek címén bizonyos összeget megszavazhatnak.

Ha valamely akadály vagy távolság megnehezíti, veszélyezteti, vagy pillanatnyilag lehetetlenné teszi az érintkezést a székhely és a községi tartozék között, ez esetre a tanács kérelmére az államtanács rendeleténél fogva egy különös mellérendeltségi állás létesíttetik.

Ezen elüljáró-helyettest a tanács tagjai közül választja, és ha nincs olyan, ki a városrészben tartózkodnék, választhatja annak lakosai közül is.

Ez is az anyakönyvi hivatalt vezeti és ugyanazon városrészben megbízható a törvények és rendőrségi szabályok végrehajtásával is. Más hatásköre nincsen.

A tanács az elüljárót és mellérendeltekét saját tagjai sorából titkos szavazás útján általános szótöbbséggel választja.

Ha kétszeri szavazás után egy jelölt sem nyert általános többséget, akkor harmadik szavazásnál a viszonylagos többség dönt. Egyenlő szavazatok esetén a magasabbkorú jelentetik ki megválasztottnak.

Azon ülésen, melyen a választás foganatosítva lesz, a legidősebb tanácstag elnököl.

Minden ilyenmű választásra a tanács tagjai az ezen törvény szakaszaiban kijelölt módon és időben hívandók össze; az összehívásban meg kell jelölni részletesen, mily választásra történik a meghívás.

Ezen összehívás előtt a tanács tagjai közt szükségesnek mutatkozó kiegészítés céljából eszközlendő egy választás. De ha ezen kiegészítő választás után is volna még újabb üresedés, miatt az elüljáró és mellérendeltjei megválasztásához hozzá lehet látni, hacsak a tanács háromnegyed részre le nem olvadt volna, mert ez esetben ismét előbb a tanács volna kiegészítendő, ami a legutóbbi üresedéstől számított egy havi határidő alatt eszközölhető.

A megválasztottak nevei 24 óra alatt nyilvánosságra hozandók az elüljáróság kapuján kifüggesztendő falragaszok által. Ugyanezen idő alatt jelentés teendő a sous-préfecthez.

Az elüljáró és mellérendeltek megválasztása semmiséggel megtámadható a tanácstagok választása körül megszabott föltételek, módok és határidők szerint. Az 5 napi határidő a választás utáni 24 órától számít..

Ha a választás megsemmisítették, vagy pedig ha bármely más okból, az elüljáró vagy mellérendeltjei működésüket beszüntették, akkor a tanács, ha teljes, 15 nap alatt összehívandó új választás céljából.

Ha azonban a tanács kiegészítése szükséges, akkor első sorban az fogatosítandó az üresedéstől számított 15 nap alatt és az elüljáró választása csak az erre következő 15 nap alatt eszközölhető. Ha azonban a kiegészítő választás után újabb üresedések jönnének közbe, akkor az itt előbb említett mód szerinti eljárás alkalmazható.

Nem lehetnek elüljárók, sem mellérendeltek, de sőt azok tisztségét még ideiglenesen sem teljesíthetik:

a pénzügyi hatóságok ügynökei és alkalmazottjai; a kincstári főfizetőmesterek; a magán adószedők és az adópénztárnokok; az erdő-, posta,- és távírda-tisztviselők valamint a köz- vagy magánintézetek örei.

Az elüljáró fizetett hivatalnokai nem lehetnek mellérendeltek.

Az elüljáró és a mellérendeltek ugyanazon időtartamra választatnak, mint a tanács, tudniillik 4 évre.

Folytatják működésük teljesítését az idevágó szakaszokban kijelölt eseteket kivéve, mindaddig míg utódjuk beiktatva nincsen.

Azonban, általános tisztújítás esetén az elüljáró és mellérendeltjeinek tisztsége, az új tanács beiktatásától az elüljáró választásáig, a tanács tagjai által a rangtáblázat szerint betölthető.

A közigazgatás vezetésével csakis az elüljáró van megbízva, de saját felügyelete és felelőssége mellett. Rendeletileg azonban átutalhatja hivatalos teendőinek egy részét egy vagy több mellérendeltjére, sőt ezek távolléte vagy akadályoztatása esetén a tanács tagjaira is.

Ezen küldetések addig állanak fenn, míg megszűntetve nem lesznek.

Az esetben, ha az elüljáró érdekei ellentétben vannak a községével, a tanács saját tagjai közül kijelöl egyet a községnek bíróság előtt, vagy szerződés kötésénél való képviselőtételére.

Távollét, felfüggesztés, elmozdítás, vagy más akadályok felmerülte esetén, az elüljáró teendőit illetőleg egy mellérendelt által, ezek megválasztása sorrendjében, vagy ilyennek hiányában a tanács által kirendelt egyik tagja által, esetleg a rangtáblázat sorrendjében ideiglenesen helyettesíthető.

Az esetben, ha az elüljáró vonakodnék, vagy elmulasztaná, a törvény által reá rótt hivatalos teendők egyikét is -teljesíteni; ellene a préfectus – ha erre felhivatott – hivatalból jár el vagy személyesen vagy egy külön kiküldöttje által.

Az elüljáró és a mellérendeltek prefektusi rendelettel felfüggeszthetők oly időre, mely egy hónapot meg nem haladhat; mely idő azonban a belügyminiszter által három hónapra meghosszabbítható.

Azonban tisztségüktől csakis az államfő rendeletével mozdíthatók el.

Az állásuktól ily módon megfosztott tisztviselők elmozdításuktól számított egy éven belül meg nem választhatók; kivéve azon esetet, ha ez idő közben az általános tiszti választások időpontja bekövetkezett.

A tanács feloszlatása esetén és midőn ilyenkor egy külön küldöttség működik, ennek a küldöttségnek elnöke, vagy annak hiányában alelnöke, teljesíti az elüljáró hivatalos teendőit.

Meghatalmazása megszűnik az új tanács beiktatásával.

Az elüljáró mindazon hivatalokra kinevez, melyekre az érvényben levő törvények, rendeletek és utasítások, különös intézkedést nem tartalmaznak.

Az ezen hivatalokra kirendeltek felfüggesztheti és elbocsáthatja.

Az általa kinevezett tisztviselőket feleskettetheti, azoknak megbízatásokat adhat, de csak a préfet vagy sous-préfet utólagos jóváhagyásával.

Ha az elüljáró valamely nyilvános árlejtésen a község érdekében közreműködik, minden ily esetben a tanács által előre kijelölt, vagy a rangtáblázat szerinti két kiküldött van mellérendelve.

A városi (községi) számvevő minden ily árlejtésre hivatalból meghívandó. Ha ily esetben nehézségek merülnének föl az árlejtés előkészületei körül, azok szavazás útján a kiküldöttek által nyomban elintézendők, mi ellen azonban a felebbezés nyitva áll.

Az elüljáró feladata, a felsőbb közigazgatás felügyelete mellett a tanácsot ellenőrizni; s mint ilyen:

1. Megőrzi és kezeli a község tulajdonát és ennek következtében mindennemű jogok megóvására ügyel;

2. Kezeli a jövedelmeket, felügyel a községi intézményekre és a számvevőségre;

3. Előkészíti és előterjeszti a költségvetést és utalványozza a kiadásokat;

4. Igazgatja a közmunkákat;

5. Elrendeli a közutakhoz szükséges intézkedéseket;

6. Aláírja az adásvételeket, a vagyonszerződés és bérleteknél, valamint az árlejtéseknél közreműködik a szabályrendeletek értelmében;

7. Az eladási, csere, felosztás, adományozás, hagyaték, beszerzés és a szabályrendeletek által előírt mindennemű ügyleteknél közreműködik.

8. Képviseli a községet bíróság előtt, akár támadólag, akár védőleg;

9. Mindennemű intézkedéseket tesz, egyetértőleg a vadászati területek tulajdonosaival vagy bérlőivel a prefektusi rendeletben kijelölt kártékony állatok kipusztítására.

Hó idejében a farkasok elűzetését illetőleg intézkedik, felhívja e célból a lakosságot is fegyveres és kutyák elhozása által való közreműködésre.

Felügyel ezen intézkedésekre és biztosítja azok végrehajtását és azokról jegyzőkönyvet vesz fel;

10. Es általánosságban végrehajtja a tanács határozatait.

Az elüljáró van megbízva, felsőbb közigazgatási hatóságok, felügyelete mellett, a községi rendőrséggel, a mezei őrséggel és a felsőbb hatóságok idevágó rendeleteinek végrehajtásával.

Megvan még bízva, ugyancsak felsőbb felügyelet mellett:

1. A törvények és szabályrendeletek kihirdetésével és végrehajtásával;

2. A közrendre vonatkozó intézkedések végrehajtásával;

3. A különleges és törvény által hatáskörébe utalt hivatalos teendőkkel.

Az elüljáró, vagy annak hiányában, a sous-préfet sürgősen intézkedik, hogy minden elhalt személy felekezeti különbség nélkül kellő módon eltemettessék.

Az elüljáró határozatot hoz:

A helyi intézkedések megtételére mindazon ügyekben, melyek felügyelete és hivatalos hatósága alá tartoznak.

A törvények és a rendőrségi szabályok kihirdetésére, és a polgárokat azok megtartására felhívja.

Az elüljáró által hozott határozatok azonnal a sous-préfethez, a megye székhelyén pedig a préfethez felküldendők.

Csakis a préfet semmisítheti vagy függesztheti fel azokat.

Oly határozatok, melyek állandó szabályokat tartalmaznak, csakis az elismervénnyel igazolt kézbesítéstől számított egy hó múlva hajthatók végre.

Azonban, sürgős esetekben a préfet az ily határozatoknak azonnali végrehajtását is elrendelheti.

Az elüljárónak általános intézkedéseket tartalmazó határozatai csakis akkor kötelezők, ha előbb hirdetmény vagy falragaszok útján az érdekeltek tudomására hozattak, ellenesetben személyes kézbesítés után hozandók az illetők tudomására.

A kihirdetés az elüljáró által igazolt nyilatkozat által erősítendő meg.

A kézbesítés az érdekelt fél vevénye által lesz megállapítva, vagy annak hiányában az eredeti közlése által, mely a levéltárban megőrzendő.

A határozatok, hirdetményi és kézbesítési akták kelet szerint beiktatandók az elüljáróság hivatalában.

A községi rendőrségnek feladatát képezi a közrend, biztonság és közegészségi ügyek.

Magokban fogfálják nevezetesen:

1. Mindazt, ami az utak és utcák, terek és partok biztonságát és közlekedési kényelmét illeti, mi a tisztaságra, a világitásra, a hulladékok eltakarítására, a rozoga épületek kijavítása vagy lerombolására vonatkozik; az ablakokba, vagy az épületek azon részére való elhelyezés betiltása, mely leesése által a járókelők életét vagy testi épségét veszélyeztetné, vagy a levegő tisztaságát fertőztetné;

2. Feladata továbbá: beszüntetni mindent, mi a közcsend ellen van, mint a verekedések, botrányok, csődületek, éjjeli zajok és csoportulások, mint amelyek a lakosok éjjeli nyugalmit megzavarhatják, vagy a közcsendet háborítják;

3. Oly helyiségekben, hol sok ember szokott gyülekezni, a rend fentartása, például vásárok, piacok, mulatóhelyek és közünnepélyek, látványosságok, játékok, kávéházak, templomok és egyéb nyilvános helyek;

4. Az elhunyt személyek eltakarításának módja, az eltemetések és hulla kiásások, a temetőben való közrend fentartása felekezeti állásra való tekintet nélkül;

5. Az élelmi cikkek fölötti felügyelet azok jósága, tisztasága és súlyára vonatkozólag;

6. Óvintézkedések megtétele a nagyobb bajok és elemi csapások ellen, vagy pedig a szükséges segély szervezése: tűzvétség, ragály, vagy fertőző betegségek,

árvizek, dögvészek alkalmával, amikor esetleg felsőbb hatóságok közbelépését is kieszközölheti;

7. Gondoskodik ideiglenesen az elmebetegekre vonatkozó intézkedésekről, mint a kiknek állapota a közérkölcst, a személy- és vagyonbiztonságot veszélyeztetné;

8. Vad vagy ártalmas állatok szertekóborlása által okozandó károk megakadályozása vagy orvoslása.

Az elüljáró örökdi az állami- és megyei utak, valamint a belső közlekedési vonalak felett is, de csakis az ezen utakon való közlekedést illetőleg.

Adhat kellően megállapított szabott árjegyzék mellett állomásozási engedélyeket, vagy engedélyt az utakon, partokon, folyókon vagy egyéb közhelyeken való ideiglenes lerakodásokra.

Az egyéni mérések, építési engedélyek és egyéb közúti engedélyek az illetékes hatóságok által állítandó ki, de csak ha az elüljáró erről véleményt adott, az esetben, ha ő maga az engedélyt ki nem állíthatja.

Azon hatalom, mely az elüljárót a fenti szabályok szerint megilleti, nem akadályozza meg a préfet azon jogát, hogy a megye mindegyik vagy több községére nézve és mindazon esetekben, melyekben a községi hatóságok el nem jártak, – saját intézkedéseit megtegye a köztisztaság, közbiztonság és közcsend érdekében.

A préfet ezen jogát azonban csak akkor gyakorolhatja, ha erre nézve a község elüljáróságát eredmény nélkül szorította volna kötelességei teljesítésére.

A templomok harangjai csakis az egyház szertartásaira vannak szánva.

Az azonban használhatók közveszély esetében, mikor gyors segélyre van szükség, vagy oly körülmények közt, mikor annak használata a törvény és szabályok intézkedései, vagy a helyi szokások által előírva van.

egyházi, valamint a civil harangozások a püspök és a préfet által egyetértve hozott határozatok által szabályoztatnak; ennek hiányában a belügyminister rendeletével.

A torony egyik kulcsa az egyházi férfiak kezébe, a másik az elüljáró kezébe helyezendő el, a ki azt csak a törvény és szabályrendelet által előirt esetekben használhatja.

Ha a torony bejárata a templom bejárata által érhető el, akkor a templom kapujának egy kulcsa is az elüljáró őrizetébe adandó.

Minden községben lehet egy vagy több kerülő (mezőőr, csendőr), azokat az elüljáró nevezi ki; de a préfet vagy sous-préfet hagyja helybe a kinevezést. – A préfet ezen helybenhagyását vagy visszautasítását egy hó leforgása alatt köteles tudomásra hozni. Nevezett személyek felesketendők. Az elüljáró felfüggesztheti őket, de nem többre mint egy hónapra. Csak a préfet küldheti el őket.

A mezei rendőrséget illető hivatalos teendőiken kívül még hivatva vannak a felesketett területükön kikutatni a községi rendőrség szabályai és rendeletei elleni kihágásokat. Ok veszik fel erre nézve a jegyzőkönyvet.

A 40.000-nél több lakossal bíró városokban a rendőri szolgálattal megbízott személyzet szervezkedése tanácsi véleményadás szerint az államfő rendeletével van szabályozva.

Ha valamely tanács az erre vonatkozó kiadásokat meg nem szavazná, vagy elégtelen összeget szavazna meg, a szükséges hozzájárulás az államtanács meghallgatása után hozott elnöki rendelettel a költségvetésbe felveendő.

Minden községben a rendőrfelügyelők, a parancs-

nokok, őrsvezetők és közrendőrök az elüljáró által neveztetnek ki és a préfet által megerősítetnek. Az elüljáró felfüggesztheti őket, de csak a préfet bocsáthatja el állásukból.

A községek polgárilag felelősek a területükön előfordult csoportosulások vagy csődületek alkalmával, úgy személyek, mint köz- vagy magánvagyon ellen erőszakosan, nyílt erővel elkövetett mindennemű károkért és pusztításokért, akár fegyveres erővel, akár a nélkül lettek elkövetve.

A község által nyújtandó kártalanítás a község-összes lakosaira, az egyenes adózás arányában kiróható.

Ha a csődületek vagy csoportosulások több község lakói által okozottak, az okozott károkért a törvényszék által megállapított arányban mindegyik felelős.

Az utóbbi 2 fejezet intézkedései nem alkalmazhatók:

1. ha a község bebizonyítja, hogy általa mindennemű óvintézkedések megtétettek a csődületek megakadályozására és azok szerzőinek megismerhetésére;

2. azon községekben, hol a képviselőtestület nincs felruházva a helyi rendőrség vagy fegyveres hatalomra való intézkedéssel;

3. ha az okozott károk haditény eredményei.

A felelősnek kimondott községnek visszkereseti joga van a rendzavarás szerzői és okozói ellen.

A KÖZSÉGI KORMÁNYZAT.

Községi javak, közmunkák és intézmények.

A községi ingó és ingatlan vagyon eladása (a mely nyilvános célokra nem szolgál) az államfő rendeletével, mely az eladás módozatait is megállapítja, – minden végrehajtási módozattal bíró hitelező kérelmére eszközölhető.

A tanácsnak hagyományok és hagyatékra vonatkozó határozatai, midőn terhek és föltételekről is van szó, csak a prefektura tanácsban hozott rendelet által hajthatók végre a préfet által.

Ha hagyatékot igénylők részéről felszólalás történik, bármilyen legyen a hagyomány vagy örökség összege és természete, a meghatalmazás csakis az államtanács rendeletével adható meg.

Ha a hagyomány vagy örökség egy tanyának vagy oly városrésznek tétel, mely még nem képez kerületet, akkor ennek a tanyának vagy városrésznek lakosai egy jogügyi bizottságot választanak, mely hivatva lesz az adomány elfogadása felett határozni, de semmi esetben sem adható meg az elfogadási meghatalmazás más formában csak egy, a közigazgatás szabályainak megfelelő rendelet által.

Ha ezen határozat visszautasítást tartalmaz, akkor a préfet indokolt rendelettel felhívhatja a tanácsot előbbi határozata visszavonására. A visszautasítás csakis a második határozat után végleges, ha a tanács megmarad előbbi határozata mellett.

Ha örökség vagy hagyomány egy városrésznek adatott és a tanács annak határozata mérvadó.

Az elüljáró felügyeleti címen mindig elfogadhat hagyományokat és örökségeket és meghatalmazás előtt kérheti felmentését.

Az államfő végzése, a préfet rendelete, vagy a tanács határozata, melyek utólag közbejönnek, az elfogadás napjától bírnak csak hatálylyal.

Semminemű új építés vagy újjáalakítás nem vihető keresztül, csak a tervek és költségvetések felmutatása és a tanács jóváhagyása után, kivéve a külön törvények által előre látott eseteket.

A tervek és költségvetések azonkívül a szabályrendeletek előírása szerint a prefét által is jóváhagyandók.

Két vagy több tanács közhasznú és közös érdekű, hatáskörükbe eső ügyekre nézve, az elnök közbenjöttével egyességet létesíthetnek. A prefét azonban előbb értesítendő.

Egyezményt köthetnek arra nézve is, hogy közös költségen közhasznú munkálatokat vagy intézményeket létesíthessenek.

A közös érdekű kérdések megvitatására értekezlet hívandó össze, melyen mindegyik tanács külön e célra kirendelt bizottság által van képviselve, mely bizottságitkos szavazással három tagból lesz összeállítva.

Azon megyék és járások prefetjei és sous-prefetjei, melyeken az érdekelt községek fekszenek, az értekezleten mindig jelen lehetnek.

Az ott hozott határozatok csakis az érdekelt tanácsok megerősítése után hajthatók végre; természetesen az idevágó törvények rendelkezéseinek fentartásával.

Ha egyéb kérdések hozatnának a vitába, akkor az értekezlet színhelyén levő megye prefetje a gyülekezetet feloszlottnak nyilváníthatja.

A felosztatás után hozott határozatok maguk után vonják a szabályrendeletek által előirt intézkedések és bírságok alkalmazását.

A szegényházak, kórházak és egyéb jótékony községi intézetek közigazgatási bizottságainak határozatai egy kölcsönt illetőleg csak a prefét rendelete alapján (a tanács véleményezése mellett) hajthatók végre, ha a kölcsönösszeg nem haladja meg az intézet rendes jövedelmeit és ha a visszafizetés 12 év alatt eszközölhető.

De ha az összeg azon túl megy és a visszafizetése

is több időre szól, akkor a kölcsön csak az államfő/végzésével, engedélyezhető.

Ha a községi tanács véleménye ellenkező, vagy ha 100.000 franknyi jövedelmet meghaladó intézményről van szó, akkor ezen határozat az államtanácsba hozandó.

Ha pedig az összeg meghaladja az 500.000 frankot, vagy még más vissza nem fizetett kölcsönökkel együtt haladná meg ez összeget, akkor a kölcsön fölvételére csakis törvény alkotása adhat felhatalmazást.

A közigazgatás kezelésével megbízott közigazgatási bizottságok olynemű határozatai, melyek bizonyos helyiségeknek, ingó vagy ingatlan dolgoknak köz- vagy magánszolgálat, avagy intézetek; avagy éppen magánosok céljaira való átengedését tartalmazza, – csakis a tanács véleménye folytán a belügyminister javaslatára hozott végzés alapján hajthatók végre.

A BÍRÓSÁG ELŐTTI TEVÉKENYSÉGRŐL.

Egy község vagy városrész sem érintkezhet bírósággal máskép, mint préfekturai felhatalmazással, kivéve az ezen törvény idevágó szakaszaiban felhozott eseteket.

Minden hozott ítélet után a község csak újabb meghatalmazás alapján járhat el.

Ezen esetekben a préfekturai tanács határozata a kérelemtől számított két hó leforgása alatt meghozandó. Ennek a mondott határidő utáni hiányában a község jogosítva van perlekedni.

Az elüljáró mindig, minden előleges meghatalmazás nélkül birtoklási kereseteket megindíthat és védelemmel és megteheti a zárlat elrendelésére vonatkozó intézkedéseket.

Minden felhatalmazás nélkül ítéletet megfelelőbbé

és semmiséggel élhet, de további eljárásnak csakis újabb felhatalmazás alapján van helye.

Minden adózó, ki a községi jegyzékben fel van véve, jogosítva van, saját költségére és veszélyére, a prefekturái tanács felhatalmazásával, azon actiókat gyakorolni, melyeket a községhez tartozónak vél, ha a község előzőleg arra felhivatván, a jogorvoslatokat vagy elmulasztotta, vagy azokkal élni egyáltalán nem akart.

A község vagy városrész ily esetben belevonandó és a hozott határozat ő reá is érvényes.

Semmiség terhe mellett semminemű más peres ügy mint a birtoklási per nem intézhető a város vagy község ellen, ha csak előzetesen ki nem kéretett a préfethez intézett kérvény, avagy indokolt emlékirat kapcsán ennek felhatalmazása. A kérvényről elismervény adandó.

Az elismervénytől számított két hó múlva indítható csak meg a per a törvényszék előtt.

Az emlékirat bemutatása félbeszakít minden elévülést vagy határidőt, ha azt három hó alatt egy, a bírósághoz intézett kérelem követi.

A préfet vagy sous-préfet az emlékiratot azonnal az elüljáróhoz származtatja át azzal a felhívással, hogy a tanácsot a legrövidebb idő alatt tanácskozás céljából összehívja.

Ennek határozata átteendő a préfekturái tanácshoz, mely dönt a felett, hogy a község magát bíró előtt képviseltesse-e, vagy nem.

Az erre vonatkozó határozat az emlékirat áttételétől számítva két hó leforgása alatt meghozandó.

A préfet visszautasító rendelete mindig indokolandó.

A község, városrész, vagy a felhatalmazott adózó ez esetben az államtanácsshoz fölebbezhet.

A fölebbezés közigazgatási úton lesz bemutatva és

eldöntve. A felebbezés a kézbesítés keltétől számított két hónap alatt pervesztés terhe mellett adandó be.

Ugyancsak az államtanács titkári hivatalában való beiktatásától számított két hó alatt itt is eldöntendő a felebbezés sorsa.

A helytartósági visszautasítás esetére beadott felebbezés után a peres eljárás birtokon kívül folyamatba tehető; de az ítékezés az államtanács döntéséig, illetve annak határideje elmúltáig felfüggesztendő. Ennek hiányában a törvényes határidő elteltével a község eljárhat. De semmiségi panasz esetén újabb felhatalmazás szükséges.

Ha egy városrész pert akar indítani vagy fentartani, akár a saját községe, akár azon község egy másik városrésze ellen, az összes érdekelték részére jogügyi bizottság alakítandó.

Ezen bizottság a község választóiból alakul és azon városrész és e rész személyei által választandó, kik ott földbirtokosok, ha nincsenek is a választói jegyzékben.

A préfet köteles összehívni a választókat egy hó leforgása alatt a jogügyi bizottság választása végett mindannyiszor, ahányszor azt a lakosok vagy helyi birtokosok egyharmada erre vonatkozólag indokolt kérelmet juttat hozzá.

A választandó tagok száma megállapítandó az összehívó rendeletben.

Elnököt maguk választanak kebelükből.

Ha a tanács tagjainak száma a városrész ügyeiben érdekelt tanácstagok távolmaradása által egyharmadon alul marad, a préfet összehívja a községi választókat, kik a kérdéses városrészben lagnak vagy ott birtokosok, a végből, hogy azok közül megválasztassanak azok, kik kénytelenek érdekeltségük miatt távolmaradni az ülésektől.

Azon városrész, mely Ítéletet kapott a község vagy egy másik városrész ellen, nem sújtható a perbeli költségek és kártérítések kiegyenlítése céljából kivetett terhek és adókkal.

Ugyanígy van minden fél, ki a város vagy annak része ellen perlekedik.

A KÖZSÉGI KÖLTSÉGVETÉSRŐL.

Bevételek és kiadások.

A községi költségvetés két részből áll, rendes és rendkívüliből.

A rendes költségvetés tételei a következők:

1. Minden olyan javak jövedelme, a melyeknek a lakosok nincsenek természetes élvezetében;
2. Évenként kivetett járulékok a természetbeni haszonélvezetekre;
3. A pénzügyi törvények által a községeknek szánt rendes és különleges százalékok;
4. Az állam számára beszedett némely adók és illetékek után engedélyezett részeletés;
5. A városi vámok eredménye közül azok, melyek a rendes kiadásokra vannak szánva;
6. A helypénzek eredménye, melyek a vásárcsarnokokban, piacokon, vásárokon és vágóhidakon, a fenálló tarifák szerint beszedetnek;
7. Az állomásozási engedélyekből, az út- és partbérletek és egyéb helyi bérletekből befolyt pénzek;
8. Híd, út, mérleg pénz, felmérés és mértékhitelesítő díjak és egyéb szabályszerű jogokból eredő díjak;
9. A temetkezési célokra szolgáló helypénzek és a temetőben kiadott engedélyek díjaiból a várost illető rész;
10. Vízvezetési díjak, a szemétkihordási és az út

tisztítási és egyéb közszolgálati engedélyekből származó díjak eredménye:

11. Közigazgatási iratok és anyakönyvi kivonatok másolati díjai;

12. A rendőri bíróság és rendbírságokból a várost illető rész;

13. Seprési díjak;

14. És általában azon adók, díjak és illetékek eredménye, melyek a községek érdekében a törvények által engedélyezve vannak, valamint mindennemű állandó évi jövedelemforrások.

Kötelező kiadások tekintetében, a jövedelmek csekélysége folytán, a százalékok engedélyezése a prefet elhatározásától függ.

Más esetekben csak határozatilag hagyhatók jóvá.

A rendkívüli költségvetés tételei a következők:

1. a kellően engedélyezett rendkívüli adók;
2. eladott javak értéke;
3. adományok és hagyatékok;
4. követelt tőkék visszafizetésére és járadékok visszavásárlása;
5. rendkívüli fairtasok eredménye;
6. kölcsönök eredménye;
7. oly vámok és illetékek eredménye, melyek a rendkívüli kiadásokra és kölcsönök visszafizetésére vannak szánva;
8. egyéb esetleges bevételek

A költségvetés rendes kiadásai a közhasznú és évenként rendszeren előforduló állandó kiadásokat fedezik.

A rendkívüli kiadások rovata az esetleges és időleges kiadások összegét foglalja magában, melyek be vannak tudva a rendkívüli bevételekbe vagy a rendes bevételek fölöslegébe.

A községekre a következő tényleges kiadások kötelezők:

1. a városháza fentartása vagy annak hiányában alkalmas ház vagy terem bérlete;

2. a hivatalok és községi nyomtatványok költségei, a levéltár őrzése, a megyei okmányok gyűjtése, a községi hivatalos lapok és törvénygyűjtemény előfizetése;

3. a népösszeírás, választó gyűlések és bárcák költségei;

4. az anyakönyvi hivatalok bejegyzési könyvei és családi értesítők és anyakönyvi kimutatások költségei;

5. a községi számvevő, a vámfelügyelő és az adóbeszedés költségei;

6. a községi rendőrség, mező- és erdőőrség személyzetének fizetése és költségei;

7. A községet terhelő, rendes utón liquidait és jóváhagyott nyugdíjak;

8. A békebíróság helyiségeinek bérlete és jókarban tartása, valamint a járási székhelyeken azok bútorzatának vétele és fentartása;

9. a közoktatás igényelte kiadások a törvény értelmében;

10. a községet a törvény értelmében az elhagyott gyermekek és elmebetegek istápolásához szükséges költségeknek megillető járuléka;

11. a lelkészek és egyéb egyházi és egyéb, az állam által fizetett felekezeti hitoktatók lakbérkártalanítása, ha erre a célra külön épületek vagy plébániák nincsenek, vagy ha erre az illető hatóságok vagyoniilag képtelenek;

12. a községi épületek jókarban tartása, kivéve az isteni tiszteletre szolgáló épületeket, melyekre az illetők rendes bevételeiből gondoskodnak, valamint a katonai

célokra szolgáló épületek, mire külön törvények rendelkezései szolgálnak;

13. a temetők bekerítése, azok fentartása és a törvények által szabályozott idők leteltével azok áthelyezése;

14. a szabályozási és lejtmerési tervek és munkák költségei;

15. a szakértők tanácsának (iparosok békebírósa) költségei és kiadásai az összeírt választók arányában oly községek területén, ahol olyanok vannak;

16. a törvény által megállapított községi vagyon és jövedelem után fizetett adók;

17. a behajtható adósságok törlesztése;

18. a községi utak kiadásai a törvényes korlátok közt;

19. a gyarmatokon a kincstár terhére nem eső kiadások; az elüljáró és titkár fizetése, a községi vagyon utáni adó, a katonai szolgálat kiadásai;

20. a külön küldöttségek, (melyek esetleg a préfet által elrendeltetnek) kiadásai és egyéb oly kiadások melyek a törvény rendelkezései szerint a községet terhelik.

A vámilletékek, melyeket a tanács megszavaz, valamint az azok beszédését szabályozó utasítások, melyek az államfőnek, a megyei bizottság véleményének meghallgatása után az államtanácsban hozott határozattal rendeltetnek el.

Ugyanez történik a több, mint egy évi idő. tartamra szóló illetékek felemelése vagy elriasztása tekintetében is.

Hasonlókép jóváhagyandók azon határozatok is, melyek:

1. a szabályrendeletek és a létező területek megváltoztatására vonatkoznak;

2. oly tárgyak vám alá vonása, melyek eddig oda nem tartoztak;

3 az általános tarifában bele nem foglalt új díjak behozatára;

4. vagy a minimális tarifát túl haladó díjfölöslegek behozatalára nézve hozattak.

Csakis törvény adhat felhatalmazást a bor, csigeré, (almabor és körtebor) méhser és szesz után a külön törvények által szabályozott arányok fölötti díjak szedésére.

A préfet jóváhagyására, de a törvényhatósági bizottság véleményezése alapján azon határozatok is végrehajthatók, melyeket a tanács a vámdíjak megszüntetése vagy leszállítása tekintetében hozott.

A legfeljebb 5 évi időtartamra megállapított vámok felemelése vagy elriasztására nézve hozott tanácsi határozatok magától végrehajthatók, ha ezek összege meghaladja az általános tarifában foglalt tárgyakra nézve az ott kiszabott maximumot.

A különleges és helyi törvények vagy szokások megszabta díjak és illetékek kivetése a préfet által jóváhagyott tanácsi határozattal eszközzendő.

Ezek közadók módjára hajthatók be.

A községtanácsok 5 évi tartamra legfeljebb 5%-os pótdókat megszavazhatnak közhasznú rendkívüli kiadásokra.

Megszavazhatnak még 3% pótdót tisztán a községi utak céljaira és 3%-ot az engedélyezett mezei utakra.

Megszavazhatja és szabályozhatja a pótdóval, vagy a rendes jövedelmi forrásokkal visszafizethető községi kölcsönöket, ha a törlesztési terv 30 évet meg nem halad.

A községi tanácsok a préfet jóváhagyása mellett megszavazhatnak még:

1. Oly községi 5%-on túli pótdókat is, melyek a

maximumot meg nem haladják, ha azok időtartama 5-nél több, de 30 évre nem terjed;

2. az ugyanazon adók és rendes jövedelmi források által visszafizethető és az utóbbi esetre vonatkozólag 30 évi időtartamot meghaladó kölcsönöket is.

Minden ezenfelüli adó és időtartamra vonatkozó határozat államfői jóváhagyással nyerhet csak engedélyezést.

Ha a kivetés 30 évnél továbbra terjed, vagy a rendkívüli kiadások terhére eső kölcsönök ezen időt túlhaladják, akkor az államtanács dönt.

Törvény hozandó, ha a kölcsön egy milliót túlhalad, vagy ha a kölcsön a többi vissza nem. fizetett kölcsönök összegével együtt többet tesz ki egy milliónál.

Az állami erdők és ligetek a község kiadásaira szánt rendes és rendkívüli pótdókat ugyanazon arányban fizetik, mint a magánbirtokok.

A KÖLTSÉGVETÉS MEGSZAVAZÁSA ÉS MEGÁLLAPÍTÁSA.

A község költségvetését az elöljáró terjeszti elő, a tanács megszavazza és a préfet megállapítja.

Ha minden kötelező kiadásról gondoskodik és semmi nemű külön bevételt nem alkalmaz akár kötelező, akár tetszés szerinti rendes vagy rendkívüli kiadásokra, akkor a tanács által a költségvetésbe fölvett facultativ tetszés szerinti kiadások nem módosíthatók a felsőbb hatóságok által.

Azon városok költségvetése, hol a jövedelem legalább 3 millió frankot tesz ki, a belügyminiszter előterjesztésére mindig az államfő által hagyandó jóvá.

Három milliónyi frankra tehető azon város bevétele,

hol a rendes megállapított bevételek a 3 legutolsó év alatt ily összegre rúgtak.

Nem mondható 3 millió aluli összegre lepadtnak, hacsak az utolsó 3 évben a rendes bevételek ezen alul nem maradtak.

A költségvetés megállapítása után szükségesnek mutakozó póthitel megszavazása és megerősítése az előbbieket szerint történik.

Az előre nem látott kiadásokra is megszavazható egy hitel tétel.

Ennek leszállítása vagy elutasítása csak akkor foglalkozhat helyet, ha az összes kötelező kiadások után annak eleget tenni nem lehetne.

Ezen hiteltétel az elüljáró által használható fel.

Az utalványozást követő első ülészakban az elüljáró igazoló okmányokkal felszerelve számot ad ezen összeg hova fordításáról. Az igazolványok a hozott határozatokhoz csatolandók.

Az államfő végzése vagy a prefet rendelete, mely a költségvetést megállapítja, visszavethet, vagy leszállíthat ott foglalt tételeket, kivéve a fent említett eseteket, de sem nem emelheti a tételeket, sem újakat be nem állíthat, hacsak nem kötelezők.

Ha egy község nem irányozna elő egy kötelező kiadásra igényelt összeget, vagy nem elegendőképpen, akkor az államvégzés rendeletével az beírandó, ha 3 millió vagy több frankra rúg a költségelőirányzat; prefecturái tanácson hozott prefetrendelettel pedig, ha azon alul van.

Semmiféle hivatalos bejegyzés meg nem engedhető, ha a tanács előzőleg e tekintetben való határozathozatalra fel nem hivatott.

Ha évi változó kiadásról van szó, annak összege természeténél fogva az utolsó 3 év arányában veendő.

Ha rendes fix összegről, vagy rendkívüli kiadásról van szó, akkor az teljes összegében állítandó be.

Ha a község bevételei elégtelenek volnának a jelen szakasz értelmében hivatalból beállított kötelező kiadások fedezetére, akkor a tanács ezekről gondoskodni tartozik oly formán, hogy pótköltségvetést terjeszt elő; ha pedig a törvény által megszabott évi maximumot meghaladja, akkor külön törvény által szerzendő meg annak fedezete.

Ha valamely község költségvetése bármely oknál fogva nem lett volna megállapítható a számadási év kezdete előtt, a rendes bevételek és kiadások folynak az előbbi év gyakorlata alapján, míg a költségvetés jóváhagyása leérkezik. Az esetben, ha előzőleg nem volt megszavazott költségvetés, akkor az a prefet által állapítandó meg a prefeti tanácsülésen.

A KÖZSÉGEK SZÁMVEVŐSÉGE.

Az elüljáró számadása a befejezett évről, a költségvetés tárgyalása előtt terjesztendő a tanács elé.

Véglegesen a prefet által hagyandó jóvá.

Csak az elüljárónak van utalványozási joga. Ha az elüljáró egy szabályszerűen folyósított kiadásra nézve az utalványozást megtagadná, akkor a prefet a prefet-tanács ülésen kimondja és rendeletével az utalványozást pótolja.

A községi bevételek és kiadások a számvevő által érvényesítettnek, kinek feladata egyedül és saját felelőssége alatt felügyelni, hogy a község minden jövedelme és a neki járó pénzek befolyjanak, valamint arra, hogy

minden utalványozott összeg a szabályszerűen megsza-
vazott hitel keretén belül kerüljön kifizetésre.

Minden díjjegyzék, kivetés és egy a helyi szolgál-
tatásokról szóló lajstrom a számvevőnek kiszolgáltatandó.

Minden oly községi bevétel, melynek beszedésére
külön szabályrendelet vagy utasítás nem szolgál, az elül-
járó által kiállított jegyzék alapján eszközölhető. Ezen
jegyzék csak a préfet vagy sous-préfet láttamozása után
hajtható végre.

A rendes bírósági illetékességhez tartozó ellenve-
tések sommás utón látandók el, és a község külön meg-
hatalmazás nélkül is védekezhetik.

Bárki más mint a községi pénztáros, ki törvényes
meghatalmazás nélkül beleavatkoznék a községi pénzek
kezelésébe, ezen ténye által számvevővé alakul és ezen-
kívül a büntetőkönyv alapján, mint jogtalan beavatkozó
büntető utón is üldözhető.

Az adóbeszedő teljesíti a község pénztárosi teendőit»

Azonban oly községekben, hol a rendes bevétel
30.000 franknál több, ezen teendőkkel a tanács kérelmére,
külön községi pénztáros is megbízható.

Ez a pénztáros a tanács által előterjesztett 3 jelölt
közül választandó.

Oly községekben, hol az összes jövedelem nem tesz
ki 300.000 frankot, a pénztárost a préfet nevezi ki; ott
pedig hol a jövedelem 300.000 franknál több, a pénz-
ügyminiszter előterjesztése alapján a kinevezést az állam-
fő gyakorolja. Visszautasítás esetén a tanács három más
jelöltet terjeszt fel.

A községi beszedő számadásai elismertetnek és
megállapítatnak a préfet-tanács által, mi ellen nyitva
áll a föllebbvitel a számvevőszékhez, de csak akkor, ha
a község bevétele nem haladja meg a 30.000 frankot.

Ha ennél több, akkor a számadásokat a számvevőszék vizsgálja tétül és állapítja meg.

Ezen megkülönböztetés ép így fennáll a kórházi számadások és a szegényházi intézetek kimutatásaira nézve is,

A községi beszedők felelősségét és a községi könyvvezetés módozatait a közigazgatási szabályrendeletek határozzák meg.

A községi beszedők, ezen szabályrendeletek végrehajtását illetőleg az állami főadószedő felügyelete alatt állanak.

Azon községekben, hol az adószedő és a pénztárosi teendők egyesítve vannak, a (számvevő) könyvvivő kezelése az állami beszedő felelőssége alatt áll, amint azt a közigazgatási szabályrendeletek intézkedései meghatározzák.

Azon számvevő, ki az előirt idő alatt nem mutat be számadást, a felülvizsgáló hatóság által minden havi késedelemért 10 – 100 frank erejéig megbírságható.

Ezen bírságok a késedelmet szenvedő községek vagy intézeteknek járnak. A bírságok hasonló eljárás alá esnek a behajtást illetőleg, mint az állami pénzek kezelőinek (adóságai) hátralékai és azok elhalasztása vagy elengedése ugyanazon szabályok szerint eszközözlendők.

A községek költségvetései és zárszámadásai az eljárásnál tételnek ki közszemlére oly községekben, hol a jövedelem nem tesz ki többet 100.000 franknál, és más községekben akkor, ha a tanács annak kinyomatási költségeit megszavazta.

TÖBB KÖZSÉGNEK KÖZÖS VAGYONA ÉS ILLETÉKEI.

Ha több községnek együttvéve valamely közös vagyona van, vagy közös illetékeket szednek be, akkor,

ha csak egyikük is kérelmezi, az államfő határozatával egy jogügyi bizottság alakíttatik, mely az érdekelt községek kiküldöttjeiből áll.

Mindegyik tanács titkos szavazás útján saját kebeléből megválasztja a fenti végzés által kiszabott delegátusok számát.

Elnökül egy jogi ügyvivőt választanak maguk közül. Ezen küldöttség minden városi tanács újjáalakítása után szintén felújítandó.

Határozatai ugyanazon szabályok és eljárás alá esnek, mint a községi tanácsok határozatai.

A küldöttség és elnökének hatáskörébe vágnak a közös vagyon és illetékek kezelése, és az ahhoz tartozó munkák kivitele

Hatáskörük egybevág az elüljáró és tanácsosok ilyenmű hatáskörével.

De az adás-vételek, csere ügyletek, beszerzések és jogi ügyletek továbbra is a tanács hatáskörébe tartoznak; a tanácsok felhatalmazhatják az elnököt az azon ügyletekre vonatkozó iratok áttételére.

A jogügyi bizottság által megszavazott kiadások az érdekelt községek között a tanácsok által osztatnak föl.

Határozataik préfectusi jóváhagyás alá esnek.

Vélemény külömség esetén a préfet dönt, a préfectusi tanács vagy ha ez nem ülésez, a megyei bizottság véleménye alapján. Ha a községek különböző megyékbe esnek, akkor decretum határoz.

Minden községnek véglegesen megállapított hozzájárulási része hivatalból beállítandó az illető költségvetésbe a törvény idevágó szakasza értelmében.

KÖZSÉGEK CONSORCIUMA.

(Jogüggyvivősege.)

Ha két vagy több községnek tanácsa akár egy megyéből, akár pedig szomszédos megyékből, egybehangzó határozatok által akarataikat tudatták arra nézve, hogy egy bizonyos közhasznú városközi műre egyesülnek, és hogy ezen mű keresztülvételére bizonyos pénz-erőket szánnak, az erről hozott határozatok a püfét útján a belügyminiszterhez felterjesztendők, és ha annak hely adatik, az államtanácsban hozott rendelet adja meg az egyesülésre való felhatalmazást, mely egyesülés: községek »syndikátusa« nevet vesz fel.

Ehhez utólag más községek is bocsáthatók az eredeti községek beleegyezésével. Az e célból a már előbbi és utóbb csatlakozott községek által hozott határozatok egy egyszerű rendelettel hagyhatók jóvá.

Ezen községi syndikátusok polgári személyjoggal felruházott közintézetek.

A községek védelmére (gyámságára) vonatkozó törvények és szabályrendeletek rájuk is alkalmazandók.

Az esetben, ha a consorciált községek több megyéhez tartoznak, akkor a syndikátus azon megye püfetusának fenhatósága alatt áll, ahol az egyesület székel.

A syndikátust egy bizottság igazgatja.

Az alakítási rendelettel megerősített intézkedések hiányában ezen bizottság a következő szabályok szerint alakul: A tagok az érdekelt községi tanácsok által választatnak. Minden község a bizottságban két kiküldöttel van képviselve.

A tanács választása minden oly egyénre, (polgár)ra eshetik, ki a községi tanács tagjától igényelt föltételeknek megfelel.

A megbízottak titkos szavazás útján általános szótöbbséggel választatnak. Ha két szavazás után egy jelölt sem érte el az általános többséget, akkor harmadszori szavazásnál viszonylagos többség dönt. Egyenlő szavazatok esetén, az idősebb vétetik megválasztottnak.

A községi tanács által megbízottakra nézve ezen gyülekezet sorsa mérvadó, mandátumuk tartama tekintetében; de a községi tanács felfüggesztése, feloszlatása, vagy a működő tagok lemondása esetén, az ő mandátumuk érvényben marad mindaddig, míg az újonnan alakult tanács az új megbízottakat megválasztja.

A kilépő megbízottak újra választhatók.

A megbízottaknál előforduló üresedésnél, akár pedig mások miatt, a tanács azok helyettesítéséről két hó leforgása alatt gondoskodhatik.

Ha egy tanács, miután arra a préfet által fölhívott, elmulaszt vagy nem hajlandó a megbízottait megválasztani, akkor az elüljáró és az első mellérendelt képviselik a községet a syndikátusi bizottmányban.

A syndikátus székhelyét képező község a syndikált községek előterjesztése alapján előre meghatározandó alapító rendelettel megállapítandó.

A község számviteli szabályai alkalmazandók a syndikátusok számvevőségére is.

Hacsak az alapító rendelet másképp nem intézkedik, a syndikátus beszedő hivatala a székhely gyanánt szolgáló községi adóbeszedője által töltendő be.

A bizottság évenként két rendes ülésszakra lesz összehíva, mindig a községtanács rendes ülései előtt.

Rendkívüli ülésre is összehívható elnöke által, ki azonban a préfectust legalább három nappal az ülés előtt értesíteni tartozik.

Az elnök azonban akár a préfet felszólítására, akár a bizottság tagjai legalább felének kérelmére tartozik azonnal összehívni.

A bizottság évenként megválasztja tagjai közül irodaszemélyzetét.

Határozatai végrehajtására, valamint törvény előtti föllépésre a bizottságot ennek elnöke képviseli, de az idevágó szakaszok által felhatalmazott facultativ küldött-ségek jogainak fentartásával.

A préfet vagy sous-préfet mindig részt vehet az üléseken és ott tetszés szerinti szólás joguk is van. Különböen pedig képviseltethetik magukat egy külön megbízott által.

A bizottság határozatainak érvényességi föltételei, az ülések rendje és megtartása, kivéve a nyilvánosságot illetőleg, határozatai és jogai, semmiségi okai, felebbezési jogai ugyanazok, mint a melyeket az 1884-iki törvény a községi tanácsokra nézve elrendel.

A bizottság saját tagjai közül vagy pedig azonkívül egy felügyelő-bizottságot és egy vagy több ügyvivőt választhat.

Ugyanakkor megállapítja a rájuk ruházott mandátum tartamát is.

Az erre vonatkozó határozatok csak a préfet jóváhagyása után hajthatók végre.

A felügyelő-bizottság és az ügyvivők mandátuma nem haladhatja túl a bizottság kormányzati idejét.

Az ügyvivők oly módon el is ejthetők, mint ahogy kinevezettek.

A syndikátus alá tartozó intézmények kezelése a közjogi szabályoknak van alávetve. Azon törvények alkalmazhatók rájuk nézve, melyek meghatározzák azon szabályokat és a számviteli módozatokat, melyek a hason-

fajtájú intézetekre, a tanácskozási és felügyeleti bizottságokra, a személyzet szervezése és kinevezésére és a számadások jóváhagyására mértékadó. A bizottságok ezen intézetek tekintetében mindazon jogokat gyakorolják, melyek a községtanácsokat megilletik a hasonló természetű községi intézmények tekintetében.

Amikor a bizottság hivatva van betegeket, aggokat, gyermekeket vagy gyógyíthatatlanokat segíyezni, elháríthatja, hogy egy hasonló bizottság nyújtja a segílyt, egyrészt a lakásokon, másrészt pedig a kórházakban vagy a szegényházakban.

A syndikátus költségvetése gondoskodik azon intézmények vagy igazgatások alkotásainak és fentartásának költségeiről, melyekre nézve a bizottság megalakult.

Ezen budget bevételei a következőkből állanak:

1. A társult községek hozzájárulási összegeiből. Ezen hozzájárulás kötelező az illető községekre a társulás teljes tartama alatt és az igazgatás szükségleteinek korlátai között, úgy amint azt a községi tanácsok kezdeményező határozatai megállapították.

Fel vannak azonkívül hatalmazva, hogy e célra öt százalékos pótdót szavazhassanak meg;

2. az egyesület vagyonából, ingó vagy ingatlanaiból eredő bevételek;

3. azon összegek, melyeket a bizottság viszontszolgálmanýképen a közigazgatástól, egyesuletektől vagy magánosoktól fölvesz;

4. az állam, a megye és a községek támogatásából eredő összegek;

5. adományok és hagyatékok eredménye.

A syndikátus ezen költségvetéséről és számadásáról másolat küldendő be minden évben a syndikált községek tanácsaihoz.

Ezen községek tanácsa kérheti a bizottság és a felügyelő-bizottság határozatairól vezetett jegyzőkönyvek közlését is.

A syndikátus az alakító rendeletben nem foglalt egyéb közös intézményeket vagy szolgáltatásokat is szervezhet, ha az érdekelt községek tanácsai egyetértenek abban, hogy ezeket a megalakított társulathoz csatolják. A syndikátus hatáskörének ilyenén kiterjesztése ugyanolyan dekrétummal hatalmazandó fel, mint az az alapításnál történt.

A syndikátus tartama lehet állandó, de lehet azt az alapító dekrétumban meghatározott időszakra is tervezni.

Önmagától feloszlik, esetleg az előlegesen megállapított időtartam lejártával vagy pedig az operatio tárgyát képező intézmény vagy művelet megszűntével, vagy végül akkor is, ha erre nézve az érdekelt községek tanácsai beleegyezésüket adják. Feloszlatható pedig akár az említett tanácsok többségének kérelmére hozott határozat által, akár pedig hivatalból az államtanács megfelelő véleménye alapján hozott dekrétum által.

A felosztási rendelet a harmadik személyek jogainak fentartása mellett azon feltételeket is megállapítja, melyek mellett a syndikátus felszámolása eszközlendő.

Ezen intézkedések az idevágó törvények módozatai mellett és az illető jogok fentartásával alkalmazhatók a gyarmatokon és Algériában is.

PARIS ÉS LYON VÁROSOK KÉPVISELŐTESTÜLETE.

1. Paris községi szervezete.

Paris városának községi tanácsa 80 tagból áll. A 20 kerületnek mindegyike négy tagot küld; ezen négy tag-egyéni szavazás útján szótöbbséggel lesz megválasztva,

és pedig minden negyedből egy, és így $20 \times 4 = 80$ negyedből 80 tag kerül ki.

A tanács tagjai négy évre választatnak. A tanács egészben újíttatik fel minden negyedik év május hó 1-ső vasárnapján.

A fő (nagy) tanácson képviselt külvárosi járások is négy évre választanak.

Szajnamegye főtanácsa a párisi 80 tanácsosból és 21 külvárosi járás által megválasztott tanácsosokból áll.

Paris tanácsa is évenként négyszer legfőbb 10 napig tartó ülészsakra jön össze, kivéve a költségvetést tárgyalót, mely hat hétig tarthat. Ülési és a főtanácsai is nyilvánosak.

A szajnamegyei, valamint a rendőr préfectusnak szabad bejáratuk van az ülésekhez és ott kívánságukra meg is hallgatandók.

Minden egyes kerületben van egy, az államfő által kinevezett elüljáró és három mellérendelt, kik egyúttal városi tanácsosok nem lehetnek.

(Paris egész városának nincsen elüljárója). Ezzel szemben a préfectus és a rendőrfőnök, (mint a kormányhatalom hivatalnokai) teljesítik az egész városra vonatkozó elüljárói teendőket. Ilyeténképen két elüljárója van, anélkül, hogy ezek a várost képviselnék. Természetesen ez sok összeütközésre is ad alkalmat.

De sajátságos az esetben is, ha a törvény szerint préfet hagyja jóvá a községi tanácsok által hozott határozatokat, hogy azok végrehajthatók legyenek; mint-hogy itt a két hivatalt egy személy teljesíti, ebben az esetben az elüljáró maga hagyja jóvá a határozatokat.

Másrészt a községi törvény értelmében egy bizonyos összegű bevétellel rendelkező város korlátolt összegek erejéig egyes felsőbb hatóságok jóváhagyása alapján

hozhatnak határozatot beszedendő díjakra és kivetendő adókra nézve. Nagyobb összegnél csak törvény szentesíthet. Paris városának majd mindennemű díjjai és illetékei ezen záros összeget meghaladják, úgy, hogy e szerint Paris soha sem képes valamely városi díjat, illetéket behozni vagy módosítani törvény nélkül. Ennek következtében forrásai legnagyobb része tekintetében vámokat és fogyasztási adókat alkot. Pedig ezzel ellentétben áll minden városi tanácsos programja, mely ezen vámok beszüntetését hangoztatja, annál is inkább, mert azok minden tekintetben sújtják az összes élelmezési viszonyokat és gazdasági életet.

Azonban ezt túrniök kell, sőt ugyanígy történik a kiadásoknál is, hol szintén nincs a városnak önállósága. Legtöbb esetben megszavazhat ugyan kiadások céljaira összegeket, de nincs joga a megszavazott Összegek mikénti alkalmazásához, sőt az e tekintetben adott véleményre nézve is a préfet teljes szabadságában áll azt figyelembe venni vagy a tanács akaratával ellenkezőleg rendelkezni a tanács által megszavazott összegekkel.

2. Lyon város szervezete.

Lyon városa hat kerületre marad beosztva. Tanácsa 54 tagból áll. Mellérendeltjei száma 17.

Függetlenül azon kiküldetéstől, melyekben az elüljárók részéről részesülhetnek, azon mellérendeltek, kik minden kerületbe, számra nézve ketten kiküldetnek, azon külön hatáskörrel vannak felruházva, mely az anyakönyvi hivatalvezetőit illeti és azon teendőkre vonatkozik, melyek az 1881. közigazgatási szabályrendeletekben foglaltatnak. Különb is ezen fentartások mellett a többi községekhez hasonló szabályoknak van alávetve.

V. FEJEZET.

OLASZORSZÁG VÁROSAI.

Olaszország nagy szerepet visz az emberiség művelődésének történetében. Mert miként az ó-korban Róma és ennek népe vezette be Európa déli és nyugati népeit a kultúra világába, – épp úgy vált Olaszország a középkorban a tudomány, művészet, valamint az iparnak mintaszülőföldjévé.

Nincs ország, hol a művészet különböző ágainak kultuszában annyi fényes névvel találkozánk, mint Olaszországban. Magasabb kultúrai fejlettségét pedig nyíltan elárulják régi főiskolái, számos tudományos intézete, múzeumai, rendkívüli gazdag könyvtárai és levéltárai, melyek mai nap is Európa tudományszomjas fiainak bőséges forrásául szolgálnak.

A hűbéri rendszer uralma alatt kifejlődött olasz városok kézműipara és gazdagsága természetszerű alapját képezték a városok tovább fejlődésének. És bár a nyelvben, vallásban és műveltségben egységes olasz nép a középkorban különböző idegen hatalmak uralma alá került; a közműveltségnek azon kincsei, melyeket a nagy számban felszaporodott városok lakossága összehalmozott, nem semmisülhettek meg még a középkor végén bekövetkezett spanyol és francia pusztítások idejében sem.

Olaszországnak váltakozó idegen hatalmak járma alatt nyögő egyes részei, habár a nemzeti ideál megvalósítására irányuló természetes törekvéseikben az új-kor századaiban sem érhatték el céljukat, a városok fejlődésében mégis öröndetes haladást látunk; egyrészt az uralkodók székhelyein, másrészt pedig a déli részeken falakkal körített városszerű falvakban (borghi) melyek a folytonos támadások veszélyének voltak kitéve. Alig van Európában állam, melynek annyi városa volna, mint Olaszországnak. Eltekintve az egykorú fejlődési székhelyektől, beigazolt tény az, hogy Szicíliában a lakosság háromnegyede; Délolaszországban pedig a lakosság fele városokban él.

»Az új-kor elején – írja Marcali Henrik – midőn Olaszország széthúzó részekre bomlott, nyugoti Európának központosított államai ragadták magukhoz a vezető szerepet. Csak korunkban tért vissza a politikai hatalom súlypontja ismét földrésünk közepébe. Anglia és Franciaország még mindig elüljárak a társadalmi reformok terén és nemzeteik értelmi rangja nem szenved csorbát. Hanem az állami feladatok megoldására szükséges erő és egység kizárólagosabban nyilvánul Németországban, Olaszországban és Ausztria-Magyarországban. Ezen államok megalakulása és szervezkedése képezi korunk politikai történetének legfontosabb részét. Egyforma szerepe volt ebben a nemzetiség és alkotmányosság modern elveinek és a történeti hagyományok morális erejének. Állandóságuk és hatalmuk egyaránt gyökerez a modern állami elvekben és a múlt emlékeiben.«

Az egységre törekvő államok közül Olaszország legnagyobb államférfiának, Cavour grófnak eszménye volt az olasz királyság megalapításával az olasz egység létesítése, – vagyis a tartományokra tagozott egy

nyelvű, egy műveltségű és vallású nemzetnek egy közös uralkodó alatt való egyesítése.

A Magentánál és Solferinonál sikerrel megívott harcok eredményei; Napoleon beavatkozása és Garibaldiinak hazafias harcbaszállása képezték Olaszország külső egységének alapvető munkáját; melyet Velencének az egységes Olaszországba történt beolvasztása tetőzött be. A belső konszolidációnak nagy műve azonban még hátra van; s éppen e tekintetben nagy feladat vár a városok intellektuális erejére és az olasz nemzet szabadságszeretetére, melyek sikeres felhasználásától függ majdan az egységes olasz királyság felvirágzása.

Az olasz tartományok városainak és községeinek régi szervezete még a római municipális rendszer alapján nyugszik, – mely szervezet nemcsak a helyi rendészet és városi vagyon kezelésnek, hanem egyúttal a földadó kivetésének és beszedésének szerveit is felöleli. A germán adórendszer egész a népvándorlás időszakáig visszanyúlik, mikor ugyanis a zsoldos hadsereg zsoldja egy harmadrészben az olasz földbirtokot terhelte. Miután azonban egész Olaszországban a vagyonsodás és jólét sehol oly állandó közállapotokat nem teremtett, mint Lombardiában, természetesnek mutatkozik, hogy ennek városaiban látjuk első nyomait a rendezesebb városi szervezetnek. A convocati, anziani, deputati, sindaci és cancellieri már a községeknek és városoknak oly szervei gyanánt szerepelnek, melyek egy jól berendezett közületnek jellegét tárják elének.

Lombardiában rend uralkodott; s úgy az adózó személyek, valamint az adótárgyak összeírása és a kataszteri birtokkönyveknek szabályszerű létesítése által az adózási viszonyok kellően rendeztetvén, – nem volt egyéb hátra, mint új rendszer megteremtésével a köz-

kormányzat alapját képező új állami szervezetnek létesítése.

Mária Terézia a célbavett újítások tekintetében egyrészt a nép, másrészt pedig a kormányzat érdekeit vette szemügyre és arra törekedett, hogy az új alkotmány e két érdeket kellő összhangba hozza. Szóval, az önkormányzat körében a nemzetnek saját vagyona kezelésében való szabad rendelkezési jogát kívánta biztosítani, – kormányhatósági ellenőrzés és felügyelet mellett. Az akkori időviszonyok közepette még a családi életre kiható zilált társadalmi viszonyok között is egyedül a birtok, a vagyon állt érintetlen szilárdságban; ez volt tehát a megmozdíthatatlan erős alap, melyre a győzedelmeskedő szabad községek intézményeinek erős várát felépíteni lehetett.

Mária Terézia az általa kiküldött kormánytanács (giunta) útján a közállapotok egész komplexumában alkotandó reformok keretében a községek és városok rendezésének nagy eszméjét is felvétette, – melynek eredménye gyanánt az 1755. évi december hó 10. napján »Riforma el Governo ed Amministrazione delle Comunità delle State di Milano» címe alatt kibocsátotta azon császári rendeletét, mely a területi beosztást megállapítva, Mailand államának 1492 községére kiterjedőleg, ezek birtokhatárának meghatározása mellett míg a községek szerveit pontosan megállapítja, addig egymás mellett fekvő kisebb községeket községi köröké (piere vagy delegazione) alakítva, ezeket a fekvésük szerinti vidék, vagy tartomány körébe tartozónak jelenti ki.

Ezen reformművelet semmi újat és rendkívülit nem tartalmaz. A megbízott kormánytanács (giunta) feladatának csupán azt tekintette, hogy az összes városok és községek státútumait egybegyűjtve, ezekből az elavult

és célszerűtlen rendelkezéseket kihagyja; ellenben a célszerű és használható részeket rendszerbe foglalva összeállítsa s az ekként alkotott rendszeres császári rendeletnek az összes városokra és községekre egyformán kiterjedő hatályát életbe léptesse.

Ezen császári rendelet 14 fejezetből és 332 szakaszból állt.

Az I. fejezet (1-12. §.) a községi szervek alakítására vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza. A községet illető összes jogok gyakorlata az adólajstromban felvett községi adófizető birtokosok közgyűléseit illeti, (*Convocato generale dei possessori estimati*), mely közgyűlés jogosítva van a községet érdeklő összes határozatok hozatalára és a község ügyeinek korlátlan intézésére. A község folyó ügyeinek intézését és jogainak képviseletét minden előforduló esetben a község meghatalmazottjainak birtokos, honoraciór és kereskedő osztályából alakított három tagú bizottság (*Deputati*) vezeti, mely a convocatotól függőleg ennek teljes felelősséggel tartozik. A helyi szabályrendeletek érintetlenül fentartandók, csupán a községi vagyon kezelésére és az adókiivetésre vonatkozó rendelkezések változnak, amennyiben ezen fontos ügyek ellátása a községi birtokosok gyűlése által ezek sorából választott 5 meghatalmazottra bízott. Ezen kívül van minden községnek egy polgármestere (*Sindaco*), egy küldönce (*Consola*) és egy adószedője (*Essattore*), ki is közvetlenül a legfőbb pénzügyi közegtől függő járási elüljárónak védelme és felügyelete alatt áll. Kevés birtokos lakta kisebb községek csoportosíthatnak; vagy ha ez nem lehet, a *Sindaco* által kormányoztatnak.

A II-ik fejezet (13-39. §.) a *Convocato* generáléra vonatkozó közelebbi rendelkezéseket tartalmazza. Tagja ezen testületnek minden oly honpolgár, ki a község te-

rületén ingatlan felett rendelkezik. Gyámság alatt álló kiskorúak és gondnokoltak csak törvényes képviselőik; lelkészek és katonák pedig csak megbízottaik által folyhatnak be a községi ügyek intézésébe; azok pedig, kik a községgel perben vagy adóssági viszonyban vannak, vagy kik ellen büntető eljárás van folyamatban: a testületből teljesen kizárvák. Minden évben két közgyűlés lesz tartva; egyik január hónapban, melyen a községi adótarozások megállapítatnak, a másik pedig szeptember és november hónapok közti időben, melyen a meghatalmazottak és községi tisztviselők megválasztatnak. A cancelliere megállapítja az időt és helyet és mint királyi megbízott vezeti a közgyűléseket, aláírván a jegyzőkönyvet, mely nélkül az egész eljárás érvénytelen. A deputati és a polgármester előzetes értesítés folytán ezen közgyűléseken szintén részt vesznek. Ezen kívül a Console a kitűzött közgyűlést megelőző ünnepen vagy vasárnapon a templomból kijövő közönséget a közgyűlés időpontjáról értesíti, harangjelzés adván köztudomásra a közgyűlés kezdetét. A jogosultak magukat meghatalmazott által is képviseltethetik. Minden községi birtokosnak csak egy szavazata van. Közös birtokosok mindnyájan szavazásra jogosultak. Érvényesen a jelenlevők számára való tekintet nélkül mindig a többség határoz. Rendkívüli közgyűlések egybehívására a tanács jogosult. A honoracionrok és a kereskedők sorából választott meghatalmazottak, a közgyűléseken, hacsak nem egyúttal birtokosok, szavazati joggal nem bírnak; de jogosítvák saját osztályaik érdekeit megvédeni; minélfogva véleményes javaslatuk jegyzőkönyvbe iktatandó és a tárgyiratok kapcsán a giunta elé terjesztendő. Perbeszállás, adókirovás és kötelezettségek elvállalása csak a giunta jóváhagyásával történhetik. A szavazás titkos és golyók-

kal történik, és úgy e felett, valamint a csend és rend felett a deputati deli estimo és a Cancelliere köteles örködni; s ha sem az előbbi, sem a polgármester jelen nincs, akkor ezek kötelességeit a három jelenlevő legtöbb adófizető birtokos teljesíti.

A III. fejezet (40-73. §.) a szorosán vett községi meghatalmazottakról (Deputato deli estimo) szól. Ilyen van három, kik is a convocato tagjaiból választatnak. Ezek leje (il primo deputato) szavazattöbbséggel a legtöbb adófizetők sorából, a másik kettő pedig az összes birtokosok közül választatik. Az előbbi választásánál csak a község határában fekvő ingatlan javak jönnek figyelembe; a két utóbbinál pedig a primo deputati családtagjainak javai, valamint a haszonbérelt területek birtokosai, kik szintén szavazati joggal bírnak. A II-ik fejezetben kizártak, mégis a papok és katonák ezen jogokat egyáltalán nem gyakorolhatják; ámde a gyámság és gondnokság alatt levők, valamint a jogi személyek törvényes képviselőik által azok gyakorlatára jogosulvák. Nem áll ez azonban a két utóbbi deputatira, kiknek állására a fentiek, valamint az országból távollevők nem minősítvék. A meghatalmazottak maguk helyett, habár nem birtokos, de a községben lakó egyéneket megbízhatnak. A három deputati elnököl a közgyűlésekben, övök a község ügyei intézésének gondja; ők választják a polgármestert, ki az ő helyettesük; ők szerkesztik és írják alá a községet érdeklő összes kérvényeket és kereseteket, s úgy általában, mint különösen adóügyekben védik a községnek érdekeit. Ok örködnék a község javainak csorbítatlan fentartása felett; peres eljárásban a sindaconak ők adják meg a kellő utasítást és árveréseknél a község érdekében jelen lenni kötelesek. Év végével az adószedővel és polgármesterrel együttesen berekesztik a község száma-

dásait. A számadásokat ezután a jövő évre megválasztott meghatalmazottak vizsgálják át és megfelelő jelentés kapcsán a közgyűlés elé terjesztik, egyben összeállítják a jövő évi költségvetést. A községi meghatalmazotti állást elfogadható ok hiányában köteles mindenki elfogadni.

A IV. fejezet (74-94 §) az értelmi- az V. fejezet (95-101. §) pedig a kereskedői rendről és az ezek sorából választandó meghatalmazottak állásáról rendelkezik. A községi meghatalmazottak a 14-60 év közti férfiak személyadójának lajstromát évenként összeállítják és ezt a népszámlálásban előforduló összes egyének előzetes hirdetés útján történt összehívása folytán alakított népgyűlés elé terjesztik. A Cancelliere közbejöttével a községi meghatalmazottak által rendezett ezen gyűlekezésen a személyi adó mértéke és kirovása ellen jogosulva van mindenki kifogást emelni; s elvégre az ekként végérvényesen megállapított lajstromban felvett tagok sorából megválasztják a deputato del ruolo personalet, ki azonban sem deputato all' estimo, sem Cancelliere, sem adószedő nem lehet. Az ekként megválasztott meghatalmazott jogosulva van az összes közgyűléseken és egyéb gyűlekezésekben jelen lenni s ezekben a testület tagjainak személyi jogait megóvni Főgondja oda terjed, hogy a személyadóval terheltek évi járulékaiknak a község céljaira szánt felerészét részben vagy egészben megtakarítsa; és ügyel arra, hogy felesleges kiadásokkal ezen járulékok ki ne meríttessenek; másfelől pedig öröködi a felett, hogy a községnek évi kiadásai a lakosság szükségletének, úgymint orvos, kórházak,. közutak stb. fedezetére fordíttassanak és egyéb felesleges kiadásoktól nemcsak elvonassanak, hanem az adózó polgárság javára lehetőleg megtakaríttassanak. Károsnak mutakozó esetekben jelentést tesz a tanácsnak és a képviselő-testületnek;

s a mennyiben orvoslást azoknál nem nyer, a felsőbb hatósághoz felebbez. A ruolo mercimoniale állásának betöltése hasonló módon történik. – A VI. fejezet (102-125. §) a polgármesterről szól. Minden község élén a Sindaco (polgármester) áll, ki mint a tanácsnak (deputati) természetszerű képviselője szerepel. Evégből a polgármestert a tanács és képviselő-testület közös gyűlésben választja. Minden választás az év végén történik, amikor is a községnek erre legalkalmasabb és legmegbízhatóbb tagja választandó meg, kinek minősítése az, hogy írni, olvasni tudjon és állandóan a községben lakjék. Az év lejártával a polgármester újból megválasztható és a deputati tagjaival együtt a községi ügyek kezeléséből és vezetéséből eredőleg egyetemleges felelőséggel tartozik. A sindaco veszi kézhez a felsőbb hatóságok rendeleteit és azok szabályszerű kihirdetéséről gondoskodik. A tanács és képviselő-testület gyűléseiben részt vesz; s bár az előbbiben nincs döntő szavazati joga; mégis jelentést tesz a szükségesekről; indítványokat terjeszt elő és gondoskodik úgy a felsőbb hatóságok rendeleteinek, valamint a képviselőtestület határozatainak végrehatásáról. A katonai beszállásoláznál és egyéb sürgős esetekben foganatosítja a halasztást nem tűrő ügyekben követendő intézkedéseket; egyebekben pedig eljár a deputati all' estimo tanácsa és irányítása szerint. A községet érdeklő szerződések kötésénél képviseli a községet. Egyáltalán, mint a községnek üzletvezetője saját hatáskörében eljár minden községi ügyben; s amennyiben a tanács hozzájárulása nélkül intézkedik, az általa okozott károkért és múltó hasznokért felelőséggel tartozik. A sindaco egyúttal az államhatalomnak közege, ki a cancellierenek minden kérdésére jelentést tenni tartozik; végrehajtandó felsőbb ren-

deletekről jelentést tesz; a törvények figyelmen kívül hagyásáról és az ezekből eredhető hátrányokról s egy szóval a Cancellierehez a község folyó ügyeiről kimerítő jelentést terjeszt fel. Ahol számvevő nincs, ott a község bevételeiről és kiadásairól a sindaco könyvet vezet; a követelések behajtásáról gondoskodik; a kiadásokat kevesbíteni törekszik s úgy ezekről, valamint a közigazgatás igényelte költségekről minden évben számadást adni köteles. Pénzek beszedésére a polgármester nem jogosult, mert azok a község pénztárába fizetendők. Evégből a község nevében érvényes nyugtákat sem állíthat ki, kiadott utalványainak érvényességéhez pedig a két tanácsnoknak és a Cancellierenek aláírása szükséges.

A VII. fejezet a sindaco után a községek fizetési tiszti személyeit és egyéb alkalmazottjait sorolja fel. Az évi második közgyűlésben a tanács által jóváhagyott fizetési jegyzék alapján a község megválasztja fizetett tisztviselőit és egyéb alkalmazottjait. Első sorban a nem mellőzhető console vagyis községi küldönc lesz kinevezve; utána következnek a többi fizetésesek, kiknek száma a község anyagi erejének és szükségleteinek megfelelően lesz mindig megállapítva. Ezek között különösen az orvos, a sebész, a borbély, tanító, számvevő, mezőpásztor, toronyőr és a többiek. Fontos kötelesség hárul a község tagjaiból kinevezett két számvizsgálóra, (revisori dei conti), kik az év végével az egész községi közigazgatásról, a polgármester számadásáról, az adószedő és a községi meghatalmazottak működéséről a közgyűlésnek alapos és kimerítő véleményes jelentést beterjeszteni tartoznak. A deputati tagjai minden év végén állásukat elhagyván, helyökbe az újonnan megválasztottak lépnek.

A VIII. fejezet (133–155. §.) a község költségvetését tárgyalja. A ki- és belépő községi meghatalmazot-

tak a számvizsgálókkal és cancellierivel együtt minden év december havában közös tanácskozásra gyűlnek Össze, melyen a számvizsgálók tüzetes megvizsgálás alá vonják a községi vagyion kezelésére vonatkozó özszes számadásokat és pénztáarakat; első sorban az adószedő számadását vizsgálják meg; azután a polgármester számadását és végül a községi meghatalmazottak munkálatait, ide értve az általuk aláirt pénzes utalványokat is. Erre azután a meghatalmazottak régi és új tagjai közös egyetértéssel a jövő évre szoló községi kiadások és bevételeket tartalmazó költségelőirányzatot összeállítják. A kiadások címei a következők: 1. A község által fizetendő állami és tartományi adók. 2. Az adósságok kamatai. 3. A községi alkalmazottak fizetése és egyéb évenként visszatérő rendes kiadások. 4. A törlesztendő tőketartozások. A három első pontban a rendes kiadások vannak felsorolva, melyeknek megállapítása után a giunta azokat egyszersmindenkorra jóváhagyja akként, hogy azok évről-évre minden további tárgyalás nélkül a községi adókra kivethetők. A rendkívüliek a község által évenként külön megállapítandók. Az évi jövedelmek címei a következők: 1. Pénztári maradvány. 2. A község törzsvagyionának évi jövedelmei. 3., 4., 5. A tartomány földes urai földadójának, az iparüzlet- és személyadónak a községet illető felerésze. Ha ezen bevételek a szükséges kiadásokat túlhaladják: akkor a személyadó megtakarítandó, de ennek egy része gyümölcsötzetőleg elhelyezendő. Ha azonban a bevételek a kiadásokat nem fedezik, ezen hiány a földadóra kivetendő pótagóval nyer fedezetet. A rendkívüli kiadásokra vonatkozó külön költségvetés a meghatalmazottak által hirdetemny útján közzéteendő s a legközelebb egybehívandó közgyűlésen a számvizsgálók által felülvizsgált számadásokkal együtt

tárgyalás alá bocsátandó, hol szabad hozzászólás és a tett kifogásoknak jegyzőkönyvbe foglalása után minden tételt szavazással döntenek el. A tárgyalás eredményéről felvett adatok átküldése után a kiadások mértékének mérséklésével, avagy helybehagyásával a giunta határoz.

A IX. fejezet (156–198. §.) A községi adószedőnek jogait és kötelességeit írja körül. Az essattore három évre választatik. A részére átadott adólajstromok alapján az adózásra kötelezettektől ő szedi be az állami, tartományi és községi adókat. A földadó negyedévenként utólagosan fizetendő évi négy részletben, a többi adók és közjárulékok pedig évi két részletben, nevezetesen június és szeptember hónapok végén. Esedékesség napjáig járulékok nem fizetendők. Ennek letelte után azonban minden adólíra után 5% és a végrehajtás költségei fizetendők. Az adószedő felelős az adóbehajtásáért elannyira, hogy amennyiben az esedékesség napjától számított egy hónap leforgása alatt a behajtani kötelezett adókat a tartományi pénztárba be nem szállítaná, azokat saját vagyonából beszolgáltatni köteles (scosso non scosso). Ha az egész adótartozást be nem fizetné, a végrehajtás azonnal a község ellen vezetetik; mely esetben az essattore egész vagyonával, vele egyetemlegesen a község s végül valamennyi adóköteles felelős az egész hátralékért.

A X. fejezet (199–223.) az essattore állásának betöltésére vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza. A terhes feltételeket kikerülendő, ahol ez lehetséges, célszerű, ha a járásnak összes községei egy adóbeszedőt alkalmaznak. E célból a községek meghatalmazottjai a járás székhelyén összejönnek, ott nyilvános árlejtést tartanak és ez essattori állást azon egyénre ruházzák, ki legalacsonyabb díjjutalékkal megelégszik és egyenlő

ajánlat mellett az adóhátralékostól minél alacsonyabb pótlékot követel. A díjjutalék (Provision) tulajdonképpen az adószedő részére a község pénztárából járó fizetés, melyért ez a felelőségei tartozó meghatalmazottakkal szemben szavatol. Az essattoret állásában a giunta erősíti meg, és ez nevez ki ilyent az esetben, ha a község nem választana. A községi alkalmazottak tagjainak 1000 scudi pénzbüntetés terhe mellett tiltva van ezen hivatalt akár saját nevükben, akár idegen név alatt viselni; valamint azok az adóbeszedővel 4-ed ízigleni rokonságban vagy közelebbi vérbeli kapcsolatban nem lehetnek.

A XI. fejezet (224 – 243. §.) pedig a járás eluljáróságáról (Cancellieri delegati) rendelkezik.

A kataszteri nyilvántartás fontos okmányainak és az adókönyvek egybegyűjtése céljából; továbbá a községeket az egyesek jogbitorlásaitól megóvándó, minden járásnak legkiválóbb központján egy levéltár és járási hivatal (cancellaria) szerveztetik. A hivatal élén álló cancelliere öre az okiratoknak, melyeket kiadni súlyos büntetés és hivatala elvesztésének terhe alatt tiltva van. Hivatalos felszólításra azonban hiteles másolatokat kiszolgáltatni és az érdekelt községi birtokosoknak az őket érdeklő kataszteri és adózási lajstromokba való betekintést megengedni köteles. És miután a közigazgatási járás, a község és tartomány közé iktatott középszervet képez, úgy minden járás a tartományi képviselő (congregazione generali della provincia) egy képviselőt (vocale) küld. E célból a járás összes községének meghatalmazottjai a tanácssháznál összegyűlnek s a maga részéről minden meghatalmazott megnevez egy műveltségre és képzettségre kifogástalan egyént, – ezeknek sorából a legtöbb szavazatot nyert három tag közül sorshúzás útján követül megválasztott

egyén megválasztatása megerősítése céljából a giunta elé terjesztetik. Egészen más választás alá esik a két sindaco, kik a járás közigazgatásának ellenőrzésére vannak hivatva. Őket a követek példájára a meghatalmazottak által kijelölt hat egyén közül a giunta nevezi ki. A sindicatorok a kisebb községek közigazgatása felett felügyeletet gyakorolnak; azokat képviselik; ellátják a számvizsgálói tiszteket, ha a községi tagok sorából ilyenek nem választhatók. Ok bírálják felül a járási közigazgatás költségeit; e tekintetben a giuntahoz jelentéseket küldenek; meghatározott napokon a cancelliere ellen intézett felfolyamodásokat átveszik és azokat véleményes jelentésük kapcsán a giuntahoz felterjesztik; különösen a községi közigazgatásra vonatkozó hivatalos tárgyalásokat élénk figyelemmel kísérik, megtorolják a felmerült visszaéléseket és azokat illetékes helyen feljelentik. A cancelliere delegato a királyi megbízott, ki járásának községeiben a közigazgatást vezeti; azok gyűlekezésein részt vesz; a királyi rendeletek végrehajtása és ezek pontos teljesítése és megtartása felett őrökdi. Ő a közvetítő közigazgatási szerv, kinek útján a községi szervek a legmagasabb közigazgatási szervvel, a giuntaval érintkeznek. Feladata és hatásköre már a fenti fejezetben körülírvák; melyek közül legfigyelemreméltóbb az, hogy sem a közgyűlés, sem a meghatalmazottak ülésein hozott határozatok nem érvényesek, melyek a cancelliere delegato jelenléte nélkül hozattak. Köteles ezeken kívül a járás nagyobb községeiben, különösen vásári napokon megjelenni, ott intézkedni, a berendelt felekkel tárgyalni, kérvényeket és kereseteket átvenni és a szomszédos kisebb községeknek ügyeit is ellátni. A községek tanácskozásának tárgyát nem képező királyi rendeletek végrehajtását körrendeleti úton a polgármes-

terekre bízza és őket a meghatalmazottakkal közlendő utasításokkal ellátja és megjelöli az időpontot, melyre jelentéseiket bevárja. Főképpen a községekhez szóló intézkedéseit a polgármesterrel közli és azok ellátását erre bízza, – helyettesítéssel is őt bízván meg. Ha a meghatalmazott vagy helyettese a tanácskozásokra meg nem jelenik, helyette a cancelliere a legtöbb adófizetők sorából helyettest nevez ki; a mulasztót pedig a község javára fizetendő két scudi; s ha hivatalát megtartani egyáltalán nem akarja ugyanazon célra 10 scudi pénzbüntetéssel sújtja. Minden község hozott határozatairól kimerítő tartalmú könyvet vezet; melyben a tárgyalások menete is pontosan feljegyezve van; és öröködik a felett, hogy a titkos szavazás joga meg ne sértessék s ekörül zavargó jelenetek elő ne forduljanak. A községek jogait ő védelmezi és két községnek egymás elleni vitás ügyeiben a békés kiegyezést megkísérli; de jogi tanácsot egyik községnek sem adhat. A község jövedelmeinek nyilvános árverés útján való bérbeadásáról ő gondoskodik és ügyel arra, hogy a községek felesleges ut, avagy hídépítésekkel meg ne terheltessenek. A giunta által meghatározott fizetését a járáshoz tartozó községek fizetik, mely több semmi esetre sem lehet, mint a mily összeget korábban hasonló célból fizettek. A cancelliere delegatot a járás községei választják. E célból egy cancellierenek vezetése mellett a községi meghatalmazottak összegyűlnek, melyen a választást vezető elnök a folyamodók névsorát és azok megkívántató tulajdonságait felsorolja és a választást megtartja. Azon folyamodó, ki a jelenlevők szavazatának felét kapta, a giunta jóváhagyásának fentartásával egyelőre megválasztottnak jelentetik ki. A cancelliere deputatnak jogásznak, vagy mérnöknek és nagykorúnak kell lennie, megkívántatván

saját hivatásában a megfelelő gyakorlat. Nem szabad függő viszonyban vagy rokonságban állania a járás valamely birtokosával, az adófizetővel, sem valamely üzletben részesnek lenni; sem piszkos üzelmek miatt bűnvádi kereset alatt, sem pedig a községek bármelyikével perben állnia. Ha a választás meg nem engedett üzelmek miatt megtámadtatott, úgy az új választás a giunta elhatározásától függ. A cancelliere állásában minden harmadik évben megerősítendő; mely végből köteles magát a sindicatork vizsgálatának alávetni s amennyiben a 14 napig tartó vizsgálat eredményéhez képest a giunta felmentvényét meg nem kapja, állásában se meg nem erősíthető sem javadalmazást továbbra nem huz.

A XIII. fejezet (299-315. §.) a birtokhatár térképe alapján a határkövek elhelyezéséről szól.

A XIV. fejezet (316-332. §.) pedig átmeneti intézkedéseket tartalmaz.

A községek rendezésére vonatkozó rendelet elkészülte után a giunta feladatául ismerte a városok és tartományok közigazgatását a községekkel összhangzásba hozni s ekként az egész belügyi államigazgatást egyforma rendszerben összefoglalni. Mint fentebb említett, a városok még folyton az ő sajátos és nagyon különböző szabályrendeleteik alapján kormányoztattak; s habár törvényileg ki nem fejezett, de tényleg mégis nagy fölénnyel bírtak a róluk elnevezett tartományok felett. A városok beligazgatására vonatkozó s hagyományoszerű tisztelettel eddigelé is hatályukban fentartott szabályrendeletek érvényüket továbbra is megtartották, a tartományokra gyakorlandó befolyás törvényesen szabályoztatott, és célba vétetett a városi és tartományi közvagyonnak egyenlő rendszer mellett való biztosítása az által, hogy a város és tartomány képviselőiből alakult

testület (consiglio generale die decurioni) mint a tartomány képvisellete, a giimta felügyellete és ellenőrzése mellett vezesse a város és tartomány közigazgatását és rendelkezék ezek vagyona felett. Ezen testület kebeléből egy bizottság (congregazioni dei prefetti el governo vagy patrimonio) alakított, melynek feladata volt a hozott határozatok végrehajtása; főképp pedig a közigazgatási folyó ügyek elintézése; s mely egyben a tartomány községei közt, avagy a község és magánosok közt vitássá vált adóügyekben mint elsőfokú hatóság eljár. Ezen két gyülekezetben minden rendű és rangú osztálynak tagjai képviselve voltak. A város decoriója a patríciusok rendjét képviselte; a doctori collegiati a nagytekintélyű és befolyású ügyvédi testületet; a deputati del mercimonio a kereskedői kart s végül a vocali dei distretti (melyről már fentebb megemlékeztünk): a vidék földbirtokosait. A képviselre való jogosultságnak ily megkülömböztetett minősítésén kívül még megkívántott, hogy az illető a tartományban létező földbirtokok nagyságához mérten 1000 scuditól egész 6000 scudiig terjedő földadóval terhelt ingatlan jószággal bírjon. A közigazgatási bizottságnak tagjai rendszerint egy évre választattak, illetőleg erősítették meg; ellenben a tartománygyűlés tagjainak megbízása életfogytiglan tartott. Mindkét testület gyűléseiben a királyi kiküldött (regio delegato, vagy assistanto) elnökölt, ki a királyi rendeletek pontos végrehajtása lelett örökös; ki a felsőbb hatóságoknál jelentést tett s a fontosabb ügyeket oda juttatta, s ki egyúttal jogosulva volt azon határozatok végrehajtását, melyeket a királyra vagy a közérdekre nézve hátrányosaknak ismert fel, felfüggeszteni s e részben a felsőbbség utasításait bevárni. Hivatalos állásra nézve a delegato után a két prefetto

togati következett, kik közül az idősebbik a delegato távollétében a gyűléseket vezette. A tartománygyűlés a maga hatáskörében éppen azon jogokat gyakorolja, mint a minóket az egyes községek közgyűlései gyakorolnak; míg ellenben a prefetti del patrimonio a deputati dell' estimoval áll egy színvonalon. Ha a podesta a gyűléseken részt kíván venni, akkor ősi jogon tiszteleti elsőbbsége van a királyi kiküldött felett s úgy az elnökség vezetésére, valamint a veto-jog gyakorlására ő jogosult. A delegato die prefetti togatit követik rangban a többi prefetti del patrimonio, a város decorioi és a tartományi járásokban decorioni vocalik. A consiglio generale évi rendes közgyűléseiben állapítja meg a tartománynak a prefetti által előterjesztett jövő évi költségelőirányzatát. Ugyanezen közgyűlés választja az ügyvédek testületéből a Mailandban tartandó országgyűlésbe küldendő városi és tartományi követeket (oratore); valamint a tartomány két sindacoját; kik közül az első a követtel együtt az országgyűlésben részt vesz; ki egyúttal a Mailandban tartott adófőtárgyalásoknál a városok, tartomány és községek vitás adóügyeiben ezeknek érdekeit képviseli. A második sindaco az illető városban lakik oly hivatással, hogy a vidék községeit a reájuk súlyosan nehezedő katonabeszállásolásokból eredő követeléseik behajtása körül képviselje és a szegény földnépet a nagyobb mérvű megterhelésektől megóvjá. Mindkét sindaco, éppen úgy mint az oratore, a meny nyiben jelen vannak, a gyűléseken részt vehetnek és ott felszólalhatnak. A tartománygyűlés előzetes pályázat után minden három évben megválasztja a tartományi adószedőt (tresoriere) és a járásokban szokásos módon a két sindicatorit, kik habár nem tagjai is a bizottságnak, a regio delegatoval a felülvizsgálatokat

együtt teljesítik. Ezen egységes határozatok mellett, melyek némely városban csekély módosítást szenvedtek, a városok közigazgatásának régi formái megmaradtak, épp úgy, mint némely egyesület és bizottság, melyeknek kezelésébe a városi igazgatásnak némely ágazata átadva volt. A kereskedelmi kamarán kívül ilyen volt a katonabeszállásolási bizottság, a vásári, városszépítészeti, a vízvezetéki, csatornázási és utépítészeti-bizottságok; s végül a templomi, kórházi és jótékonyági egyletek. Berekesztésül a város és tartomány vagyonának rendezése körül felmerült különbözetek az adósságok és kamatok kölcsönös elszámolásával mindkét fél megnyugtatója mellett nyertek kiegyenlítést. A vidéki fővárosokon kívül azonban még számtalan oly község és járás létezett, melyeknek már rég időktől fogva sajátos szervezetük volt, melyeknek szabályrendeleteiben a politikai formáknak és különfeleléseknek egész tárháza foglaltatott. Az önkormányzatnak ezen féltett hagyományait lényegében megtartani ismerte a giunta legfőbb kötelességének és főtörekvése abban állt, hogy az adóztatásban és a vagyon kezelésben mutatkozó eltérések megszüntetésével egyöntetűség éressék el.

E végből a helyi szokásokhoz és viszonyokhoz való alkalmazkodás mellett a convocato és deputazioni intézménye minden városban szerveztetett. A régi alapon való átalakulás akként történt, hogy a helyi önkormányzatban való részesedésre minősítő s a nagyobb és népesebb helyeken szokásos census a consiglio generale tagjaira is alkalmaztatott, a deputati deli' estimo tagjainak száma a szükséghez mérten szaporított; ezeknek egyrésze régi szokás alapján a reggenza tagjai sorából választatván. A fenálló szervezet mindemellett megtartotta sajátos jellegét.

A városok és tartományok közigazgatására vonatkozó fenti határozmányok azonban nem képeztek az egymástól eltérő tartalmú szabályrendeletekre sablon-szerűen nem alkalmazható törvényalkotást, hanem minden város és tartomány szabályrendeletéhez idomuló legfelsőbb rendeletet kapott, mely a következő címet viselte »Riforma el governo della citto e provincia di ...«, megjelöltetvén e helyen a város vagy tartomány, melyre a magas rendelet vonatkozik. Az utóbbiak közül Gremonának volt legegyszerűbb, de egyúttal legkifejtettebb szervezete. Ilyenek gyanánt jelentkeznek még: Pavia, Como, Castalmaggiore, Lodi és Mailand.

Ha azon alapelveket tekintjük, melyeken a községeknek és városoknak új rendje felépült, akkor be kell látnunk azt, hogy azok történeti alapon nyugvó, állandó és célszerű rendszere az egészséges tovább fejlődésnek feltételeit is magában foglalta, mely rendszernek alap-gondolata a régi időkből fenmaradt és a nyilvános közéletet minden irányban átható és szabályozó szabad község fogalmából eredt. Ezen sajátos helyi forma tartatot minden vonatkozásban szem előtt elannyira, hogy a legkisebb és legkevesebb lakosságú község beligazgatásának sorsát az általa alakított testület intézte. Ezen szervezettel kapcsolatosan azon alapelv is érvényesülést nyert, hogy az összes adózó polgárok az ország képviselőinek és kormányzásának is részesei, s hogy az állampolgárok testületei saját érdekeik megvédésére hivatvák. Ekként az iparosok, kereskedők és honoráciorok testületei képviselőik által részesedést nyernek a község

és tartomány igazgatásában. Minden egyéb érdeken azonban túlemelkedett a termékeny és gazdag országnak birtokos osztálya, mely a közterheknek túlnyomó részét viselvén, idők folyásával a társadalmi jelentőségnek összes befolyását magában egyesítette. A birtokos osztály szabadkezet nyert a közélet ügyeinek intézésében; ezen osztály képezte úgyszólván az államot, tartományt és községet s ennek kezében egyesült a közigazgatás vezetésének kizárólagos joga. És habár a földbirtok terjedelmére való tekintet nélkül a községi ügyekben minden birtokosnak egyenlő szavazata volt s ezek magukat megbízott által is képviseltethették, a nagy birtoknak a községi közigazgatás vezetésében mégis fölénye volt, amennyiben ennek tulajdonosa volt a község első meghatalmazottja és a községi képviselők távollétében ő képviselte a község érdekeit. A város és tartomány képviseletében és kormányzásában pedig a kizárólagos jog őt illette, illőnek találtatván, hogy aki legtöbb adót fizet, az mint anyagilag leginkább érdekelt ezen érdeke terjedelmének megfelelő jogokat is gyakoroljon. Hasonló szervezete volt a szomszédos schweizi kantonoknak is, melyek mindegyike egy külön várost és köztársaságot képezett, melyeknek kis- és nagy tanácsa feltűnően hasonlított Lombardia tartományainak consiglio generalijához, illetőleg a congregazioni del patrimoniohoz.

Az egész állam kormányzat élén egy legmagasabb, teljesen érdektelen hatóság (governo) állt, mely az ezen államban vagyonnal nem bíró miniszterekből és tanácsosokból volt szervezve.

Az eleintén szerény hatáskörben érvényesülő közigazgatási szervezet később mindinkább szélesebb kiterjedést nyert, amennyiben a járások és községek hatásköre az adó- és községi ügyek kezelésén kívül a

legfontosabb rendészeti közegészségi ügyek és az adminisztráció ellátására is kiterjedt.

A megszokott, régi alapokon nyugvó új rend a a lefolyt 40 év leforgása alatt teljesen áthatotta a köz- és magánélet egész lényegét és minden irányban tapasztalni lehetett jótékony és áldásos következményeit.

A jobbiztonság és az egyenlő teherviselés elve mély gyökeret vert az egész országban, tudván minden honpolgár, hogy a megállapított adókulcs alapján mily változás alá nem eshető összeget tartozik adóképpen fizetni a községnek és ennek közvetítésével az államnak. Az adófizetésnek ezen változatlansága és annak tudata, hogy az újítások és javítások adómentesek maradnak, mód nélkül előmozdították a földművelés felvirágozását, kiterjesztvén a földbirtok művelését és hasznosítását még oly területekre is, melyek eddigelé parlagon heverték, vagy a nyomasztó időviszonyok folytán elhagytak.

Lombardia mezőgazdaságának hatalmas fellendülése és a földadó kataszter célszerű szabályozása; szóval az összes tényezőknek összehatása azon örvendetes eredményt szülte, hogy ezen országnak az 1749. évben volt 900.000 lakossága, 40 év leforgása alatt 1.300,000 személyre szaporodott.

Ezek voltak Mária Terézia császárné áldásteljes uralkodásának nagyszerű eredményei; míg elvégre a törhetlen munka és szorgalom eredményezte jólét és boldogság megteremtésével volt kénytelen Ausztria elhagyni Lombárdiának száz éves birtokát.

Az olasz királyság tartományainak és községeinek legújabb rendezésére vonatkozó 164. t.-cz. 1898. évi május 4-én lett megalkotva; mely törvény szól a király-

ság területi felosztásáról a kormány- és közigazgatási hatóságok szerkezetéről és a községekről.

Az olasz királyság tartományokra (megyékre) kerületekre (járások) körökre és községekre osztatik fel.

A velencei és mantuai tartományok distriktusokra (kerületekre) és községekre osztatnak.

Minden tartomány élén egy prefectus, egy tanácsos; továbbá: tartományi tanács és közigazgatási tanács áll.

A prefectus képviseli az egész tartományban a végrehajtó hatalmat; gyakorolja a törvényekben reá ruházott kötelességeket; örökösök a közigazgatási hatóság jogainak épségben tartása felett; s amennyiben a szükség kívánja az 1877. évi március 31-én a közigazgatási és bírói hatóságokat megállapító 3771. számú törvénycikkely alapján gondoskodik a hatáskörök szabályozásáról.

Gondoskodik a törvények kihirdetéséről és végrehajtásáról. Örökösök a közigazgatás összes ágazataiban felmerülő ügyek menete felett és halasztást nem tűró esetekben intézkedik azok sürgős elintézése iránt.

Felügyel a közbiztonságra és rendelkezik a csendőrség és fegyveres erő felett.

Kizárólag a belügyminiszternek van alárendelve és ennek utasításait végrehajtja

A prefectust, távolléte, avagy akadályoztatása esetén a tanácsos helyettesíti.

Hosszas távollét, vagy huzamos akadályoztatás; avagy szabadság eseteiben a prefectus királyi rendelet útján ideiglenes kormányzóval helyettesíthető.

A prefectusi (tartományi) tanácsnak jogait a törvény biztosítja és írja körül.

Hivatva van a prefectus felkérése folytán a törvé-

nyek és szabályrendeletek által előírt esetekben véleményt adni.

A tanács tagjai teljesítik a préfectus által reájuk bízott közigazgatási feladatokat.

Királyi végzéssel a préfecturai jegyzők is megbízhatók tanácsnoki teendők teljesítésével.

A tartományi tanács három tanácsnokból és két póttanács tagból áll. Elnöke a préfectus vagy helyettese.

Minden egyes kerületben van egy alpréfectus, ki teljesíti a törvény által reá ruházott teendőket, végrehajtja a préfectus rendeleteit és sürgős esetekben önállóan intézkedik; jelentést tevén erről a préfectusnak.

Az 1866. évi július 18-án és december 2-án kelt 3004. és 3352. számú rendeletek alapján a velencei és mantuai distriktusokra osztott tartományok egyes kerületeiben ezen teendőket egy kerületi biztos végzi.

A préfectus, alpréfectusok, a kerületi biztosok és ezek helyettesei, törvényes teendők gyakorlása tekintetében csak felettes közigazgatási hatóságaik által vonhatók felelősségre; ellenük a – 109. cikkelyben körülírt eset kivételével – a kormánybiztos meghallgatása és királyi meghatalmazás nélkül semmiféle hivatalos cselekményük miatt fegyelmi eljárás nem indítható.

Minden préfecturánál, alpréfecturánál és kerületi biztosi hivatalnál állandó jegyzők vannak alkalmazva, kiknek rangosztálya királyi rendelettel van megállapítva.

A tartományi közigazgatási tanács áll a préfectusból, mint elnökből, két préfectusi tanácsosból, kiket minden év elején a préfectus jelöl ki és 4 rendes, valamint két póttagból; kiket 4 évi időtartamra a tartományi képviselő választ, felerészben minden második év leteltével kilépven. Az első két évben való kilépést sors dönti el.

A préfectus jelöl ki egy préfecturai póttanácsost is.

A póttagok csak a rendes tagok akadályoztatása esetén vesznek részt a tanácskozásokban.

Peres ügyekben a tanács szervezetét és joghatóságának gyakorlatát az 1890. évi május 1-én alkotott törvény szabályozza.

A választott tagokat megillető és királyi rendelettel megállapított napidíjak biztosítása tekintetében, nevezett tagok minden ülésre a megállapított értéket feltüntető igazoló jegyet kapnak; mely címen felmerült költségeket a tartomány viseli, egyéb eljárási költségek pedig az állam terhére esnek.

A tartományi közigazgatási tanácsnak nem lehetnek választott tagjai:

- a) az országgyűlési képviselők azon tartományban, melyben megválasztva lettek;
- b) a tartományi tanácsosok;
- c) a tartomány községeinek polgármesterei és képviselői;
- d) d) a tényleges állami hivatalnokok és katonák;
- e) a tartománynak és községeknek, valamint a kegyes alapítványoknak hivatalnokai és képviselői; és
- f) mindazok, kik az 1874. évi június 8. törvény 5., 6., 7. és 8. cikkelyei értelmében az esküdtek lajstromába fel nem vehetők.

A tartományi tanács tagságának tisztségéből teljesen kizáratnak azok, kik a fenti a), b), c), d) és e) pontjai alatt felsorolva, hacsak megválasztásukat követő 8 nap alatt az összeférhetlenség okát megállapító állásukról le nem mondanak.

A tartományi tanács választott tagjainak a fenti b), c), d) és e) pontok alatt felsorolt állások bármelyikére való megválasztása avagy kineveztetése merőben semmis, ha a megválasztott tag a választástól, vagy kineve-

zéstől számított 8 nap alatt a választott tagsági állásról le nem mondott.

A tartományi közigazgatási tanács választott tagjai, azon tartományban, melyben tisztségüket gyakorolják, parlamenti képviselőkké nem választhatók, hacsak a választást megelőző hat hónappal választott tisztségük-ről le nem mondottak.

Áttérve a községekre és az ezekben választói jogot gyakorló olasz honpolgárok ebbeli minősítésére, megkívánja a törvény, hogy annak a választói jogosultságot élvező olasz honpolgárnak életének 21 évét be kell töltenie, írni és olvasni kell tudnia. Az olasz tartományok bármelyikében szerzett polgárjog az olasz állampolgári joggal egyenértékű.

Községi választó az, ki a képviselőválasztói lajstromba fel van véve. A választói jog azonban csak azon községben gyakorolható, melynek választó listájába felvétellett. Átköltözés esetén, ha már valaki egy éven át új községben lakott, a polgármesternél szorgalmazhatja a választók névjegyzékébe való felvételét; de ez esetben régi lakóhelyén gyakorlandott választói jogosultságát elveszti.

Községi választó mindaz, ki községe részére évenként legalább öt líra adót fizet.

Választók az oly haszonbérlők is, kik a haszonbérelt ingatlanok után, évenként legalább 15 líra egyenes állami adót fizetnek.

Avagy mindazok, kik valamely városban vagy községben lakóházuk, magtár, raktár avagy üzlet után évenként

1000 lakosú községben	20	lírát
2500 » »	50	»
10000 » »	100	»
50000 » »	130	»
150000 » »	160	» fizetnek.

Ezek után a községi szervek felsorolása következ-
vén, a fentebb hivatkozott törvény »A községekről«
szóló I-ső fejezetben felsorolja, hogy: Minden községnek
van »consiglioja,« vagyis a mi fogalmainknak megfelelő
képviselőtestülete; van »giuntá«-ja, vagyis tanácsa; és
van »sindaco«-ja, vagyis polgármestere, és van »segre-
tario«-ja vagyis jegyzője.

A községi consiglio

	községben áll	a 250,000-nél több lakost számláló
a 60,000	» »	» » 80 tagból
a 30,000	» »	» » 60 »
a 10,000	» »	» » 40 »
a 3,000	» »	» » 30 »
		» » 20 »

a még kevesebb lakóju többi községekben pedig a
consiglio 15 tagból lesz megalakítva.

A községi consiglio évenként két rendes közgyű-
lést tart; a tavaszt: március, april vagy május hónapok
valamelyikén; az őszit pedig szeptember, október vagy
november hónapokban.

Rendkívüli közgyűlést bármennyiszer összehívhat a
sindaco; vagy tartható ilyen a municipális giunta hatá-
rozatából; vagy pedig a képviselőtestület tagjai egy-
harmadának írásban kifejezett kérése folytán.

A sürgős esetek kivételével a képviselőtestületi
közgyűlés a határozathozatal, vagy kérés előterjesztésé-
től számított legkésőbb 10 nap alatt egybehívandó.

Minden ily esetben, kivéve a sürgősséget, köteles
a sindaco a közgyűlés tárgyát és napját három nappal
megelőzőleg a prefettonak tudomására adni.

A prefetto jogosulva van a tárgy megjelölése mel-
lett hivatalból a községi consigliot bármikor és bár-
mennyiszer összehívni.

A consiglio tagjainak egybehívása a sindaco által kibocsátott értesítés, illetőleg meghívó által történik; mely a tárgyak felsorolása mellett a rendes közgyűléseket megelőzőleg 5 nappal, a rendkívüli közgyűléseket pedig 3 nappal előzőleg szabályszerűen kézbesítendő. Sürgősség esetében a rendkívüli közgyűlésre szóló meghívó 24 órával korábban kézbesítendő; de ha a képviselők többsége kívánja, a határozathozatal a következő napra is elhalasztható.

A prefetto és sottoprefetto akár személyesen, akár törvényes helyetteseik által részt vehetnek a községi consigliokban, de a határozat hozatalnál szavazati jogot nem gyakorolhatnak.

A községi consigliok határozatainak érvényességéhez a tagok száma legalább felének jelenléte szükséges; a más napra szóló második összehívásnál azonban négy képviselőnek jelenléte is elégséges érvényes határozathozatalra. Oly javaslatok, melyeknek tárgyai az első meghívóban foglalt tárgysorozatban felvéve nem voltak, csak az esetben bocsáthatók határozathozatal alá, ha a határozat hozatalt előző 24 órával a consiglio tagjai külön értesítést nyertek.

Minden határozat a következő első ünnepnapon, vagy vásári napon a hatóság hivatalos hirdetési tábláján kifüggesztés által kihirdetendő.

A megállapított díj lefizetése mellett a hozott határozatok másolatai bármely adófizető polgárnak kiszolgáltatandók.

A tavaszi közgyűlés átvizsgálja a számvizsgálók jelentése kapcsán beterjesztett előző évi községi számadásokat és ezek tárgyában határoz.

Az őszi közgyűlés pedig megállapítja a municipális giunta tagjait; megállapítja a jövő évre szóló költségelö-

irányzatot és kinevezi egyrészt a számvizsgálókat, másrészt pedig a választási lajstrom felülvizsgálatára hivatott biztosokat.

Úgy a sindaco, valamint a giunta tagjai, ha mandátumuk lejárt volna is, a számadások közgyűlésén jelen lehetnek, de a szavazásnál kötelesek visszavonulni.

Ugyancsak tisztii állásuk viselésének tartama alatt a számadásokat tárgyaló közgyűléseken nem elnökölhetnek, hanem ezen gyűlésekre a consiglio ideiglenes elnököt választ.

Mindkét közgyűlés a következő tárgyakban határoz:

1. tisztii állások, fizetések, lakpénzek és jutalmazások felett;

2. tisztviselők, tanítók, tanítónők, egészségügyi alkalmazottak, adóvégrehajtók, pénztárosok és segédlelkészek kinevezése, felfüggesztése és felmentése felett; kivéve azon eseteket, melyek tekintetében külön törvények rendelkeznek;

3. a szerzemények tárgyában; mégis hagyományok és ajándékozások el- vagy el nem fogadása felett;

4. követelések átruházása, átengedése, a jelzálogot, szolgalmat és ingatlan jövedelmeit érintő szerződések; s végül a tulajdon és szolgálmány jogának átruházása felett;

5. kölcsönök szerzése, gyümölcsöző befektetések és a jövedelmek biztosítása felett;

6. a községi javak és intézmények kezelésének és hasznosításának módja, valamint az egészségügy, építkezés és rendőrség szervezése felett;

7. a községi vagyonág és intézetek rendeltetése felett;

8. temetők létesítése és áthelyezése felett;

9. a községi közmunkák kivetése, teljesítése és ezek költségeinek mely módon való beszerzése lelett;

10. új és nagyobb költségek kivetése, valamint a virmánjog gyakorlása felett;

11. A község érdekében megállapítandó adók és vámok mértékének és az ezek beszedésére vonatkozó módozatok megállapítása felett;

12. a vásárok és vásárterek létesítése és ezek áthelyezésének kérdése felett;

egyáltalán minden oly községi közigazgatási kérdésben, melyet törvény, avagy szabályrendelet a giunta vagy sindaco hatáskörébe nem utal.

A községi consiglio hatósága alá van rendelve a községben létező minden jótékonyági és jóléti intézmény is.

Amennyiben a plébániák községi segélyben részesülnek, ezek költségvetését és számadásait a községi consiglio vizsgálja felül. Az ezen vizsgálatból eredő vitás kérdések eldöntése céljából a provinciális giunta-hoz adandó felebbezésnek van helye.

Minden adózó fél községi ügyekben a provinciális giunta felhatalmazása és engedélye alapján, saját veszélyére és kockázatára vádat emelhet és keresetet indíthat, mielőtt azonban a giunta a felhatalmazást megadná, meghallgatja a községi consigliot s ha az engedélyt megadta: a magistratus elrendeli az eljárást; melynek eredménytelensége esetén azonban az összes felmerült költségek a kereset indítójára hárulnak.

Ha a község adózóinak egy része indított keresetet a község ellen, ily esetben a provinciális giunta 10 választó kérelmére 3-5 tagból álló bizottságot nevez ki a választók sorából.

A községi consiglio saját tagjai közül általános szavazattöbbséggel megválasztja a municipalis giunta tagjait, (tanácsnokok) az assessorokat. Ha két egymásután következő szavazásnál egy jelölt sem kapott volna általános szótöbbséget, a consiglio a második szavazásnál legtöbb szavazatot nyert jelöltek között sors által dönt.

A municipalis giunta minden három évben egészen újból alakittatik oly hozzáadással, hogy a kilépő assessorok újból megválaszthatók.

A municipalis giunta a sindacon kívül áll:

- 10 assessorból és 4 póttagból 250,000 lakoson felüli községben;
- 8 assessorból és 4 póttagból 50,000 lakoson felüli községben;
- 6 assessorból a 30,000-en felüli községben;
- 4 » a 30,000-en aluli »
- 2 » a többi községekben, mely három utóbbi esetben a póttagok száma kettő.

Testvérek nem lehetnek * egy időben a municipalis giunta tagjai.

A municipalis giunta felügyel a községi szolgálatok szabályos menetére és a consiglio összejöveteleinek szünetelése idejében képviseli ennek jogait.

A giunta absolut szavazattöbbséggel határoz és érvényes határozathozatalhoz a tagok felének – mely háromnál kevesebb nem lehet – jelenléte szükséges.

A giuntának kötelelességei:

1. a rendes közgyűlések és a consiglio rendkívüli közgyűlései határnapjának kitűzése;
2. a sindaco javaslata alapján a községi alkalmazottaknak kinevezése, vagy elbocsátása;
3. a költségvetésben foglalt összegeknek kiutalása és az átruházás felett való határozás;

4. a törvény által megszabott, vagy a consiglio által elfogadott szerződéseknek megkötése;

5. az adók és a községi terhekről készített lajstromoknak elkészítése;

6. költségvetés tervezetének elkészítése;

7. a consiglio határozata alá terjesztendő szabályrendelet tervezetek elkészítése;

8. az újoncozási munkálatokban való közreműködés;

9. a bérkocsisok és csónakok díjszabályzatának megállapítása;

10. a háziszolgák és hordárok díjszabályzatának megállapítása oly esetekre, midőn külön szerződés, avagy megegyezés e részben nem jött létre;

11. a birtokháborítás eseteiben való eljárás.

Halasztást nem tűrő sürgős esetekben a giunta saját felelősségére a consiglio hatáskörébe tartozó ügyekben is hozhat határozatokat; az ily határozatok azonban a prefettonál azonnal feljelentendők; a consiglio legközelebbi közgyűlés elé pedig jóváhagyás céljából indokolt jelentés kapcsán előterjesztendő.

A giunta működéséről a községi consiglionak évenként beszámolni tartozik.

A sindaco a községi közigazgatásnak feje és a kormánynak tisztviselője.

Egy időben senki sem lehet több községnek polgármestere.

A sindaco a községi consiglionak tanácsnoki minősítéssel felruházott tagjai közül titkos szavazás útján 3 évre akként választatik, hogy mandátumának lejártával újra megválasztható.

A sindaco megválasztásánál a következő szabályok irányadók:

A sindacoi állás megüresedése esetén annak betöltése vagy a következő első rendes közgyűlésen történik; vagy e célból rendkívüli közgyűlés hívandó egybe.

A választás a képviselők legalább $\frac{2}{3}$ -ának jelenlétében általános szótöbbséggel történik.

Ha két szavazás után egyik jelölt sem kapta meg a szavazattöbbséget, akkor a választás 8 napra elhalasztatik; s ez esetben, amennyiben senki se kapna abszolút szavazattöbbséget: sors útján a legtöbb szavazatot nyert képviselő lesz polgármesterül megválasztottnak kijelelendő.

Oly esetben, midőn kétszeri ülésben a képviselők száma a törvény által előírt %-ot nem üti meg, – úgy a harmadik közgyűlés a megjelentek számára való tekintet nélkül eszközli a sindaco választást.

A municipális giunta együtt ülése esetén ennek legidősebb tagja elnököl; ennek hiányában a képviselők sorából a legidősebb.

A sindaco megválasztásának tényéről jegyzőkönyv veendő fel, melynek egy példánya 10 nap leforgása alatt a prefettohoz küldendő fel; ki is a fentidézett törvény 144. §-ában felsorolt érvénytelenségi okok bármelyikének fenforgása esetén a választást megsemmisítheti.

A prefetto határozata ellen a kormányhoz felebezhető.

A sindaco a consiglio kellően indokolt határozatával állásától elmozdíthatja, de ilyen tartalmú határozathozatalhoz a képviselők $\frac{2}{3}$ -ának jelenléte szükséges.

Ha a sindaco nem teljesíti előírt kötelességeit, vagy a törvény rendelkezései ellenére járt el, – a prefetto

az ügyek vezetése céljából legfeljebb 3 hónapra terjedőleg biztost küld ki.

A 144. §. a sindacoi állásból kizáró okokat a következőkben sorolja fel; vagyis sindaco nem lehet:

aki mint számadásra kötelezett számot egyáltalán nem adott; vagy ha adott is, ebből eredett kötelezettségeinek nem tett eleget;

aki valamely felekezetnek lelkésze;

akinek a politikai jogok gyakorlására vonatkozó képessége hiányzik;

akinek a községi tisztviselők körében 2-od ízigen fel-vagy lemenő rokonai vannak;

aki szabadságbüntetésre volt ítélve;

sem tartományi, sem országgyűlési képviselő nem lehet sindaco.

Amennyiben a képviselő valamely sindacoi állást elnyerni kivan, köteles megválasztatását előzőleg hat hónappal képviselői állásáról lemondani.

A sindaco országgyűlési képviselővé megválasztható, de nem azon kerületben, melynek községében mint sindaco működik.

A sindaco, mint a községi adminisztrációnak feje:

1. a közgyűlési meghívókat szétküldi és a consiglion elnököl;

2. összehívja a municipális giuntát és ennek ülésein elnököl; a giunta tagjainak kiosztja az ügydarabokat; felügyeletet gyakorol és aláírja az elintézett ügydarabokat;

3. a giunta és consiglio által elintézendő ügyeket előterjeszti;

4. a giunta és consiglio által hozott határozatokat végrehajtja;

5. megköti a consiglio és giunta által elfogadott szerződéseket;

6. gondoskodik arról, hogy a hozott rendszabályok szigorúan betartassanak;

7. a törvény rendelkezéseire mért felügyel az adómunkálatokra;

8. kiadványozza a községi és szegénységi bizonyítványokat és a családi értesítőket;

9. mint felperes képviseli, mint alperes védi a községet a bíróság előtt, vagy peren kívül és a község jogainak megóvása felett őrködik;

10. felügyel a község összes hivatalaira és közintézményeire;

11. a községnek arra reászolgáló tisztviselőit és alkalmazottjait felfüggeszti és erről a giunta és consiglio első ülésén illetőleg gyűlésén jelentést tesz;

12. részt vesz a községet érdeklő nyilvános árveréseknél;

A sindaco, mint a kormány tisztviselője köteles:

1. A törvényeket, kormányrendeleteket és a hirdetményeket közhírré tenni;

2. az anyakönyveket a törvények szerint vezetni;

3. a közbiztonság és közegészség érdekeiről gondoskodni;

4. a közrendészet érdekei felett felügyelni;

5. a népszámlálási lajstromok rendbentartásáról gondoskodni;

6. bármely közrendet érintő eseményről a felettes hatóságot tájékoztatni;

7. általában teljesíteni mindazt, amit a törvény reá ruház.

A sindacot helyettesítő községi tanácsnokok hasonló módon kormány tisztviselőknek tekintetnek.

Ha a sindaco vonakodik községi bizonyítványokat kiszolgáltatni, vagy a kiadott bizonyítványokban a valóságnak meg nem felelő tények, avagy tévedések foglaltatnak, ez esetben felelősséget a provinciális adminisztratív giuntához van helye.

A község összes ingó- és ingatlan javairól pontosan összeállított vagyonelemtár készítendő.

A község ingatlan javai rendszerint haszonbérbeadás útján kezelendők.

Különös esetekben, mikor azt a községnek különleges helyzete indokoltá teszi, – a consiglio hozzájárulhat ahhoz, hogy a község lakosai természetben élvezhetik a községi javak terményeit; de ily esetben a haszonélvezetre nézve szabályrendelet alkotandó, melyben a haszonélvezet arányában a fizetendő haszonbéri összegek is megállapítandók.

Minden paragon heverő ingatlan művelés alá veendő.

A rendelkezésre álló bármely természetű tőkék hasznos beruházásokra felhasználandók, illetőleg hasznosítandók; ámde azok külföldi államadóssági kötvények vételére nem fordíthatók.

Amennyiben a községek évi rendes jövedelmei a kiadásokat nem fedezik, – a törvények alapján és ezek korlátai között jogosulva van minden község:

1. az állam által még adóval nem terhelt élelmi szerekre, italneműekre, takarmányra, tüzelő anyagra, építési- és egyéb fogyasztási anyagokra vámot és adót kivetni;

2. az állam által már adó alá vont anyagokra fogyasztási pótdadót kivetni;

3. az állami egyedárúság tárgyát nem képező anyagokra adót kivetni; családi és tűzhelyadót, bérkocsi adót, árnyékszék, cselédadót, lakások értéke után adót, képek, cégepek, marhák, vonó- és háttas lovakra adót vetni s amennyiben mezei lakók avagy nyájak őrizetére nem szolgálnak, az ebek után adót kivetni;

4. a vásárok alkalmával, vagy egyébkor közhasználatra szolgáló mérlegek után akár házi kezelés, akár bérbeadás útján díjakat és

5. helypénzeket szedni; végül

6. a telkekre és ipartermelvényekre kivetett adók után pótdadót kivetni; .

Minden eladás, haszonbérbeadás és vállalatba adás csak nyilvános árverés, illetőleg árlejtés útján eszköz-
lendő; kivéve a következő eseteket:

1. ha a szerződés tárgyának értéke nem haladja túl az 500 lírát;

2. ha 5 évet túl nem haladó időre szóló évi 100 líra kiadásáról van szó;

3. ha mezőgazdasági földek, avagy egyéb ingatlanok 12 évet túl nem haladó időre adnak haszonbére és az évi összes jövedelem nem haladja túl a fentebb jelzett összeget.

A prefetto, illetőleg alprefettonak jogában áll az erdővágásokra vonatkozó árlejtést a hivatalos helyiségben megtartani; mely esetben ők elnökölnek.

Semmiféle szállítási avagy munkabéri szerződésnél az előre való fizetés érvényesen ki nem köthető, hanem mindig csak a tényleg teljesített munka és a történt szállítás arányában történhetik a fizetés.

Ezen tilalom azonban nem terjed ki oly reális ipari

és kereskedelmi cégekre, melyek szoliditása közismert és melyek előleg nélkül vállalatba nem bocsátkoznak.

Amennyiben a szerződés összege a 8000 lírát meghaladja, a vonatkozó tárgyiratok véleményadás céljából a prefectura tanácsához (consiglio) felterjesztetnek

A szerződések a prefetto, vagy alprefetto láttamozása nélkül nem teljesíthetők.

Ha a szerződés effektuálása közben kiderül, hogy annak szubstrátuma a 8000 lírát túlhaladja s ennek folytán a prefettoi consiglio véleménye előzetesen ki nem kéretett, mielőtt a végleges lebonyolítás, illetőleg fizetés eszközöltetnék, a vonatkozó számadások véleményadás céljából a prefectura tanácsához felterjesztendő!*

Ha a prefecturái tanács véleménye alapján megkötött szerződés bármely okból való felbontásának vagy megváltoztatásának szüksége áll be, ily esetekben a prefecturái tanács véleménye újból kikérendő.

A természetüknél fogva házilag teljesíthető munkálatokra nézve a törvény által megállapított rendelkezések irányadók.

A községi kiadások kötelezők vagy fakultatívok.

A kötelező kiadások a következők:

1. a községi hivatal és leltár költségei;
2. tisztviselők fizetése;
3. végrehajtások után járó díjjak;
4. a község által fizetendő közadók;
5. a községi szegények részére teljesített orvosi, sebészi és szülésznői díjazások, amennyiben ezek más alapból fedezetet nem nyernek;
6. a községi javak fentartásának költségei;
7. a tartozások összege. Per esetén a vonatkozó összeg a költségelőirányzatba történt beállítás után letétként kezelendő;

8. a községi utak létesítésének és fentartásának költségei; továbbá a lakhelyeknek és folyóvizek áradása elleni védelem költségei, valamint a törvény és törvényerejű szokás által megállapított egyéb költségek;

9. a tengeri kikötők, világító tornyok és egyéb tengerészeti művek létesítésének és fentartásának költségei;

10. a törvények és szabályrendeletek külön intézkedéseinek hiányában a község belső területén átvonuló átkelési szakaszok és közterek fentartásának és helyreállításának költségei;

a köztemetők fentartása;

12. mindkét nembeli tankötelezettek oktatásának költségei;

13. a közös világítás költségei;

14. az állami anyakönyvvezetésért;

15. a kormány által kiadott hivatalos lap előfizetési díjja;

16. a nemzeti ünnepekért;

17. a választások költségei;

18. a községi ügyekben közzétett hivatalos hirdetések költségei;

19. a kerületi börtönök és a letartóztatott egyének őrizetének költségei;

20. a helyi rendőrség fentartásának költségei és általában mindazon kiadások, melyeket a királyság törvényszerű intézkedései a községek terhére utalnak.

Az itt fel nem sorolt kiadások fakultatív természetűek. A jövedelmek bevételezését és a kiadások kifizetését a községi pénztáros eszközli.

A bevételek beszedése a költségvetés címei és rovatai szerint történik.

Mindazon jövedelmek, melyek a költségvetésben

elő nem fordulnak, tudomásvétel céljából a prefettonak bejelentendők.

Az utalványokat a sindaco, vagy assessor és a községi jegyző (segretario) írják alá; s a hol számvevő van, ott az ellenjegyzi.

Kiutalás előtt megbírálandó a kiadás törvényes volta s amennyiben erre a költségvetés fedezetet nyújt, a kiutalás csak akkor érvényesíthető.

A pénztáros a költségvetésben felvett címek és rovatok terhére a kiadott utalvány alapján személyes felelőssége mellett eszközli a fizetéseket.

Ideiglenes utalványokra fizetés nem teljesíthető, a visszatérő időpontokban teljesítendő fizetések (tisztviselők fizetése, nyugdíjak, lakpénzek stb.) csak az esedékesség idejében eszközölhetők.

Egész évre szóló utalvány kibocsátása, mint a kincstár megrövidítését célzó bélyegcsonkítás ténye, – nincs megengedve.

Törvényes meghatalmazás nélkül más, mint a község pénztárosa, a község pénzét nem kezelheti.

A költségvetési év január hó 1-ső napján kezdődik és december hó 31-ik napján végződik.

A pénztár minden évben számadást ad a bevételekről és kiadásokról.

Ha a költségvetésben foglalt valamely összeg elégtelen, a túlkiadás a tartalékalapból veendő és a municipális giunta határozata alapján a vonatkozó cím terhére számolandó el. Az ily határozat jóváhagyás végett a consiglio elé terjesztendő.

A provinciális administratív giunta jóváhagyása alá tartoznak az oly községi határozatok, melyek:

1. ingatlanok és értékpapírok eladására; kölcsönvételekre és a szolgaszemélyzet szervezésére vonatkoznak;

2. értékpapírok és egyéb ingóságok, avagy nem jelzalogos kölcsönök felvételére vonatkoznak;

3. tizenkét évet túlhaladó beruházások;

4. kiadások, melyek a költségvetést 5 éven túl terhelik;

5. az utak osztályozása körül előforduló változtatásokat, vagy új utak nyitását; illetőleg létesítését érintik;

6. vámok behozatalára vonatkoznak;

7. a községi javak haszonvételeire, ezen haszonvételek szabályozására vonatkoznak;

8. a községi adók és vámok szabályzataira és végül

9. az építkezés és helyi rendőrség szabályataira vonatkoznak.

A prefetto a provinciális administratív giunta jóváhagyása után megvizsgálja és láttamozza a helyi rendőrségre vonatkozó szabályzatot – s ennek jóváhagyott hivatalos másolatát az illetékes minisztériumhoz küldi fel.

A minisztérium az államtanács meghallgatása után, aszerint amint azok a törvényvel, vagy a törvényerejű rendeletekkel ellenkeznek, a rendőrségre vonatkozó szabályzatot részben vagy egészben megsemmisítheti.

A községi consiglio a provinciális administratív giunta felhatalmazása nélkül a községi javak felett nem intézkedhetik.

Hasonló módon a provinciális administratív giunta hatásköréhez tartozik, hogy a consiglio meghallgatásával intézkedjék afelől, hogy a költségvetésbe a kötelező kiadások hivatalból felvétessenek.

Amennyiben a municipalis giunta az utalványokat ki nem állítja, vagy a hozott határozatok végrehajtásáról nem gondoskodik; vagy akár az, akár a községi consiglio nem teljesítik kellően az őket törvény szerint illető

kötelességeket, – akkor ezek teljesítéséről a provinciális adminisztratív giunta fog gondoskodni.

A fentebb jelzett jóváhagyások megtagadása, vagy felfüggesztése esetén a provinciális adminisztratív giunta a megfelelő okokat a consiglioval közli s a nyert választások szerint jár el; sőt a község költségén a szükséges nyomozást is elrendelheti.

A provinciális adminisztratív giunta határozatai ellen a községi consigliok és a prefettek a királyi kormányhoz felelkezhetnek; ki is az államtanács véleményét királyi rendelettel (decreto) kéri ki.

A költségvetés tárgyai szorosan véve ezek:

a) a január 1-től egész december 31-ik napjáig esedékes biztos bevételek;

b) a consiglio határozatai alapján megállapított és folyóvá tett, valamint lekötött kiadások;

c) a pénztárosok által bevett és kiadott összegek.

A községi vagyon tárgyai: az ingatlanok, ingóságok, termények, anyagok és egyéb a vagyon leltárból kitűnő értékek; hitelek és követelések értéke, valamint az ezekben történt változások.

Az őszi consiglio tárgyalja a költségvetést.

A költségvetés bevételei 3 címre oszlanak, úgymint: 1. valóságos bevételek, 2. az alapok forgalma és 3. átfutó bevételi tételek.

A valóságos bevételek két csoportra oszlanak: rendes és rendkívüli bevételek.

Az alapok forgalma a tényleges községi vagyon változásaira vonatkozó műveleteket foglalja magában;

ilyenek: a gyümölcsöző javak eladása; földadó tehermentesítés és kölcsönök felvétele.

Az átfutó bevételek két csoportra oszlanak: a giroforgalomra, azaz oly bevételekre, melyeknek tisztán képleges értékük van, és a község vagy provincia igazgatása alatt álló sajátlagos intézmények bevételeire.

A költség-vetés kiadásai szintén három címre oszlanak: 1. valóságos kiadások, 2. alapok forgalma és 3. átfutó kiadások.

A rendkívüli kiadásnak csak az a része veendő fel a költségvetésben, mely azon évben esedékes lesz.

A tartalékalap, valamint az előreláthatatlan kiadások összege nem haladhatja túl a költségvetés tényleges tételeinek összegét.

A pénztáros minden ötödik napon köteles a sindaco-nak, illetőleg a provinciális giuntának a történt fizetések eredményeit kimutatni.

A követelések érvényesítésére vonatkozó utalványok tartalmának magukban kell foglalnia a címet és rovatot, melyeknek terhére az utalás történik.

Az utalványozott összeg kifizetése után a pénztáros az utalványra sajátkezűleg reávezeti e szót: »fizetve.«

Az előző év végéről hátralékban maradt tartozások január első napját követő időben is kifizethetők, de ezen tételek a zárszámadásban hátralékok gyanánt szerepelnek.

Amennyiben az utalványos a részére kiutalt összeget egy év leforgásán belül fel nem venné, az ily tételek törlendők; az utalványos azonban jogosulva van az utalványozás megújítását kérni.

A szenvedő hátralékok 5 éven túl elévülnek és a közigazgatás költségeire fordíthatók.

A zárszámadás éppen úgy osztandó fel, mint a költségvetés.

Ki kell tüntetnie:

- a) a tényleges bevételeket;
- b) a tényleges kiadásokat;
- c) az alapok forgalmában történt bevételeket és kiadásokat;
- d) a giro forgalmat;
- e) az átfutó kezelést;
- f) az activ és passiv hátralékokat ;
- g) a bevételezett és kiadott összegekről szóló kimutatást;
- h) a cselekvő és szenvedő hátralékok kimutatását,

A zárszámadáshoz melléklendő a községi vagyon kimutatása.

Oly községekben, melyeknek consigliója a 30 képviselő számát túl nem haladja, három; az ezen számot túlhaladó képviselők sorából öt tagból álló számvizsgáló bizottság küldetik ki a zárszámadások felülvizsgálatára.

A számvizsgálók jelentésüket egy hónap leforgásával tartoznak beadni.

A számadás a pénztáros nevének aláírásával ellátva a költségvetési év berekesztésével jóváhagyás céljából a consiglio elé terjesztendő.

Amennyiben a zárszámadások kellő időben be nem terjesztetnének a prefecturai tanács a zárszámadások elkészítése céljából biztost nevez ki.

A municipalis giunta a zárszámadásokat átvizsgálja és amennyiben jóváhagyja, a jóváhagyásnak tartalmaznia kell: a számvizsgálók összefoglaló jelentését és a vagyoni állapotnak összesített kimutatását.

A községi consigliónak a számadások tárgyában hozott határozata a felelősséggel tartozó számadókkal

közlendő, kik is 15 nap alatt írásbeli észrevételeket adhatnak be. Ezen határidő elmúltával a zárszámadás közvetlenül a prefettura consigliójához tétetik át.

A prefetturái consiglio elé terjesztett községi számadásokat a prefettura számvevőségéhez adják ki, mely számvevőség előterjesztése alapján azokat a prefetturái tanács felülvizsgálja. Azomban újabb felelősséget csak az érdekelteknek záros határidőben igazolásra történt felhívása után mondhat ki.

A prefetturái consiglio, hozott határozatát indokolni tartozik.

Felelősség esetén a község pénztára részére visszatérítendő összeg lefizetésére nézve a határozatnak megfelelő határidőt kell tartalmaznia.

A prefetturái consiglio közbeeső rendeletei és hozott határozatai a prefetto által a sindacoval 30 napon belül közlendők, ki is az érdekelteket a rendeletekről illetőleg; határozatokról értesíti. Ezen határozatok ellen harminc nap alatt felebbezés adható be a számvevőszékhez.

A prefetturái consiglio végérvényes határozatai ellen három év leforgásán belül újabb vizsgálat, avagy újrafelvétel sikerrel csak azon esetekben kérhető, ha:

- a) a tárgyban vagy számításban hiba történt;
- b) kapcsolatos számadások vizsgálatánál, vagy egyéb utón derült ki valamely tételnek kihagyása, vagy kétszeri elszámolása;
- c) a már kimondott határozat után addig nem használt okmányok kerültek elő;
- d) a határozat hamis okmányok alapján hozatott.

A három utolsó esetben az újra felvétel kérelmező fél által a tudomásra vagy birtokba jutástól számított

harminc nap alatt az újra felvétel iránti kérvény be-nyújtandó,

A számvevőszék határozatainak megsemmisítésére irányuló felebbezés a római semmitőszékhez nyújtandó be.

A községek csak a következő esetekben és forma-ságok megtartásával vehetnek fel kölcsönöket:

1. ha a községi consiglio tagjainak többsége eresz-ben névszerinti szavazattal határozott;

2. ha 20 nap közbevetésével tartott kétszeri köz-gyűlés egyértelműleg határozott;

3. ha előzetes tanulmányozás után a felveendő köl-csön meghatározott szolgálatok, avagy rendkívüli termé-szetű munkálatok céljaira szolgál;

4. ha lejárt vagy jogerős ítélettel kötelezett tarto-zások kielégítésére szükséges;

5. ha a tőketörlesztés és kamatfizetés pontos telje-sítésére vonatkozó alapok kellően kijelöltettek.

Kölcsönökként tekintendők azon bérszerződések is, melyeknél kamatostul, vagy anélkül öt éven túlterjedő időre kontemplálatnak.

Azon határozatok is, melyek a községet 5 éven túl terjedő időtartamra kötelezik, valamint a fakultatív kiadások, midőn a községi pótdók túllépik a törvényes határt, – szintén a fenti 1. és 2. pontban megállapított módon hozandók meg.

A 20 napi időköz a prefetto által rövidebbre is szabható.

Kivéve a törvény által meghatározott eseteket, újabb kölcsön fel nem vehető, ha ennek kamatai, a korábbi

kölcsönök kamataihoz való hozzászámítása mellett, a kamatok rovatában felvett összeg a rendes bevételek összegének $\frac{1}{5}$ részét túlhaladják.

A váltóbeli összegek nem haladhatják túl a rendes bevételek összegének $\frac{1}{10}$ -ét.

VI. FEJEZET.

A NÉMET BIRODALOM VÁROSAI.

A községek közigazgatásának joga az állam közjogának keretébe tartozik; különösen pedig az alkotmány jognak egyik alkotó részét képezi.

A község fogalma egységes; csupán a történelem fejlődés hozta létre annak kettős alakulását: a községet és a várost.

E két közigazgatási alakulatnak különbözőségét Németország mindig elismerte; sőt Poroszország ezen megkülönböztetést még tételes törvényeiben is kifejezésre juttatja.

Ezen szempont által vezéreltetve, tárgyunknál fogva módunkban áll a német birodalom városainak szervezetről beszélni anélkül, hogy a szorosán vett községek szervezetének szoros megkülönböztetése válnék szükségessé.

A német birodalom városainak rendezésére vonatkozó különböző törvények habár magukon viselik is a partikularizmus bélyegét, van ezeknek egy közös vonása, mely minden tartomány törvényalkotásában kifejezésre jut; s ez azon öntudatos törekvés, hogy alapvető tényezője legyen a német nemzeti községi szervezet megteremtésének.

Habár Németországnak városai közül Trier, Köln,

Mainz, Augsburg és többek a római időkre visszaviszik eredetüket, a német városok alapításának időpontja mégis a népvándorlás korára esik, midőn a germán néprajok a német területen szervezett és jól berendezett városokat elfoglalták, akkor szervezvé maguknak első fogalmat a városok mibenléte iránt.

A római városokban megtelepült paraszt elem azonban továbbra is megtartotta eddigi szervezetét és a városok, lakosaikkal együtt teljesen a fenálló tartományi tagozat keretébe olvadtak be. Ennek következése lön, hogy a régi városok romjain felépült szabadközségek szervezet tekintetében teljesen egyenlőkké lettek a többi paraszt községekkel.

A szabadközségek közelében fekvő, jelentősebb helyeken rendszerint püspököknek, vagy kiterjedt földbirtok felett rendelkező papoknak voltak székhelyei; több helyütt a királynak is volt palotája; s azok mindegyike a városhatár jó részének birtoka felett rendelkezett; sőt a város határán túl is számtalan jobbágyokkal bírtak. Ide tartozott még több független kolostor is és a többi községtől teljesen elkülönített zsidóközségek. A községek felett joghatóságot gyakorló ezen felettes tényezők hatásköri összeütközéséből gyakori jogi zavarok és összeütközések következvén be, ezen tarthatatlan állapot hozta azután létre a városok rendezésének szükségességét.

A középkor városai című fejezetben megírtuk már ama kemény tusát, mely az egyházi és királyi hatalom közt lefolyt s hogy a hatalom birtoklásaért folytatott eme küzdelmek közepette már a 12. században a város polgárai tanácsot alkotva, a város ügyeiben minden felsőbb beavatkozástól független helyi önkormányzati jogot gyakoroltak. Láttuk továbbá, hogy a városi polgárság anyagilag és szellemileg megizmosodván, miként iparkodott

szabadulni a püspökök fenhatóságától és emiatt a 13. század elején kemény tusa keletkezett a püspök és városok között.

A városok tanácsa eddigelé a püspök kizárólagos jogát képező hatósági teendők teljesítését is kezébe veszi; a püspöktől függetlenül adókat vet ki és szed be; az állammal szemben tartozó kötelezettségeket a polgárság teljesíti, s ezzel a polgárságot és a várost az állam hatá- lom kormányzatának szervezetébe beleilleszti.

A városok e kemény tusája habsburgi Rudolf ural- kodásáig terjedt; mely elvégre is a városok fényes győ- zelmével végződött. Ezen korszakból eredt a városoknak ama joga, hogy az országgyűlésre követeket küldhettek és így az állam kormányzatának is részeseivé váltak.

A püspöki városoknak szabadságuk kivívására irá- nyuló nehéz küzdelme folytán elért kedvező eredmény nem maradhatott hatás nélkül a többi városok fejlődésére sem. Nem oly nehéz küzdelmek árán, de lényegében hasonló módon nyertek a királyi javakon létesült »királyi váro- sok« is szabadságot és új szervezetet.

Későbbi időben, alkalmilag, szintén keletkeztek vá- rosok földesúri területeken, melyek a püspöki városoké- hoz hasonló szervezetet nyertek.

Midőn később a keleti irányban megindult nagy német vándorlás folyamán az Elba és Weichsel folyók közt elterülő síkságot a németek elfoglalták, ezen szláv tartományok számtalan helyén élénk városi élet fejlődött ki és a német városok szabadságának példájára hasonló szervezettel alakultak városok a Duna mentén egész Magyarország belsejéig terjedőleg.

Németország városainak külső fejlődése a 13-ik század közepén nyert befejezést. A városok politikai vonatkozásban ugyan függő állapotban maradtak; saját

közügyeiket azonban autonóm joggal felruházott szerveik által teljesítették.

Erejük kifejtése közben a városok iparkodtak szövetséget kötni egymással, hogy az ellenséges indulatú és irigykedő nemesség, valamint a feltolakodó hercegségek ellen annál hatályosabb ellentállást legyenek képesek kifejtteni. Ámde miután a városok nem voltak képesek a körülöttük fekvő vidékeket magukba olvasztani, a rajnai városok szövetségének felbomlása után a városok elveszítvén akcióképességüket, kényszerült helyzetükben pusztán védelmi állást foglaltak el, megelégedvén eddigelé kivívt jogaiknak megvédésével. Észak-Németországban is, hol a hatalmas hanza-szövetség a német városoknak hirt és dicsőséget szerzett, a hercegség hatalma szintén a városok fölé kerekedett; minélfogva a hanza-szövetségnek sem sikerült Németország politikai fejlődésének kivívásában mértékadó és irányító szerepet vinni.

A városok szervezetének belső életében szintén örövendetes fejlődés jelenségei mutatkoznak, amennyiben a magán- és közérdek vonatkozásainak eddigi zavaros fogalma helyébe, e két vonatkozásnak éles megkülömböztetése nyert a városok nyilvános közéletében gyakorlati megvalósítást. A polgárság egyeteme saját közegei által a jogok és kötelességek teljesítésének tiszta tudatával járt el és a közjóra irányuló akaratát a város tisztviselői, mint saját szervei által emelte érvényre minden irányban.

Szóval, a középkor a német városok virágzásának volt kora; melynek elmúltával a városok fénye és dicsősége is hanyatlásnak indult.

A kereskedelem útvonalainak megváltoztatása bénítólag hatott a vagyoni jólétre; a hadviselésnek új rend-

szere s a terület egységek szaporodása egyenlőn alábbszállították a városok jelentőségét elannyira, hogy az új idők feladatainak már nem voltak képesek többé megfelelni.

A reformáció korában még egyszer föllobbant a városok belső életének éltető lángja; azonban a 30 éves háború alatt teljesen megtört a német városok ereje és csendes haldoklás vett erőt az imént még hatalmas és életerős alakulatokon.

A 30 éves háborút követő abszolút rendszer a német városokat ismét képessé tette a közszolgálat érdekeinek vitelére; s habár ezen gyászos rendszernek nem volt érzéke és megfelelő értelmessége a községek autonóm élete és ennek követelményei iránt; annyi érdeme mégis volt, hogy az állami célokból felhasznált városi erőket életre és tevékenységre keltette és így előkészítőjévé vált a régi városi rendszer és szellem felújításának.

Új korszakot alkotó esemény volt Németországban az 1808. évben megalkotott porosz városok rendezéséről szóló törvény. Ezen törvény életbeléptetése óta a polgárság közérzete által hathatósan támogatott törvényhozó testületek a városokat, mint saját közügyeiknek önálló kormányzatára hivatott alakulatokat ismerték el. S habár a 19. század első felében azon francia felfogás volt az uralkodó, melyszerint a községek és városok nem egyebek, mint az állami igazgatásnak alárendelt tagozatai; – miután azonban az 1848. év óta a német népnek vagyona felett való korlátlan rendelkezési joga a községek önálló életét is biztosította, a német alkotmányjognak az a felfogása, melynél fogva a községeket egyrésztől, mint saját ügyeiknek önálló kezelőjét, másrésztől pedig, mint az államigazgatásnak egy

részét tekinti, – mindinkább nagyobb terjedelemben nyert érvényesülést.

A természetszerű fejlődés nyomán járó modern haladásnak lesz majd feladata megoldani a községek életére kiható azon nagy kérdést, hogy: »hol van azon határvonal, mely a községek önkormányzati jogát, az állam jogainak gyakorlatától elválasztja?«

Nézetünk az, hogy a virágzó és hatalmas német városok azok, melyek a konsolidált német államnak legbiztosabb alapjait képezik; ez azon alapintézmény, mely polgárainak közjavára és dicsőségére nagygyá és hatalmassá lesz hivatva fejleszteni a német birodalmat.

Ezeknek előrebocsátása után áttérünk most már a németbirodalom egyes tartományaiban jórészen érvényben álló városrendezési törvények részletes ismertetésére; idézván magából a törvény szövegéből ama rendelkezéseket, melyek fontosságuknál fogva kiváló figyelmet érdemelnek.

A POROSZ MONARCHIA HAT KELETI TARTOMÁNYÁNAK VÁROSI SZERVEZETE.

– 1853 május 30 –

A városok szervezetének alapvonalai.

A városközség területét képezi mindazon telek, mely a város határában fekszik.

Szomszédos területek, melyek önálló birtokhatárhoz, avagy községhez eddigelé nem tartoztak, az érdekeltek beleegyezése és a kerületi gyűlés meghallgatása mellett, belügyminiszteri jóváhagyással a városhoz csatolhatók.

Szomszédos községeknek a várossal való egyesíté-

séhez a fentebb felsorolt feltételeken kívül királyi jóváhagyás szükséges.

Területrészek átcsatolása ellenzés dacára különös közérdekből királyi jóváhagyással történik.

A tényleges szolgálatban álló katonák kivételével minden a város területén lakó egyén a város lakosának tekintendő.

Aki három hónapon át a város területén lakik, köteles a város terheinek viseléséhez hozzájárulni.

Katona-orvosok magánpraxisuk után kötelesek városi pótdadót fizetni.

A polgárjog szavazati jogot és tiszteleti állást biztosít.

Megszerezheti a polgárjogot mindaz:

1. ki egy év óta a városban lakik;
2. ki alamizsnára nem szorul;
3. ki a városi terhekhez hozzájárul s ezeken kívül
 - a) háza van, vagy
 - b) állandó üzletet folytat legalább két segéddel és
 - c) jövedelmi adót fizet, avagy
 - d) osztályadója évenként legalább 4 tallért tesz ki.

Polgárlevél lesz minden polgár részére kiszolgáltatva.

Átköltözés esetén a szerzett polgárjog érvényben marad, ha egyébként az ottani követelményeknek is megfelel.

Díszpolgárság, teherrel nem jár.

Nagy adófizető, ha nem lakik is a városban, de egy év óta adót és városi pótlékot fizet, szavazati joggal bír.

A városok, mint testületek a törvény korlátain belül gyakorolják a helyi önkormányzat jogát.

Minden városban tanács és képviselőtestület alakítandó. A tanács a város hatósága és intézi a város ügyeit.

Minden város jogosulva van szabályrendeleteket alkotni, de ezek kormányhatósági jóváhagyást igényelnek.

A képviselőtestület alakítása és tagjainak választása.

A képviselőtestület áll 12 tagból oly városban, melynek lakosa 2500.

18	tagból hol a lakosság száma	2500-tól	5000-ig terjed
24	»	»	»
24	»	»	»
30	»	»	»
30	»	»	»
36	»	»	»
36	»	»	»
42	»	»	»
42	»	»	»
48	»	»	»
48	»	»	»
54	»	»	»
54	»	»	»
60	»	»	»
60	»	»	»

120,000-en felül bíró városban minden 50,000 lakosra hat képviselő esik.

Adóarányban három csoportban választhatók a képviselőtestület tagjai.

A képviselőtestület tagjainak fele házbirtokosokból választandó.

Nem lehetnek többek közt városi képviselők: elemi tanítók és a rendőrség tagjai, – továbbá atya és íú, valamint testvérek.

A képviselők hat évre választatnak. Minden évben kilép $\frac{1}{3}$ -ada.

A közszemlére kiteendő választó lajstrom a választás előtti nyolc nappal kiigazítható.

Pótválasztások is tarthatók.

A kilépő tag ismét megválasztható.

A választás napja 14 nappal korábban kiírandó.

A választási cselekmény vezetője a polgármester, vagy helyettese és két választott városi képviselő.

A szavazás élőszóval, annyi jelölt nevének jegyzőkönyvbe mondásával történik, ahány a választandó.

Csak a városban nem lakó legtöbb adót fizetők jogosultak szavazattal bíró meghatalmazottak által szavazni.

A választási eljárás ellen a kormánynál kereendő orvoslás 10 nap alatt, S a kormány 20 nap alatt indokolt határozatban, ha erre ok forog fenn, a választást megsemmisíti.

A tanács alakítása és választása.

A tanács áll a polgármesterből, 2-ik polgármesterből és bizonyos számú tanácsosokból, nevezetesen:	
2500 lakosságnál	2 tanácsnok
2500–10,000-ig	4 »
10,001–30,000-ig	6 »
30,001–60,000-ig	8 »
60,001–100,000-ig	10

100,000 lakoson felül minden 50.000 lakos után 2.

A 2-ik polgármester és tanácsnokok 6 évre, a polgármester 12 évre választatnak a képviselőtestület tagjai által. De választhatók az előbbieket is 12 évre, a polgármester pedig élethossziglan.

A tanácsnokok 3 évenként kilépnek de újra megválaszthatók.

Minden tanácsnokra általános szótöbbséggel szavazó lapokkal külön történik a szavazás.

Polgármester, helyettese és tanácsnokok választása felsőbb jóváhagyást igényel.

Főpolgármesteri cím illeti a 10,000 lakoson felüli városok polgármestereit.

1. A 10,000 lakoson felüli városoknál a főpolgármester érvényes választásához királyi jóváhagyás szükséges.

2. Kormányhatósági jóváhagyás pedig az oly városoknál, melyeknek lakossága kevesebb 10,000-nél.

A jóváhagyás megvonása, vagy a választásnak indokolatlan huzavonája esetén a várost ennek költségére kir. vagy kormánybiztos kormányozza.

A polgármester a kormányelnök kezébe, a többiek pedig a képviselőtestület színén teszik le a hivatalos esküt.

A képviselőtestület gyűlései és hatásköre.

A képviselőtestület határoz minden városi ügyben, mely nem a tanács hatáskörébe van utalva. Véleményt ad minden oly ügyben, melyet a felügyelő hatóság reá bízott.

Törvény szerint a tanács által végrehajtandó határozatok, amennyiben a képviselőtestület által tárgyaltnak, csak a tanács hozzájárulásával hozhatók Nézeteltérés esetén a kormány dönt. A képviselőtestület saját hatáskörében hozott semmiféle határozatát végre nem hajthatja.

A képviselőtestület a város közigazgatásának ellenőre.

A képviselőtestület az elnököt és ennek helyettesét, jegyzőt és ennek helyettesét minden évben tagjai sorából választja.

Gyűlést tetszése szerint tarthat és erre a tanácsot meghívja, mely maga részéről képviselőt küldhet; de a tanács a képviselőtestület által mindig meghallgatandó.

A képviselőtestület érvényes határozatot csak tagjai

felének jelenlétében hozhat. Másodízben azonban a tagok számára való tekintet nélkül határoz.

A képviselőtestület összes határozatai a tanácssal közlendők. A képviselőtestület határoz a város vagyonának hasznosítása érdekében.

Kormány hatósági jóváhagyást igényelnek:

1. Ingatlanok elidegenítése.
2. Elidegenítése vagy lényeges átváltoztatása oly dolgoknak, melyek történelmi, vagy műbecscsel bírnak.
3. Kölcsönök, vagy
4. községi haszonvételek hasznainak átváltoztatása esetén.

(Nyilvános árverés feltételei vannak felsorolva.) De szabadkézből is eladható, vagy elárverelhető valamely község vagyona.

Települési díjak szedhetők.

Községi pótdadók szedhetők.

Jövedelmi adókra kivetett pótdadók kormányhatósági jóváhagyást igényelnek.

Ugyanez szükséges, ha az egyenes állami adók 50%-án felül vettetnek ki pótdadók.

Közvetett adókra vetett pótdadóra ugyanez áll.

Végül új alapok után kivetett pótdadókra, vagy ezek emelésére, illetőleg megváltoztatására szintén kormányhatósági jóváhagyás szükséges.

A város lakosaira közmunkát is vethet ki, de ezen szolgáltatások pénzértékben is kifejezendők.

A tanács hatásköre.

A tanácsnak, mint városi hatóságnak és mint a városi közigazgatás közegének hatásköre a következő:

1. A törvények és felsőbb rendeletek végrehajtása.

2. Határozatait a képviselőtestülettel közli és egyetértő határozat esetére *azokat* végrehajtja.

Azonban a képviselőtestület törvényellenes és ennek jogkörét túllépő határozatainak végrehajtását megtagadni köteles.

3. Felügyeli és kezeli a város intézeteit.

4. Kezeli a város jövedelmeit.

5. Őrzi a város vagyonát és ennek jogai felett örködik.

6. A képviselőtestület meghallgatásával alkalmazza és felügyeli a város hivatalnokait. A hivatalnokok élet-hosszig választatnak. Kezelő személyzetnek fel is mondható.

7. A város-község okmányait és ügyiratait őrzi.

8. Képviseli a várost. Az okmányokat csak a polgármester vagy helyettese jogosult aláírni. Ha azonban az okiratban kötelezettségek is foglaltatnak, még egy tanácsbeli aláírása is szükséges.

9. Kezeli a községi adót és szolgáltatásokat. 10.000 lakoson felüli városban a tanács érvényes határozat hozatalra ezek tagjai $\frac{2}{3}$ részének jelenlétében jogosult.

A határozatok szótöbbséggel hozatnak. *Amennyiben a hozott határozat törvényt vagy városi érdeket sért, az elnök köteles azt kormányhatósági jóváhagyás alá felterjeszteni.*

Érdekeit tagok a tanácskozásnál jelen nem lehetnek s a teremből távozni kötelesek.

A polgármester vezeti és felügyeli a város közigazgatásának összes ügyrendjét.

Sürgős esetekben önállóan intézkedik; de ezt utólagos jóváhagyás céljából a tanács elé terjeszti.

Fegyelmi hatóságot gyakorol és büntet, az alárendeltek 3 nap elzárásra is elítélheti.

Bizottságok és küldöttségek alakíthatók, vegyest vagy egyeseknek is adható megbízás.

A vegyes bizottságoknak a képviselőtestületből való tagjait a képviselőtestület választja; a tanácsbelieket pedig a polgármester nevez ki.

Nagyobb városok kerületekre osztandók be, melyek élén az elöljárók állanak, kik a képviselőtestület által a kerületnek szavazatra jogosult polgárai közül 6 évre választatnak a tanács jóváhagyásával. Az elöljárónak helyettese hasonló módon választatik.

A kerületi elöljáró a tanácsnak közege.

Minden évben, mielőtt a képviselőtestület a költségvetést tárgyalná, a tanács elé kimerítő jelentés terjesztendő a város összes ügyeit illetőleg.

A polgármester különös kötelességei:

I. Ha államrendőrség nincs,

1. A helyi közrendészet kezelése.

2. A törvényszéki rendőrségi feladat ellátása erre alkalmas személyek által.

3. Az 1. és 2. pontokban foglalt feladatok teljesítése céljából alkalmas közegek alkalmazása.

II. A helyi és kerületi állami közigazgatás kezelése, amennyiben erre kirendelt egyéb közegek nincsenek.

Fizetések és nyugdíjak-

A fizetések rendes költségvetését a tanács minden évben a képviselő testület elé terjeszti.

Ezen költségvetést a kormány hagyja jóvá.

Szolgálatra képtelenség, vagy a választásból való kimaradás esetén következő nyugdíj jár:

6 évi szolgálat után a fizetés $\frac{1}{4}$ része

12 » » » » $\frac{1}{2}$ »

24 » » » » $\frac{2}{3}$ »

A nyugdíj jogosultság megszűnik, ha a nyugdíjas új állami- vagy városi hivatalt nyer el, ha fizetése nyugdíját túlhaladja.

A háztartásról.

A jövő évi költségvetés legkésőbb október hónapban a tanács által előterjesztendő. A képviselőtestület hozzájárulásával a költségvetés három évi érvénnyel is megállapítható. A költségvetés-tervezet a képviselőtestület által elfogadandó, melynek egy másolata a felügyelő hatósághoz azonnal felterjesztendő.

A tanács felügyel arra, hogy a városi háztartás a költségvetés szigorú betartásával vitessék.

Rendkívüli kiadások csak a képviselőtestület engedélyével folyósíthatók.

A községi adók és készpénzjárulékok adóvégrehajítás útján szedetnek be a késedelmezőktől.

A községi számadás minden hó 1-ső napja előtt a tanács elé terjesztendő; mely azt megjegyzései és észrevételei kapcsán a képviselőtestület elé terjeszti.

A számadások minden év október hó első napja előtt záradékkal ellátva a felettes hatósághoz felterjesztendők.

Vagyon-leltár vezetendő, melyben a változások időnként bejegyzendők.

2500 lakoson aluli városok szervezete.

A 2500 lakoson aluli városok képvisellete kormányhatósági jóváhagyás mellett elhatározhatja, hogy

1-szor. A képviselőtestület tagjai 6-on alul legyenek és hogy

2-szor. A tanács helyett egy polgármester, a kép-

viselőtestület élén 2-3 népbíróval (Schöffen), kik a polgármester helyettesei, – intézze a város ügyeit.

A tanácsot illető összes jogok és kötelezettségek a polgármestert illetik, kinek szavazat joga van, mint elnöknek a képv. testületi gyűlésekben. A kormányhatóságot köteles a polgármester minden oly esetben értesíteni, midőn a képviselőtestület valamely határozata ellen kifogása van.

A népbírák egyúttal képv. testületi tagok és a képv. testület határozatait a polgármesteren kívül még egy népbíró írja alá.

A tiszteletbeli állások elfogadásának kötelességéről és a polgárjog elvesztéséről.

A ki az ingyenes állásokat el nem fogadja; polgárjogát 3-6 évre elveszti és ezenkívül $\frac{1}{8}$ - $\frac{1}{4}$ rész erejéig magasabb pótdót köteles fizetni.

Felügyelet gyakorlásáról.

Az állami felügyelet jogát a városok felett, – a mennyiben törvény másként nem rendelkezik – végső fokban a belügyminiszter gyakorolja.

Felebbezések 4 hét alatt adandók be.

Királyi rendeletre a képviselőtestület feloszlatható és 6 hét elteltével az új választás megtartandó.

HANOVER TARTOMÁNY VÁROSAINAK SZERVEZETE.

– 1858. június 24.–

Általános határozatok.

A városok rendezésére vonatkozó törvény a városok önkormányzatát szabályozza és sem az egyházi, sem az iskolai viszonyokat nem érinti.

A szabályrendeletek a törvény hiányait pótolják; de a törvénnyel nem ellenkezhetnek.

Ezek érvényességéhez belügyminiszteri jóváhagyás szükséges.

Ezen törvény minden 1500 lakoson felül levő városra alkalmazható.

Város községgé, vagy község várossá csak királyi engedéllyel lehet.

»Város« minden olyan község, melyre ezen törvény alkalmazást nyer.

Minden várost ennek tanácsa és polgármestere kormányozza és a tanács a tartományi kormánynak van alávetve.

A város-községről.

Ha egy község a várossal összeépüli, az a várossal egyesülni köteles. Az egyesítés feltételei szabályrendeletileg lesznek megállapítva.

Az egyesítéshez kormányhatósági engedély szükséges.

A lakásra jogosultak képezik a városközséget.

A városközség tagjai vagy polgárok vagy csak egyszerű lakosok.

Hat hónapon át a városban lakó idegenek városi adóval megrovandók.

Nők is jogosulvák polgárjogok gyakorlására de csak képviselőileg.

Nyilvános számadásra köteles intézetek és »jogi személyek« a polgárjog elnyerésére nem kötelezvék.

A polgárjog elnyeréseért szabályrendeletileg megállapítandó díj fizetendő.

Polgárjoggal bíró nők kivételével tartozik mindenki polgári esküt letenni a tanács színeén.

A tiszteletbeli állást köteles mindenki elfogadni s viselni.

Városi elöljáróság.
A tanács szervezete és választása.

A tanács intézi a város ügyeit és egyben szerve az állami hatalomnak.

A tanács áll a polgármesterből, két vagy több tanácsnokból és meghatározott egyéb tagokból.

A tanácsnokok egyrészének a kereskedők, vagy iparosokból kell választva lennie.

Egyik tanácsnok a polgármester helyettese.

Jogi és műszaki közegek alkalmazandók a tanácsban.

A polgármester és a jogi képzettséget igénylő tanácsnokok fizetést húznak.

A többi tanácsnoki állás tiszteletbeli.

A tanács tagjai élethossziglan választatnak. De 12 év múlva lemondás vagy belügyminiszteri intézkedés folytán nyugalomba helyezhetők.

Az elöljáróságra a szavazás vagy élőszóval, vagy szavazatlapokkal történik.

Szavazat egyenlőség esetén a kormány dönt.

Tanácstagra csak egyenkint történik a szavazás és érvényéhez kormányhatósági jóváhagyás szükséges.

Hogy a tanács tagjai mennyiben folytathatnak valamely iparágat, erről szabályrendeletileg történik intézkedés.

A rendőrség költségeit a város viseli; kivéve, ha ez a város területén kívül is teljesít szolgálatot; amikor is az állam hozzájárulni tartozik.

A város képviselete.

Az elöljárók képviselik a várost, kiknek állása tiszteletbeli és fizetésük nem jár, – csak készkiadásuk lesz megtérítve.

A városi elüljárók számát szabályrendelet állapítja meg; de 4-en alul és 24-en felül nem lehetnek.

Az elüljárókat kerületenként választják az erre jogosult városi polgárok.

Az elüljáróság a tanácsal csak hivatali ügyekben érintkezik, de jogosítva van a tanács és ennek bármely tagja ellen a felsőbb hatóságnál panaszt emelni.

Az elüljáróság meghallgatása szükséges: minden fontosabb várost érdeklő ügyben.

Az elüljáróság vagy a tanács összehívása folytán, vagy saját kezdeményezéséből tartja üléseit.

Érvényes határozathozatalra az elüljáróság tagjainak fele szükséges.

Engedélyen kívül, pénzbüntetés terhe mellett köteles minden elüljáró az ülésen megjelenni.

A városi vagyonkezelésről.

Minden számadási év utolsó negyedében a jövő évi költségvetés előterjesztendő, mely a tartományi kormányhoz felterjesztendő.

A kormányhatósági felügyelet csak a meglévő vagyon megtartására és a póttadók célszerű és hasznos kivetésére terjed.

Külön jóváhagyást igényel:

1. szabadkézből való ingatlan eladás;
2. kölcsönök;
3. új póttadók kivetése.

Minden évről számadás készítendő, melyet a polgármester és a tanács hagy jóvá; melynek egy másolata a kormányhoz felterjesztendő.

SCHLESWIG ÉS HOLSTEIN VÁROSAINAK SZERVEZETE.

– 1896. évi ápril hó 14. –

Katonai személyek kivételével minden lakos a város-községhez tartozik, azokkal együtt, kik a város határában laknak. Következésképp az összes jogok és kötelezettségek őket megilletik.

Polgárjog.

A polgárjog a választóképeségben és az ingyenes hivatal teljesítésének betöltésében érvényesül.

Ennek elnyerése:

1. Ha egy év óta ott lakik.
2. Önálló stb. stb.
3. 200-500 tallér évi jövedelem felett rendelkezik.

Városi állások viselése.

Köteles minden városi polgár a reá ruházott tisztelbeli állásokat elfogadni és 6 éven át viselni.

Amely városi polgár törvényes ok nélkül a reá ruházott állást el nem fogadja, – polgárjogát elveszti.

A polgárjog elvesztésének esetei felsorolvák.

A polgári jogot nyert egyénekről »Polgárkönyv« vezetetik.

Szabályrendelet.

Minden város külön önkormányzati szabályrendeletet alkotni köteles. Egyéb a törvénnyel nem ellenkező szabályrendelet alkotásra pedig a város jogosulva van.

Az önkormányzati szabályrendelet kormányhatósági jóváhagyást igényel.

Városi javak.
Községi teherviselés.

Minden városi lakos, ki legalább 3 hónapon át a városban lakik, pénz és természetbeni szolgáltatásokra kötelezendő.

Magán és jogi személyek hasonló teherviselésre kötelezvék, ha a város területén nem lagnak is, de ingatlan vagyonnal vagy ipar- és kereskedő teleppel bírnak.

(Közhivatalnokok a városi közteher viselés alól mentesítvék.)

Nem személyi kötelezettségek 10 évi átlagos évi szolgáltatásnak 20 évre terjedő összesített tőkájében megválthatók.

A tanácsról.

A tanács áll polgármester (főpolgármester), második polgármester és fizetett tanácsnokokból stb., de lehetnek tiszteletbeli tanácsnokok is.

Az első polgármester és a fizetett tanácsnokok 12 évre választatnak. Esetleg a képviselőtestület ezeket élet-hosszigan is megválaszthatja.

A tiszteletbeli tanácsnokok 6 évre választatnak. Minden állásra 3 jelölt állítatik külön s folyik a titkos szavazás, míg valamelyik abszolút többséget ért el.

A polgármester és helyettesének megerősítéséhez 10,000 lakoson felüli városokban a király, ezen alul kormányhatósági jóváhagyás szükséges.

Megerősítés hiányában új választás kiírásával, illetőleg kir. biztos kiküldésével töltetik be az állás.

A polgármester a kiküldött kir. biztos előtt teszi le az esküt a közgyűlés színén.

Városi képviselőtestület.

A városi polgárok által választott képviselőknek a megalkotott szabályrendeletben megállapított száma 6-nál kevesebb, 30-nál több nem lehet.

Ezeknek fele kell, hogy a városi háztulajdonosokból álljon.

A képviselők 6 évre választatnak úgy, hogy $\frac{1}{6}$ -od része minden évben kilép.

Választó képesség.

Nem lehet városi képviselő, kinek kötelessége a város felett felügyeletet gyakorolni.

Bírósági tagok, kir. ügyészség és rendőrség tagjai, atya és hu, valamint testvérek, sem tanácsbeliek, sem városi képviselők nem lehetnek.

*Választókerületek.**Választási eljárás.*

A városi képviselőválasztások minden év november havában történnek.

A választás egy bizottság vezetése alatt történik.

A választás határideje helyi szokás szerint 14 nappal korábban közhírré teendő.

A választási listák a választást előző 14 nappal közszemlére kiteendő s amennyiben az erre jogosultak abból kihagyattak volna, a választás előtt 3 nappal az ellen felszólalhatnak. A választás jogosultsága felett a választási bizottság dönt, ez veszi fel az igazolt választót a listába.

A választás nyilvános, jegyzőkönyvi bejegyzés mellett.

Elüljáró.

A városi képviselőtestület saját tagjai sorából minden évben általános többséggel egy elüljárót (Bürgerworthalter) és egy helyettest választ.

*Közgyűlések és ezek határozatai.
A tanács határozatai.*

A határozat érvényességéhez legalább a tanács tagjai felének jelenléte szükséges.

Képviselőtestületi közgyűlések.

Legalább 3 nappal korábban, sürgős esetekben a sürgősség megjelölésével rövidebb időn belül is egybe-hívandó a közgyűlés.

A közgyűlési határozatok érvényességéhez szükséges:

1. határozatképes szám;
2. szavazattöbbség.

A tanács.

A tanács a város feje és a város-község közigazgatásának vezető közege.

Mint ilyen öre a törvénynek és a törvényerejű rendeleteknek, felsőbb rendeletek végrehajtója és az ösz-szes városi ügyeknek intézője.

Ezen feladatnál fogva a város-község képviselőtestületől teljesen független és csak az illetékes állami közegeknek felelős.

A tanács, mint városi közeg a képviselőtestületet törvény által előirt kötelességei teljesítése körül támogatja s mint ilyen végrehajtó közeg.

Különös teendői: 1-8 pont.

Polgármester.

A polgármester joga és kötelessége a város ügyeit vezetni és ennek érdekei felett felügyelni.

A kormánynyal egyenes összeköttetésben áll, jelentéseit oda terjeszti.

Sürgős esetekben önállóan rendelkezik, de köteles azt utólagosan az elülj ár óságnál bejelenteni.

Fegyelmi hatóságot gyakorol az alantas hivatalnokok felett, sőt a legsóbb fokon három napig terjedő elzárásra is büntethet.

Kerületi elüljáró.

Nagyobb városok szabályrendeletileg kerületekre is feloszthatók.

Az elüljárók alárendelt közegei a tanácsnak.

Képviselőtestület.

Minden városi belügy és gazdasági ügy, melyeket törvény, vagy rendelet a tanács hatáskörébe nem utal, a képviselőtestület hatáskörébe tartozik. De egyúttal véleményező testület is oly ügyekben, melyek a tanács elé tartoznak. Egyéb esetekben csak akkor avatkozhatnak egyéb városi ügyekbe, ha ez iránt megkérdeztetnek, vagy erre öket külön törvény feljogosítja.

Mindkét testület.

Egyik városi testület tagjai sincsenek kötve választóik utasításához.

Érdekeltség esetén a kormány beavatkozik és gondoskodik a város érdekeinek megóvásáról.

Ha a város a polgármestert, ennek helyettesét vagy az elüljáróság több tagját perbe vonja, akkor a kormány a város részére jogi képviselőt rendel.

A képviselőtestület feloszlatása.

Az államkormány javaslata alapján királyi rendelettel a képviselőtestület bármikor felosztható s ez esetben új választásnak van helye.

Bizottságok.

Minden bizottság a tanács alá van rendelve.

Határozatok kormányhatósági jóváhagyása.

A törvényben felsorolt esetek kivételével a hozott határozatok érvényességéhez kormányhatósági jóváhagyás szükséges:

1. ha ingatlanok és jogok elidegenítéséről van szó;
2. ha tudomány, vagy történelmi vonatkozású, avagy közbecscsel bíró ingóságok, jelesen pedig levéltárak elidegenítése, avagy lényeges átalakítása céloztatik;
3. ha kölcsön vételekkel a város község új adóssággal lesz terhelve, vagy a meglevő adósságok szaporíttatnak;
4. ha a városi haszonvételek élvezetében való változtatások vannak célba véve;
5. ha a városi javak állaga értékének csökkenésével járó rendkívüli kihasználások, például az erdőbirtokoknak az üzemtervtől eltérő letárolása határoztatik el, vagy ajándékozásokról van szó, melyek a város törzsvagyonának állományát csökkentik;

6. ha az alábbi rendelkezések értelmében községi adók és szolgáltatások vettettek ki.

A város községi adóknak engedélyezése és kormány hatósági jóváhagyása tekintetében a következő határozmányok irányadók.

I. Állami adók alapján községi pótdadók kivetésénél figyelembe tartandó, hogy:

1. a nem helyhez kötött iparüzlet adója községi pótlékkal nem illethető;

2. az osztály- és jövedelmi adónak a magadóztatott összjövedelemre eső azon része, mely egy másik községben fekvő földbirtok, avagy üzemben levő iparüzlet után folyik s az utóbbi községben már a megfelelő pótdadóval megterhelve van, ezen pótdadók összege erejéig az adózó lakóhelyének községe pótdadót ki nem vehet.

Azon ingatlanok jövedelmei, melyek külön birtokközséget képeznek, pótdadóval nem illethetők.

Mindezen esetekben azonban a külső birtok és iparüzlet szabályrendeletileg megállapítandó összjövedelmének legfeljebb 25%-ka a tulajdonos lakóhelyére illetékes község által pótdadó fizetés alá vonható;

3. 3. kormányhatósági jóváhagyást igényelnek:

a) az állami egyenes adókra kivetett pótdadók, ha a pótdadó az egyenes állami adók 50%-át túlhaladja; vagy ha az állami adókra a pótdadók egyenlő tételekben ki nem vehető. Az iparüzlet után fizetett adóknak pótdadómentessége, avagy kisebb megterhelhetése, valamint a legalacsonyabb állami adóztatások hasonló előnyökben való részesítése kormányhatósági jóváhagyást nem igényel;

b) a közvetett adókra kivetett pótdadók;

II. vagy a rendkívüli közvetlen és közvetett községi pótdadók.

Az I. 2. alatt felsorolt határozmányok a rendkívüli községi adók tekintetében is alkalmazást nyernek.

Az időleges községi adók a kormány határozatához képest a bekövetkező viszonyok változásai szerint változtatásoknak vannak alávetve.

Szabálytalan községi pótdadók kivetése és beszedése közrendészeti kihágást képez és büntetendő.

Felsőbb jóváhagyást nem igényel.

S z á m a d á s .

A naptári év szerint vezetett számadásokat mindkét testület által egybeállított számvizsgáló bizottság revideálja és ennek jelentése kapcsán a polgármester azt felülbírálás, jóváhagyás és a felmentés megadása céljából a képviselőtestület elé terjeszti.

Évi jelentés.

A költségvetés előterjesztése előtt köteles a tanács az elmúlt évről kimerítő jelentést adni, mely közhírré teendő.

Egyházi-, iskolai- és szegényügyek- rendőri- és egyéb állami vonatkozású ügyek.

A helyi rendőrség feje a polgármester, vagy helyettese, kik helyett azonban az élüljárásnak más tagját is megbízhatja a kormány.

A kezelési célból rendszeresített helyi rendőrség nem tartozik állami fenhatóság alá.

10,000 lakoson felüli városokban a belügyminiszternek jogában áll állami vezetés mellett helyi rendőrséget szervezni.

A helyi rendőrigazgatás költségeit a város-község viseli;

kivéve azon esetet, midőn a rendőrség hatásköre a város határain túlterjed és szélesebb arányokat ölt, mikor a belügyminiszter is hozzájárul a költségekhez.

Főfelügyelet a városi közigazgatásra.

A városi ügyek felett az állami felügyeletet a kormány gyakorolja.

Az állami közegek határozatai ellen a felelősség a kormányhoz terjesztendő fel.

Az állami közegek kötelesek állandó ellenőrzést és felügyeletet gyakorolni a városi közigazgatás vezetése körül, hogy amennyiben államellenes dolgok történének, ezek elharapózását megakadályozzák.

Kisebb városok szervezete.

Polgármester, ki mellé két vagy három tanácsos lesz választva. Polgármester helyettesének választását a kormány hagyja jóvá.

Polgármester fizetést húz, tanácsosok csak kiadásaik megtérítését igényelhetik.

A polgármester 12 évre, a többiek 4-6 évre választatnak.

KURHESSEN KÖZSÉGI SZERVEZETE.

– 1834. október 23. –

Amennyiben jelen törvény a városok és községek közt kifejezetten különbséget nem tesz, e rendelkezések mindkettőre vonatkoznak.

Város az, mely törvényileg városi szervezetet nyert vagy mely kormányhatósági engedéllyel ilyené nyilvánítatik.

Szabályrendelet alkotása.

Szabályrendeletek érvényes hozatalához szükséges, hogy azokat úgy a tanács, mint a bizottság elfogadja és községekre, valamint városokra a tartományi kormány, fővárosokra nézve pedig a belügyminiszter jóváhagyja.

A városok terjedelme.

Minden város, mezőváros, és falu az összes lakóházaival törvényszerinti községet képez.

Több kis községnek egy polgármester alatt helyi járássá való egyesítése (közigazgatás körök).

Több kisközség egyéni háztartásuknak érintetlen hagyása mellett közigazgatási körre alakulhat egy polgármester vezetése alatt.

Személyekről, kikből a község alakul, községhez tartozandóság.

Minden személynek egy községhez kell tartoznia.

A község lakói.

A község tagjai vagy polgárok, vagy pusztán lakosok.

A polgárjog megszerzése és ezzel járó kötelességek.

Megszerzi a polgárjogot:

1. kinek saját háza van;

2. ki a tulajdonát képező földbirtokon saját fogatásával gazdálkodik;

3. ki mint mester önálló ipart űz;

4. egyéb ipari foglalkozás mellett, kinek 1000 lakoson aluli községben 100 tallér, 1000-3000 lakosságú községben 300 tallér évi jövedelme van;

5. vagy ki művészete vagy tudománya terén évi 200 tallér jövedelmet szerez.

Idegenek felvétele a község kötelékébe.

Az általános kívánalmakon kívül:

a-b, 1-6 pontok alatt felsorolvák azon különös kellékek, melyek bizonyos vagyoni kimutatást követelnek.

Községi közegek.

A község ügyeit vezeti:

1. Egy elöljáró, mint a község első tisztviselője, ki egyúttal segédhivatalnok a az államnak a községben;

2. A községi tanács (városokban a városi tanács);

3. a bizottság, (vagy képv. testület) mely a községi ügyek felett felügyeletet gyakorol és a tanácscsal egyetértőleg a község közérdekét közvetlenül érdeklő fontosabb ügyekben meghatározott esetekben határoz.

Gyűlések.

Kisközségekben a lakosság gyűlésre csak a törvény által meghatározott különös esetekben jön össze.

A tanács választása.

A tanács tagjai fővárosokban 6-12; egyéb városokban 4-8; községekben 2-6; kiket a nagybizottság gyűlése a helybeli 25-70 év közti választók sorából választ.

A tanács tagjainak fele, illetőleg nagyobb fele a legtöbb adótfizetők sorából választandó; tekintettel arra, hogy a város ügyeiben járatosak legyenek.

Az elüljárók elnevezése.

1. Fővárosokban: főpolgármester.
2. Egyéb városokban és községekben: polgármester.

Ha a főpolgármesternek fizetési helyettese van, ez is polgármester.

Az elüljáró minősítése.

Erre képes, kellő vagyonnal bíró egyének választhatók csak községelüljáróvá. Vendéglősök és fogadósok ilyenekül nem választhatók.

A szenvedő választóképesség a polgárjog birtokához nincs kötve, de a megválasztott állását még sem foglalhatja el, mígnem a községi polgárjogot megszerezte.

Főpolgármesterül a jogi és államtudományi ismeretekben minősített egyének választhatók; vagy olyanok is, kik igazolják, hogy korábban valamely a főpolgármesteri teendőkre ellátására képesítő magasabb közigazgatási hivatali állást viseltek.

Az életfogytiglan megválasztott főpolgármesterek és polgármesterek hivatalos állása állami tisztviselő jellegrével bír.

A képviselők és tanácsstagok választása.

A bizottságok tagjai nyilvánosan, jegyzőkönyvbe való bejegyzés mellett, egyszerre valamennyien választatnak.

A tanács tagjainak és a községi elöljárónak választása pedig szavazatlapok útján titkosan történik általános szótöbbséggel.

Az elöljárók megerősítése.

1-4. pont alatt a megerősítést gyakorló felsőbbségek vannak felsorolva.

Az elöljáró kivételével a tanács és bizottság tagjai minden 5 évben választatnak és újra választhatók.

Az elöljáró életfogytiglani megválasztásának érvényességéhez felsőbb jóváhagyás szükséges. Választható meghatározott időre is, de legalább 5 évre.

Kerületek.

Városi és községi írnok.

Fővárosokban városi titkár, egyéb városokban városi írnok nyer élethossziglan alkalmazást.

Községi ügyekben a felsőbb rendeletek egyenesen az elöljárónak nevére küldendők.

Az elöljáró, mint az állam segédhivatalnok.

Minden elöljáró mellett az állami ügyek intézése céljából egy állami tisztviselő van alkalmazva.

Az elöljárók rendszerint a helyi közrendészet vezetésével is megbíztatnak, de ezen teendő állami alkalmazottra is átruházható.

A községtanács meghallgatása nélkül az elüljáró nem intézkehetnek.

A tanács hatásköre.

Az egyes törvényekben ide utalt teendőkön kívül a tanács hatásköréhez tartozik tanácskozni és határozni az oly községi ügyekben, melyek közönséges elbánás alá nem esnek; nevezetesen:

a) idegeneknek, vagy magukat kellően igazolni nem tudó községhez tartozóknak a bizottsággal egyetértőleg való felvétele;

b) a községhez tartozók részére polgárjog adományozása ;

c) a bizottsággal egyetértőleg a választóképességnek elvonása, avagy megállapítása;

d) a községi határozathoz tartozó kérdéseknek a bizottsággal egyetértő eldöntése;

e) a községet kötelező különböző terhek megosztása;

f) a községi vagyon, továbbá a község pénztárának mégis a község elüljáró közvetlen oltalma és felügyelete alatt álló pénzeknek, értékpapíroknak, anyagoknak és felszereléseknek biztosítása és oly ügyek,

g) melyeket törvény vagy rendelet, avagy illetékes állami közegek rendelkezései, a községtanács intézkedése alá utalnak;

h) nevezetesen pedig a községi igazgatás körében felmerülő minden oly esemény bekövetkeztekor, melyekben a község elüljáró a tanács határozatát kikérni szükségesnek látja.

Peres esetekben valamely tanácsstag, avagy megbízott, jogi képviselője által képviseli a községet.

A községi bizottság hivatása.

A bizottság képviseli a község érdekeit a tanács intézkedéseivel szemben; ezen kívül a törvény által a hatáskörébe utalt teendőkben eljár, ugyanis:

1. községi hivatalokat és alárendeltebb állásokat rendszeresít;

2. idegeneknek vagy a törvényes kellékeket kellően igazolni nem tudó honosoknak, kik birtokosok, avagy polgárok lenni óhajtanak, a községi kötelékbe való felvételét eszközzi;

3. a községi polgárok aktív szavazatjogának megadásához, vagy elvonásához hozzájárul;

4. Főként a községi jövedelmek hovafordítása, a helyi berendezések kivitele és a közmunkák felhasználása tekintetében, a vezetésbe való beavatkozás nélkül magának kellő tájékoztatást és meggyőződést szerez; a községnél szolgálatban levők hanyagságát, visszaéléseit és kötelelességzéseit az elüljáró tudomására hozza és a község kormányzatában tapasztalt hiányokat vagy az elüljárónak, vagy a tanácsnak, esetleg a felettes hatósági közegnek tudomására adja. Evégből jogosulva van a községi elüljárótól a községi vagyon és közintézményekre vonatkozólag bármikor felvilágosítást kérni; minélfogva jogában áll a hivatalban őrzött tárgyiratokat és ezek mellékleteit megtekinteni, vagy valamely tagja által betekintetni; esetleg a felügyelő hatóságtól szükségesnek mutakozó némely határozatot is átkérni; végül

5. véleményt mond valahányszor a községtanács egyéb különös és fontos ügyekben hozzáfordul.

A községi bizottságnak azonban nincs megengedve semmiféle végrehajtó hatalmat gyakorolni és tartózkodnia kell minden oly megrovástól, mely az elüljáró vagy

tanács tekintélyét sérti; ilyképpen nem szabad az elüljáró vagy tanács elleni panaszokat avagy kereseteket elfogadni; valamint nincs megengedve, netáni feljelenéseit másához, mint a felügyelet jogával megbízott felsőbb hatóságokhoz intézni.

A tanács és bizottság gyűlései.

A tanács minden 8-14 napban, a bizottság pedig minden hónapban vagy negyedévben gyűlést tart, vagy az elüljáró által annyiszor-amennyiszor összehívható.

Érvényes határozathozatalra a tagok $\frac{2}{3}$ -ának jelenléte szükséges.

Községi háztartás.

A község vagyonát a tanács közreműködésével és a bizottság felügyelete mellett az elüljáró kezeli.

Helyi közintézmények.

1. Beteg és szegényházak;
2. községi takarékpénztárak;
3. tűzoltó és mentő intézetek;
4. kút és vízvezeték, tavak, fürdők és nyilvános mosóintézetek;
5. közutak, burkolatok, hidak és csatornák a község belső területén;
6. köztisztasági és közlekedési intézetek;
7. városi berendezések, mérleg- és raktár-intézetek;
8. tetemházak és temetkezési intézetek; ezek mind az elüljáró intézkedése alatt állanak.

Községi leltár.

A város ingatlan vagyonáról felvett leltárnak magában kell foglalnia az ingatlannal kapcsolatos összes jogokat és terheket a haszonvételekkel és szolgáltatásokkal egyetemben. Ezen ingatlan leltár a községtanács által évenként átvizsgálandó és kiegészítendő; legkésőbb azonban minden 20. évben egész újból elkészítendő.

Az ingóságokról felvett vagyonleltár, melybe a községi mentő- és tűzoltó szerek, valamint ezekhez hasonló felszerelések is belefoglalandók, legkésőbb minden ötödik évben felújítandó.

A rendőrség költségei.

Azon városokban, melyekben a közrendészeti feladatokat állami közegek teljesítik, ezeket az állam fizeti, még pedig a város hozzájárulásával.

Amely városban pedig a rendőri feladatot az elüljáró kezeli, ott a város viseli a költségeket, de az állampénztárba eddigelé fizetett járulékok elesnek.

*Pótdadók
Közszolgáltatások.*

A bizottság közreműködését igénylő háztartási dolgok.

Következő ügyekben megkívántatik a bizottság beleegyező hozzájárulása:

1. ha a költségvetésben foglalt fedezet túllépve lesz;
2. fizetések felemelése és rendkívüli jutalmazások;
3. 3 évnél hosszabb időre terjedő haszonbérletek;
4. a tanács tagjaival kötött szerződések, melyek

tekintetében a nyilvános árverés, vagy árlejtés mellőzve lett.

5. 6. 7. 8.

9. Ingatlanok eladása;

10.-13.

14. új községi szolgáltatások behozatala, avagy a jövőre vonatkozó átváltoztatása;

15. ingatlanok vétele;

16. a költségvetés megállapítása.

Városokban, vagy nagyobb községekben, melyekre nézve ennek szükségét a felügyelő hatóság jónak látja, kötelesek az ingatlanokra vonatkozó külön költségvetést készíteni és előterjeszteni.

Az ily költségvetések 1, 2 vagy 3 évre készíthetők-

Különös határozatok az elidegenítésekre, a kölcsönökre vonatkozólag.

Minden néven nevezendő eladás csak nyilvános árverésen történhetik.

Felsőbb jóváhagyás.

Felsőbb jóváhagyást igényel:

1. Ingatlan eladásánál, vagy megterhelésénél, ha

a) a fővárosokban ennek értéke 600 tallérnál magasabb;

b) 3000 vagy több lakossággal bíró városokban, ha az érték 200 tallér;

4. 5. és 6. pont.

Költségvetés.

Minden költségvetés a felettes hatósághoz felterjesztendő.

Számadások.

Felsőbb hatóságok jóváhagyásai.

A városok fölött való felügyeletet közvetlenül a tartományi kormány gyakorolja.

A községek felett pedig a kerületi tanács (Kreisrath). A felügyelő bizottság működésének megállapítása.

Kérelmek és panaszok, valamint felebbezések esetén határoz.

Fegyelmi eljárás.

Tisztviselők elbocsátása.

Csak bírói határozattal történhetik.

A NASSAUI HERCEGSÉG KÖZSÉGI SZERVEZETE.

– 1852. július 26. –

Minden község élén tanács áll, mely a polgármestertől, írnokból és az elüljáróság tagjaiból van alakítva.

A polgármester és községi tanácsról.

A tanács tagjai 3 évre választatnak. Oly községekben, melyeknek lakossága 800, ezekbe 3; 800–1800-ig 6, 1801-től 5000-ig 9, 5000-en felül 12 tanácsos választandó.

A községi írnokot a községi tanács nevezi ki rövidebb vagy hosszabb időre.

A polgármester állása tiszteletbeli.

A községi írnok fizetést hűz.

A tanács határozatainak érvényességéhez a tagok felének jelenléte szükséges.

Községek, melyek 1500-on felüli lakossal bírnak,

hetenkint egyszer; kevesebb lakosú községek pedig havonkint ülést tartani kötelesek.

A tanácskozásokról jegyzőkönyv vétetik fel és eze-
ket az írnök vezeti.

Községi bíraskodás.

A polgármester Ítélezik, helybeli lakosoknak 60 márkát túl nem haladó kisebb polgári ügyeiben.

A polgármester intézi a mezei rendőrségi ügyeket és pénzbüntetéseket szab ki.

Ugyanez veszi fel a haláleseteket és a hagyaték biztosításáról és zár alá vételéről is gondoskodik.

Közgyűlés.

Minden községi lakos köteles a közgyűlésén személyesen megjelenni.

Érvényes határozat hozatalra az összes tagok $\frac{2}{3}$ -ának jelenléte és a megjelentek általános szavazat-többsége szükséges.

A szavazás nyilvános, de szótöbbséggel titkos szavazás is elrendelhető.

A községi közgyűlés tanácskozásának és határozat-hozatalának tárgyai a következők:

1. ingatlanok eladása.
2. Ingatlanok vétele kisközségekben, melyek lakossága 1000-en alul van, 100 frt, 1000 lakoson felül 300 írt értéken túl.
3. Törzsvagyon felhasználása folyó kiadásokra, ha a törvény nem tiltja.
4. Erdősítés.
5. A községi javak és haszonvételek átváltoztatását és ingatlanok bérbeadását célzó intézkedések.

7. Új pótdók behozatala, vagy régiek felemelése.
8. Perek vitele és egységek kötése.
9. A községi írnok és masodir? polgármester alkalmazása.
10. Az egyházi terheknek a község jövedelméből való fedezése.
11. Állandó megterhelést tartalmazó szerződések elfogadása.
12. Ingatlanokra vagy 100 frt erejéig való leírásokra vonatkozó egységek kötése.

A községi bizottságról.

Községekben, melyek lakossága az 1500 lélekszámot túlhaladja, a képviselőtestületet illető jogok a községi bizottságra ruháztatnak.

A választandó bizottság tagjai hatszor haladják túl a tanács tagjainak számát. Elnöke a polgármester és a tanács jelen lenni tartozik, hogy javaslatokat tegyen és felvilágítást adjon.

A bizottság tagjai 3 évre választatnak, úgy, hogy minden évben $\frac{1}{3}$ -ad része kilép.

A községi vagyon kezelése.

A községek bevételei és kiadásai.

Minden vagyoni vonatkozású ügyben a járási tanács jó-9. A községet érdeklő minden kiadás a község pénztárából lesz fizetve.

A községi kölcsönökről.

Az oly kölcsönöket a községi tanács szavazza meg, melyek létező adósságok kielégítésére szolgálnak.

Egyéb kölcsönök felvétele a járási tanács, illetőleg a kormány jóváhagyását igénylik. De ezek csak elhaszthatatlan és felette hasznos beruházásokra fordíthatók.

Ha az adósságok törzsvagyon elidegenítése folytán nyernek kielégítést, a törzsvagyon mielőbb kiegészítendő lesz.

A községi vagyon felosztásáról.

A községi javak fel nem oszthatók.

Minden eladás és bérbeadás csak nyilvános árverésen történhetik.

A szegényalap és iskolai alapok minden körülmények között csorbítatlanul fentartandók.

Községi számadások.

A községi számadót (pénztárost) a tanács 6 évre nevezi ki. Korcsmáros és szatócs nem lehet községi pénztáros, de ez egyúttal a tanácsnak sem lehet tagja és óvadékot tenni köteles.

Évi fizetése a tiszta jövedelem 2-4 percentjéből áll; de legalább 15 frtot kell kitennie.

A minden év november hónapban elkészítendő jövő évi költségvetés 8 napra a község házánál közszemlére kiteendő.

Szabályszerű utalvány nélkül a községi pénztárból fizetés nem eszközölhető.

Minden év február hónapig az előző évi számadá-

sok elkészítendő, melyek a választmány véleményével együtt 8 napra közszemlére kiteendők.

Végso fokban a legfobb felebbezési bíróság dönt az ily felebbezett számadási ügyekben.

A községi polgárok jogai.

A polgárok jogai a következők:

1. a községben való lakás jogosultsága és a közintézményekben való részesedés.
2. szavazati jog községi határozatok hozatalánál,
3. cselekvő és szenvedő választó képesség,
4. községi javakból való részesedés,
5. iparúzésre való jogosítvány,
6. családalapítás, ha az illető megfelelő vagyonnal, vagy keresetképeséggel bír,
7. ha erre rászorul, a községi segélyben való részesedés.

A polgárjog megszerzéséről.

A polgárjog megszerezhető:

1. születés;
2. felvétel által.

Mindenki csak egy községben gyakorolhatja a polgárjogot.

A polgárjog megszerzése születés által.

A polgárjogot gyakorló szülők gyermekei a polgárjogot megszerzik.

Törvénytelen gyermekek anyjuk illetőségét követik;

vagy az anya szülőinek, illetőleg a természetes apa, vagy ennek szülői, tekintőleg apja illetőségét követik. Kellékei:

1. teljeskorúság;
2. egy család eltartására elegendő birtok, vagy a vagyon jövedelmének kimutatása.

Felvétel által.

Jelen törvény korlátain belül a polgárjogra való felvételt a község tanács eszközli.

VII. FEJEZET.

A SZÁSZ KIRÁLYSÁG VÁROSAINAK SZERVEZETE.

– 1873. év april 24-én. –

A szász királyság városainak szervezésére vonatkozó 1832. év február hó 2. napján megalkotott törvény, a legjobb német példák után indulva a következő öt vezérelvet tartotta szem előtt: 1. a város területegysége; 2. városi közügyekben a város érdekeinek a tanácssal szemben autonóm körben választott egyének által való képviseltetése; 3. a város közigazgatásának választott adminisztratív szerv (városi tanács) által, a város képviselőtestületének ellenőrzése mellett való vezetése; 4. a községi vagyonnak önálló kezelése; 5. a közigazgatásnak a törvénykezéstől és minden oly állami funkciótól elkülönítése, melyek a tanácsra, mint az államhatalom szervére átruházva vannak. Az ezen szellemtől áthatott város rendezési törvény teljesen bevált, melynek alapján élénk községi élet fejlődött ki és az ezen törvény által biztosított önállóság meghozta a maga kedvező eredményét.

De a községi életnek ezen örvendetes fejlődése évek multán felébresztette a vágyat a községi szervezetek tovább fejlesztésére, – minek folytán az 1869/70. évi tartománygyűlés tüzetesen foglalkozott a városok és községek rendezésére vonatkozó kérdéssel; mely

egyben az új szervezet alapvető elveit is magában foglalta. Az alapelvek lényege a fentebb idézett öt pontban csúcsosodott ki.

A II. kamarának 1870. évi január 20. napján tartott előértekezlete végleges megállapodásra jutván, tanácskozásának eredményét a következőkben foglalta össze:

1. A községi szervezet és igazgatásra vonatkozólag csak általános elvek állapítandók meg, minden községnek saját elhatározására bízván, hogy jelzett vonatkozásokban saját autonóm jogkörében minő szervezetet és igazgatási rendszert kíván megállapítani;

2. ezenkívül a községek számára felsőbb hatóságok megerősítését nem igénylő, önválasztotta képviselői és tisztviselői által kezelendő minél szélesebb alapon nyugvó helyi önkormányzatot biztosítani;

3. s amennyiben a tartományi és törvényszéki rendőrség az állami közegeknek rendelkezésére nem áll, a közbiztonsági és jóléti rendészet ellátását is a községekre ruházni;

4. a község kötelékéhez eddigelé nem tartozó zárt erdőterületek tartozékait képező háztelkeknek, szántóföldeknek és kerteknek a város területéhez való csatolását elrendelni;

5. a polgári jog elnyerésére egységes feltételeket megszabni;

6. a szenvedő választóképeség tekintetében kizárólag egy osztályrendszer megállapításával a község polgárainak általános, közvetlen és titkos szavazati jogot biztosítani;

7. a kettős testületi rendszer megtartásával vagy mellőzésével a község önkormányzati jogának gyakorlását teljesen a város község számára átengedni;

8. feljogosítani a községeket arra, hogy a községek felett felügyeletet gyakorló községi tiszti állásokat előre megállapított évek sorozata folyamán rendszeresítse;

9. oly községeknek, melyek ügyeiknek önálló ellátására nem képesek, más községekkel való egyesülésével községi körök alakítását megengedni olyképpen, hogy meghatározatván az egyes községek hatáskörében teljesítendő funkciók, a fenmaradó közös természetű ügyek ellátására vonatkozó intézkedések megjelölésével a községi körök hatásköre megfelelően kibővíttessék.

Mindkét kamara tárgyalván ezen kérdéseket, ennek alapján az államkormány az 1872. évi január 3. napján tartott II. kamarai ülés elé a következő három törvényjavaslatot terjesztette be:

1. Új városi szervezési törvény; 2. közép- és kisvárosok szervezetére vonatkozó törvény; 3. új tartományi községi szervezet. Ezen javaslatok előterjesztésük évében letárgyaltván, az 1873. évben elfogadva jóváhagyást is nyertek.

Mindkét városrendezési törvény gondoskodik *a helyi önkormányzat kiterjesztéséről és a városközségek önállóságának biztosításáról.*

Az előbbi vonatkozásban a következő pontok emelendők ki:

1. A község képvisellete és a község igazgatásának a képviselőtestület és városi tanács intézménye helyett kizárólagosan egy testületi szervben való összevonására csak a közép és kisebb városok rendezéséről szóló törvény ad jogot.

2. A póttagok intézményétől eltekinthető.

3. Jogosulva van a város a polgármesteri és fizetett tisztviselői állásokat bizonyos időre, a közép és kis

városok pedig a polgármesteri állást 6 évre, vagy pedig életfogytiglan rendszeresíteni:

4. A községi választások autonóm joga teljesen a községekre van bízva;

a) önállóan határozván meg, hogy a város hány választó kerületre osztassék fel és egy-egy kerületben hány tag választassék;

h) a község joga megállapítani, hogy a választó polgárság bizonyos osztályából választókerületenkint a választás alá eső képviselők számának arányában minő szám választassék;

c) a választások megíúsításának kikerülése céljából a megválasztottakra leadott érvényes szavazatok számának, illetőleg hányadának megállapítása.

5. A községi szolgáltatásokra vonatkozó autonóm jog gyakorlása tekintetében kiemelendők:

a) hogy a község jogosulva van közös terheinek viseléséhez való hozzájárulásra mindenkit szorítani, még pedig: a. a. még nem önálló személyeket is, kiknek vagyona mások haszonélvezetére nem szolgálnak; b. b. állampolgárokat, kiknek a tartományban állandó lakásuk nincs, de emellett egyenes állami adót fizetnek; c. c. a honosságra való tekintet nélkül oly önálló személyeket, kik a város-községben ideiglenesen tartózkodnak;

b) joga van továbbá a községnek a községi terhekben való részeltetéséből felmenteni a földbirtok és ipar-teleptől különböző helyen lakó munkásokat;

c) joga van egyes rendkívüli megterheltetések, például: háború esetén való beszállásolás alkalmából személyes mentesítéseket megadni;

d) joga van végül közcélokra szolgáló ingatlanokat és ilyenén épült házakat meghatározott időn át községi adómentesség kedvezményében részesíteni.

A községek önállóságának kiterjesztése egyértelmű az állam felügyeleti jogának korlátozásával.

És az állami felügyelet jogának kettős vonatkozása van; egyik az, melyszerint az állam a nyilvános politikai közéletben érvényesítendő tevékenységét a községekre, illetőleg azok közegeire ruháztatva át, azoknak politikai jelleget kölcsönöz; a másik pedig a városi testületeknek a községi vagyon felügyeletére és igazgatására vonatkozó magánjogi természetű funkciójára vonatkozik; mely kettős vonatkozásban lép előtérbe a községek önkormányzati jogának kiterjesztése.

Az első irányban megemlítenők:

1. a helyi rendészet ellátásának a városközségre való átruházása és ezzel kapcsolatban a képviselőtestületnek azon átengedett joga, mely szerint a rendőri közegek által kibocsátandó minden rendelet érvényességéhez a képviselőtestület véleménye megkívántatik;

2. a kormány hatóságnak a polgármester és helyettese, valamint közép és kisvárosokban a polgármester választására illetőleg annak helyettesítésére, nemkülömben a helyi rendészet ellátásával megbízott tanácsstagalkalmazására vonatkozó jóváhagyás jogának korlátozása.

Emellett éppen a községi vagyon kezelését illetőleg meg kell említenünk, hogy a községi ingatlanok eladása felsőbb jóváhagyást nem igényel; valamint a község adósságainak szaporítása csak bizonyos feltételek mellett van megengedve.

A községek önkormányzati jogának következő kiterjesztése főképpen az állami felügyeletet gyakorló főközegeket illető jognak a polgárság által való gyakorlásában nyilvánul.

Az új szervezési törvény még több oly rendelke-

zéseket is tartalmaz, melyek a fent elsorolt pontozatokban nem foglalják, de melyek fontosságához szó nem férhet. Ezek közül csak egyet említünk fel, nevezetesen a polgárjog megszerzésére vonatkozó rendelkezéseket, melyek az új törvénynek legfontosabb részét képezik. Mert mint Nostitz-Wollwitz volt belügyminiszter az 1872. évi március hó 18. napján tartott II. tanácsülésen monda: »itt nem pusztán városok egyoldalú érdekéről van szó, hanem az állam legbecsesebb és legföltettebb érdekeiről és az állam jövő jólétének biztosításáról. Államéletünk csak úgy tölti be célját és hivatását, ha ennek alapját jól berendezett, szabad és önálló községek képezik. Ha ily községeket akarunk nyerni, akkor arra kell törekednünk, hogy a községi ügyek intézésének sorsa ne egy rajongó agitátor intésére, avagy a felzaklatott szenvedélyekre vakon induló nép ellátására bízassék, hanem komoly, megfontoló és higgadt férfiakra.«

Az új törvény 17. §-a a községi lakosságnak csak elenyészőleg csekély hányadát zárja el a polgárjog megszerzésének lehetőségétől. Holott másoldalról azáltal, hogy a polgárjog megszűnt egyes kiváltságos osztályok attribútuma lenni, a polgárjog kiterjesztése által a községek a szenvedő és cselekvő képességgel felruházott új választókban oly eleven erőket nyertek, kik a község boldogulásának és a községi élet tovább fejlődésének hasznos tényezőivé váltak.

Ezekben ismertetvén a szász királyság városainak szervezetére vonatkozó törvények keletkezését, áttérünk most már a törvény fontosabb rendelkezéseinek szövege szerinti ismertetésére.

Jelen törvény minden oly városra alkalmazást nyer és kötelező, melynek tanácsa a 83. és 84. §§-ok

rendelkezéseinek megfelelően van alakítva. A közép- és kisvárosokról, melyeknek viszonyai ezen követelménynek meg nem felelnek, külön törvény fog intézkedni.

Minden oly város, melynek lakossága az utolsó népszámlálás eredménye szerint a 6000-et el nem érte, az 1873. évi október hó 1-ső napjáig törvényes képvisellete által nyilatkozni tartozik aziránt, váljon ezen törvény vagy pedig a közép- és kisvárosokra érvényes törvény rendelkezései értelmében kíván-e szervezkedni.

A 6000 vagy ezen felüli lakosú városokról nyilatkozat hiányában feltételezendő, hogy ezen törvény szerint akarnak berendezkedni.

Az 1873. évi október 1-ső napja után ezen vonatkozásban hozott határozat belügyministeri jóváhagyást igényel.

A városokban szabályrendeletek alkotandók, melyek a törvény által egyenesen ide utalt határozmányokon kívül a község viszonyaihoz mért szabályokat tartalmazzák oly módon, hogy ezek jelen törvény rendelkezéseivel ne ellenkezzenek.

Minden szabályrendelet érvényességéhez belügyministeri jóváhagyás szükséges.

A város községről és ennek köréről.

A város az állam főfelügyelete alatt álló jogi személy, mely önálló hatáskörben látja el saját ügyeit.

A városterület megtartja eddigi határát mindaddig, míg jelen törvény ereszbén változást nem szenved.

A városhatár megjelölése helyhatósági szabályrendeletben történik.

Szól egyes összefüggő ingatlan területeknek a város határához csatolásáról.

A községi vagyonról.

A városközség törzsvagyona a maga egészében csorbíthatatlanul fentartandó. Ezen rendelkezéstől való eltérést csak fontos és sürgős indokok alapján engedheti meg a jóváhagyás gyakorlására hivatott felsőbb hatóság.

A törzsvagyonnak lényeges átalakítása az érték csökkenésének veszélyeztetése nélkül meg van engedve.

Egyéb rendelkezés hiányában a rendkívüli tőkék a város törzsvagyonához csatolandók.

A város vagyonát maga a város kezeli; erdőkezelés tekintetében azonban a felügyelő hatóság korlátozó intézkedéseket tehet.

A régi adósságok rendszerint a törzsvagyon érintetlenül hagyása mellett, eleve megállapított törlesztési terv szerint elégítendőek ki.

A községi tagokról.

A város-község tagjai mindazon önjogú személyek, kik a város területén tényleg laknak, vagy ingatlan felett rendelkeznek, illetőleg önálló ipart folytatnak. Jogi személyek is községi tagoknak tekintendők – az állam-ügyész és némely közhasznú alapítványok kivételével.

A királyi ház tagjai, hacsak mint helybeli birtokosok nem érdekelvék, szintén nem tagjai a községnek.

A községi tagok a tanács által adományozott különös polgári jogot gyakorolnak.

A polgári jogot nyert város-községi tag kézadás mellett fogadalmat tesz, hogy: polgári kötelességeit híven és pontosan teljesíti; felebbvalóinak engedelmeskedik és a város közjavát erőihez mérten előmozdítani iparkodik. A királyi ház tagjaira ezen rendelkezés nem vonatkozik.

A polgárjog elnyerésére jogosulvák mindazon községi tagok:

1. kik szász állampolgárok;
2. éltük 25. évét betöltötték;
3. közalamiznában nem részesülnek, sem a legutóbbi két év folyamán ilyenben nem részesültek;
4. 4 büntetlen előéletűek;
5. legalább 3 márka állami adót fizetnek;
5. a legközelebb múlt két évre járó állami és községi adójukat, a szegény- és iskolai járulékokat tartózkodásuk eddigi helyén teljesen kielégítették;

6. avagy:

- a) községi birtokosok, vagy
- b) legalább két év óta ott laknak, vagy
- c) a szászkirályság valamely más városának, ennek elhagyásáig szavazati joggal felruházott polgárai voltak.

Ellenben a polgárjog megszerzésére kötelezvék az ennek megszerzésére jogosult azon községi tagok:

- A) a férfiak,
- B) kik három év óta tényleg a város-községben laknak;
- C) és évenként legalább 9 márka egyenes állami adót fizetnek.

Az adók kiszámításánál a kataszteri állapot az irányadó stb.

Mindazok, kik jelen törvény rendelkezései alapján a polgárjogot megszerezték, ennek gyakorlatában maradnak mindaddig, míg erről le nem mondanak, jogi személyek és nem honosok szavazatjoggal nem bírnak.

A polgárjog megszerzésének kötelezettsége a királyi ház tagjait nem illeti.

jogi személyek polgárjog megszerzésére se jogosulva, se kötelezve nincsenek.

A polgárjog adományozása után a megfelelő okmánybélyegen kívül legfeljebb 3 márka díj szedhető stb.

Közhivatalnokok, lelkészek és tanítók, kik a polgárjog megszerzésére kötelezvék, díjat fizetni nem tartoznak.

Különös hála és nagyrabecsülés bizonyítékeképpen egyesek díszpolgárokká választhatók; mely megtisztelő állás azonban nem jár semmiféle anyagi terheléssel, valamint a 16. § kötelező rendelkezése sem nyer alkalmazást.

a) A polgárjog megszűnik:

b) elköltözéssel, amennyiben az elköltözöttnek helyben sem birtoka, sem önálló iparüzlete nem maradt. A lakhely önkényes elhagyásának vélelmét két évet túlhaladó államadó fizetésének elmulasztása állapítja meg.

c) kifejezett lemondással, mely azonban a polgárjog megszerzésének kötelezettsége esetében helyt nem foghat

A községi teherviselésről.

Minden városközségi tag köteles belépésétől fogva a községi terhek viseléséhez és az ezen időpontig *bezárólag* fenálló adósságok törlesztéséhez és a kamatfizetés teljesítéséhez aránylagosan hozzájárulni.

Nem önálló egyének, kiknek vagyona nem áll más személynek kezelése alatt, saját községükben; mégis az egyenes adójukat helyben fizető oly honosak, kik az országban tényleg nem laknak: a községi terhekhez való mérsékelt hozzájárulásra felsőbb hatóságilag" jóváhagyott határozattal szoríthatók.

Oly önálló egyének, kik három hónapot túlhaladó időn át a város-községben tartózkodnak, hasonlóképpen kötelezhetők a községi terhekhez való mérsékelt hozzájárulásra.

Földbirtok után községi adók csak az ingatlan fekvésének, – iparüzletek után pedig; csak az üzlet helyén szedhetők.

Ezen szabálytól való eltérésnek felsőbb hatóság által jóváhagyott határozat alapján csak akkor van helye, ha valaki jövedelmeit külföldön fekvő földbirtok, vagy ott fenálló iparüzlet után kapja.

Ha valamely iparüzletnek több községben vannak fiókjai, akkor ezektől is mérsékelt községi adók szedhetők.

Amennyiben egyáltalán engedélyezhetők; közvetett adóknak felemelése, csakis különös helyi követelményekkel indokolható belügyminiszteri jóváhagyás mellett történhetik.

Rendelkezések a pénzbeli és természetbeni szolgáltatások kivetéséről és beszedéséről.

A községi célokra előirányzott készkiadások mértékének megállapítására vonatkozó határozatok a felettes hatóság jóváhagyását igénylik.

A községi önkormányzatról.

A községi ügyek vezetésének és kezelésének szervei:

- a) a városi tanács és
- b) a városi képviselőtestület.

Szabályrendeleti utón azonban a két testület egybevonható, mely esetben: városi-község tanács nevet nyer.

Nincs megengedve, hogy a községi hatóság közegei a polgárokat vagy községi tagokat gyűlésre hívják egybe; mert az ily módon egybehívott gyülekezéseknek határozatai sem a községre, sem a hatósági közegekre nem kötelezők.

A városi képviselők számát szabályrendelet állapítja meg, de 9-nél kevesebb nem lehet.

A képviselők legalább felének községi házbirtokosnak kell lennie.

Egyébként a helyben és nem helyben lakó birtokosok számarányának megállapításáról helyhatósági szabályrendelet gondoskodik.

Amennyiben szabályrendelet egyébként nem rendelkezik, a képviselőtestület tagjainak számarányában megfelelő számú póttagok választandók, kik rendkívüli esetekben a kilépett vagy akadályozott tagok helyébe lépnek.

A képviselőknek, illetőleg póttagoknak egyharmada minden évben, avagy második évben kilép és ezek helye választás útján betöltendő oly formán, hogy első sorban a korábban választottak lépnek ki, esetleg a kilépés sorshúzás útján lesz eldöntve.

A kilépők újra választhatók.

Szabályrendelet intézkedik aziránt, hogy a képviselők és póttagok együttesen, avagy külön választásnak-e?

Választó joga van minden polgárnak, a nők és azoknak kivételével:

a) kik alamizsnát húznak, vagy a lefolyt előző két évben közalamizsnában részesültek;

b) kik csőd alatt állnak, a csőd tartamára;

c) kik közhivatali, ügyvédi, avagy közjegyzői állásuktól felfüggesztve lettek, a felfüggesztés tartamára; valamint a hivatalból történt elmozdítás esetén az elmozdítás napjától számított 5 éven át.

d) kiknek polgári jogai gyakorlatát jogerős bírói ítélet megvonta, az ítéletben kimondott idő tartamára;

e) kik büntett, avagy vétség miatt elítéltetvén politikai jogaik gyakorlatától megfosztattak; kik bünvizsgálat

alatt állanak; s végül kik szabadságbüntetésre ítéltettek; a javítóintézetbe, vagy dologházba szállítottak;

f) kik rendőri felügyelet alatt állanak;

g) kik állami és községi adójukat, iskolai- és szegényeltartási járulékaikat bezárólag két éven át be nem fizették;

h) kik önjogúságukat elvesztették, vagy kik jelen törvény 17. §-ban a polgárjog megszerzésére vonatkozó előfeltételeknek többé megfelelni nem képesek.

Választó jogosultság kétsége esetén a tanács határoz stb. stb.

A szavazatjog személyesen gyakorlandó, senkinek sem állván jogában ugyanazon városban különféle címen egynél több szavazatot leadni.

Minden választóképes polgár azon városkerületben választható, melyben lakik.

A városi tanács tagjai és a üzetett tisztviselők egyidejűleg városi képviselők nem lehetnek.

A képviselői állás tiszteletbeli ingyenes hivatal, melynek el nem fogadására csak azon polgárok jogosultak:

a) kik életük 60. évét betöltötték;

b) kik megrongált egészségük miatt hivatásuk teljesítésére hosszabb időn át képtelenek;

c) kik a képviselői állásba lépés éveiben idejük legnagyobb részét kénytelenek távol tölteni;

d) kik amúgy is községi hivaltal viselnek;

e) kik a képviselői állás elfogadása esetén, hivatásuk teljesítésében és iparuk rendes folytatásában lényegesen akadályoztatnának;

f) kik 12 éven át, minden díjazás nélkül községi hivaltal viseltek;

g) kik hat éven át díjtalanul szolgálták a várost, a következő hat évre. stb.

A képviselői állást ok nélkül el nem fogadó vagy arról lemondó a képviselőtestület javaslatához képest évenként 15-300 márka erejéig büntetendő; a tanács állapítván meg a bírság mértékét.

Ezen kívül a megbírságolt képviselő szavazatjogát nem gyakorolhatja.

A választást a tanács készíti elő és vezeti; mely mellé a képviselőtestület saját tagjai közül két vagy három segítő erőt nevez ki.

A választók lajstromai 14 nappal korábban közszemlére kiteendők. A választás ideje és helye pedig szokás szerint kellően közhírré teendő.

A választók lajstromának közszemlére tétele első 7 napjában a tanácsnál bárki felszólalhat s a felszólalások eredményéhez képest a liszta kiigazítandó stb.

A választók lajstromában elő nem forduló polgárok szavazatjogot nem gyakorolhatnak.

A választás ideje és helye a választás időpontját megelőző hét nappal közhírré teendő.

A szavazatlapok beadására négy órai időtartam van (délelőtt 2 óra, délután két óra.) Szól a szavazólapokról.

A szavazólapok beadásáról és összeolvasásáról jegyzőkönyv veendő fel.

A város több választókerületre is beosztható.

Lemondás, vagy szenvedő választóképesség hiánya esetében a póttag lép be; s ha ilyen nincs, azon megválasztott, ki ugyanazon osztályban a legtöbb szavazatot kapta. Szavazat egyenlőség esetén a sors dönt.

A választási eljárás elleni panaszok a szavazatok összeolvasásától számított három hét leforgása alatt

adandók be s a választás érvénytelenségének kérdésében a kerületi kapitány határoz.

A választás cselekménye helyi szokás szerint köztudomásra hozandó.

Ha póttagok hiányában a képviselőtestület helybeli tagjainak száma a $\frac{3}{4}$ részen alul leapadt, pótválasztásnak van helye. stb.

A városi tanácscsal szemben a képviselőtestület képviseli a város érdekeit és egyben az alább megjelölendő módokon befolyik a város közügyeinek intézésébe.

Éppen ezért minden törvénybeli rendelkezéstől eltekintve, a városi képviselők jogosulva, illetve kötelezve vannak:

1. a tanács tagjainak választására;
2. a tanács hatáskörébe utalt városi közigazgatás menetének felügyeletére, mivégből:

a) *b)* és 5 alatt jelzett ügyekre vonatkozó iratokat, számadásokat és egyéb adatokat akár a tanácsnál, akár a város levéltárában megtekinthetik;

b) a községi, valamint a városi tanács kezelése alatt álló alapítványok számadásait megbírálják és elintézésük után azok végrehajtásáról gondoskodnak;

3. a netáni panaszokat és a város-község közjavára szolgáló javaslatokat és indítványokat a tanácshoz juttatják;

4. a város érdekében közvetlenül a felsőbb hatóságokhoz fordulnak;

5. a külön törvényekben megjelölt eseteken kívül a képviselőtestület hozzájárulása szükséges még:

a) szabályrendeletek alkotása, vagy megváltoztatása esetén;

b) a községi költségelőirányzat megállapítása, vagy

megváltoztatása esetében; vagy ha a város közvagyonának csökkentése, avagy lényeges átalakítása céloztatik;

e) városi ingatlanok, vagy jogok szerzése, avagy elidegenítése esetén;

d) állandó kötelezettségek elvállalása, valamint községi adók szaporítása esetében;

e) új községi adók kivetése és a teherviselési képesség megállapításánál;

f) a községi ingatlanok, vagy intézmények jogainak használatára vonatkozó intézkedéseknél, melyek által az eddigi használati mód, vagy gazdálkodási rendszer megváltoztatása céloztatik;

g) 150 márkán felüli perek indítása, peregyességek kötése és hátralékos kamatok behajtásánál;

h) amennyiben a tanácsnak messzebbmenő jogai nincsenek, a büntetéspénzek és költségek kivételével a tartozások elengedésénél;

i) a díszpolgárság adományozásánál;

j) a polgárjogról való lemondás elfogadásánál;

k) a járási elüljáró utasításainál;

l) a 87. §-ban felsoroltak kivételével a szükséges engedélyek megadásánál stb. stb.

A városi képviselőtestület saját, tagjai sorából minden évben egy elnököt és ennek több helyettesét választ és egyúttal a jegyzőkönyvvezetőről gondoskodik.

Az elnök hívja egybe, vezeti és rekeszti be a gyűléseket.

A képviselőtestület, eljárásának szabályozása céljából ügyviteli szabályokat alkothat, melyben a rendetlenkedő tagok eljárását megtorló határozmányok is felvehetők; de ezek végrehajtása már a tanács hatáskörébe tartozik.

Érvényes határozat hozatalára a tagok $\frac{2}{3}$ -ának jelenléte szükséges. Oly helyeken azonban, hol póttagok

nincsenek, a fele számot túlhaladó tagok jelenléte is elégséges. Ha azonban a tagok megfelelő számának hiányában két egymásután következő gyűlés nem volt határozatképes, a következő gyűlés a tagok számára való tekintet nélkül érvényesen határoz. Ezen gyűlésre vonatkozó meghívóban ezen körülményre kifejezetten utalandó.

Érvényes határozathozatalra a jelenlevő tagok többségének szavazata szükséges. Szavazategyenlőség esetén az elnök dönt.

A képviselőtestület közgyűléseinek határozatairól jegyzőkönyv vezetetik, melybe a jelenlevő tagok nevei is feljegyzendők. A jegyzőkönyv felolvasás és elfogadás után az elnök és még két képviselő által aláírandó.

A tanács jogosulva van egy vagy több tagja közbejöttével a képviselőtestületi közgyűlésekben résztvenni; mívégből a felveendő tárgyak sorozata a közgyűlést megelőző napon a tanácssal rendszerint közlendő.

A képviselőtestület gyűlései nyilvánosak, az ügyvitelben meghatározott esetekben azonban a nyilvánosság kizárható.

A jegyzőkönyvben foglalt határozatokból készített kivonatok az elnök által írandók alá és közokirat jellegűek.

A képviselőtestület határozatait rendszerint a tanács hajtja végre. Határozatok végrehajtása, melyek a képviselőtestület törvényes hatáskörét túllépik, vagy melyek törvénybe ütköznek, megtagadandók. Ennélfogva a tanács által kifogásolt határozatokat a képviselőtestület sem hajthatja végre, ennek elnökét terhelvén a felelősség.

A képviselőtestület határozatai vagy hiteles másolatban, vagy az eredeti jegyzőkönyvek beterjesztésével a tanács tudomására hozandók.

A képviselőtestület tagjai, hozott határozataik tekintetében csak annyiban felelősek, amennyiben törvényes jogukat túllépik, a büntető törvény rendelkezéseit sértik, vagy legjobb tudomásuk ellenére célzatos rosszakarattal járnak el.

A belügyminisztérium fontos közérdekből a képviselőtestületet feloszlathatja és új általános választást rendelhet el.

A feloszlatast azonban megintésnek kell megelőznie.

A feloszlatast okai a képviselőtestülettel közlendők s a feloszlatastól számított 3 hónap leforgása alatt az új választás kiírandó.

A városi tanácsról.

A tanács tagjainak számát és az összes, vagy csak egyes tanácsstagoknak fizetését szabályrendelet állapítja meg. A polgármester rendes fizetést húz,

Személyes illetményeket a képviselőtestület és tanács együttesen állapít meg; de az ily határozat a felügyelő hatóság tudomására hozandó.

Minden tanácstagnak hivatalba lépését előzőleg teljes választóképeséggel bíró polgárjoggal felruházottnak kell lennie. De ebben az esetben a városban két év óta való állandó lakás nem jön kötelező figyelembe.

Minden városban legalább egy tanácstagnak bírói, vagy gyakorló ügyvédi képesítéssel kell bírnia.

A helyhatósági szabályrendelet állapítja meg, hogy némely tanács tagtól, mely képesítés lesz megkívántató; különös tekintettel a képviselőtestület választásától függő előléptetések eseteire, vagy ha »főpolgármesteri« cím adományozásáról van szó.

A fizetéssel járó tanácstaggá választásnak elfogadása a megválasztott elhatározásától függ.

A fizetéses tanácsnokok rendszerint életfogytig választatnak. Szabályrendeletileg a tanácsnoki állás időtartama 6 vagy 12 évben állapítatik meg. Ha azonban a meghatározott időre választott tanácsnok újból megválasztatik, ezen választás már életfogytiglan terjed. Ha azonban újra meg nem választatnék, részére a fizetésének fele élethossziglan tartó évi nyugdíjképpen jár.

Ha azonban az ekként nyugdíjazott tanácsnok állami, községi, vagy magánhivatalt vállal, vagy mint ilyen nyugdíjat élvez, mely állásokból illetőleg állapotból eredő évi jövedelme az eredeti fizetését meghaladja, nyugdíj igénye megszűnik, illetőleg felfüggesztendő.

A nyugdíj igényért a választás, vagy a hivatali idő eltelte előtt való lemondás érvénytelen.

A fizetéses tanácsnokok más hivatalt nem viselhetnek. Ezen szabály alól való eltérésnek csak a különös helyi viszonyok által indokolt esetekben, a felsőbb hatóság részéről jóváhagyott tanács és képviselőtestület együttes beleegyezése alapján van helye.

A tanács tagjai fizetésük és nyugdíjuk esedékessé válta előtt csak ennek egy harmadáról mondhatnak le; valamint csak ezen hányad erejéig vonhatók foglalás alá és szolgálhatnak segélyelőleg alapjául.

A tiszteletbeli tanácsnokok hat évre választatnak, kik közül minden második évben egy harmad kilép. Ha pedig csak két tiszteletbeli tanácsos van, akkor a kilépés minden harmadik évben történik.

A kilépők újra választhatók.

Rendkívüli választások útján betöltendő tiszteletbeli állások csak a kivált tag idejének tartamára töltendő be.

A polgármester választása, vagy ha ilyen több is van, azok elsejének választása a tanács és képviselőtestület együttes gyűlésében történik.

A tanács többi tagjait a képviselőtestület választja.

A választás érvényességéhez a leadott szavazatok többsége szükséges; s ha ez az eredmény kétszeres szavazásnál be nem következett, szűkebb körű választás azon két jelölt közt eszközendő, kik a második szavazásnál legtöbb szavazatot nyertek.

Szavazategyenlőség esetén újabb szűkkörű választás felett történik sorshúzás; s ha e tekintetben is szavazategyenlőség áll be, akkor nyolc nap leforgásán belül új választás eszközendő, mely ha ismét szavazategyenlőséggel végződik, sorshúzás dönt.

A polgármester és helyettesének választását a kerületi kapitány erősíti meg. A választás jóváhagyása a kerületi bizottság meghallgatása után jóváhagyható, de az ily határozatok a belügyminisztériumhoz felebbezhetők.

Ha az első választás megsemmisítése után a második választás sem hagyatik jóvá, az ekként megüresedett állásokat jogában áll a belügyminisztériumnak a legközelebbi választásig a város költségére ideiglenesen alkalmazandó egyének által betölteni.

Az újonnan hivatalba lépő tanács tagok az előirt esküt teszik le; az újra választottak pedig a már korábban tett esküjökre való hivatkozással pusztán kézzel foglaltatják el a tanács ülésének színein állásukat; a polgármester azonban egy felsőbb hatósági közeg közbejötté mellett a képviselőtestület gyűlésén veszi át hasonlóképpen hivatalának vezetését.

Alapos indokok alapján a tiszteletbeli tanácsnokok jogosulvák a választási határidő bekövetkezte előtt is lemondani állásukról.

Szól a tanács tagoknak fegyelmi úton való elmozdításáról, a nyugdíj igényről és a belügyminisztériumnak ezen vonatkozásokban legfőbb felügyeleti jogáról.

Amennyiben az önkormányzati szabályrendeletek erre a polgármestert fel nem jogosítják, – a tanácstagok részére szabadságot a tanács ad.

A polgármesternek, vagy a rendőrség vezetőjének 8 napon túl nem terjedő szabadságot pedig a felügyelő hatóság ad.

A városi tanács képviseli a várost úgy kifelé, valamint a községgel és az egyes községi tagokkal szemben; valamint a tanács gyakorolja a községi ügyekben a hatósági és igazgatási teendőket;

Ugyancsak a tanács kezeli a községi vagyont és a községi intézményeket és ezekről elszámol; valamint ő veti ki és szedi be a községi adókat és egyéb községi járulékokat.

A tanács az állami és kerületi igazgatásnak helyi szerve mindaddig, míg ezen hivatás betöltése más közegekre bízva nincs.

A helyi rendőrség kezelése az államkormány felügyelete mellett a városi tanács feladatát képezi; s amennyiben a felügyeletet gyakorló felsőbb hatóság jóváhagyásával egyéb rendelkezés nem történt, a közbiztonsági rendészet a polgármester felelős vezetése alatt áll.

A Drezdában és Lipszéban e részben érvényben álló szervezeteket jelen törvény nem érinti.

Közérdek szempontjából, vagy a közbiztonság érdekében való tekintettel, vagy a helyi rendészet kezelésének elégtelen vezetése miatt a belügyi kormány a város költségére ezen teendők ellátását átmenetileg más hatóságra is reábizhatja.

Rendészeti szabályok avagy rendeletek, kibocsátásukkal egyidejűleg a kerületi kapitányság tudomására hozandók.

Ugyanez történik azok megváltoztatása, vagy visszavonása esetében.

A városi tanács által átruházott hatáskörben teljesített teendők költségeit a város-község tartozik viselni.

Úgy a városi alsóbb rendű hivatalnokok, valamint ezek maradékai is nyugdíjat igényelhetnek a város pénztárából. A nyugdíj mértéke és a hivatali minősítés tekintetében a helyhatósági szabályrendelet intézkedik.

A polgármester elnöke a városi tanácsnak és mint ilyen öre és vezetője az egész városi ügymenetnek.

Akadályoztatása esetén ennek helyettese végzi a polgármesteri kötelességeket.

A polgármester vagy ennek helyettese képviseli a tanácsot és ennek nevében a város-községet. Amennyiben azonban a várost illető jogokról való lemondások, avagy állandó kötelezettségek elvállalása céloztnának, a 78. §-hoz képest a 68. §-ban megkövetelt képviselőtestületi jóváhagyás megkívántatik.

Oly ügyekben, melyekben a képviselőtestület közreműködése megkívántatik, a tanács határozatai együttes ülésben hozandók stb. stb.

A közös tanácskozás határozatai szavazattöbbséggel hozatnak; szavazategyenlőség esetén az elnök dönt. A határozatok jegyzőkönyvbe foglalandók stb.

A közös tanácskozásban hozott határozatok hitelességeért az elnök; egyéb határozatokért pedig mindennek előtt az felelős, ki az írásbeli kiadványt aláírta, vagy aki ennek kiadmányozását elrendelte stb.

A tanács felelős az államkormányának a törvények megtartásáért és a felsőbbségétől hozzá utalt ügyek pontos végrehajtásáért; ezenkívül pedig a város-községnek felelős a községi ügyek vezetéseért.

Minden oly alkalommal, midőn a határozatok csak

a tanács és képviselőtestület együttes ülésében hozhatók: jogában áll a két testület bármelyikének közös tanácskozást javaslatba hozni, mely esetben a másik testület ennek helyt adni tartozik.

Az ily közös ülések tanácskozásait a tanács feje vezeti, de a szavazás külön történik. Először szavaznak a képviselőtestület tagjai, utánuk pedig a tanácsstagok.

Az ülések rendszerint nyilvánosak. Egyébként e tekintetben a megalkotott ügyrend határoz.

Szól a tanács és képviselőtestület közt felmerülő véleményeltérésekről és a város-községnek a tanácscsal fenforgó vitás ügyeiről.

Oly helyeken, hol jelen törvény 37. §-ának 2. pontja szerint a tanácsnak és képviselőtestületnek »város-községi tanácscsá« Összevonása kimondatott, ez utóbbi köteles bezárólag a polgármesterrel együtt a jelen törvény 39. §-ában meghatározott számú képviselőt és ezen számnak megfelelő tanácsstagokat választani.

A képviselők választására nézve jelen törvény 34-66. §§-ai az irányadók; a polgármester és tanácsstagok választására nézve pedig a 83-97. §§-ok stb.

A tanácsstagok hatásköre kiterjed minden oly határozathozatalra, mint a melyeknek hozatalára a kettős testülettel felruházott városok képviselőtestületei jogosultvák; a 68. §. b) és 113. §-ban felsorolt esetek kivételével, a mikor a szavazástól tartózkodni kötelesek.

A városi községtanács gyűléseinek összehívása és vezetése a polgármester, vagy helyettesének feladata.

A városi tanács támogatása céljából szabályrendeletileg:

- a) állandó vegyes bizottságok és
- b) kerületi elüljárói állások is szervezhetők.

A vegyes bizottságok a tanácsnak egy vagy több

tagjából és a képviselőtestület néhány tagjából, esetleg az utóbbiak helyett a polgárságnak a 46. §. szerint választható tagjaiból alakíttatnak.

A tanácstagokat a tanács, a bizottságnak többi tagjait pedig a képviselőtestület a 91. §. 2-ik bekezdése szerint választja.

A bizottsági üléseken egy a tanács tagjai közül kijelölt tanácsnok elnököl. A határozatok szótöbbséggel hozatnak. Szavazat egyenlőség esetén az elnök dönt.

A bizottságok a tanács alá való rendeltségben vezetik az ügyeket; kivéve azon eseteket, midőn önálló hatáskörrel lesznek felruházva, amikor is városi jeléggel bírnak.

A városok a közigazgatás hatályosabb ellátása indokából több kerületre oszthatók fel, melyek élére kerületi elüljárók, vagy tanácsnokok állíthatók. A képviselőtestület tagjai jogosulvák a tanácsnokok választásának példáj ara a 46. §. értelmében a választható polgárok közül hármat kijelölni.

A kerületi elüljárók kötelesek a tanácsot eljárásában támogatni és ennek rendeleteit teljesíteni.

Amennyiben az elüljárók tevékenységére általános utasítás adatnék ki, ehhez a képviselőtestület hozzájárulása szükséges.

Szól az összeférhetlenségről és helyettesítésről.

Minden további határozmányok szakályrendeletbe foglalandók.

Az állam főfelügyeleti jogáról.

Az államnak-törvényszerinti fő felügyeleti joga oda irányul, hogy a község és ennek közegei a reájuk ruházott jogokat túl ne lépjék, a törzsvagyont csorbíttat-

lanul fentartsák; s hogy a város-községet igazolatlan adóságokkal ne terheljék, sőt ezeknek tervszerű törlesztéséről gondoskodjanak.

Ezen jogokat a kerületi kapitány, illetőleg a kerületi bizottság gyakorolja.

Ez utóbbi akkor is bevonandó, ha a kerületi kapitány 135. §. e) pontja esetében hozott határozattól a jóváhagyást megadni vonakodik.

A törvény által meghatározott egyéb esetekben, valamint legfőbb fokban a legfőbb felügyeleti jog gyakorlása a belügyminisztérium hatásköréhez tartozik.

A felügyelő közeg jogosulva van felügyeleti jogának gyakorlása szempontjából a községi vagyoni állapotról, valamint a község kötelességeinek teljesítéséről és a város-község közegeinek hivatali eljárásáról bármikor kimutatásokat felkíválni; nem különben a helyszínén vizsgálatokat tartani s a netáni kötelelességmulasztó tanácsstagokat rendbírsággal büntetni.

Ha a város-község a törvény és közérdek követelte teljesítések és berendezések, különösen pedig az ezek által megkívánt anyagi eszközök beszerzését elmulasztja, ily esetben jogosulva van a felügyelő közeg ezen állapot megszüntetését szorgalmazni; s amennyiben intézkedései foganat nélkül maradtak, a szükséges teendőket a város-község költségére teljesíti, a felmerült szükségleteket a városi háztartás költségelőirányzatába bevezeti és a fedezet előteremtését és behajtását elrendeli.

Foganatosíttatásuk előtt a határozatok érvényességéhez következő esetben szükséges a felsőbb hatóság jóváhagyása:

a) ha a város-község területének megváltoztatása céloztatik;

b) a törzsvagyon csonkításának esetében;

c) a város-községet terhelő állandó kötelezettségek elvállalása esetén;

d) községi adók előteremtése arányának megállapításánál;

e) újabb kölcsön ügyletek kötésénél, amennyiben az 1000 lakoson aluli községeknél az évi kiadás a 300 márkát meghaladja, nagyobb községeknél pedig amennyiben minden 1000 lakosra 300 marka újabb adósság esik.

Egy év alatt visszafizetendő adósságokra az e) alatti rendelkezés nem nyer alkalmazást.

Különös esetekben a tanács és képviselőtestület javaslatához képest, a felettes hatóság véleményezése alapján a belügyminiszter a törvény rendelkezéseinek követelményét elengedheti.

A községi közigazgatás közegeinek a község ügyeire vonatkozó írásbeli intézkedései bélyegmentesek. Hasonlóképp díj- és bélyegmentesek a felügyelő hatóságok rendeletei folytán tett írásbeli intézkedések is stb. stb.

Átmeneti intézkedések.

Eskümintá.

»Én N. N. esküszöm a mindenható Istenre, hogy a királyhoz hű és engedelmes leszek, a törvényeket és törvényerejű rendeleteket megtartom; hogy hivatali állásomat legjobb tudásom és lelkiismeretem szerint töltöm be, a hivatali titkokat megőrzöm, felebbvalóimmal szemben engedelmeskedem: Isten engem úgy segítjen!«

I. Cikkely.

Azon városok, melyek a város szervezetére vonatkozó törvény 1. §-ának első bekezdése szerint megha-

tározott feltételeknek meg nem felelnek, ezen törvény a következő korlátozással érvényes.

II. Cikkely.

A városi tanács és képviselőtestület, az alább felsorolandó és a tanács, illetőleg polgármester hatáskörébe utalt teendők kivételével, a városközség összes ügyeit intéző »városi községtanácscsá« egyesítendő, melynek üléseire a 69., 70., 72., 75. és 77. §§. rendelkezései irányadók.

Az üléseket a polgármester, vagy ennek helyettese hívja össze és vezeti; mivégből szükséges, hogy a képviselőtestület élére külön elnök választassák (71. §.)

Számadásra kötelezett tanácstagok, a számadások felett való tárgyalásnál és határozathozatalnál részt nem vehetnek.

III. Cikkely.

A képviselők választását a polgármester készíti elő és ő vezeti.

IV. Cikkely

A fenti törvény 83-120. §§. helyébe a következő rendelkezések lépnek.

A városi tanács áll a polgármesterből és ennek helyetteséből. Szükség esetén ezek mellé egy vagy több tanácsnok is választható.

Az erre vonatkozó intézkedések az önkormányzati szabályrendeletben nyernek kifejezést.

Minden belépő tanácstagnak teljes választóképeséssel bíró polgárnak kell lennie.

A két évi állandó itt lakástól ez esetben eltekintendő.

Szabályrendeletileg egyes tanácsstagok állása bizonyos képesítéshez köthető.

A tanácsstagokat a városi községtanács választja.

A választás érvényességéhez szavazattöbbség szükséges, s ha kétszeri szavazás után megfelelő eredmény el nem érhető, kerül csak sorra a két legtöbb szavazatot nyert jelölt között a szűkebbkörű választás stb.

Amennyiben egyes állásokra hosszabb időre, vagy életfogytig terjedő rendelkezés kifejezetten megállapítva nincs, a tanács tagjai hat évre választatnak, melynek leteltével újra választhatók.

A tanácsnoki állás el, vagy el nem fogadására, az önkéntes lemondásra, vagy ezen állásból való elmozdításra a törvény 47., 48., 65. és 66. §§. nyerne kötelező alkalmazást. Hivatala viselésére hat éven túl senki sem kényszeríthető. A 48. §-ban meghatározott pénzbüntetés mértékét a tanács állapítja meg.

A helyi rendészet kezelésével megbízott polgármester vagy helyettese megválasztásának érvényességéhez a kerületi kapitány jóváhagyása szükséges.

Ezen jóváhagyás a kerület bizottságának meghallgatásával megtagadható, mely esetben a városi községtanácsnak szabadságában áll 14 nap leforgásán belül felelősségét a belügyminisztérium döntését kikérni.

Ha az ekként jóvá nem hagyott választást követő választástól is megtagadtatott a jóváhagyás, ez esetben az ezokból eszközöndő választás megtartásáig jogosulva van a kerületi kapitány a város-községet a város költségére igazgattatni.

Az újonnan belépő tanácsstagok a városi községtanács színén; a polgármester pedig a kerületi kapitány vagy ennek megbízottja kezébe teszi le a hivatalos esküt

újból való megválasztás esetében a letett esküre való hivatkozással a puszta kézadás kötelező.

A polgármester vezető feje a községi ügyeknek, gyakorolja a felügyeletet és fegyelmi hatóságot a városi községtanács által választót hivatalnokok és szolgaszemélyzet felett; és végrehajtja a városi községtanács határozatait.

Gondoskodik a levéltár kezeléséről és örködik a városi értékek, okmányok, pénztár és számadások felett; hacsak ezek kezelése és vezetése is nem tartozik az ő teendői közé.

Jogosulva van a polgármester a városi község-tanáccsal egyetértőleg a város-községet és helyi rendészetet érdeklő általános szabályzatok kibocsátására, de az ezekben megállapított büntetések sem a 8 napon túl terjedő elzárást, sem a 76 márka pénzbüntetést túl nem haladhatják. A rendészeti szabályok másolatai a kerületi kapitánynyal haladéktalanul közlendők.

A törvénybe ütköző városi községtanács által hozott határozatok végrehajtását a polgármester kifogásolni tartozik.

Ugyanez történhetik, ha a hozott határozatot a község érdekében nyilvánvalón hátrányosnak ismeri fel.

Mindkét esetben köteles a polgármester a kerületi kapitánynál jelentést tenni, ki is a hozott határozatának végrehajtását, még pedig ez utóbbi esetben a kerületi bizottság meghallgatásával – megtilthatja.

A polgármester képviseli a községet kifelé és az egyes községi tagokkal szemben, – a község nevében végrehajtja ennek határozatait és pecsétjének őre.

Cselekményei a város-községet kötelezik, de ezekért, felelős.

Azon iratok, melyeket a polgármester sajátkezűleg

aláír és a város pecsétjével ellát, közokirat jellegűek. Valamely jogról való lemondást, vagy állandó, kötelezettség elvállalását tartalmazó okiratok érvényességéhez a polgármester aláírásán kívül két városi község-tanács-beli tagnak aláírása is szükséges.

A város-község és a városi község-tanács, vagy legalább ezek többsége közt fenforgó vitás ügyekben, a város-község részére a kerületi kapitány jogi képviselőt rendel.

A polgármester a tartomány és kerület közigazgatásának helyi közege, hacsak ezen hivatást más kijelölt közegek nem teljesítik.

Ugyancsak a kerületi kapitányság felügyelete alatt a polgármester kezeli átruházott hatáskörben feladatait nevezetesen pedig:

a) gondoskodik a személy- és vagyonbiztonságról; örködik a személy- és vagyonbiztonság érdeke felett és elfogadja a választó-gyűlésekre vonatkozó bejelentéseket.

Teljesíti az építkezés és a nyilvános utak, terek, hidak és folyókák fentartására és ezek tisztaságára vonatkozó feladatokat és ezek világításáról, valamint a közlekedés zavartalan biztonságáról is gondoskodik;

c) a községi rendészet körében foganatosítja a ragályos betegségek elhárítására szükséges rendszabályokat, kezeli a betegápolási- és életmentési ügyeket; felügyeletet gyakorol az élelmi cikkek eladására, felügyel a közkutakra, az egészségre ártalmas anyagokra és a temetőkre, amennyiben ez utóbbiak az egyházi közegek felügyelete alá helyezve nincsenek;

d) mint a közerkölcsöknek helyi öre, ellenőrzi a koldulási tilalmat, megakadályozza a tiltott játékot és részegeskedést; felügyeletet gyakorol a nyilvános bordélyházakra és csapszékekre; engedélyt ad a nyilvános mu-

latságok megtartására; ellenőrzi a zárórákat, fürdőhelyeket és a vasárnapi munkaszünet megtartására vonatkozó szabályok megtartását és megakadályozza az utcai és éjjeli csendháborításokat;

e) kezeli a szegényügyet és gondoskodik a hajléktalanok időleges elhelyezéséről;

f) kezeli a munkás- és cselédügyet és gondoskodik az idegenek bejelentéséről;

g) közbelép az engedély nélkül lő- vagy más fegyvert viselők és csavargók ellen, megakadályozza a csődületeket és verekedéseket és ellenőrzi a rendőri felügyelet alatt álló egyéneket;

h) az építkezési ügyekkel kapcsolatban ellenőrzi az ingó- és ingatlan tűz elleni biztosítására vonatkozó ügyeket; új építkezésekre a bejelentéseket és engedélyezéseket és a tűzkár bejelentésekre a feljelentéseket átveszi és az építkezési szabályok, valamint az életveszélyes építkezések tekintetében szigorú ellenőrzést gyakorol;

i) mint tűzrendőrség a tűzveszélyes helyek és telepek, a tiltott dohányzás és egyéb tűzveszélyes cselekmények s úgy a magán-, mint a város-községi tűzoltó szerek és tűzoltó feladatok s eddigelé a tűzrendőrbiztos kötelességei közé utalt teendők pontos teljesítése felett örködik;

k) az ipari rendszet terén felügyel a sulyokra és mértékekre, a vásári kereskedelemre, a nyilvános látványosságokra és zenéltetésre, valamint az engedély nélkül való ipari foglalkozásra, nem kevésbe a fenálló iparüzletek engedélyeire; kiállítja a város területére és ennek környékére érvényes halászsíjgyeket;

l) jogosulva van és köteles a polgármester az eljárása körébe nem tartozó büntető- és rendőri törvények áthágóit az illetékes hatóságnál feljelenteni, a netán

szükséges biztosítási intézkedéseket megtenni, ecélból a tettezt letartóztatni; egyszóval a törvényszéki rendőrség eljárását minden tekintetben támogatni.

A felsőbb közegek jogában áll a polgármesternek rendőrhatóságát általánoságban, vagy egyes helyeken a fentebbi rendelkezésekhez képest, pontosabban megállapítani és körvonalozni.

Sőt miniszteri engedélylyel erészbeni illetékessége még jobban is bővíthető; avagy a helyi rendészeti feladatok ellátása a város által fizetett egyéb közegre is átruházható.

A polgármester hatáskörébe átruházott feladatok ellátásának költségeit a község viseli.

A polgármester jogosulva van úgy a város-község, valamint a rendészeti feladatok ellátására vonatkozó hatáskörében rendeleteket kibocsátani s ezek foganata tekintetében 8 napra terjedő elzárást, vagy 75 márkáig terjedő pénzbüntetést alkalmazni. Szükség esetén pedig a további rendeletek tekintetében a kerületi kapitánysághoz tesz feljelentést stb. stb.

A polgármester sérelmes eljárása ellen a kerületi kapitányságnál keresendő orvoslás.

A polgármester által kiszabott pénzbüntetések és költségek, amennyiben külön törvény ezek célját meg nem határozza, – a város pénztárába fizetendők.

A tanácstagok kötelesek a polgármestert minden eljárásában támogatni és utasításait követni, stb.

A polgármester és tanácstagok a törvények és felsőbb rendeletek szigorú magatartásáért a felsőbb hatóságnak; a község ügyeinek vezetése tekintetében pedig ezen kívül még a község irányában is felelősek.

A polgármester életfogytiglan lesz választva.

V. Cikkely.

Az ezen törvény hatálya alatt álló városokra a városokról szóló törvény 121 – 129. §§. alkalmazást nem nyernek; de ezen szakaszokban foglalt rendelkezések helyhatósági szabályrendelet keretébe kötelezőül kijelenthetők.

VI. Cikkely.

Szól az állami főfelügyeletről.

VII. Cikkely.

Szól az életbeléptetésről.

VIII. FEJEZET.

A BAJOR KIRÁLYSÁG VÁROSAINAK SZERVEZETE.

A germán városok szervezetének legrégebb alakját ott találjuk a Rajna- és Dunamelléki régi királyi püspöki városokban; hol a püspökök jobbágyaik felett széles körre terjedő úri hatalmat gyakoroltak, s hol a szabadok még mindig a grófsági törvénykezés hatósága alatt maradtak. És csak midőn a 10. században a királyok a püspököknek a városok felett gyakorlandó törvénykezési hatalmát biztosították, ezen körülmény a városokat a bajor síkfeldön azon szokatlanul kiváltságos helyzetbe juttatta, melyszerint: minden város teljesen szabaddá és függetlenné vált.

A püspök által kinevezett kormányzó csakis egyházi téren volt hivatva a népek felett bírói hatalmat gyakorolni; de ez is a király által megerősített közhivatalnok volt.

Így vergődött a bajor városokban természetszerű túlsúlyra a városok fenhatósága; mely mindinkább elvette erejét a kiváltságolt földesúri jogok gyakorlatának.

Már a püspöki fenhatóság uralma alatt a városokban a népképviselők sorából alakított tanács állt mindenütt az ügyek élén, melynek önkormányzati hatáskörét a püspöki főúr mindinkább bővítette elannyira, hogy a

13. század elején a püspöki kerület is vagy megváltás, vagy erőhatalom árán a város hatalmába került.

Így lesz lassanként a tanács, élén a polgármesterrel a város kormányzó hatósága. A város megszerzi az adókivetési jogosultságot, a törvénykezési hatalmat, a vámszedési és pénzverési jogot; és a város ügyei intézésének élén polgári közegek nyernek alkalmazást. A városi tanács mind nagyobb hatalomra vergődve, elvégre az ország ügyei intézésének is részesévé válik. Az így felvirágozott városok valának azután a többi városoknak is mintaképei. A földesúri jogok: a szokásos tisztelgések, bizonyos szolgálmányok és jelentéktlenebb önkormányzati formákban való részesedés tényeire zsugorodtak össze. Szóval a 13-ik század elejétől kezdve a városok úgy külsőleg, mint belsőleg a síkföld községeitől teljesen elkülönített alakulat gyanánt jelentkeznek, felruházva a legfontosabb politikai és kereskedelmi előjogokkal, melyek a maguk zárt területeiken őket külön megillető törvénykezési és önkormányzati hatalmat gyakorolva, saját ügyeik intézésében teljes autonóm szabadsággal jártak el.

S habár az első időkben úgy a városokban, mint a síkfekvésű vidéken egymás mellett jogi helyzet és gondolkodás dolgában különféle emberek laktak, a szabadság utáni ösztönszerű vágyódás csakhamar eloszlatta a fenálló diferenciákat és a városoknak összes lakosai egyformán akként érezték magukat, mint szabad hazának szabad polgárai!

És miután a városok ekként a földesúri hatalom alól teljesen felszabadultak, a monarchikus felfogás helyébe lassanként arisztokratikus nézetek férkőznek; melynek következménye az, hogy az alsóbb társadalmi osztály, különösen a kézműiparosok a tanács kebeléből

teljesen kiküszöböltetnek. Ezen sértő mellőztetés azonban az iparos osztályt arra készítette, hogy erejét a céhszervezetben fejtse ki. A céhek és a város élén álló vezető egyéniségek között évszázadokon át folyt az elkeseredett harc és a hol a céhek győztek, ott a céhszervezet lett a város szervezete gyanánt elfogadva; de végeredményében a városi szervezet szelleme többé-kevésbé mindenütt demokratikus jelleget öltött.

A 30 éves háborút követő általános nyomor a városok életében is elszomorító állapotokat teremtett, mely alkalmat felhasználva, a földesurak a városokat is megfelelő sikerrel úri hatóságuk alá kényszerítették; ami annál inkább sikerült, mert a városok kormányzata a polgársággal, mint egyszerű alattvalóival akart elbánni és a hivatali – olygarkia, a holtig tartó hivatalviselés rendszerének megvalósításával a polgárságot a hivatali állásokban való részesedésből teljesen ki akarta szorítani.

A régi polgári szabadság helyébe tehát egy teljesen szervezett állami gyámkodási rendszer lépett; a városi tanács tagjai szigorúan a tartományi felettes hatóságok fenhatósága alá vannak helyezve; ezektől függvén hivatalos állásukban való megerősítettetésük; a városi közvagyon közvetett vagyonságnak tekintetett; szóval állami gondnokság ütötte fel uralmát az egész vonalon.

Az idegen uralom súlyos nyomásának első ideje után lassanként új élet kezdett derengeni a városokban. A városok újjáteremtőinek legkiválóbb alakja volt báró Stein, ki mint egykoron a védővárakat építő I-ső Henrik király nálánál sokkal mélyebb értelemre valló vasakarattal felruházva, ő volt alapvetője a német városoknak; mert hiszen a tőle eredett 1808. évi nov. 19. napján megalkotott porosz város-rendezési törvény vált mintájává Németország egyéb ezen vonatkozású törvényalkotásainak is.

Bajorország államjogi viszonyai a 18-ik század végével elvégre odaféjlődtek, hogy a városok és az ezekkel egyenrangra emelkedett mezővárosok önálló közigazgatási testületet képeztek. A városok közé sorakoztak a hasonló joggal felruházott községek; miután a tartományi fenhatóság jogai közé tartozott a községek részére városi jogok adományozása is.

A nagyobb városok (mint München, Landshut, Stau-
bing, Burghaufen és Ingolstadt) tartományi jogokat gyakoroltak; helyük és szavazatuk volt a tartománygyűlésben; önálló bírói hatalmat gyakoroltak, a földesúri fenhatóságnak nem voltak alávetve, hanem rendszerint az udvari tanácsos, vagy a kormány felügyelete alatt állottak; míg a többi városok a fentiekhez hasonló előnyöket nem élvezve, bírói hatalmat is csak legalsóbb vonatkozásban gyakoroltak.

Egyáltalán Bajorországban csak a városok és mezővárosok voltak megfelelően szabályozva; míg az egyes vidékek községeinek szervezete a helyi szokások és a földesuri akarat szerint váltakozva érvényesült.

A vidéki községek testületi szervezettel bírtak.

A községek szervezetében gyökeres átalakulás a múlt század elején a Montgelas-féle minisztérium kormánya alatt következett be; kinek alap gondolata azon célban kulminált, hogy a legszélesebb körre kiterjesztendő községi közigazgatást, állami vezetésnek és gondnokságnak vesse alá.

A községek viszonyaiban azonban szisztematikus rendet csak az 1808. évi július 23-iki, illetőleg szeptember 24-iki, a községek alakulásáról, illetőleg községek szervezetéről szóló királyi rendeletek hozták létre. A falusi községek azon időben az önkormányzat jogának gyakorlására még nem voltak megérve, valamint a városok-

ban is hiányoztak még az ezen feladatok teljesítéséhez megkívántató intellektuális erők, minek folytán a községek még mindig állami gondnokság alatt álló nyilvános testületek színében jelentkeznek; jogosulva lévén a községi háztartás igényelte évi költségek elégtelensége esetén saját jövedelmeikre községi adókat és természetbeni szolgáltatásokat kivetni.

A rendészeti feladatokat a belügyminisztérium által kinevezett rendőrigazgatók (rendőrbiztosok) alatt szervezett rendőrök teljesítették, kik egyúttal a községeknek is elöljárói valának. Sőt magát a községi vagyont is egy a belügyminisztérium által kinevezett és a legfőbb rendőrbiztosság alá helyezett hivatalnok kezelte.

Igaz, hogy az 1818. évi május 17-iki királyi rendelet, a községek szabadabb mozgását biztosítván, jobb állapotokat teremtett, de miután azon vezérely, melyszereint: »a községek az állami rendőrség különös felügyelete és gondnoksága alatt állanak« – ezentúl is érvényben maradt; és miután a rendőri gondnokság határait a királyi rendelet szabatosan meg nem jelölte, nem is volt jogvédelem az állami rendőrség túlkapásai ellen.

Az 1834. évben július 1-én alkotott községi törvény többnyire szervezési rendelkezéseket tartalmaz, gondoskodván az egyházi javak kezelésének átruházásáról.

Az 1848. évi június 4-iki törvény a községi választásokat módosítja, az 1850. évi javaslat pedig még tárgyalás alá sem került.

Az 1863. évi június hó 23-án felolvasott legkegyelmesebb trónbeszéd kilátásba helyezte az új községi rendezésre vonatkozó törvényjavaslatnak előterjesztését; mely hosszas tárgyalások és vajúadás után elvégre az 1869. évi április 29-ik napján törvényhozási úton meg is

alkottatott és 1869. évi július hó 1-ső napján tényleg életbe is lépett.

Hogy a községek szervezéséről szóló ezen törvénynek célja mi volt, íme idézzük magából a javaslat indokolásából: »Midőn ezen törvényjavaslat a községi autonóm jogok természetszerű korlátait újból felállítani iparkodik, akkor nem lebeg más cél szemei előtt, mint az, hogy a községek testületi életének szabad kifejlődését előmozdítsa és biztosítsa. A községek nincsenek felruházva mindazokkal a jogokkal, melyek őket, mint az állami szervezetnek tagozatait megilletnék; de azért törvényes gondoskodás történt arra nézve, hogy ezen jogok szabad és zavartalan érvényesítésével az eddigi államgondnoksági rendszer megszűnjék; s hogy ahelyett azon alapvető gondolat érvényesüljön, melyszerint a községek saját ügyeiknek ellátására maguk köréből választott tisztviselőket alkalmazhassanak; hogy továbbá a törvény által megjelölt néhány eset kivételével a község határozatai kormányhatósági jóváhagyás alá ne terjesztessenek; s hogy végül a törvény által nem kötelezett szolgáltatások és adózások tekintetében hozott határozatok végrehajtása ne gátoltassék. Az 1818. évi törvényalkotás alapvonalai ezen javaslatban is feltalálhatók; főszóly helyeztetvén a községek autonóm jogainak megőrzésére, a községi vagyon csorbíthatlan fentartására és a községi alárendelt közegek alkalmazására; nehogy az államnak oly közel álló nagy érdekei sem a községi lakosok, sem a jövő nemzedékek s egyáltalán a község képviselőtének meglevő többsége által soha ne veszélyeztessenek; s hogy ily módon a községek belső életének biztonsága és békéje zavargó elemek túlkapasai által meg ne bolygattassék. «

Ezekből látható tehát, hogy a községek nyilvános

és magánéletében az önálló jogkör érvényesül; és habár autonóm joguk részben korlátolt, tisztviselőiket és képviselőiket maguk választják és megfelelő állami főfelügyelet mellett a községi ügyek önálló ellátásáról is maguk gondoskodnak.

Ezekhez képest Ruland képviselő teljes joggal mondhatta, hogy: »A községek rendezésére vonatkozó törvény az összes szociális törvényalkotásoknak záró köve és koronája!«

A legújabb bajor törvény a községek és városok rendezésére vonatkozó rendelkezéseket ugyanazon keretben tárgyalja; azonban megkülönböztetéseket tesz a városi szervezettel felruházott községek és az egyszerű községek közt.

A város-községek szervezetére vonatkozó rendelkezéseket íme itt közöljük:

A városi szervezettel felruházott községben és mezővárosokban a polgárság jogainak a község ügyeiben való érvényesítése mellett a következő szervek működnek közre:

1. a tanács mint közigazgatási hatóság;
2. a községi meghatalmazottak, mint képviselő-testület.

A tanács áll:

1. a polgármesterből;
2. a szükséghez képest egy vagy-több jogtudós tanácsnokból;

3. a polgári (tisztelőbeli) tanácsnokokból; még pedig:

6-10 tanácsnokból 10,000 lakosú városban

8-12 » 10,000--20,000 lakosú városban,

10-16 » 20,000-50,000 »

14-20 » még népesebb városokban.

Közvetlenül a községi járás alá helyezett vá-

rosok kötelesek legalább egy jogtudós tanácsnoki állás rendszeresítéséről gondoskodni.

10,000 lakoson felüli városokban két polgármesteri állás, 50,000-et túlhaladó népességű városokban pedig három polgármesteri állás rendszeresíthető.

A mutatkozó szükséglethez képest az építkezési ügyek ellátására, külön műszaki tanácsai állás; az iskolai, erdészeti, egészségügyi és orvosrendőri teendők elvégzésére szintén megtehető szakterők alkalmazhatók, még pedig önálló hatáskörrel és szavazati jog gyakorlásával.

Jogosulva vannak továbbá a város-községek a városi vagyon kezelésére külön; mégis az alapítványi vagyon és egyes községi intézetek kezelésére és vezetésére; végül erdészeti, építkezési és betegápolási és egyéb kiválóbb tisztai hivatások betöltésére külön hivatalokat felállítani.

Községek, melyeknek jogtudós tanácsnokuk nincs és melyeknek polgármesterei a 77. cikkely I. pontjában kötelezett vizsgálatot kellő sikerrel ki nem állották, kötelesek városi, illetőleg mezővárosi írnoki állást rendszeresíteni.

A városi írnoknak a tanácsulésekben tanácskozási joga van.

Alárendelt teendők ellátására, írnokok, segédek, küldöncök és rendőrszolgák a mutatkozó szükséghez mérten alkalmazandók.

A tanács a városi képviselőtestület hozzájárulásával állapítja meg a 71. és 72. cikkelyekben előirt rendelkezésekhez képest a tiszteletbeli tanácsnokok, továbbá a jogtudós és műszaki tanácsnokok számát; és dönt a városi írnok és egyéb fontosabb állások rendszeresítésének kérdésében.

Az alárendelt alkalmazottak és hivatalnokok számának és javadalmazásuk megállapítása tekintetében kizárólag a tanács határoz.

A jogvégzett polgármesternek és tanácsnoknak megválasztatásuk helyén kell lakniuk.

Hivatalba lépésük alkalmával megfelelő fizetésben részesülnek; s amennyiben három év elteltével újból megválasztatnak, hacsak ereszben külön szolgálati utasítások másként nem rendelkeznek, – az állami tisztviselők jogainak és viszonyainak analógiája szerint hivatalukat ők is életfogytiglan megtartják.

A nem jogvégzett polgármester és tanácsnokok hat egymásután következő évre választatnak akként, hogy az első három év után kisorsolás útján fele kilép, a további minden három évben a sorra kerülő fele szintén kilép és helyettük ugyanoly számban új tagok választatnak.

Ezek is kötelesek a városban lakni.

A polgármesterek szolgálati idejük tartamára működési díjat; a tanácsnokok pedig megfelelő kártalanítást követelhetnek; kétségtelen igényük lévén szolgálatuk tartamában felmerült kiadásaiknak visszatérítéséhez.

Műszaki tanácstagok, eltekintve a netán létező külön szolgálati szerződések tartamától, visszavonható módon alkalmazhatók és vagy fizetésben vagy aránylagos kárpótlásban részesítendőek.

Városi, illetőleg mezővárosi írnokká alkalmazható az oly egyén, ki a kerületi kormány által, illetőleg a jelen törvény 172. cikkelye II. bekezdésében jelzett vizsgálatot sikerrel kiállotta és ezzel hivatala viselésére való képességének tanúságát adta.

A község szolgálatában állók vagy fizetést húznak, vagy működési járulékot kapnak.

A szolgálati viszony visszavonható és sem nyugdíj, sem végkielégítési igényt meg nem állapít. A tanács azonban a képviselőtestület hozzájárulásával némely tiszti állásokat visszavonhatatlanul betölthet és részükre nyugdíj igényt is biztosíthat.

Azon városok polgármestereinek és jogvégzett tanácsstagjainak megválasztása, mely városok közvetlenül a kormány felügyelete alá helyezvük, a belügyminisztérium jóváhagyását igényli; egyéb városok és mezővárosok hasonló tisztviselőit pedig állásukban a tartományi kormány erősíti meg.

A jóváhagyás csak fontos indokok alapján tagadható meg. A jóváhagyásnak bármely tartományi kormány részéről történt megtagadása felebbezés útján minden esetben a belügyminisztérium döntése alá tartozik.

Végérvényes megtagadás esetén új választás eszközöndő, mely esetben az elutasított többé nem megválasztható.

A polgármestert ezen állásában a tanács és városi képviselő testület együttes jelenlétében a kerületi kormány részéről kiküldött biztos, vagy a közvetlenül felette álló közigazgatási hatósági közeg iktatja be és esketi fel.

A tanács többi tagjait, a város tisztviselőit és alkalmazottait pedig a polgármester esketi fel és ő vezeti be őket állásukba.

Beigazolt testi- és szellemi fogyatkozásban szenvedő tiszteletbeli tanácsnokok, vagy a kik életük 60 évét már betöltötték, jogosulva vannak ezen állásukról lemondani.

A kilépés bejelentendő, ha a lemondásnak törvényes oka bekövetkezett; vagy ha a tiszteletbeli tanácsos életviszonyaiban oly események állottak be, melyek hivatalának további megtartását lehetetlenné teszik.

A kilépés megengedhetősége és elkerülhetetlen volta felett a tanács a városi képviselőtestülettel egyetértőleg határoz.

Egyébként a tiszteletbeli tanácsos lemondását a tanács és képviselőtestület egyértelmű határozattal nyomós okok alapján szintén elfogadjattnak nyilváníthatják.

Jogvégzett és műszaki tanácsosok minden pillanatban lemondhatnak állásukról, de a lemondással elvesztik fizetési és nyugdíjaztatási igényüket.

Oly jogvégzett ideiglenes tanácstagok, kik városi tisztviselőkké választásukra vonatkozó jogosultságukat elvesztették, egyúttal ezen hivatalos állásukat is elvesztik.

Oly tanácstagok vagy városi hivatalt viselők, kik ellen valamely büntett, vagy megbecstelenítő cselekmény miatt bünvádi eljárás van folyamatban, a büntető eljárás tartama alatt hivatalos állásuktól felfüggesztendők. A polgármester ellen a felfüggesztést ennek felettes hatósága; a többi tiszti személyek és alkalmazottak ellen pedig a polgármester eszközli.

A szolgálati jelvények rendeletileg lesznek megállapítva.

A tanács a képviselőtestület feljogosítása alapján a város közügyeiben eljár és intézkedik; saját hatáskörében szabályrendelet erejű rendeleteket ad ki és képviseli a várost minden irányban harmadik személyekkel szemben.

A tanács a képviselőtestülettel egyetértőleg ki nevezi a műszaki tanácsosokat; s egyben a képviselőtestület előzetes beleegyezésével betölti a városi Írnoki és egyéb fontosabb hivatali állásokat. Az alsóbb rendű állások rendszeresítése és betöltése a tanács kizárólagos joga, hol a szolgaszemélyzet állásainak betöltésénél különös figyelem fordítandó a kiszolgált katonai altisztekre.

A rendőri szolgálatot teljesítő szolgazemélyzet egyenruháját rendelet állapítja meg.

A tanács vezeti a városi háztartást és mint ilyen tartozik gondoskodni a község vagyonának csorbítatlan megőrzéséről és a község kötelességeinek pontos teljesítéséről.

A tanács tagjai felelősek hivatalos kötelességük teljesítésének elmulasztásából eredő minden károsodásért.

A tanács, vagy valamely tagja, vagy külön célra alkalmazott hivatali közege által kezelteti a városi és egyéb helyi alapítványi vagyonságot.

A polgármester ily vagyongkezelő nem lehet.

A vagyongkezelők felelősek a jövedelmek behajtásáért, a költségelőirányzat szigorú betartásáért és a kiadások szabályszerű és pontos -teljesítéséért.

A tanácsnak jogában áll a képviselőtestülettel egyetértőleg a kezelőtől megfelelő óvadék letételét követelni; s amennyiben rendes fizetést nem hu2na, részére bizonyos kárpótlást megállapítani; egyben az esetre, ha a kezelést a tanács tagjai teljesítik, a képviselőtestülettel egyetértőleg bizonyos esetekben óvadék letételét tehetik kötelezővé.

A számadási év január 1-től, dec. 31-éig terjed.

Minden év október havában köteles a tanács a jövő évre minden előrelátható kiadások és jövedelmek költségvetését tartalmazó előirányzatot készíteni és azt 14 nappal korábban közszemlére kitenni.

Minden teherviselésre kötelezettnek jogában áll észrevételeit a költségelőirányzat ellen akár külön Írásban beadni, akár annak jegyzőkönyvbe foglalását kívánni,

Az ekként közszemlére kitett költségvetés a beérkezett észrevételekkel együtt a képviselőtestület elé terjesztendő, ki is azt tárgyalási úton felülbírálván, az év berekesztése előtt jóváhagyja.

Ha a költségelőirányzathoz semmi kifogás nem fér, az feltétlenül elfogadottnak tekintendő. Ha pedig a tanács és képviselőtestület tagjai között nézeteltérések mutatkoznak, akkor a költségvetés közös tanácskozásban tárgyalatik, hol a közös tanácskozások alapján a képviselőtestület határozatilag dönt a költségvetés sorsa felett.

Eddig nem létezett jövedelmi forrásokat és eddigelé be nem állított kiadásokat, valamint a bevételi és kiadási rovatokban felemelni javasolt tételeket a tanács csak a képviselőtestület hozzájárulásával veheti fel a költségvetés keretébe.

Az elfogadott és jóváhagyott költségelőirányzatnak egy másolata a felügyelő hatósághoz haladéktalanul felküldendő. S amennyiben a felügyelő hatóság ebbeli jogának gyakorlására megfelelő okot talál, tartozik a tanácsot 4 hét leforgása alatt nyilatkozatra felhívni.

A költségvetés a községi háztartás alapja. Előre nem látható elkerülhetetlen kiadások érvényesítése a képviselőtestület előzetes jóváhagyását igényli.

A kezelőknek tiltva van a tanács utalványa nélkül bármely fizetést teljesíteni; s amennyiben ezen tilalom ellen vétének, cselekményükért felelősek.

A most felsorolt határozmányok az alapítványi háztartásra is kötelezők. S amennyiben az intéző közegek egyébként nem rendelkeznek, a költségelőirányzat több évi időtartamra is megállapítható.

A községi háztartásra és alapítványi vagyonság kezelésére vonatkozó múlt évi számadások közvetlenül a kerületi kormány fenhatósága alá rendelt városokban minden év július 1-ső napjáig, egyéb városokban pedig legkésőbb május hó 1-ső napjáig betérjesztendőek és 14 napon át közszemlére kiteendőek.

Minden adóköteles polgárnak jogában áll ezen határidőn belül észrevételeit akár Írásban, akár jegyzőkönyvbe foglalva a számadások ellen megtenni.

Ezek megtörténtével a számadások felülvizsgálás céljából a beadott észrevételekkel együtt a képviselőtestület elé terjesztetnek.

Ha a felülvizsgálat nem nyújt kellő támpontot a számadások kifogásolására, ez esetben a képviselőtestület azokat jóváhagyja, és a szokásos felmentvényt megadja.

Ha a számadások ellen alapos kifogások és észrevételek tétettek, azok megfelelő felvilágosítás szerzés céljából a számadásra kötelezettnek kiadatnak, s amennyiben az adott felvilágosítások a tett kifogások erejét veszik, a képviselőtestület a számadásokat jóváhagyja; ellenkező esetben közös tanácskozásban történt közös megállapodás alapján dönt a számadások jóváhagyásának kérdésében a képviselőtestület.

Ha a számadásra kötelezett a hozott határozatot magára sérelmesnek találja, jogában áll ellene az illetékes közigazgatási felsőbb hatóságnál jogorvoslást keresni.

A felülvizsgált számadási test összes mellékleteivel és a beadott észrevételekkel együtt a képviselőtestület határozatai kapcsán az erre illetékes felügyelő hatósághoz két hónap leforgása alatt felterjesztendők. Az ugyanazon kerületi kormány közvetlen felügyelete alá helyezett városok számadásait a felügyelő hatóság a 157. cikkely rendelkezései szerint vizsgálja felül; a városi szervezettel felruházott egyéb községek számadásai pedig felül vizsgálandók és ennek tárgyában határozat hozandó. Ha a felügyelő hatóság felügyeleti jogának gyakorlására okokat talál, akkor három hónap leforgása alatt azokat a tanácssal közölni tartozik.

A kerületi kormány közvetlen fenhatósága alatt álló városok tanácsai kötelesek a felülvizsgált és jóváhagyott számadásokra való utalással, a város közigazgatásáról és az elmúlt számadási évben felmerült nevezetesebb városi eseményekről szóló nyomtatott jelentést közrebocsátani. A városi szervezettel felruházott egyéb községekben pedig úgy a házi pénztári, mint az alapítványi számadások lényeges eredményei minden évben a felülvizsgálat teljesítése után, helyben szokásos módon köztudomásra hozandók.

A tanács az érvényben álló törvények és rendeletek intézkedéseire képest közreműködni tartozik a szegényügy rendezésében, továbbá az egyházi és iskolai ügyekben.

A tanács, mint helyi rendészeti közeg kibocsátja a törvényes határozmányoknak megfelelő helyi rendészeti rendeleteket

Ezen minőségében kezeli és végrehajtja a rendőrigazgatásra vonatkozó törvényeket és törvényerejű rendeleteket; s amennyiben azokat törvény, vagy törvényerejű rendelet magasabb hivatali közeg hatáskörébe nem utalja, a rendőri utasításokat és illetőségéhez tartozó rendeleteket a község területén ezek élén álló közegek részére ő adja ki.

A tartományi kormány alá rendelt városok tanácsai jelen törvény 97 és 98 cikkelyeiben foglalt rendelkezésekhez képest egyúttal a kerületi rendőrségi közegek felett is gyakorolják a rendőrigazgatási feladatot.

A rendőrigazgatási teendők ellátása a polgármester hatásköréhez tartozik, s a hol több polgármester van, ott ezen teendőt az első polgármester teljesíti. A polgármester, mint ilyen intézkedik a társashatóság elé nem tartozó ügyekben vagy személyesen, vagy személyes fel-

ügyelete mellett azok ellátását valamelyik tanácstagra, vagy magasabb állású tisztviselőre bizza.

A városok, amennyiben a rendészeti ügyek intézésében részesek, tartoznak ezen funkcióval járó kötelesegeknek megfelelni és a felmerülő költségeket viselni.

A kerületi rendészeti ügyek ellátásáért a városok részére a pénzügyi törvényekben előirt aránylagos állami hozzájárulás fizetendő.

Hasonlóképpen a tartományi kormány alá rendelt városok elöljárói látják el a kerületi közigazgatási közegeknek nem rendészeti vonatkozású ügyeit is.

A 94. cikkely rendelkezése ezen ügyekre is kiterjed.

München székes fővárosában a rendőrigazgatóságnak, a tanácsnak és a helyi építészeti hatóságnak illetősége és hatáskörére vonatkozó rendelet, a tanács előzetes hozzájárulásával három év leforgása multán lesz revízió útján törvényerőre emelés céljából a tartomány gyűlés elé terjesztve.

Az állam-kormány fentartja a jogát arra nézve, hogy közvetlenül a tartományi kormány alá helyezett többi városokban is a kerületi rendőrhatalóság részére fentartott jogokat úgy az idegenek, valamint a sajtó: az egyesületi és gyülekezési jog gyakorlása tekintetében, továbbá a közbiztonsági, rendészeti ügyek kezelését; úgy az állam, valamint az állami intézmények és a közbéke fentartására vonatkozó állami feladatok teljesítését saját költségére átvegye és ezen funkciók sikeres megoldása szempontjából megfelelő számú hivatalnokot és segítő erőket alkalmazzon.

A közbéke veszélyeztetése, avagy megzavarása esetén kötelességében áll a tanácsnak annak helyreállítása és fentartása érdekében közremunkálni.

A tanácsnak jogában áll, hogy akár a község-

igazgatási, akár pedig rendőrhatósági illetőségi körében, az érvényben álló törvények és rendeletek végrehajtása céljából, büntetéssel nem megtorlandó esetekben oly külön rendeleteket bocsáthasson ki, melyek a kihágási büntetőtörvénykönyvben foglalt kényszerítő eszközök alkalmazását csak a kibocsátott rendeletben megjelölt bizonyos egyénekre mondják ki kötelezőleg.

Hasonló joga van a polgármesternek a hatáskörébe utalt ügyek tekintetében.

A város lakosainak egymás elleni jogvitás ügyeiben a polgármester, mint békéltető bíró jár el. Jogosítva van azonban a polgármester ezen feladat teljesítését akár valamelyik tanácstagra, akár valamely elsőrendű városi tisztviselőre reábízni. Az érdekelt feleknek meg van engedve a maguk részéről bizalmi férfiakat megnevezni, kik a békés kiegyezést vannak hivatva közvetíteni. Ezen feladatból az ügyvédek ki vannak zárva.

Ha szabályszerű idézés dacára az érdekelt felek meg nem jelennek, úgy ez a békés kiegyenlítés meg hiúsultnak tekintendő. Ha a panaszos nem jelent meg, köteles a városi pénztár javára 30 krajcár (90 fillér) pénzbüntetést befizetni.

A békéltető bíróság tárgyalásai és felvett jegyzőkönyvei díj- és illetékmentesek.

Az ügyek kiosztása, az üléseken való elnöklés, a tanács határozatainak végrehajtásáról való gondoskodás és a testületi tanácskozások tárgyát nem képező ügyeknek elintézése a polgármestert, illetőleg első polgármestert, tekintőleg ezek helyettesét illetik.

A helyettesítésre hivatva vannak a polgármesterek szolgálati rangjuk szerint, ezek hiányában vagy pedig akadályoztatás esetében a jogvégzett tanácsnokok szolgálati idejük sorrendjében; ezek hiányában, vagy akadályoztatás

lyoztatása esetén pedig a tiszteletbeli tanácsnokok szolgálati idejük, vagy megválasztásuk sorrendjében.

Az elüljáróság összes kiadványait az ügyvezető elüljáró írja alá.

A tanács a hozzátartozó összes ügyekben ülésileg határoz.

Teljes ülési határozat érvényességéhez megkívántatik:

1. hogy amennyiben a tanácsülések napjai előre megállapítva nincsenek, az ülésre a városban levő összes tanácsstagok szabályszerűen meghivassanak;

2. hogy úgy a tanácskozásnál, mint a szavazásnál az összes tagok felénél több tanácsstag részt vegyen;

3. hogy a többség a hozott határozathoz kifejezetten hozzájárult legyen.

A képviselőtestület, a polgárság, vagy az állami felügyelő hatóság hozzájárulásával, illetőleg jóváhagyásától függő határozat teljes ülésben hozandó.

Egyéb ügyek elintézése céljából 10.000 lakoson felüli városokban külön szaktanácsok alakíttatnak, melyek tanácskozásai után a teljes tanácsülés dönt. Egy ily szaktanács határozatainak érvényességéhez megkívántatik, hogy amennyiben az ülések napjai előre megállapítva nincsenek, arra a városban tartózkodó összes tanácsstagok szabályszerűen meghivassanak; hogy továbbá a tanácskozásban és szavazásnál legalább öt tanácsstag részt vegyen s hogy végül a szavazatok többsége a hozott határozathoz hozzájárult legyen.

Szavazategyenlőség esetén az elnök dönt.

Minden szavazatjoggal bíró tanácsstag köteles leszavazni.

Oly ügyekben való tanácskozástól és szavazástól,

melyekben a tanácsstagok, mint magánszemélyek közvetlenül érdekelvők, kötelesek az illetők tartózkodni.

Ha pedig a tanácsstagok közt annyi az érdekelt, hogy ezek hiányában határozatképes tanács nem alakulhat, – ez esetben a képviselőtestület annyi tagot rendel ki kiegészítésül, amennyi a tanács határozatképességéhez megkívántatik. Ha pedig ezúton sem lenne a tanács határozatképes: akkor a felettes közigazgatási hatósági közeg a város érdekében legjobb belátása szerint jár el.

Ha a tanács határozatképességének hiánya, ennek rendőrhatósági, vagy kerület igazgatási közege hatáskörében merül fel, ez esetben a kerületi közigazgatási hatóság a kérdéses ügy elintézését egy másik rendőrhatósági, vagy kerület igazgatási közegre bizza.

A II. és III. pontokban jelzett eljárás azon esetben is kötelező alkalmazást nyer, ha a tanács már eleve határozatképtelenné válik, vagy határozat hozatalában egyéb tanácskozási akadályok merülnek fel.

A tanácsnak jogában áll különös szakértelmet igénylő ügyekben szakértők véleményét meghallgatni és szükség esetén az ülésre is meghívni.

A tanács teljes és azok ülései rendszerint nyilvánosak; kivéve azon eseteket, midőn fontos állami, vagy városi érdekek, esetleg egyeseknek jogos érdekei zárt ülés tartását teszik indokolttá.

Azon kérdés, vajjon adott esetben a tanácskozás és szavazás nyilvánosan történjék-e, mindig titkos szavazással lesz eldöntve.

A nyilvánosság azonban semmi szín alatt ki nem zárható, valahányszor ezt a törvény előírja.

Az elnök ügyel a rend felett; neki áll kötelességében a hallgatóságot a tetszés, vagy nem tetszés

nyilatkozatoktól eltiltani; a tanácskozás rendjének zavaróit a teremből kiutasítani, s a körülményekhez képest onnan még ki is vezetetni.

Helyi alapítványok és intézmények, valamint meghatározott ügyeknek ellátása céljából a tanács saját tagjai sorából, vagy a városi tiszti állásokra minősített községi tagokból bizottságokat alakíthat.

Az e célból megválasztott városi polgárok feladatukat díjmentesen teljesítik, de joguk van készkiadásaik megtérítését követelni.

Ezen bizottságok a tanácsnak vannak alárendelve, ennek utasításait tartoznak követni s ebbeli kötelességeik teljesítése alól őket csak a tanács oldhatja fel. Elnöke a polgármester, vagy ennek törvényszerinti helyettese.

Az állandó bizottságok mandátuma azon időtartam lejártával szűnik meg, melyre eme bizottságok alakítottak.

A képviselőtestület hozzájárulásával a közgyűlés tárgyait képező ügyek előzetes letárgyalása céljából közös bizottság is alakítható, melyhez mindkét testület saját tagjai sorából meghatározott számú tagot küld ki.

Az ügymenet szabályozása céljából a tanács ügyviteli szabályzatot alkothat. Az egyes szenátusok alakításának érvényességéhez a képviselőtestület hozzájárulása szükséges.

A tanács kezelése alatt álló összes pénztárak a tanács és képviselőtestület tagjaiból alakított vegyes küldöttség által évenként legalább egyszer meglepetésszerűen megvizsgálandók.

A pénztárak kezelésére és vizsgálatára vonatkozó közelebbi szabályok a tanács által megállapítandók és a felügyelő hatóság részéről jóváhagyandók.

A költségelőirányzatra, a községi számadásokra és pénztári kimutatásokra vonatkozó minták kormányhatóságilag megállapíthatók.

A városi képviselők 9 évre választatnak akként, hogy minden harmadik évben a legrégebb egy harmad-rész kilép.

Az első és második három évben való kilépés sorshúzás szerint történik.

A képviselőtestület tagjai számának háromszor annyinak kell lennie, mint a tiszteletbeli tanácsnokok összes száma.

Minden városi képviselő jelen törvény 80. c. I. bekezdésében foglalt okok alapján jogosulva van, a II. bekezdés szerint pedig köteles állásáról lemondani.

A képviselői állásról való lemondás megengedhetősége, illetőleg szükségszerűsége felett a felettes közigazgatási hatóság előtti panaszjog fen tartása mellett a képviselőtestület határoz.

Azonkívül a képviselői állásról való lemondás a tanács és képviselőtestület közös határozatához képest csak igen nyomós okok alapján engedtetik meg.

Jelen törvény 82. cikkelyében felsorolt esetekben a büntető eljárás tartamára a felfüggesztésre vonatkozó határozmányok végrehajtása a polgármestert a városi képviselőkkel szemben is kötelezi.

A városi képviselők állásukat ingyen viselik, de készpénzkiadásait a város pénztára megtéríteni tartozik.

Nyilvános ünnepségek alkalmával, vagy egyéb kiváló alkalmakkor a városi tanács tagjai után a városok polgárai között rangban mindjárt ők következnek.

A tanácssal szemben a várost a képviselőtestület képviseli.

A törvény által megjelölt eseteken kívül a tanács

által hozott határozatok érvényéhez a képviselőtestület hozzájárulása szükséges:

1. a város egyes közintézmények vagy egyéb vállalatok tekintetében elvállalt kötelezettségek tárgyában hozott határozatoknál;

2. minden oly bérbeadás és kölcsönügylet kötése esetén, midőn a város, vagy valamely alapítvány vagyona tekintetében a tanács tagjai, ezek egyenes ágon le- és felmenői, valamint legközelebbi oldalrokonai és sógorai érdekelve vannak;

3. a tanács tagjai részére rendes fizetések, működési díjak és kártalanítások, – mégis a magasabb állású városi tisztviselők fizetésének megállapítására vonatkozó határozatok; a szolgálati szerződésben megállapítandó óvadékok; tanácstagok és magasabb állású tisztviselők részére megállapítandó nyugdíj igények és nyugdíjak; rendkívüli jutalmazások és segélyek engedélyezései; végül az alárendelt állású városi alkalmazottak nyugdíjainak és ehhez való jogosultságok megállapítására vonatkozó határozatoknál;

4. a községi kötelékbe való felvételért és a városi polgárjog elnyerésért szedendő díjak szabályozására vonatkozó határozatoknál;

5. új községi intézetek alapításánál;

6. községi és alapítványi új építkezéseknél;

7. ingatlan vagyon szerzése; községi ingatlan vagyon elidegenítése vagy zálogjoggal való terhelése, vagy hasznothajtó jogosítványoknak megváltoztatása és azoknak állandó megterhelése esetén;

8. tőkebefektetéseknél, amennyiben a szabályokban megállapított mértéket túlhaladják;

9. eddigelé házilag kezelt mezőgazdasági célra szol-

gáló ingatlanok haszonbérbe adás útján; hasznothajtó jogoknak pedig házi kezelés útján való értékesítésénél;

10. a város tulajdonát képező tulajdon és használat után fizetendő díjak szabályozásánál;

11. új községi szolgáltatások megállapításánál;

12. minden oly peres ügyben kötött egyezségről, vagy perbeszűntetésnél, midőn a városi, vagy alapítványi vagyon értékében változás áll be;

13. a szenvedő vagyon felvételénél, midőn a tartozás szaporodik; mégis a törlesztési terv megállapításánál; vagy a törlesztési részletek fizetésének időelőtti beszüntetésénél;

14. a város kötelezettségén kívül álló ajándékozások és önkéntes adakozások esetében;

15. a természetben kiszolgáltatandó lakások törvényes mértékének megváltoztatását célzó határozatoknál).

Hogy mely vagyonrészek esnek a 9. pont tekintete alá, ennek eldöntése a képviselőtestület hatásköréhez tartozik.

Hogy a képviselőtestületnek egyházi és iskolai ügyekben minő reprezentacionális és indítványozó joga van, erre nézve a törvényen alapuló eddigi szokás és gyakorlat az irányadó.

Oly ügyekben, melyekben a képviselőtestület hozzájárulása törvény szerint megkívántatik, amennyiben a képviselőtestület ezen hozzájárulást megtagadta és a tanács ebbe nem bízik, ily esetben újból is közös tanácskozásra jön a két testület össze, amikor is mindkét testület a feltett kérdésben külön-külön leszavaz. Ha ez esetben nincs egyetértés, ámde a tanács határozatának egy részéhez a képviselőtestület hozzájárult, amennyiben a tanács eredeti határozatát vissza nem vonja, mértékadó és kötelező a képviselőtestület által elfogadott ha-

tározat lesz. Különös megállapodás hiányában a felsőbb közigazgatási hatóság jogában áll legjobb belátása szerint eljárni.

A közös tanácskozásokban a polgármester vagy helyettese elnököl; de a képviselőtestület tagjainak szavazásánál, vagy a 118. c. III. bekezdése esetében a tanácskozást az elüljáró vezeti.

A képviselőtestület tagjai jogosulva vannak a hatáskörükben utalt minden ügyben indítványokat előterjeszteni; ezek tekintetében a tanácsnak, illetőleg jelen törvény 114. cikkelyében foglaltak szerint a két testület közös tanácskozását és döntését provokálni; jogosulva vannak egyúttal a hatáskörükbe nem tartozó ügyekben a tanácshoz írásbeli sürgetéseket intézni, melyekre a tanács írásbeli végzést hozni tartozik.

A tanács köteles e képviselőtestület tagjainak a hozzájuk tartozó ügyekben az ügyiratok betekintését megengedni és a tanácskozás tárgyait illetőleg ezeknek a szükséges felvilágosításokat megadni.

A képviselők saját kebelükből évenként egy elüljárót választanak, ki a tagokat valahányszor erre szükség van, gyűlésre egybehívja; továbbá egy jegyzőkönyvvezetőt választanak, kinek kötelessége az írásbeli munkálatok teljesítése.

Az elüljáró és jegyzőkönyvvezető helyettesítéséről az ügyviteli szabályok gondoskodnak.

A képviselőtestület tagjai jogosulva vannak követelni, hogy gyűléseiken a tanács magát küldöttségileg képviseltesse, hol a tanács tagjai annyiszor-amennyiszor szóbeli felvilágosításokat adni tartoznak.

Viszont a tanács is jogosulva van kebeléből a képviselőtestület gyűléseire tagokat kiküldeni, kiknek

felszólalásai mindig meghallgatandók. E célból a tanács minden gyűlésről értesítendő.

Az elüljáró köteles a képviselők legalább egy negyedrészenek írásbeli indítványára, vagy a tanács kívánatára gyűlést egybehívni.

A képviselőtestület szakértők véleményét is meghallgathatja, melylyel járó költségeket a város pénztára viseli.

A 105. cikkelyben előirt szabályok a képviselőtestület gyűléseire is alkalmazandók.

Érvényes határozathozatalra megkívántatik:

1. amennyiben a közgyűlés napjai előre megállapítva nincsenek, hogy arra a helyben tartózkodó összes képviselők szabályszerűen meghivassanak;

2. hogy a képviselőtestület tagjai törvényes létszámának több mint fele a tanácskozáson és szavazáson részt vegyen;

3. hogy a szavazatok többsége a hozott határozathoz hozzájárult legyen.

Szavazat egyenlőség esetén az elüljáró szavazata dönt.

Minden szavazati joggal felruházott tag köteles leszavazni.

Oly ügyek tárgyalásánál és határozatok hozatalánál, melyekben a képviselőtestületi tag közvetlenül érdekelve van, részt nem vehet.

Ha ezen okból a határozatképes szám hiányzik, ez esetben a polgármester a 190. c. II. bekezdése értelmében a póttagok sorából annyi érdektelen egyént hív be, a mennyi a határozatképes szám kiegészítéséhez szükséges.

Ha ily módon sem érhető el a határozatképes szám, akkor a tanácsnak és képviselőtestületnek érdek-

telén tagjait a polgármester közös gyűlésre hívja egybe, melyen a jelenlevők általános szótöbbséggel határoznak; szavazategyenlőség esetén pedig az elnök dönt.

A képviselőtestület tagjai jogosulvák ügyviteli szabályzatot alkotni és a közgyűlés elé tartozó ügyek előkészítése céljából saját kebelükből bizottságokat is küldeni.

Nagyobb városokban a tanács a főbb útvonalak- és terek-határolta kerületi beosztást létesít, mely kerületek élén elöljárók állanak.

A kerületi elöljárókat a tanács a kerület vagy a vele határos kerület tisztí állásaira minősített lakosai sorából három évre nevezi ki. Ezen állások tiszteletbeliek és bármikor visszavonhatók. Ünnepek alkalomával a városi képviselőkhöz csatlakoznak.

A kerületi elöljárók a tanácsnak a kerület körében teljesítendő feladatában támogatására szolgálnak és sürgős esetekben a polgármester helyett rendőri ügyekben is eljárnak.

Oly esetekben, midőn ezen törvény értelmében egyes határozatok a város polgársága meghatározott számának hozzájárulásával hozhatók, a javaslat nyilvános közzététele mellett a szavazás eredménye jegyzőkönyvileg történt nyilvános leszavazás, útján állapítandó meg.

A szavazásról felveendő jegyzőkönyv azok neveinek bejegyzése céljából, kik az indítvány mellett szavazni kívannak, a városházánál kiteendő.

Több kerületre osztott városok minden kerületében a tanács által kijelölt egyes helyiségekben ily jegyzőkönyvek külön kiteendőek.

Ha a meghatározott határidőben bizonyos számú szavazat le nem adatott: az indítvány elvetettnek tekintendő.

A városi szervezettel felruházott községekben a

képviselőtestület tagjainak a városi polgárok által való megválasztásával veszik kezdetüket a választások.

Ha e részben és a kerületi beosztásra nézve a képviselőtestület és tanács egyetértenek: a választás választókerületekként is eszközölhető. Ez esetben a választandó képviselők száma az egyes kerületek választóinak számához viszonyított arányban lesz megállapítva. A választhatóság nincs külön kerülethez kötve.

Oly községekben, hol a választás nem a II. pontban jelzett módon lesz foganatosítva, a tanácsnak jogában áll a választás cselekményének foganatosítását egyidejűleg több helyiségben is elrendelni. Ily esetben a község mindazon részére, melyekre nézve külön helyiségek kijelöltek, külön választási biztos és küldöttség; kirendelendő, kik is a 179. - 183. cikkeken felsorolt kötelességek szerint járnak el. A választásra jogosult városi polgárok a számukra kijelölt választási helyiségben veszik át és adják le a szavazólapokat. A választási jegyzőkönyv és szavazólajstrom berekesztése után az összes iratok a szavazólapokkal együtt lepecsételtetnek és a választási főküldöttséghez terjesztetnek. Ezen főküldöttség áll a polgármesterből, mint elnökből, vagy az általa kinevezett választási biztosból; mégis a városi képviselők által a választó polgárok sorából a választást megelőzőleg kijelölt hat küldöttségi tagból; mely küldöttség a választás eredményét nyilvános ülésen a 185. és 191. c. értelmében nyilvánosságra hozza, illetőleg hivatásában továbbra is eljár.

A II. és III. cikk eseteiben a községben az összes választások ugyanaznap megkezdendők. Választás napján a választásra jogosultak névlajstroma minden választási helyiségben közszemlére kiteendő.

A városi képviselők választásának megtörténte

után, ettől teljesen elkülönítve a póttagok választásának sora veszi kezdetét akként, hogy a póttagok száma a képviselők összes számának mindig egyharmadát teszi ki.

A póttagok megválasztásuk sorrendjében lesznek behíva. Ha a 189. c. II. bekezdése szerint történik a választás, akkor az ugyanazon kerületben megválasztott póttagok lesznek az ezen kerületbeli képviselők helyébe behíva.

A választás berekesztése után a választási küldöttség a megválasztott képviselőket és póttagokat a választás el- vagy el nem fogadására vonatkozó nyilatkozattételre hívja fel.

Lemondási okok érvényesítése esetén, a választó polgárság jelenlétében tartott nyilvános ülésben a választási küldöttség határoz. Ha a lemondás alaposnak bizonyul, a lemondó helyébe az illető póttag lép. Amennyiben pedig a lemondó választókerületenkint lett megválasztva, úgy a több kerületben megválasztottnak szabadságában áll tetszése szerint bármelyik kerületben történt megválasztását megtartani. A többi kerületben a póttagok lépnek helyébe mindenütt.

Az oly megválasztottak, kik a választási küldöttség előtt való megjelenésben akadályozva vannak, írásbeli felhívás folytán a tanács előtt nyilatkoznak, és a választási küldöttség csak az esetben ül újból össze, ha lemondási okok érvényesítése céloztatik.

A megválasztott városi képviselők, megválasztásuk után azonnal elfoglalják hivatalos állásukat.

A városi képviselők megválasztása után az ezek által foganatosítandó tiszteletbeli tanácsosok választásának sora következik.

Az ugyanazon választás alkalmával több szavazatot nyert tiszteletbeli tanácsosok sorrendjét a reájuk

esett szavazatok mennyisége állapítja meg. Ha több választás volt, akkor a korábban megválasztotté az elsőség. Ha ugyanazon választásnál többen ugyanannyi szavazatot kaptak, akkor a magasabb korbelié az elsőség, de csak úgy, ha a szabályszerű létszám túllépve nem lesz. Ellenkező esetben sorshúzás dönt.

Ha oly egyén lesz megválasztva, ki a tanács valamely tagjával, mint atya, fiú, testvér, nagybátya, unokaöcs van rokonságban; vagy pedig mint mostoha atya, mostoha fiú, após, vagy vő van sógorsági viszonyban érdekelve, – ez esetben a megválasztott a tanács tagja nem lehet.

Ha ugyanazon választásnál több ily érdekeltségi kifogás alá eső egyén lett megválasztva: akkor vagy a korábbi, vagy ugyanazon választásnál legtöbb szavazatot nyert egyének lépnek be. Szavazategyenlőség esetén sorshúzás dönt.

A választás berekesztése után a megválasztottak a választást el- vagy el nem fogadása iránt haladéktalanul nyilatkozni tartoznak.

Ha a választási küldöttség a lemondást indokoltnak találja, új választás eszközendő.

Ezek megtörténte után amennyiben polgári polgármester választandó, a képviselőtestület ennek fogadtatásához kezd. Ha pedig több ilyen polgármester választandó: akkor ezek mindegyikére külön történik a szavazás.

A megválasztottak a 191. cikk rendelkezéséhez képest nyilatkozatra hivatnak fel, váljon el- vagy el nem fogadják-e állásukat; s ha a lemondás törvényes alapon nyugszik: haladéktalanul kiírandó az új választás.

A most körülírt választások után következik a jog-

tudós polgármester és tanácsstagoknak választása. Minden állásra külön történik a választás.

A polgármester és tanácsstagok választása a választási biztos által kitűzött határidőben, az összes szavazóképes képviselőtestületi tagok egybehívása mellett megtartott választógyűlésen általános szótöbbséggel történik.

A választás érvényessége megköveteli, hogy a szavazati joggal felruházott képviselőtestületi tagok legalább kétharmadrésze szavazott legyen.

Ha a polgármester és a jogtudós tanácsstagok a tiszteletbeli tanácsosok sorából választattak, úgy azok helye egy legközelebb megtartandó választógyűlésen betöltendő.

Ha akár polgármesterül, akár jogtudós tanácsosul oly egyén választatott meg, kit a tiszteletbeli tanácsosok valamelyikéhez a 192. cikk III. pontjában felsorolt valamely rokonsági, vagy sógorsági kötelék fűzi, – ez esetben a tiszteletbeli tanácsos köteles ezen állásáról lemondani és helye új választás útján lesz betöltendő.

Ha polgármesterül, vagy jogtudós tanácsstagul oly személy választatik meg, ki a meglévő polgármesterek, vagy jogtudós tanácsstagok valamelyikével az imént körülírt viszonyzatban áll, – akkor az egész választás érvénytelen.

Az Összes választásokra vonatkozó iratokat a választási biztos a tanács tagjainak, a képviselőtestületi és póttagok neveit magában foglaló kimutatás kapcsán a felettes közigazgatósági hatósághoz jelentése kíséretében felterjeszti.

Az illetékes felsőbb hatóság a választási iratok felülvizsgálása után, amennyiben a jóváhagyás megtagadására ok fenn nem forog, – a megválasztott polgár-

mestert és jogtudós tanácsnokokat felesketi és őket hivatalukba bevezeti.

Ha a választást megsemmisítő okok forognak fenn, ezen körülmény indokolt határozatban kimondandó és a netáni panasz nyitvatartása mellett az új választás elrendelendő.

Hivatalból a következő semmiségi okok észlelendők:

a) ha nem választható egyén lett megválasztva;

b) ha a törvényben megkívánt számú választó nem adta le szavazatát;

c) *ha.* a megválasztott a törvényben előirt szavazatok mennyiségét el nem érte.

A választás eredményének kihirdetését követő 14 napon belül jogában áll minden városi polgárnak a törvényben előirt lényeges alakiságok megsértése miatt a választást, vagy a választási eljárást megtámadni, vagy pedig akár a lemondás okainak nyilván törvény ellenes elfogadása, akár pedig a választási biztos, vagy választási küldöttség törvényellenes eljárása vagy határozata miatt panaszt emelni. Ezen esetekben a 163. cikkben megállapított eljárás szerint az illetékes felsőbb közigazgatási közegek járnak el aszerint, amint eziránt külön törvénykezési eljárás előírva nincs. Az ily panaszoknak felfüggesztő hatályuk nincs.

IX. FEJEZET.

AZ OSZTRÁK ÖRÖKÖS TARTOMÁNYOK VÁROSAINAK SZERVEZETE.

Az osztrák örökös tartományok városainak szervezetéről a tartomány gyűlések által alkotott statútumok rendelkeznek.

Minden tartomány gyűlésre saját törvényhozási jogkörében megalkotta a maga szabályrendeletét s azok vannak érvényben mai nap is.

Igaz, hogy az 1862. évi március hó 5-iki birodalmi tanács megalkotta az osztrák községek szervezetéről szóló általános törvényt, melyben általános vonásokkal jelezve vannak a községek funkciói, szervei, hatásköre és azon jogok és kötelezettségek összesége, melyeket a község autonóm körében érvényesíthet; de ezen törvény csak annyiban érinti az egyes tartományok városainak szervezetéről szóló statútumokat, amennyiben azok a törvénytől netán eltérő rendelkezéseket tartalmaznának.

Az 1862. évi osztrák birodalmi törvény „A községek rendezéséről.”

Minden ingatlan vagyonnak valamely községhez kell tartoznia.

Kivétetnek a császári ház tagjainak rendes lakásai és tartózkodási helyei, kastélyai, várai, kertjei és parkjai.

Tartományi törvények rendelkeznek aziránt, hogy nagybirtokok mennyiben vétetnek ki a község kötelékéből.

Főkövetelmény, hogy az ily elvált nagybirtok egy önálló község jogait és kötelességeit teljesítse.

Minden állampolgárnak egy községhez kell tartoznia. A honossági törvények eziránt külön rendelkezést tartalmaznak.

A honosság kérdése felett a község határoz. (Ennek kellékei vannak itt felsorolva.)

Minden község kettős irányban érvényesíti feladatát:

1. önállóan,
2. átruházott hatáskörben.

Önálló hatáskör az, midőn a község az érvényben álló törvények értelmében a község érdekében szabad elhatározással intézkedik és rendelkezik és saját közegei által azokban eljár.

Ezen feladatok közé tartoznak:

1. A község vagyonának és ügyeinek önálló kezelése.
2. A személy- és vagyonbiztonság feletti felügyelet.
3. A községi utak-, terek- és hidakról szóló gondoskodás, továbbá a szárazföldi és vízi közlekedés érdekeinek gondozása.
4. Az élelmiszerek, vásári forgalom, a mértékek és mérlegek felett való felügyelet.
5. A közegészségi rendészet.
6. A közerkölcsök felett való örködés.
7. A munkás- és cselédügy rendbentartása.
8. Szegényügy és jótékonyági intézetekről való gondoskodás.
9. Az építészet és tűzrendészet, az építkezési engedélyek kiadása és ellátása.
10. A község által föntartott középtanodák felett a törvényben biztosított befolyás érvényesítése, mégis a

népiskolák létesítésére, fentartására és javadalmazására vonatkozó intézkedések.

11. Perlekedő felek közt, a község által választott bizalmi férfiak közbejöttével a barátságos egyezség megkísértése.

12. Magasabb állami szempontokból a helyi rendőrségnek ezen feladatát törvényes intézkedés folytán az állami közegek is teljesíthetik.

A községek átruházott hatáskörének lényege abban áll, hogy a törvény által meghatározott esetekben kötelesek a községek az állami közigazgatás kezelésében közreműködni.

Állami funkciók teljesítése.

Szabadságában áll minden községnek, akár ügyeinek önálló vitele, akár az átruházott hatáskör gyakorlása tekintetében más községekkel közigazgatásilag egyesülni. Amely község pedig az átruházott hatáskör gyakorlatát illetőleg nem képes önállóan feladatának megfelelni, míg ennek esete fenn áll, törvényhozási úton közigazgatásilag egyéb községekkel közös kezelésbe menni köteles.

A viszonyok kedvező alakulása folytán pedig eddigelé egyesített községek felsőbb engedélylyel önállókká is válhatnak.

A községet saját ügyeiben ennek bizottsága (tanácsa) és elöljárósága képviseli s azokat a község időszakonként választja.

A tartományi törvények állapítják meg, hogy a választás alá nem eső községi tagok személyesen, vagy képviseletileg vehetnek-e részt a község képviseletében.

A cselekvő és szenvedő választóképeség gyakorlására szükséges, hogy valaki a község tagja legyen.

A büntető törvények állapítják meg, hogy ezen jo-

gok mikor és mely időtartamra függesztendők fel; nevezetesen:

- a) büntett miatt elítéltek;
- b) büntett miatt bűnvádi vizsgálat alatt levők, ennek tartamára;
- c) kik lopás, csalás, vagy sikkasztás miatt jogérvényesen elítélve lettek.

Választható mindaz, ki 24. életévét betöltötte és polgári jogának szabad gyakorlatában van. Aki nem választó, nem is választható. Ezenkívül kizárják:

- a) kik nyereségvágyból, vagy közerkölcsiség ellen vétséget követtek el;
- b) kik e miatt elítélve lettek;
- c) csőd vagy kényszeregyeszség alatt állanak, ennek tartamára, ha cselekményük büntetőjogi beszámítás alá nem esik;
- d) hivatalos személyek, kik nyereségvágyból elbocsáttattak.

Ezen határozmányok a legtöbb adófizetőkre is alkalmazást nyernek.

A tartományi törvények a legtöbb adófizetők érdekére való tekintettel a községi képviseletnek alakítását választás útján szabályozzák.

Községi ügyekben a képviselőtestület határoz és gyakorolja a felügyeletet; a kormányzó és végrehajtó közeg pedig az elüljáró.

Az elüljáró úgy a községi ügyekben, valamint az átruházott hatáskör gyakorlása tekintetében a kormánynak is felelős.

Minden községi ügyben a határozathozatalra jogosított jelenlevők általános többsége dönt.

A gyűlések nyilvánosak; mindazonáltal az elüljáró, vagy bizonyos számú képviselő indítványára zárt üléssé

alakulhat; de a költségvetés és számadás mindig nyílt ülésben tárgyalandó.

Ugyanezek közszemlére is kiteendők.

Amennyiben az évi jövedelmek a kiadásokat nem fedezik, jogosulva van a község az egyenes- és fogyasztási adókra, valamint egyéb szolgáltatásokra is pótdót kivetni.

Törvény állapítja meg, hogy a pótdó mily mértéke erejéig mely felsőbb hatóság gyakorolja a jóváhagyási jogot.

Fogyasztási adókra kivetett pótlékok, csak a községben tényleg elfogyasztott és nem az ott termelt és árusított termelvények után vethetők ki.

Új adók és pótlékok megállapítása, melyek a fenti pótdó kivetésének alapjául nem szolgálnak, valamint azok felemelése törvényhozás tárgyát képezik.

Annak módját és mértékét, mely szerint a község tagjai ennek kiadásaihoz hozzájárulni tartoznak, felsőbb jóváhagyás feltétele mellett a község állapítja meg.

A községek felett a felügyeletet az államhatóság gyakorolja oly vonatkozásban, hogy ez hatáskörét túl ne lépje és a törvény ellen ne cselekedjék.

Ugyanennek van joga határozni a község elüljárósága ellen beadott panaszok tárgyában.

A községi képviselőtestületet a tartományi kormány jogosult feloszlatni. Ezen határozat ellen birtokon kívül a minisztériumhoz felebbezhető, de a feloszlatástól számított hat hét elteltével új választás irandó ki.

A községek és tartománygyűlés közé szervezett középhatóság csak törvényhozás útján létesíthető, mely visszatérő időpontokban, vagy elüljárójának egybehívása folytán ül egybe.

Folyó ügyekben a választmány, vagy az elüljáró intézkedik.

A járási-, vidéki- avagy körképviseletnek hatáskörébe tartoznak az ezen területet érdeklő összes ügyek.

Ezen kívül törvényhozás útján a következő ügyek utaltatnak hatáskörébe:

a) felügyelni arra, hogy a község és alapok vagyona csorbítatlanul fentartassék;

h) a községi háztartás igényelte és fontosabb ügyek jóváhagyása;

c) a községi képviselőtestület határozatai ellen beadott felebbezések elintézése, melyek nem átruházott hatáskör gyakorlatából erednek.

Ahol ily közép hatóságok nem alakíttatnak, ott ezen jogokat a tartománygyűlésnek e célból alakított bizottsága gyakorolja.

Az átruházott hatáskörben ellátott ügyekben az állami közeg intézkedik felsőbb fokban.

A járás-vidék és körképviselőtestület a következő érdekcsoportok képviselőiből is alakítandó:

a) a nagybirtokosok;

b) a kereskedők és iparosok legtöbb adófizetői;

c) a községek képviselőiből.

Minden érdekcsoport időközönként választja meg törvény által meghatározott számban képviselőit.

Amennyiben egyes érdekcsoportok hiányoznának, jogosult a törvényhozás ezek helyett más érdekcsoportok képviselőtét ily választási joggal felruházni.

A járás-vidék és körképviselet saját kebeléből állapítja meg a bizottságot és elüljárót. Az elüljáró választása ő Felsége jóváhagyását igényli.

A járás költségeinek elégtelensége esetén jogosult

a képviselet meghatározott mennyiségű pótdót az egyes állami adókra kivetni.

Meghatározott mértéken túl terjedő pótdók törvényhozási jóváhagyást igényelnek.

Fővárosok, valamint fejlődésüknél fogva jelentősebb városok, nemkülönbén fürdőhelyek, amennyiben ilyenek felett még nem rendelkeznének, tartománygyűlésileg alkotott szabályrendeleteket kapnak. Régi szabályrendeletek kiegészítése és átváltoztatása szintén a tartománygyűlés törvényhozása elé tartozik.

Külön szabályrendeletek alatt álló városok és fürdőhelyek elüljáróinak választása császári jóváhagyást igényel.

Saját státútumokkal bíró városok és fürdőhelyek ügyeiket saját képviselőtestületeik által látják el; ezek közvetlenül a kormány, illetőleg a tartománygyűlés fenhatósága, az átruházott hatáskört illetőleg pedig a (Landesstelle) tartományi fenhatóság alatt állanak.

A tartománygyűlés bizottsága útján örökös arra, hogy a járás-vidék és kör, valamint a külön státútumokkal ellátott városok és fürdőhelyek vagyona és intézményei csorbíthatatlanul fentartassanak.

A háztartásra tartozó és egyéb fontosabb ügyek felsőbb jóváhagyást igényelnek.

A tartományi kormány a járás-vidék- és körképviselet határozatai ellen beadott felebbezéseket elintézi, valamint felsőbb fokban határoz a státútumokkal ellátott városok és fürdőhelyek határozatai ellen beadott jogorvoslatok felett is.

A IX., X., XIII., XIV. és XVI. c-ben foglalt rendelkezések a járás-vidék és körképviseleire is vonatkoznak.

Ezen határozmányok az ezen törvény elején felsorolt tartományok gyűlései által alkotott törvényekkel kapcsolatban léptetendők életbe.

PRÁGA VÁROS SZERVEZETE.

A képviselőtestület 90 tagból áll.

Ebből 30-at választanak, kik 100 frton felül, 30-at, kik 20 frton felül, 30-at, kik ezen alul fizetnek adót.

A képviselők 3 évre választatnak és minden évben $\frac{1}{3}$ része kilép.

Polgármesterré csak állandóan Prágában lakó városi képviselő választható s részére a képviselőtestület által megállapított fizetés jár.

Polgármester-helyettes választásához 75 tag jelenléte szükséges.

A polgármester 3 évre választatik, amikor is újra választható.

A tanács 24 tagból áll és egy évre választatik.

Elnöke a polgármester.

Az elüljáróság élén a polgármesterrel, áll egy jogtudó polgármesterből, a szükséges számú jogvégzett tanácsnokokból és egyéb segédszemélyzetből.

A jogvégzett tanácsnokok az államhivatalok elnyerésére szükséges minősítéssel bírnak és egyéb hivatalt nem viselnek.

Az alpolgármester és a tanácsnokok, valamint a szakismeretet igénylő állások viselői életfogytiglan választatnak s ezeknek fizetés jár.

A község hatásköre:

a) helyhatósági,

b) átruházott.

Az átruházott hatáskör oly hivatali teendők ellátására vonatkozik, melyeket az állam a községekre átutal.

A kormány ezen feladatok teljesítését részben vagy egészben saját hivatalnokaira is bízhatja.

Prága városa vagyonát saját közegei által a törvény és rendeletek korlátain belül önállóan kezeli.

A helyi rendészet feladatát a köztisztaság, közegészség, vízvezeték, csatornázás, hidak, utak, közvilágítás, utcaburkolás, tűz, víz, építési és egyéb teendők kezelése képezi.

Az ezen intézmények létesítésére megkívántató költségek beszerzéséről a város gondoskodik.

A helyi rendőrség köteles az' államrendőrséget feladata teljesítésében támogatni.

Államrendőrség bünygyi nyomozatok- és előállításnál. (Egyéb teendőkben a helyi rendőrség.)

A község gondoskodik az anyakönyvvezetésről.

Szegényügyet kezeli.

Kezeli a közegészségügyet.

Átruházott hatáskörben:

A törvények és felsőbb rendeletek szabályszerű közzétételéről gondoskodik.

Beszedi és beszołgáltatja az egyenes állami adót.

Az újoncok összeírása és újoncállítás, az előfogati és katonai beszołlásolás feladatait teljesíti.

Köteles a felsőbb állami hatóságoktól reá bízott teendőket pontosan teljesíteni.

Az egyházi, iskolai és iparügyekben való eljárásról egyéb törvények intézkednek.

A képviselőtestület különös jogai és kötelességei a felügyelet, ellenőrzés és egyéb teendőkben.

Kebeléből bizottságokat alakíthat.

A községi háztartás.

Köteles a tanács minden évben a vagyonleltár alapján költségvetést és számadást a képviselőtestület elé terjeszteni.

A képviselőtestület jóváhagyása alá tartozik:

- a) eladás vagy vétel 100 frton felül;
- b) bérbeadás 2000 frt. évi béren felül;
- c) 3 évnél tovább tartó bérleteknél;
- d) kölcsönöknél, ha azok az eddiginél nagyobb terhet rónak a városra;
- e) 500 frtot túlhaladó előre nem látott, vagy visszatérő 100 frtig terjedő kiadásoknál;
- f) 1000 frton felül járó építkezéseknél.
- g) a költségvetésbe nem foglalt kiadások engedélyezése;
- h) h) 100 írton felüli pénztári hiány elengedése; .
- i) i) 200 írton felüli követelések leírása.

A képviselőtestület pótdátó vethet ki.

Az egyenes és közvetett adók 25%-át túlhaladó pótdátó, mégis a házbéradó 8%-át túlhaladó pótdátók ki-
vetésének engedélyezése csak a tartománygyűlés által hozandó törvény erejével történhetik.

Képviselőtestületi határozat érvényességéhez, mely 20,000 frt. értékű községi ingatlanok eladására 2000 frt. évi bérleti összeget túlhaladó, vagy 6 évet túllépő bérbeadásokra vonatkozik, avagy kölcsönvételekre, a képviselőtestület összes tagjainak $\frac{2}{3}$ -a jelenlétében legalább 40 szótöbbség szükséges (90-ből).

Perek megszüntetése és egyezségek kötése a képviselőtestület hatáskörébe tartozik.

50,000 frt. értéken felüli ingatlanok elidegenítése és 100,000 írton felüli kölcsönök felvételére vonatkozó határozat érvényéhez a tartományi bizottság (Landesausschus) jóváhagyása szükséges.

A képviselőtestület különös jogai.

a) Jótékony és emberieségi intézmények részére segélyösszegek megállapítása;

b) tanácskozás és határozathozatal a város közjáváért, különösen meg nem jelölt községi ügyekben;

c) kérvényezési jog gyakorlása községi ügyekben.

A képviselőtestület határozatainak érvényességéhez legalább 30 képviselő jelenléte és általános többség szükséges.

A gyűléseken a polgármester, vagy helyettese elnököl. A helytartó, vagy az általa kirendelt kormánybiztos a gyűlésen jelen lehet és felszólalhat, de szavazati joga nincs.

A helytartó minden gyűlésre meghívandó.

Ha az elnöklő polgármester azt tapasztalja, hogy a képviselőtestületi közgyűlés törvény vagy felsőbb rendelettel ellenkező, vagy a város közérdekét sértő határozatot hoz, ez esetben nemcsak jogosítva, de egyúttal kötelezve van a sérelmes határozat végrehajtását felfüggeszteni és erről a helytartónak nyomban jelentést tenni, kinek a két első esetben a felfüggesztés (Sistirung) hatalmában áll.

A tanács hatásköre.

A tanács intézkedik a képv. testület elé nem tartozó ügyben.

A tanács előkészíti a képviselőtestület hatáskörébe tartozó ügyeket.

A tanács jelöli ki az előadó teendővel megbízott tanácsnokokat.

Érvényes határozat hozatalra 12, illetőleg 18 tanácsbeli jelenléte és általános többség szükséges.

Harmadik személyek részére kiállított okmányok érvényességéhez a polgármester és két tanácsbeli aláírása szükséges.

Az elüljáróság hatásköre.

A polgármester az összes hivatalnokok, szolgaszemélyzet és helyi rendőrség élén áll és ezek felett fegyelmi hatóságot gyakorol.

Az elüljáróság élén a polgármesterrel és ennek felelőssége mellett gyakorolja az átruházott hatáskörben az ügyek elintézését.

A helyhatósági teendőket is részben az elüljáróság gyakorolja.

Az ügyrend állapítja meg azon ügyeket, melyek ülésben és melyek egyesleg lesznek elintézve.

A tanácsülésekben a polgármester elnököl és nélküle határozat nem hozható.

A polgármester akadályoztatása esetén az alpolgármester, vagy a legidősb tanácsbeli elnököl.

A polgármester jogosulva van felelősség terhe mellett az elüljáróság határozatait felfüggeszteni (sistiren) és erről a helytartónak, vagy tanácsnak jelentést tesz.

Átmeneti intézkedések.

Jelen törvény határain belül a képviselőtestület egységét, valamint a tanács és elüljáróság ügyrendjét szabályrendelet útján állapítja meg.

Az ipar-, kereskedelem és államrendészeti kérdésekben további törvényes rendelkezésig az érvényben levő törvények intézkednek.

REICHENBERG VÁROS SZERVEZETE.

A képviselőtestület 45 tagból áll, melynek élén a polgármester áll.

A polgármester három évre választatik és megválasztása a császár jóváhagyásától függ, hivatalos esküt pedig a helyhatóság előtt tesz.

A képviselőtestületet a helytartó oszlathatja fel.

A városi tanács a polgármester és alpolgármesteren kívül áll a képviselőtestület tagjaiból választott hat tanácsnokból, mégis az előadókól és segédszemélyzetből.

A választott tanácsnokok hivatásukban maradnak mindaddig, míg képviselői megbízatásuk tart.

Az előadók életfogytiglan választatnak.

Úgy az alpolgármesternek, valamint a tanácsnokoknak a képviselőtestület működési járulékokat állapíthat meg.

Ingtalan eladására, vagy vételére vonatkozó határozatoknál, ha a képviselőtestület tagjainak $\frac{1}{6}$ -od része tiltakozik, a polgármester a határozatot felfüggeszti és ezt a felsőbb hatóság elé terjeszti, 6000 frt értéken felüli ingatlanok eladására vonatkozó szerződés érvényességéhez tartománygyűlési törvényhozás szükséges.

A képviselőtestület fel van jogosítva az egyenes állami adók 25%-ka erejéig bezárólag; mégis a lakbér forint után 5 kr. pótdátot kivetni.

Ezen felül pótdátok kivetéséhez törvényhozási engedély szükséges.

Kölcsönvételeknél szintén a 60. § az irányadó.

Érvényes képviselőtestületi határozathozatalhoz legalább 25 képviselő jelentése szükséges, s emellett az általános szavazattöbbség megkívántatik.

Ha az elnöklő polgármester azt tapasztalja, hogy a képviselőtestületi határozat az érvényben álló törvény-

nyel ellenkezik, vagy a hatáskörön túllép, avagy a város közérdekét sérti, ily esetben jogosulva és kötelezve van a hozott határozat végrehajtását felfüggeszteni és azt felsőbb jóváhagyás alá terjeszteni.

A hozott határozatok végrehajtásáról a polgármester gondoskodik.

A helyi rendészetet, élén a polgármesterrel, a tanács kezeli.

Helyi rendszabályok áthágóit a tanács 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel sújthatja, mely behajthatlanság esetén minden 5 ft 1 napi elzárásra átváltoztatható.

Jogosult, sőt köteles a polgármester minden törvényellenes, avagy a városra káros tanács-határozat végrehajtását felfüggeszteni és azt a felsőbb hatóság elé terjeszteni.

CERNOVITZ VÁROS SZERVEZETE.

A város-községet ennek ügyeiben a tanács és elöljáróság képviseli. Ezek élén a polgármester áll.

A város-község ügyeiben a tanácskozó és felügyelő hatóság a tanács, a kormányzó és végrehajtó közeg pedig az elöljáróság.

A tanács tagjai a község tagjai közül számban 50-en a város választó polgárai közül választatnak.

A helyi rendészet ügyeit a es. kir. rendőrbiztosság vezeti és kezeli.

Az átruházott hatáskör teendőit részben vagy egészben kormányközegek teljesíthetik.

A polgármester és két alpolgármester választása a tanács hatáskörébe tartozik.

Érvényes határozathozatalhoz legalább 11 tag jelenléte szükséges.

Vétel, elidegenítés és kölcsönvétel és egyéb hason-
nemű esetekben 26 tag jelenléte szükséges.

A községi pótdadót ugyanazon közegek szedik be,
mint a kik az állami adót beszedik.

Ha a polgármester szükségesnek tartja, a tanács
határozatának végrehajtását felfüggesztheti és azt a fel-
sőbb hatósághoz felterjeszti.

Tarománygyűlési jóváhagyást igényel minden hatá-
rozat: 1. melylyel 10.000 frt értéket túlhaladó ingatlan
elidegenítése; 2. a mely az évi jövedelmeket túlhaladó
kölcsönök felvételére, avagy kötelezettségek elvállalására
vonatkozik.

LEMBERQ VÁROS SZERVEZETE.

A város ügyeit a tanács képviseli.

A tanács vagy maga, vagy az elüljáróság, illetőleg
tisztviselői útján intézkedik.

A tanács és elüljáróság élén a város elnöke áll

A tanács 100 tagból áll.

Az elnököt, alelnököt és 20 képviselőt a tanács
saját tagjai közül választja.

Az elnök választását a császár hagyja jóvá.

Az elnök, alelnök és képviselők 3 évre választatnak.

Az elnöknek és alelnöknek Lembergben kell laknia.

Amennyiben a helyi rendészet kezelése nem kor-
mány-közegek által kezeltetik, az városi közegek által
látandó el.

Az összes városi tisztviselők az elnök fegyelmi
hatósága alá tartoznak.

Ha az elnök azt tapasztalja, hogy a tanács által
hozott határozat közérdeket sért, ennek végrehajtását
felfüggeszti és a legközelebbi tanácsülés elé újból elő-

terjeszti. Ha azonban a tanács hozott határozatához ragaszkodik, ezt az elnök az illetékes felsőbb hatóság elé terjeszti.

Ez a felfüggesztési joga érvényesül az elnöknek minden egyéb sérelmes határozattal szemben.

A kormány az átruházott hatáskörben teljesítendő teendőket saját közegei által is teljesítheti.

A számvevőség a tanács segédhivatala és ugyanennek, valamint az elnöknek alá van rendelve.

KRAKÓ VÁROS SZERVEZETE.

Krakó város tanácsa 60 tagból áll.

Az elnök vagy a tanács tagjai sorából, vagy a választható községi lakosokból 6 évre választatik.

Az elnök választásának érvényességéhez császári jóváhagyás szükséges.

A tanácsnokok 6 évre választatnak akként, hogy fele minden 3 évben kilép.

Az elüljáróság áll az elnökből, a 2-dik alelnökből, a szabályrendeletileg meghatározott számú tanácsnokokból és a segédhivatalnokokból.

A számvevőség, mint a tanács segédhivatala közvetlenül a tanács alatt áll.

A tanács nevezi ki a 2-ik alelnököt, az elüljárósági tanácsstagokat és az elnök előterjesztésére az összes segédhivatalnokait a számvevőségnek; a többi hivatalnokot pedig az elüljáróság előterjesztése alapján.

A 2-ik alelnök, az elüljárósági tanácsnokok, a számvevőség vezetője és pénztári állás állandó.

Az elnök hatáskörének körülírása.

GÖRC VÁROS SZERVEZETE.

A város ügyeit a tanács és polgármester intézi.

A tanács tagjainak száma 24 és 3 évre választatnak, kik közül $\frac{1}{3}$ rész minden évben kilép, de újból választható.

A polgármester választásnál minden tanácstag 100 frt. bírság terhe mellett megjelenni tartozik és ennek elmulasztása esetén szenvedő választóképességét egy választási ciklusra elveszti.

A tanács ugyanekkor általános szótöbbséggel két gyakornokot is választ.

A polgármester 3 évi időtartamra választatik, császári jóváhagyást igényel és mérsékelt javadalmazásban részesítendő.

A polgármesteri hivatal (municipio) áll a polgármesterrel az élén, a tanácsnokok sorából választott két adjunktusból, egy vagy több jogtudó titkárból, pénztárnokból és segédhivatalnokokból.

A polgármester gondoskodik az egyenes állami adók beszedéséről, a törvények kihirdetéséről, a hadkötelesek összeírásáról és előállításáról és a katonai személyek ellátásáról és beszállásolásáról; ő kezeli a tolonczügyet is; intézkedik iparügyekben és a felsőbb hatóságokhoz jelentést tesz.

ROVIONO VÁROS SZERVEZETE.

A község jogait és kötelességeit a tanács gyakorolja a podesztával együtt.

A községi választók által választott tanács 30 tag-

A podeszta mellé két képviselő is választatik.

Úgy a tanács, mint a podeszta és a két képviselő 3 évre választatnak.

Az elüljáróság áll a podesztából, a tanács tagjai közül választott 2 képviselőből, egy jogvégezett titkárból, pénztáros és egyéb segédhivatalnokokból.

A titkár és pénztáros életfogytiglan neveztetik ki.

A tanács minden hónapban ülést tart, de a podeszta összehívására többször is.

A mely tanácstag elfogadható ok nélkül a gyűlésről elmarad, jogában áll ezt a podesztának 10 frt. erejéig a városi pénztár javára megbüntetni.

Az átruházott hatáskörben a podeszta jár el, de vele együtt a tanács is felelősséggel tartozik.

Új adóztatások és közterhek kivetésének érvényességéhez a választásra jogosult adófizető-polgárok egybehivandók és a megjelentek $\frac{2}{3}$ -ának beleegyező szavazata szükséges.

25%-kot túlhaladó pótdadók felsőbb jóváhagyást igényelnek, 50%-on felül pedig törvényhozási jóváhagyást.

KLAGENFURT VÁROS SZERVEZETE.

A városi hatóság élén a tanács, elüljáróság és polgármester áll.

A tanács tagjainak száma 27, és 3 évre választatnak.

A polgármestert állásában a császár erősíti meg.

A polgármester három évre választatik; az alpolgármester pedig egy évre.

Az elüljáróság áll a polgármesteren és helyettesén mint elnökön kívül, a szükséges számú szakképzett tisztviselőkből és segédhivatalnokokból.

A tanács egyes kerületek élére egy-egy elüljárót is választhat.

1-3. a-i. 4-7. pont alatt a község hatásköre van megírva, különös tekintettel a közrendészeti dolgokra, melyek egyenként felsorolják.

10,000 frtról 25,000 frt érték erejéig minden vétel, vagy eladásra vonatkozó határozat érvénye felsőbb jóváhagyást igényel. 25,000 frton felül pedig törvényhozási intézkedést.

50,000 frttól 100,000 frtig terjedő kölcsönök iránt hozott határozat tartomány-bizottsági jóváhagyást, 100,000 frton felüliek pedig törvényhozási intézkedést igényelnek.

40%-ot túlhaladó városi pótdadó kivetése csak törvényhozási úton engedélyezhető.

A tanács jogosulva van saját területére érvényes szabályrendelet útján közrendészeti kihágás megtorlása céljából 100 frt erejéig, pénzbüntetéseket, behajthatatlanság esetén pedig 14 napra terjedő elzárást megállapítani.

A polgármesternek a sérelmes tanács határozatok végrehajtásának felfüggesztésére vonatkozó joga itt is érintetlen.

Ugyanez áll az elüljáróság határozataira is.

LAIBACH VÁROS SZERVEZETE.

(Mint Klagenfurté.)

BRÜNN VÁROS SZERVEZETE.

Négy kerületre van osztva.

A város érdekeit a nagy bizottság és a tanács képviseli, melyeknek élén a polgármester áll.

A nagybizottság a város választó polgáraiból alakítatik és 48 tagból áll.

Választható minden választó, ki életének 30. évét betöltötte.

A nagybizottság tagjai három évre választatnak.

A nagybizottság megalakulása után saját tagjaiból polgármestert választ. Azon bizottsági tagok, kik a választásnál részt nem vettek, avagy elmaradásukat kelően nem igazolták, tagsági joguk elvesztése mellett 100 frtig terjedhető pénzbírsággal büntetnek. A választás három évre terjed.

A nagybizottság választja egy évi időtartamra az alpolgármestert is.

A polgármester választásának megerősítéséhez a császár jóváhagyása szükséges.

A községtanács áll: élén a polgármesterrel az alpolgármesterből, a nagybizottság 9 tagjából, a megfelelő számú előadókból (tanácsnokok) és a szükséges számú segédhivatalnokokból.

A 9 tanácstagot a nagybizottság választja és esküt tesznek.

A városi tanácsnokok épp úgy, mint egyéb városi tisztviselők rendes fizetéssel életfogytiglan választatnak.

A községi tanácsnokok, valamint a polgármester működési díjat húznak hivatalviselésük tartamára.

A kerület különleges érdekeinek képviseletére bizottságok alakíttatnak; melyek száma a belvárosban 18, a külső kerületekben pedig kilencben állapíttatik meg.

Ezen kerületi bizottsági tagokat az illető kerületi választók választják.

Minden kerületi bizottság saját tagjai sorából kerületi elüljárót és helyettest választ.

A szorosán vett városi ügyeket a nagybizottság, az átruházott hatáskörben teljesítendő állami feladatokat pedig a tanács és polgármester teljesítik.

Helyi rendészet a köztisztaság tekintetében.

Szegény ügy.

Helyi közegészségügy.

A polgármester fölfüggesztési joga.

A helyi rendészetet a polgármester vezetése mellett a tanács kezeli.

Az átruházott hatáskör kezelését a polgármester fővezetése és felelőssége mellett a tanács eszközli.

Ennek körébe tartozik:

a) a törvények és rendeletek kihirdetése;

b) az egyenes állami adók beszedése;

c) közreműködés a hadkötelesek összeírásánál és sorozásánál;

d) a katonai beszállásolást és előfogatok előállítását ellátni;

e) az állami érdekekkel kapcsolatos városi ügyekben a felsőbb hatóságnál jelentést tenni;

f) a községi tagokat illetőségi bizonyítvánnyal ellátni;

g) a toloncügyet kezelni;

h) főként oly állami érdekű ügyekben, melyeket törvény vagy felsőbb meghagyás a városhoz utal, eljárni.

BÉCS VÁROS SZERVEZETE.

Bécs városa XIX. kerületre van osztva.

Bécs városa, mint község közvetlenül az osztrák főhercegség tartománygyűlésének fenhatósága alatt áll; az átruházott hatáskört illetőleg pedig, valamint működési körére és mint elsőfokú közigazgatási hatóság a helytartó alá tartozik.

A községet saját ügyeiben a községi tanács képviseli. Ügyeinek intézését pedig egyrésztől a községi,

illetőleg városi tanács, másrészt pedig az elüljáróság eszközli. Az összes városi szervek élén a polgármester áll. Az alpolgármester hivatása a polgármestert támogatni és akadályoztatása esetén helyettesíteni.

A községi ügyekben az összes városi szervek támogatása céljából az egyes kerületek élén a kerületi elüljáró és az emellé választott bizottság áll.

A községtanács tagjai, ennek tagjaiból számban 138-an választatnak.

A választás időtartama 6 év.

A községtanács választja saját tagjai közül a polgármestert és két alpolgármestert.

A polgármester választása a császár jóváhagyásától függ. Esküt pedig a helytartó kezeihez teszi le.

A választás 6 évre szól.

A városi tanács áll a polgármesterből, a két alpolgármesterből és 22 választott tagból, elnöke a polgármester.

A városi tanács 22 tagját a községtanács választja saját tagjai közül 6 évre, mely esetben a községtanácsnoki állásukról lemondani kötelesek. Ezek egyenként választatnak.

A városi elüljáróság élén áll a polgármesterrel az elüljáró igazgatóból (Magistratsdirektor) megfelelő számú jogtudós hivatalnokokból és a megkívántató szakértő-és segédszemélyzetből.

A kerületi bizottság 18 tagja a kerület tagjaiból választandó, ott laknak és egyidejűleg a községtanács tagjai nem lehetnek. Élén a kerületi elüljáró és ennek helyettese áll. Választásuk érvényességéhez a városi tanács és helytartó jóváhagyása szükséges, megválasztásuk hat évre szól.

A község hatásköre 1-12 pont.

Az államhatalomnak jogában áll az átruházott hatáskörben teljesítendő feladatokat részben, vagy egészben az általa fizetett saját közegei által foganatosíttatni.

Az önálló hatáskör teendőit a községtanács, polgármester, városi tanács és elöljáróság, tekintőleg a kerületi elöljáróság a ker. bizottsággal; az átruházottat pedig a polgármester és elöljáróság, illetőleg a kerületi elöljárósági tisztviselők teljesítik.

A községtanács (képviselőtestület) határozatai ellen további felebbezésnek nincs helye.

A községtanács határozatának érvényességéhez legalább 46 tanács tag jelenléte szükséges. Oly határozatok érvényességéhez pedig, melyek tartománygyűlési törvényhozást igényelnek, legalább 92 tag jelenléte megkívántatik.

A polgármesternek joga van a sérelmes határozatok végrehajtását felfüggeszteni.

A városi tanács a községtanács elé tartozó ügyeket előkészíti és határozati javaslatot terjeszt elő.

A városi tanács határozatainak érvényességéhez legalább 12-16 tag jelenléte megkívántatik.

A polgármester jogosulva van minden v. tanácsi határozatot végrehajtás előtt a községtanács elé terjeszteni.

A kerületi elöljárók a városközségnek végrehajtó szervei.

BÉCS VÁROS VÁLASZTÁSI TÖRVÉNYE.

A polgármester, alpolgármesterek és városi tanácsnokok választásánál köteles minden egyes község tanács tag részt venni.

Elfogadható ok nélkül elmaradott község tanácsbeli ezen állását két évre elveszti.

Elsősorban a polgármesterre, utánna az I. és II. alpolgármesterre történik a szavazás.

A polgármester választásának érvényéhez legalább 70 tag szavazata szükséges.

BÉCSÚJHELY VÁROS SZERVEZETE.

A községtanács (képviselőtestület) 30 tagból áll.

A városi tanács, élén a polgármesterrel, áll hat városi tanácsnokból, kiket a községtanács saját tagjai közül választ.

Mindkét tanács tagjai 3 évre választatnak.

A polgármester szintén 3 évre lesz választva.

LINZ VÁROS SZERVEZETE.

A városközség jogainak és kötelességeinek teljesítését a polgármester és községi tanács eszközzi.

A községi tagok sorából választott községi tanács tagjainak száma 36.

A polgármester 3 évre választatik és választását a császár erősíti meg; hivatalos esküt pedig a helytartó előtt tesz.

A város-község hatásköre:

- a) önálló és
- b) átruházott.

Ingatlan vagyont szerezni, vagy elidegeníteni csak községtanácsi határozattal lehet. Ha azonban az érték a 20.000 frtot túlhaladja, ehhez felsőbb jóváhagyás szükséges, valamint a tagok $\frac{2}{3}$ részének jelenléte általános szavazattöbbséggel.

A polgármester felfüggesztési joga itt is érvényben van.

SALCBURG VÁROS SZERVEZETE.

A város-község jogai és kötelezettségeinek gyakorlatára a községi tanács van hivatva a polgármesterrel élén.

Tagjainak száma 30.

Úgy a község tanács tagjai, valamint a polgármester 3 évre választatnak s ez utóbbinak választását a császár hagyja jóvá.

Érvényes határozathozatalhoz legalább 16 tag jelenléte kívántatik meg.

A polgármester önálló hatáskörét írja körül.

Iparügyekben a polgármester az elsőfokú hatóság.

Akadályoztatása esetén a polgármestert az I-ső, ennek akadályoztatásakor pedig a II-dik alpolgármester helyettesíti.

TROPPEAU VÁROS SZERVEZETE.

Troppau város ügyeit a község tanács és a polgármester hivatal élén a polgármesterrel intézi.

A község tanács 30 tagból áll.

A polgármestert és helyettesét a tanács saját tagjai sorából választja.

Úgy a tanács tagjai, valamint a polgármester és helyettese 3 évre választatnak.

A polgármesteri hivatal áll a polgármesterből az élén, a helyettes polgármesterből és a megfelelő számú előadók és segédszemélyzetből.

A szolgálati pragmatikát a város-község szabályrendelet útján állapítja meg.

Polgármesteri hatáskör az önálló és átruházott hatáskörben.

GRÁC VÁROS SZERVEZETE.

A város-községet a községtanács képviseli.

A községi ügyeket vagy közvetlenül a községtanács intézi, vagy a városi tanács által intézteti, – az ellenőrzést szintén vagy maga gyakorolja, vagy pedig ehhez szükséges, különösen számvevői szervek által gyakoroltatja.

A községtanács tagjainak száma 48 és 3 évre választatnak.

A polgármester 3 évre választatik; a császár által megerősítetik; esküt pedig a tanács szintén a helytartó kezébe tesz.

A városi tanács (elüljáróság) áll: élén a polgármesterrel, a két alpolgármesterből, a községtanács tagjaiból választott 5 tagból és megfelelő számú előadókából (Stadträthen) a szükséges segédhivatalnokokkal együtt.

A számvevőség áll a főszámvevőből és a szükséges számú segélyszemélyzetből.

ROVEREDO VÁROS SZERVEZETE.

Roveredo város községét saját ügyeiben a polgári bizottság és az elüljáróság képviseli.

A bizottság 30 tagból áll.

Az elüljáróság élén a polgármesterrel áll az alpolgármesterből, 5 tiszteletbeli tanácsnokból, egy fizetett tanácsnokból, és egyéb fogalmazó és segédhivatalnokból.

A bizottság tagjai, valamint a tiszteletbeli tagok 3 évre választatnak.

A polgármester választását a császár hagyja jóvá; esküt pedig a közgyűlés szintén a kormánybiztos kezébe tesz.

A bizottság a városközség tagjai közül a városi polgárok közt felmerült vitás ügyeknek békés úton való kiegyeztetése céljából bizalmi férfiakat választ.

(Békebírói intézmény.)

A gyűlésekre a tárgysorozat kézbesítésével a helyhatóság mindig meghívandó; mely kormánybiztost küld ki, kinek elkülönített helye van; ki ugyan mindig felszólalhat, de a szavazásba bele nem szólhat. Joga van azonban a sérelmes határozatok végrehajtását felfüggeszteni.

A polgármester átruházott hatáskörben helyi rendészeti büntető hatóságot is gyakorol és 100 forintig valamint ennek behajthatatlansága esetén 14 napig terjedő elzárással büntethet.

Hasznos beruházásokra, vagy oly vállalatokra, melyek a községi jövedelmek szaporítására alkalmasak, a mennyiben kölcsönvételre volna szükség, csak akként szavazható meg, ha a városközségi egyenes állami adófizetők fele ehhez hozzájárul. Az elmaradottak hozzájárultaknak veendőek.

A 72. §-ban felsorolt eseteken kívül hozott bizottsági határozatok érvényességéhez felsőbb jóváhagyás szükséges.

TRIESZT VÁROS SZERVEZETE.

Trieszt városát saját ügyeiben a városi tanács képviseli.

A városi tanács tagjait 3 egymásután következő évre szabadon választják. Ezek száma 54.

A városi tanács tagjainak megválasztása és megesketeése után következik az elüljáróság (Vorstand) választása.

Az elöljáróság áll egy elnökből (podesta) és két alelnökből.

A podestának trieszti polgárnak kell lennie.

A tanács saját kebeléből minden évben 10 tagból és 5 póttagból álló intéző-választmányt választ. (Verwaltungsausschus) Ezen választmány permanenter teljesíti a tanácsra ruházott kötelességeket és elnöke a podesta.

A végrehajtó szerv a podesta az elöljárósággal együtt, mely egy jogtudós tagból, egy tanács által választott vezetőből (Leiter) a szükséges számú jogvégzett előadókból és segédszemélyzetből áll.

Az egy zászlóaljából álló helyőrségre vonatkozó intézmény, melynek főfeladata a kikötő védelme, érvényben fentartatott.

100,000 firtot túlhaladó értékű vagyon átruházása esetén hozott határozat érvényességéhez a császár jóváhagyása szükséges.

Ugyanezt igényli az oly határozat is, mely a meglévő pótdadót 25%-kal felemelni célozza,

A kormányzó bizottság teendői: a-0 pontok alatt.

A podesztának alá van vetve a város-község minden tisztviselő- és szolgaszemélyzete és felettük fegyelmi hatóságot is gyakorol.

X. FEJEZET.

BELGIUM KÖZSÉGEINEK SZERVEZETE.

Belgium tartományainak és községeinek oly széles alapon nyugvó autonómiája van, hogy az ennek körében érvényesülő önkormányzati jog gyakorlását az államhatalom csak oly részben korlátozza, amennyiben a tartomány vagy községek határozatai netán állami érdekekbe ütköznek. Eszerint tehát Belgium közigazgatásának jellege decentralisztikus; vagyis benne a polgári szabadság emelkedik érvényre minden oly tartományi és községi ügy intézésében, mely különösen vagyoni érdek tekintetében minden esetre egyik legkényesebb tárgyát képezi a helyi önkormányzati jog gyakorlásának.

A tartomány közigazgatását szabályozó törvény az 1836. évi április hó 30. napján lépett életbe. – Eszerint a tartomány élén áll a »tartományi közigazgatási tanács,« melynek elnöke a király által kinevezett kir. biztos, mint tartományi kormányzó (gouverneur). A tartományi tanács tagjait a tartományi gyűlekezetek választják; melyben választói jogot gyakorolnak mindazok, kik a kamarai képviselők választására jogosultvák. A tartományi (közigazgatási) tanács saját tagjaiból hat tagot választ, kik a gouverneur elnöklete alatt mindazon teendőre és jogok gyakorlására, melyeknek teljesítése és végrehajtása elodázhatatlan, – az egész tartományi tanácsot képviselik.

A tanács egybehívására egyedül a király van jogosulva, ki is azt minden év július havának első keddi napjára hívja egybe és tart 14 napon át; de mely időtartamot a gouverneur szükség esetén 8 nappal meg is toldhatja.

A gyűlések nyilvánosak s a szavazás éppen úgy történik, mint a kamarai ülésekben.

Ezen gyűlések határoznak a tartományt érdeklő összes ügyekben. Itt lesznek megválasztva a tartományi hivatalnokok; itt lesz megállapítva a tartomány évi költségvetése, mely ezáltal közzé is teendő. A tartománygyűlés határoz a tartománybeli intézetek és intézmények szervezése és javítása felett, valamint a közmunka kiírása és kivetésének kérdésében; kiveti a tartománybeli községek az adókat és kiadja a belkezelési és rendőrségi szabályzatokat; jogában állván 8 napra terjedő, illetőleg 200 franknyi pénzbírságokból álló büntetéseket kiszabni.

A tartományi közgyűlésnek a tartományi költségvetésre, közhasznú intézetek alapítására, 10.000 frankot túlhaladó kiadásokra, utakra, csatornákra és középületekre vonatkozó határozatainak érvényességéhez királyi megerősítés szükséges.

A tartományi tanács tagjai négy évre választatnak, melyből két évenként fele kilép.

A gyűléseket a kormányzó vezeti, ki is az annak hatáskörét, vagy a közérdeket netán sértő határozatokat köteles 10 nap alatt a kormány elé terjeszteni; melynek tárgyában a kormány ha 25 nap leforgása alatt nem intézkedik, – a hozott határozat eredeti érvényében fennáll.

A kormányzó örökdik a tartomány rendje és közbiztonsága felett, szükség esetén pedig karhatalmat is kirendelhet.

Szóval a tartományi tanács a kamara és kormány

között szervezett közép közeget képez és számos oly funkciót végez, melyet más államokban fizetések kormány hivatalnokok szoktak ellátni.

A közigazgatási kerületek (canton) élén egy-egy kir. biztos áll (commissaire d' arrondissement); ki a kormányzó és tartományi közigazgatási tanács felügyelete alatt az 5000 lakosságot meg nem haladó községekben a beligazgatást ellenőrzi és a törvények pontos végrehajtása felett őrködik.

A belga községek szervezetére vonatkozó törvény a belga nemzetre nézve nagy fontossággal bír. A belga nemzet múltjának egész dicsősége; a középkorban való virágzása; valamint a XVI. és XVII. századokban hősiességgel megvívott harca szorosán egybefügg a községek alkotmányának történetével.

A belga községi szervezet az 1836. évi március 30. napján alkotott és az 1842. évben módosított törvényalkotásokon nyugszik.

Minden községben a képviselőtestület, a polgármester és a község bírja vezetik a község ügyeit.

Községekben, melyeknek lakossága a 20,000-et túl nem haladja, a bírák (Schöffen) száma kettő; 20,000 lakoson felüli községekben pedig négy.

A község élén álló fenti szervek összesen legalább hét tagból állanak; de ezen létszám a községek lakosságának száma arányában növekszik akként, hogy a 3000 lakosú községekben a tagok száma kilenc; a 1,000 lakosú községekben 11; a 10–25,000 lakost számláló községekben 13–17; még nagyobb alakulatokban pedig minden 5,000 lakos után kettővel szaporodik. Azonban 40,000, vagy annál több lakossal bíró községekben a kettővel való szaporodás csak minden 10,000 lakos után történik.

Minden belga állampolgár azon községben, melyben lakik és a lakosság számarányához mérten 15–100 frankig terjedő évi adót fizet, választó. Ezen választó polgárok választják a képviselőtestület tagjait; a polgármestert; a bírakat pedig a király nevezi ki.

A választók egyúttal választhatók.

Az 1842. évi törvény módosító rendelkezései között a legfontosabb az, hogy a király jogosítva van a polgármestert nemcsak az érdekelt község választóiból választott képviselők sorából kinevezni, hanem bármely más község választóinak sorából is.

A képviselőtestület részére széles körre terjedő autonóm jog biztosított; lévén a községek szervezetiére vonatkozó törvény a tartományi szervezetnek hű utáinzata.

A polgármester hivatása a községben ép az, mint a kormányzóé a tartományban.

XI. FEJEZET.

AZ OROSZ VÁROSOK SZERVEZETE.

A nagy Péter cár előtti időben városi szervezetről szó sem volt, minélfogva ennek képét adni még halvány vonásokban sem lehet.

Az északi szabad államokban hiányzott a városok autonómiája és a rendi tagozat. Habár a társadalomban nem hiányzott a társadalmi osztály elkülönzés, amennyiben a kereskedői elem képviselte az arisztokráciát.

Sem a tartományokban, sem a városokban nem voltak közigazgatási szervek és közegek. A lakosság a cár egyenes hatalma alatt álló helytartók és vajdák önkényuralmának volt alávetve.

A XVI. és XVII. századokban ezen centralisztikus állapot némiképp enyhült, amennyiben a jogszolgáltatás terén a választási rendszer lett behozva. Mindamellet a XVII. század végén a helytartók és vajdák zsarnoksága a városokra nézve elviselhetetlenné vált.

Nagy Péter trónraléptével a városok sorsa tetemesen javult. Mintául a középkori német városokat vette, melyekben az ipar és kereskedelem felvirágzott. A városok szervezése kettős gondolatból indult ki; egyik a lehető önálló szervezet; a másik pedig arra való törekvés, hogy a város lakosai bizonyos jogokkal felruházott

polgári rendet képezzenek, mely testületé tömörülve erőteljes tagozat jellegével bírjon.

A nagy reformátornak a városok rendezése terén érvényesülő első műve volt, hogy Moszkvában az 1699. évben létesítette a városi tanácsot; mely városi szervnek tagjait a város lakosai választották; melynek tevékenysége teljes autonóm jogkörben mozgott, vagyis a minisztériumnak nem volt alávetve.

A moszkvai Ratuscha mintájára rendezkedtek be a tartományok városai is, melyek azután a vajdák befolyásától teljesen függetlenül gyakorolták a város ügyeiben érvényesítendő autonóm jogaikat.

Nagy Péter reformtörekvései még messzebbmenők valának uralkodásának utolsó évében, vagyis az 1721. évben, amennyiben Szt.-Pétervárott felállított főtanács a császár által megerősítettén, ezzel a városok szervezőtere és kormányzatára vonatkozó központi főhatóság létesítettet.

A főtanácsnak feladatává tétetett, hogy a városok kormányzatára, közigazgatási és rendészeti vonatkozásban szabályrendeleteket készítsen; kötelességévé tétetvén, hogy a helyi ipar és kereskedelem érdekei felett őrködjék; a polgároknak a hatóság elleni panaszait vizsgálja meg; törvénykezési ügyekben pedig felelősségi fórum gyanánt; az egyes városok közt fenforgó vitás ügyekben pedig mint közvetítő szerepelvén.

A városi tanács tagjait a polgárok választották; jogkörük felölelte, a városi élet egész valóját; s úgy a közigazgatási, mint a pénzügyi és törvénykezési feladatokat ellátták; az adókvetés és beszedés; katonai sorozás és beszállásolás; polgári, kereskedelmi és büntető bírói eljárás: mind az ő hatáskörükhöz tartozott.

A reguláris polgárok két gildára oszlottak. Ezeken

kívül a mesteremberek céheket alakítottak, kiknek élén a választott »vének« állottak.

Nagy Péter törvényének főcélja volt, hogy a városok semmiféle polgári és katonai személy fenhatósága alá ne tartozzanak.

Halála után az általa teremtett intéciók megváltoztak. Elsősorban is a városok felett a kormányzók és vajdák gyakoroltak felügyeletet és így a főtanács fenállása feleslegessé vált. Majd a tanácsok teljesen felszlattattak és a városok részint a kormányzók, részint a vajdák fenhatósága alá helyezték.

De ezen sors nem ért minden várost; nevezetesen Kiew, Njeshin és Kisoroszsózágnak több városa megtartották több-kevesebb autonóm jogaikat, sőt ezen jogaik később szabadalomlevelekkel meg is erősítették.

Erzsébet császárné trónraléptével a régi szervezet újra feléledt az összes városokban, de ezek sorsa mégis szomorú maradt, amennyiben hiányzott a polgárságból az a szellem, melyet a Nagy Péter által inaugurált reformok megköveteltek és az általa teremtett legüdvösebb berendezések nem voltak többé pótolhatók.

II. Katalin császárné trónraléptének negyedik évében, vagyis az 1766. évben egy császári ukáz Moszkvába egybehívott egy bizottságot, melynek feladata volt a városok szervezetére vonatkozó új törvénynek kidolgozása. Ezen bizottságba az összes városok küldöttjei is meghivattak.

A bizottság 1767. évi július 30. napján kezdte meg tanácskozásait. Katalin császárné írásban adta meg az útmutatást, melyen a bizottság munkálata haladjon; s ebben az instrukcióban a nagy uralkodónő jelentékeny emléket emelt állambölcseségi tehetségének.

Húsz év telt el, míg Katalin tervei megvalósulhat-

tak. De e közben is hozattak ezen vonatkozásban üd-
vös törvények; melyek közt főként említést érdemel az
1775. évi november 7-iki törvény, melyben a közigaz-
gatásnak a törvénykezéstől való elkülönítésének nagy
gondolata benfoglaltatik. S ez főként a városok érde-
kében történt.

Az 1775. évi március 15-iki manifesztumban ki van
mondva, hogy csak azok tekintetnek kereskedőknek, kik
legalább 500 rubel értékű tőke felett rendelkeznek.

Végre az 1785. évi ápril hó 31-én egy chartával
kapcsolatban, mely az orosz nemesség jogait szabá-
lyozta, a régóta ígért városok rendezésére vonatkozó tör-
vény életbe lépett.

Katalin városrendezési törvénye szerint a városok
lakossága hat különböző kategóriába lett beosztva:

1. A tulajdonképpeni városi lakosok, vagyis azok,
kiknek a városban házuk és földjük van, tekintet nélkül
azok állására és iparára.
2. A gildákhoz tartozó keres-
kedők, vagyis azok, kik 3–50,000 rubel tőkevagyon
képesek kimutatni.
3. A céhbeli mesteremberek.
4. Kül-
földiek, kik valamely városban állandóan laknak és ipart
vagy kereskedést űznek.
5. A jelentékeny polgárok, kik
közé soroztattak a városi arisztokrácia tagjai, az aka-
démiát végzetek, a művészek, az 50,000 rubelen felül
bíró tőkepénzesek, a nagykereskedők, a hajótulajdo-
nosok és bankárok.
6. Kik az előbbi öt kategóriában
elő nem fordulnak.

Ezen hat. osztályról minden városban lajstrom volt
vezetendő, mely a polgári állás feltüntetésére szolgált.

A városi lakosság összesége képezte a város-közsé-
get; mely a tartományi kormányzó jóváhagyása mellett
minden három évben összegyűlt és megválasztotta a
város tisztviselőit és képviselőtestületét és tárgyalta a

kormányzó javaslatait. Szavazatképes minden oly városi lakos, ki életének 25-ik évét betöltötte és legalább 50 rubel évi jövedelmet hozó vagyon felett rendelkezett. Mindazonáltal a szenvedő választóképességre a most jelzett minősítés nem volt befolyással, mert 25 éven alóli és 50 rubel évi jövedelem felett nem rendelkező polgárok is megválaszthatok voltak.

A városi ügyeket két különböző testület látta el. A nagy-tanács és a hat tagú tanács, melyek mindegyikében a városi főnök (polgármester) elnökölt. A nagy-tanácsba tagokat az egyes polgári csoportok választottak. A nagytanács szükséghez képest mindannyiszor összeült, valahányszor a városi kormányzat érdeke azt megkívánta. A folyó ügyeket pedig a fenti hat osztály tagjai által választott hattagú tanács látta el.

Az iparosoknak meg volt engedve, hogy saját ügyeiket kebelükből választott bizottság által lássák el. Ezen kívül minden öt mester által képviselt iparághoz tartozók jogosulva voltak bizottságokat alakítani, melyeknek hatáskörét szabályzataik írták körül.

Katalin törvénye értelmében a határszéli városok az idegen országból importált ipartermények után 2% vámot szedtek. Egyéb városok pedig kiadásait részint a város torzsvagyonából, részint pedig büntetés pénzeiből, az örökösök nélkül maradt hagyatékok vételárából és pálinka kimérésből befolyt jövedelmek 1 %-ából nyerték.

A tartomány kormányzója gyakorolta a főfelügyeletet az összes városok felett, különösen pedig ellenőrizte a városok pénzügyi viszonyait.

Pál császár uralkodása alatt Katalin városszervezési törvénye lényeges változásokat szenvedett; s elvégre teljesen hatályon kívül helyeztetett. Ámde I. Sándor császár az 1801. évi ápril 2-iki kiáltványában Katalin

törvényét a maga teljességében ünnepélyesen ismét visszaállította.

Az 1807. évben hozott törvény a fenti hat osztályba sorozásnak a kereskedőkre vonatkozó részét a kereskedői állás tekintélyének emelésével módosította.

Egy negyed századdal később azonban az előkelő kategóriák »díszpolgárok« szervezete alatt valamennyien egybefoglaltattak.

A »díszpolgárságot« jogilag csak a nemesek gyermekei örökölték. Ellenben érdemtelen kereskedők, tudósok és művészek, valamint kiváló érdemeket szerzett külföldiek azt megszerezhették.

A díszpolgárok fejadót nem fizettek, katonának be nem soroztattak; csupán a városi közigazgatás magasabb hivatali állásainak viselésére voltak kötelezve.

Az orosz városok alakításának alapja nem volt természetes; ép azért nem is felelhetett meg rendeltetésének.

Az orosz városok, nem mint az ipar és kereskedelemnek fókuszai emelkedtek érvényre, hanem eleinte stratégiai, utóbb pedig kormányzati szempontból. Ezen mesterséges módon csinált városok tehát az uralkodók dicséretes buzgalma ellenére hivatásuknak sohse voltak képesek megfelelni.

Az 595 város közül, melyek részére a városszervezési törvény készült – talán $\frac{1}{6}$ rész viseli magán a közgazdasági hivatás és központiség tiszta jellegét.

Egyébként sem a helyi vagyonosság, sem a lakosság száma nem volt elégséges számtalan városnál, mely ezen szervezetet nyerte.

Főbaja volt pedig a városok túlnyomó részének, hogy lakosaiból hiányzott a városi élet megkövetelte intellektuális erő.

Régebben fejadót csak a kisebb városi polgárok

fizettek. De ezek sem személyenkint, hanem a város kispolgárságának összessége. Hasonlóképp az újoncok is a városokra voltak kivetve, ezek tartoztak a megfelelő számú újoncok előállításáról gondoskodni.

Az ily terhek természetsszerűleg nem voltak alkalmasak a városok egységes fejlődésére.

Az 1862. évben azonban a fejadó kivetésének ezen formája megszűnt. Az adók túlnyomó része az ingatlanokra és házakra vetetett ki. S a kincstárnak ezen érdeke oly feltűnő módon kielégítést nyert, hogy az 1874. évben már a most jelzett címeken szedett adók megkészsereződtek.

Az általános hadkötelezettség is tetemesen könnyített a kispolgárság sorsán.

A városi ügyek vezetését a kereskedők és iparosok ragadták magukhoz. Ok határoztak minden városi ügyben s a közülők választott városi tisztviselők voltak a hozott határozatok végrehajtói.

A hatos tanácsnak nyoma veszett. Semmi üdvös kezdeményezés. Panasz mindenütt, hogy minden városban klikk uralom ütötte fel fejét, mely hatalmát saját anyagi gyarapítására használja fel.

Húsz év szomorú tapasztalata elvégre felhívta a kormány figyelmét; miközben számtalan bizottság lett kiküldve az új város szervezési törvény kidolgozására; minek eredménye lett, hogy elvégre 1846. évi február 13-án Szentpétervár új szervezési törvényt kapott.

Ezt követte az 1862. évben Moszkva városának és 1863-ban Odesszának városrendezési törvénye, mely kevés kivétellel egy és ugyanaz.

Míglen az 1870. évi június hó 16-án életbe lépett a városok rendezésére vonatkozó új törvény, melyben a rendi alkotmány megszüntetésével az önkormányzat de-

centralizációja nyert érvényesülést, s mely, mint Oroszország reformtörekvéseinek legszebb vívmánya, kiváló figyelmet érdemel.

Az új törvény az autonóm jogon alapuló önálló városi kormányzatnak független hatáskört biztosít. (5. §.) Ezen tevékenységi kör a szó legszigorúbb értelmében felkarolja az egész rendészeti komplexumot, nevezetesen: az építészeti, közlekedési, közbiztonsági, közegészségi és szegényügyi feladatot; továbbá az ipar és kereskedelemnek a közérdek által megkövetelt korlátozolására vonatkozó szabályozását; a városi törzsvagyon és a városi pénzügyi viszonyokra vonatkozó ellenőrködést; a börze, községi hitelintézetek, színházak, könyvtárak, múzeumok és hasonló intézmények; valamint a jótékony intézetek és kórházak fenntartására vonatkozó felügyeletet és ellenőrzést; és végül különösen gazdasági tekintetben részesedést enged a városoknak a közoktatási ügyekben (2. §.) Mint felügyelő hatóság a városok felett a tartomány kormányzója áll. (1. §.)

A városi önkormányzat szervei: a városi választógyűlések, a városi tanács és a végrehajtó bizottság (15. §.)

A választógyűlést a városi tanács minden négy évben összehívja. Ennek jogai közé tartozik a tanács tagjainak megválasztása. (16. §.)

A választógyűlésnek tagja minden életének 25. évét betöltött orosz alattvaló városi lakos, társadalmi állásra való tekintet nélkül, ha házbirtokos, vagy városi adóját lefizette. (17. §.) Hasonlóképpen választójogosultsággal bírnak az összes testületek, társulatok, zárdák és egyházak, melyek községi adót fizetnek; melyek szavazati jogaikat természetesen megbízottak által gyakorolják. (21. §.) Hasonló módon gyakorolják szavazati jogukat a

nők és kiskorúak, amennyiben választókéességük egyébként kifogás alá nem esik. (20. §.)

A választójogosultságból kizárva: 1. Oly személyek, kik hivatalvesztéssel kapcsolatban elítélve lettek; vagyis oly hivatalnokok, kik önkéntes lemondás nélkül hivatalukból elbocsáttattak; 2. oly személyek, kik büntett vagy vétség miatt megbüntetve lettek; vagy ily cselekmények miatt bünvádi kereset alatt állanak; 3. gonosz és könnyelmű bukottak, különösen csőd alá jutottak, a csőd tartama alatt; 4. papi személyek, kik állásvesztetteknek lettek kijelentve; nemesek, kik a róluk vezetett törzskönyvből kitöröltettek és azok, kik valamely testületnek tagjai sorából a testület által kizáratlak. (18. §.)

Választójogot nem gyakorolhat még: a tartomány kormányzója, továbbá a kormányzásának a városok ügyei intézésére hivatott tagjai; a kormányhatóságnak és a helyi rendőrségnek tagjai. (19. §.)

A városnak választásra jogosult polgárai három osztályba soroztatnak; mely osztályok mindegyike külön megválasztja a városi tanácsnak egy-egy harmadrészét. Az első osztályba soroztatnak a város azon legtöbb adófizetői, kik együttvéve az összes városi adóknak egy harmadát fizetik. A második osztályba sorozvák azon legtöbb adófizetők, kik összesen a következő harmadrész városi adót fizetik; a harmadik osztályba pedig a többi városi választók sorozvák. (24. §.),

Nagyobb városokban a tudomány és művészet képviselői rendszerint a legtöbb városi adót fizetők osztályába soroztatnak.

Oly városokban azonban, hol a három osztályba sorozás a helyi viszonyok miatt nem lehetséges, ott az

illető városi tanács folyamodására a belügyminiszter kettős osztályba sorozást rendelhet el. (25. §.)

A választógyűléseken a városfő (gorockoi golova) elnököl. (30. §.) Szavazatjoggal bír minden választó, ideértve azokat is, kik a választás jogát csak képviselőleg gyakorolják. (35. §.) A három osztály bármelyikéhez tartozó választásra jogosult megbízottját bármely osztályból választhatja. (36. §.) Végül megjegyzendő, hogy a választók a megválasztottnak semmiféle utasítást nem adhatnak. (40. §.)

A városi tanács tagjainak száma a város lakosainak számától függ. Hol a választók száma a 300-at túl nem haladja, ott a tanács tagjainak száma 30. Minden további 150 választó után 6 tanácstag választandó mindaddig, míg a tanács tagjainak száma a 72-öt meg nem üti, – mely létszám még a legnagyobb városban sem lehet nagyobb. (48. §.) Nem keresztyén vallású tanácsstagok csak a tanács összes tagjainak egy harmada erejéig választhatók. (35. §.) A tanácsülésekben a városfő (gorockoi golova) elnököl; (48. §.) kivéve azon esetet, midőn a végrehajtó bizottság számadásai tárgyaltnak, vagy midőn tagjai fizetésének megállapításáról van szó, (52. §.) mely esetekben azon tanácsstag elnököl, ki a választásnál a legtöbb szavazatot kapta. (53. §.)

A végrehajtó bizottság tagjai a városi tanács ülésein és tanácskozásaiban részt vesznek, de szavazati jogot csak az esetben gyakorolnak, ha egyúttal a tanácsnak tagjai (50. §.)

A tanácskozásokhoz választók is meghivathatnak, de ezek szavazati jogot természetesen nem gyakorolnak. (62. §.)

A tanácsülés a kormányzó kívánságára szintén egybehívható (56. §.) Ezenkívül a kormányzó a tárgysorozat

egyidejű közlése mellett minden tanácsülésről értesítendő (57. §.) Valamint a tanács összes határozatai tudomás-vétel céljából a kormányzóhoz felterjesztendők. (68. §.)

A városi tanács ügyrendjét maga állapítja meg; melybe azonban a tartomány-, kör- és nemesi gyűlésekre vonatkozó általános rendelkezések felveendőek. -(69. §.)

A városokról szóló törvény tüzetesen körülírja a városi tanács illetőségi körét. (55. §.)

A városi tanács jogosulva van a városi lakosságot kötelezőleg, közbiztonsági, közjóléti és egészségügyi rendeleteket kibocsátani; (103. §.) mely most jelzett esetekben a városi rendőrhivatal véleménye mindig meghallgatandó; mely egyébként jogosulva van a kibocsátandó rendészeti rendeletek tekintetében a tanács előtt indítványokat tenni. (104. §.)

A kereskedelmi rendészetet a városi tanács kezeli, melynek működésére vonatkozó utasításokat a tartományok fővárosai részére a belügyminiszter; a vidéki városok részére pedig a tartományi kormányzó állapítja meg. (111. §.) Az ipari- és kereskedelmi szabadalmak felügyelete érdekében a városi tanács által kibocsátott utasításokat a pénzügyminiszterrel egyetértőleg a belügyminiszter hagyja jóvá. (112. §.) A tanács az építkezési rendészet feladatának teljesítésében csak oly részben van korlátolva, amennyiben a tervbe vett építkezések által a város szabályozási terve módosíthatni célozattván, ily esetekben a belügyminiszter, illetőleg kormányzó határoz. (113., 114. §§.)

A városfő (gorockoi golova), továbbá a végrehajtó bizottság tagjai, valamint ennek titkára a városi tanács által négy évre választatnak (82., 94. §). Ezen állásokra minden városi polgár megválasztható és a tanács nincs kötelezve azokat tagjai sorából megválasztani. Titkárrá

pedig választásra nem jogosult korú is megválasztható és tőle nem kívántatik meg, hogy házbirtokos vagy adófizető legyen. (86. §.)

A végrehajtó bizottság üléseiben szintén a városfő (gorockoi golova) elnököl (82. §). Mely kettős feladatból önként következik, hogy mily fontos szerepet tölt be a városfő a város ügyeinek intézésében. Ő a város kormányzatának feje; ő a kormánnyal szemben a város érdekeinek képviselője. Ugyanezért írja elő a városi törvény, hogy a városfő választása a fővárosokban a belügyminiszter, a tartományi városokban pedig a kormányzó által jóváhagyandó (92. §), holott a többi tisztviselők választása megerősítést nem igényel. (93. §.) Izraelita vallású városfő nem lehet; valamint ezen vallásfelekezethez tartozók száma a végrehajtó bizottság tagjainak $\frac{1}{3}$ részét túl nem haladhatja. (88. §.)

A végrehajtó bizottság tagjai a városi tanács tagjai közül választatnak; száma a városfőn kívül kettőnél kevesebb nem lehet. (70. §.) Kisebb városokban, hol a bizottsági tagok választása nehézséggel jár és a nekik járó fizetés folytán súlyosabb megterhelést is von maga után, a választmányt megillető teendők ellátásával belügyminiszteri engedéllyel a városfő (gorockoi golova) is megbízható. (71. §.)

A városi tanács állapítja meg, hogy mely ügyek tartoznak a bizottság – és melyek a városfő elintézése alá. (76 §.) Ez utóbbi egyébként sürgős esetekben jogosulva van a bizottság hatáskörébe tartozó rendszabályokat alkalmazni; ily kivételes esetekben azonban eljárásáról köteles a legközelebbi bizottsági ülésen számot adni. (78. §.)

Valamely közigazgatási ág hatályosabb ellátása érdekében, vagy rendkívüli alkalmakkor (pl. ragályok

esetében) jogosulva van a tanács a végrehajtó bizottság kezdeményezése folytán időlegesen, vagy állandóan rendkívüli végrehajtó küldöttségeket alkalmazni; vagy az ügyek ellátását egyes személyekre is bízni. Az ily küldöttségek és bizalmi férfiak utasításait a tanácstól nyerik; eljárásukra nézve pedig a végrehajtó bizottságnak vannak alávetve. Ezen küldöttségek elnökei a végrehajtó bizottság tagjai; ha azonban a tanács jónak látja, elnökül más egyént is kinevezhet, mely esetben az a végrehajtó bizottságnak tagjává válik. (73., 74., 76. §§.

A városok jövedelmei Nagy Péter és Katalin alatt csekélyek és bizonytalanok valának. Míglen a földadó behozatalával valamivel javult a helyzet. De hogy az is mily csekély jövedelmet hozott, mutatja azon körülmény, hogy Szentpétervárnak az 1797. évben e címen nem volt több jövedelme 36.000 rubelnél.

A múlt század elején sokféle városi adó lett behozva; melyek a városok különféleségéhez mérten körülbelül 150 különböző státútumban lettek kidolgozva és megállapítva; melyekben egyúttal a bevételek mellett a városi kiadások is előirányozva voltak.

Később 1842-ben a belügyminisztérium kebeléből hivatalnokok küldettek ki a városok anyagi helyzetének tanulmányozása és statisztikai adatok gyűjtése céljából.

Az 1861. évig 35 kormányzóság 224 városról kimerítő statisztikai adatok érkeztek be, melyekből kitűnt, hogy a városok gazdálkodásában óriási hanyagság és rendetlenség uralkodik; melyek részint a városok helytelen szervezetéből, részint pedig a helyi igazgatás önállótlanóságából erednek.

Kitűnt ezeken kívül, hogy sok városban az adók önhatalmúlag felemeltettek s a kereskedést és forgalmat

megbénították. S miután egyrésztől lehetetlen volt azt a sokféle jogtalanul kivetett adónemet egyszerre megszüntetni; másrésztől pedig lehetetlen volt mindezen adónemekre a törvény szankcióját megadni; 1846-ban a belügyminiszter felhatalmaztatott, hogy mindazon adónemekre adja meg a törvényesség erejét, melyek az egyes városok részére kiadott speciális státútumokban benfoglalvák.

De ezen ideiglenes adórendszer nem vált be, mert mindenütt óriási deficitet eredményezett,

Ennek dacára a városok háztartása az 1870. évig mindig rendezetlen maradt, amikor e részben új rendszer lépett életbe.

Ezen törvény alapján a város jogosulva van a következő adókat kivetni: *a)* épületadót; *b)* pótagót az ipar és kereskedelmi szabadalmakra; *c)* adót a közétkezdékre, korcsmákra és vendégfogadókra. Törvényrendes útján a városi tanács előterjesztése alapján még a következő adók engedélyezhetők: *a)* a fuvarozási és szállítási üzletekre kivetett adók; *b)* a magánfogatok és lovakra és *c)* az ebekre kivetett adók. Oly városokban, melyekben az új városi törvény életbeléptekor a fuvarosokra már törvényes alapon adó kivetve volt, ugyanoly összeg erejéig újabb adó is kivethető. (125. §.)

Végül a városi törvény még a lakások után szedhető adót is kilátásba helyezi; (135. §.) de ezen kérdés megoldása egy későbbi törvénynek hagyatott fenn.

Az épületek adóját a városi tanács állapítja meg; még pedig vagy a házak jövedelmei, vagy ha ez nehézségekbe ütközik, a házak értéke után. Azon városokban, melyekben földadó lesz beszedve, a városi törvény életbeléptét követő három év múltán épületadóval lesz pótolandó. (130. §.) Épületadó alá nem vonhatók:

1. a császári várak és paloták; 2. az államépületek, melyek a hivatalok és hatóságok elhelyezésére szolgálnak; 3. oly épületek, melyek jótékonyági, nevelési és oktatási célokra szolgálnak; 4. vallási testületek birtokában levő épületek, amennyiben jövedelmet nem hajtanak; 5. csekély értékű épületek, melyeket a városi tanács ilyenekül minősít.

A 2. és 3. alatt felsorolt épületek, amennyiben egyúttal a hivatalnokok és tisztviselők vagy más személyek lakásául szolgálnak, szintén adó alá vonandók. (129. §.)

Az ipari adókra vetendő pótlékok, a kereskedők, szeszyárosok és pálinkamérők adója, felemelhetők. (132. §. és az 1870. évi november 17-iki törvény.)

A vendégfogadók, korcsmárosok stb. adóját a rendelkezésre álló adatok alapján évenként a városi tanács állapítja meg. (134. §.)

Ezen egyenes adókon kívül a városi törvény a városok részére a következő közvetett adókat utalja: *a*) városi mérlegek és mértékek után fizetendő díjak (119. §.) a közjegyzők által készített fogalmazványok és váltó óvások után szedett díjak egy része; *c*) a mérték hitelesítési díjak; *d*) a nyilvános árverésen eladott dolgok vételárának 2%-ka; *e*) ki- és beszállított áruk után szedett díjak. (136. §. *a*) *b*) *c*) *d*) pontja.) Az *e*) pontra nézve a törvény egy évi provizóriumot rendelt.

Ide számítandók némely város részére biztosított azon pótlékok, melyeket az állam, tartomány vagy vidékek némely közös természetű közkiadások fedezetére szolgáltatnak. (136. §.)

A város kiadásai közt a törvény megkülönbözteti a fakultatív és a kötelező kiadásokat. A fakultatív kiadásokra nézve a törvény a tanácsnak szabad kezet enged.

(140. §.) Ami azonban a kötelező kiadásokat illeti, e tekintetben a város közegeinek járó fizetéseken, az utcaburkolás, közvilágítás, utcatisztítás, nyilvános épületek és emlékek fentartására szükséges kiadásokon kívül a városi törvény még a következőket sorolja fel:

a) a jótékonyági és közművelődési és hasonló célra fizetendő pótlékok; valamint a kincstár által az évi költségvetésben helyi szükségletek céljára beszedett járulékok. De ezen pótdók csak három éven át szedtetnek; ezentúl pedig csak a kormány törvényes rendelete alapján.

b) a katonabeszállásolás és élelmezés igényelte kiadások; a fogházak fűtésének és világításának költségei. Mindkét tétel csak átmeneti;

c) a helyi rendőrség fizetésének egy része.

Ezen költségek néhány kis város kivételével a keleti tenger vidéki tartományt illetik. Az 1797. évig ezen költségeket az állam viselte; de azóta a városok terhére ment át; később azonban csak az erre elég anyagi erő felett rendelkező városok fizették. Hol azonban a rendőrség nem pusztán a város szolgálatára áll: ott az aránylagos költségeket a járási közigazgatás viseli.

d) A tűzoltóságnak a belügyminisztérium által jóváhagyott javadalmazása.

A város-községi vagyon kezelésében és értékesítésében a tanácsnak messzemenő jogai vannak; ugyanis: ingatlanokat szabadon eladhat és vehet; (116. és 119. §§.) csupán oly telkekre van kivétel, melyek közhasználatra szolgálnak s e tekintetben a belügyminiszter, illetőleg a kormányzó jóváhagyása van fentartva. (113., 120. és 121. §§.) Egyébként itt megjegyezzük, hogy az állam minden város részére bizonyos terjedelmű marhalegelőt

ád haszonélvezetül; melyek sem el nem idegeníthetők, sem el nem birtokolhatók.

Hasonlóképpen jelentékeny önállóságot gyakorolnak a városok a kölcsönvételek és terhes szerződések kötése esetében. Ugyanis csak oly esetben válik kötelezővé a belügyminiszter jóváhagyása, ha valamely város adósági, ennek évi jövedelmét kétszeresen túlhaladják; vagy ha ezen állapot valamely kötelezettség elvállalása esetén következik be.

A költségvetés felülvizsgálása és jóváhagyása a városi tanács hatásköréhez tartozik. (141. §.) A kormányzó csak azt vizsgálja, van-e a kivetett adóknak törvényes alapja, hogy továbbá a korona és császári javadalmazáshoz tartozó ingatlanok nincsenek-e túlságosan megterhelve s hogy a kötelező kiadások kellő figyelembe vétettek-e? (143. §) A költségvetés alapján készült számadásokra vonatkozó jelentés csak tudomásvétel céljából lesz a kormányzóval közölve és ennek felülbírlata nem tartozik az állami ellenőrző közegek hatáskörébe! (147. §.)

Fentebb már megemlítettük, hogy a városok felett gyakorlandó felügyelet joga a tartomány kormányzóját illeti (1. §.) és a községi háztartás ismertetésénél néhány esetre reámutattunk, melyekben a kormányzói tekintély és befolyás érvényesül; hasonlóképpen megemlítettük azt is, hogy a kormányzónak jogában áll a városi tanácsot egybehívni és az általa szükségesnek vélt ügyekben határozatot provokálni. (55., 56., 58. §§)

Egyébként minden oly ügy, mely a városi törvény szerint a kormányzó elé terjesztendő, az emellé rendelt »városi ügyek kormányzósági bizottsága« nevet viselő szerv tanácskozása alá tartozik. Ezen bizottság áll, élén

a kormányzóval, az alkormányzóból, a pénzügyi kamara elnökéből, a járásbírószék vezetőjéből, a tartományi végrehajtó bizottság elnökéből és a tartományi főváros város fejéből. (Gorockoi golova.)

A kormányzó köteles a kormányzósági bizottság elé tárgyalás céljából a következő ügyeket terjeszteni: 1. a városi lakosoknak a választási lajstrom összeállítása ellen beadott panaszai; (29. §.) főként a választásoknál tapasztalt törvénytelenések ellen felmerült panaszok (45., 46. §§.) Mindkét esetben a kormányzósági bizottság mint felebbezési hatóság szerepel; miután elsőközl a városi tanács határoz. Törvénytelen választásokat a kormányzósági bizottság megsemmisít és új választást rendel. (46. §.) 2. a városfő (gorockoi golova) és végrehajtó bizottság tagjai, (77. §.) mégis ez utóbbiak és a tanács közt fenforgó vitás ügyekben (contestatió) (80. §.) 3. városi hivatalnokok választásának törvénytelenége ellen beadott panaszok esetében; (93. §.) 4. a városi tanács rendeleteinek felülbírálatánál, ha azokban a kormányzó törvénytelenéget lát; (106. §.) valamint a rendőrigazgatás és városi tanács közt felmerülő hasonló rendeletek miatt támadt vitás kérdésekben; (105. §.) 5. a városfő és végrehajtó bizottság törvénytelen eljárása miatt beadott panaszok tárgyában; (150. §.) 6. minden oly vitás ügyben, mely a városi kormányzat és a közigazgatási közegek, vagy a kormányzósági és járási kormányzat közegei közt felmerülnek. (151. §.)

A kormányzósági bizottság határozatai szótöbbséggel hozatnak. (152. §.) Ha a kormányzó a hozott határozattal megelevedve nincs, jogában áll azt a szenátushoz felebbezni; de ugyanezen jogorvoslattal élhetnek a városi kormányzó közegek, a közigazgatási közegek, a tartományi és járási szövetségék és a magánosok. (135. §.)

Az idézett tartalmú 1870. évi városi törvény az orosz városok legnagyobb részében életbe van léptetve s ennek üdvös hatása mindenütt mutatkozik, hol a kereskedő világnak, mint a városi élet magvának intellektuális ereje a városi szerveknek sikeres megalakítását és közmegnyugvást biztosító működését elősegíti.

XII. FEJEZET.

VISSZAPILLANTÁS.

Az ókor és középkor városainak fent vázolt ismertetéséből; Angol-, Francia- Olasz- és Oroszország; a nagy német birodalom, Szászkirályság, Bajorország, Belgium és az osztrák örökös tartományok városai, illetőleg községeinek fent idézett szervezeteire vonatkozó törvényekből, a városok alkatára nézve a következő kép tárul elénk: az ókor városai közül Rómát és Athénét látjuk magasan kiemelkedni, mint a tudomány, művészet, ipar, kereskedelem és jogi életnek, szóval a kultúrának és közgazdaságnak hatalmas fókusait a többi városok felett.

Anglia székesfővárosa: London. Franciaországé: Paris. Olaszországé: Róma. A nagy német birodalomé: Berlin. A szász királyságé: Drezda. Bajorországé: München. Belgiumé: Brüsszel. Oroszországé: Szent-Pétervár. Az osztrák örökös tartományké: Bécs.

Még a középkorból eredett nevezetesebb fővárosai vannak a következő államoknak:

Angliában a fővárosok (city) Bristol, Canterbury, Chichester, Chippenham, Exeter, Gloucester, Newcastle, Oxford, Portsmon, Worcester, York, Chester, Litchfield, Lincoln és Norwich.

Franciaországban: Lyon.

Olaszországban: Turin, Genua, Florenz, Nápoly, Mantua, Velence, Milano, Perugia, Potenza, Palermo és Coglieri.

A nagy német birodalomban: Brandenburg, Stettin, Posen, Bergen, Münster, Schleswig, Hannovera és Darmstadt.

Szászországban: Lipcse.

Az osztrák örökös tartományokban: Prága, Cernovitz, Görz, Klagenfurt, Laibach, Brünn, Linz, Salzburgé Graz és Innsbruck.

Belgiumban: Antwerpen, Herzogenbusch, Lille, Gent, Valenciennes, Liege, Haaselt, Luxemburg és Namur.

Oroszországban: Moszkva, Odessza stb. szóval a tartományok fővárosai.

A városok szervezetére vonatkozó külön törvényeket találunk a következő államokban: Angliában, Németországban, Szászországban, Bajorországban és az osztrák örökös tartományokban, valamint Oroszországban.

Franciaországban, Olaszországban és Belgiumban a városok szervezetét a törvény a községek szervezetével együttesen tárgyalja; és csupán a lakosság számának bizonyos mértéke képezi a határvonalat, melynél a város jellegének megfelelő szervezetről történik gondoskodás.

Középvárosokat és kisvárosokat kifejezetten csak a szász királyság városainak szervezetéről szóló törvény ismer; míg a bajor községi rendezésről alkotott törvény a »mezővárosok« alakulatait említi fel.

A városok most ismertetett külső alkatánál sokkal érdekesebb annak a szellemnek a megismerése, mely az

egy- városok alkotmányát áthatja; sokkal tanulságosabb annak megtudása, hogy mely országban, minő mértékben érvényesül a polgári szabadság a helyi önkormányzat feladatainak teljesítésében; s hol léteznek azok a szabadság biztosító intéstúciók, melyeknek élő organizmusában a polgári szabadság testet ölt és a közszabadság szilárd fundamentumává válik,

A szabadság fogalmát sokféleképpen defineálják. A szabadság eszményének annyiféle formát adnak, hogy az igazit alig vagyunk képesek felismerni. Holott a »szabadság« a maga lényegében és eszményi értékében csak egyféle lehet.

III-ik Napoleon császár 1853-ban a törvényhozó testület megnyitása alkalmával ezeket mondta: »A szabadság sohase működött közre egy tartós épület létrehozásában; a szabadság csak korona, melyet a kész épület homlokzatára feltűzünk.«

Ezzel szemben dr. Lieber Ferenc, a nagy tudós azt mondja, hogy: »A szabadság növény; az intézmény a veteményeság. Ültetünk, fejlesztünk, ápolunk kell ezt; védenünk a vihar ellen és ha kell – vérünkkel oltalmazunk! «

Ez utóbbi szép, tetszetős költői hasonlatba öltözteti a szabadság fogalmát; III. Napoleon pedig a puszta dekoráció értékére süllyesztí a szabadság ideálját.

Fogalmakat hasonlatokkal pontosan meghatározni sohase lehet.

A helyi önkormányzat organikus életében érvényesülő szabadság nem egyéb, mint az állam polgárainak az öket közösen érdeklő ügyek intézésében és kezelésében a törvény korlátai között nyilvánuló szabad cselekvése.

A szabadság tehát nem növény és nem korona,

hanem etikai erő, mely a közintézményeket áthatva, a maga felszívó, átalakító és összefoglaló erejével nemcsak az egyeseknek, hanem egész nemzeteknek válik áldásthozó forrásává.

A polgári szabadság nem absztrakt fogalom, mely pusztán a közigazgatás terén érvényesül; hanem abszolút erkölcsi hatalom, mely jelen van mindenütt és a közintézményeket becses tartalommal tölti be.

A helyi önkormányzatban megnyilatkozó polgári szabadság nem merev dogma, mely korlátozást, hajlítást és alkalmazkodást nem ismer; sőt egyik legfőbb becsé éppen abban áll, hogy a helyi viszonyokhoz alkalmazkodik; és nem túlcsapongó, hanem szerényen, jólétet és megelégedést teremtve maga körül, megelégszik azon működési körrel, melyet számára a helyi közéletben érvényesülő intellektuális erők kijelölnek.

Az intézményeken nyugvó valódi önkormányzatnak, az államélet egész komplexumát át kell karolnia; az országos önkormányzatot ép úgy, mint a helyi önkormányzatot.

Az országos és helyi önkormányzatnak kellő összhangja szülőanyja tehát a valódi szabadságnak, melynek mértéke szabja meg azután határát az egyes nemzetek erkölcsi és anyagi erejének.

Nézzük tehát a régi városoknál, valamint a fentebb ismertetett egyes államok városai szervezeténél: mily összhangban állt és áll a helyi önkormányzat az országos önkormányzat érdekével? Nézzük továbbá az önkormányzatnak helyi szerveit, hogy mely országban, minő intézmények léteznek; és mily mértékben érvényesül a helyi önkormányzat joga a városok szervezetében.

Az önkormányzati jog gyakorlásának régi nyomait ott találjuk az ókori Görögország alkotmányában, a nép-

gyűlések intézményében, hol az állam polgárai befolytak az állam ügyeinek intézésébe.

Nyomát ott találjuk a városok szervezetében, hol a választott tisztviselők legnagyobb része ingyen teljesített a város érdekében közszolgálatot

A városi tanácsnokok intézménye, a város szegényeinek élelmezése; a gazdag polgárok amaz áldozatkészsége, mely szerint saját vagyonukból emeltek monumentális középületeket: mindezen momentumok az önkormányzati élet fejlettségének élő bizonyágai.

De hogy Görögországban az ókorban minő mértékben érvényesült az önkormányzati jog gyakorlása, – ennek világos példáját látjuk azon tényben, mely szerint 10 drachomát túl nem haladó polgári keresetek (baga-tell perek) tárgyában a 40-es tanács tagjai a helyszí-nére meghívott peres felek meghallgatásával hozták meg ítéleteiket; s hogy a békéltető bírák által el nem inté-zett és nagyobb polgári perek tárgyában a polgárság köréből alakított esküdtbíróságok döntöttek.

Perikles korában a kormányzóhatalom tisztán a polgárok kezében volt. Szervei voltak: a tanács és a népgyűlés; a végrehajtó hatalmat pedig a polgárság kebeléből választott tisztviselők gyakorolták.

A népgyűlésnek tagja volt életének 20-ik évét be-töltött, minden kifogástalan jellemű görög honpolgár.

A népgyűlés hatásköre a polgárjog adományozásán és a tisztviselők választásán kívül a kormányzat összes ágaira kiterjedt.

Minden tisztviselő egy évre választatott; melynek megtörténtével a megválasztott jellemének és megbíz-hatóságának kipuhatólása képezte hivatalos eljárás tár-gyát. Az egy évi hivatalviselés eltelte után pedig min-

den lelépő tisztviselő eskü alatt adott számot hivatalos tevékenységéről.

Róma városának költségvetése bele volt illesztve az állam költségvetésébe és mindkettőt ugyanazon tisztviselők kezelték.

A bírói funkciót a praetorok teljesítették, akik egyúttal büntető hatósággal voltak felruházva. Ezek függetlenségét írott törvények biztosították.

Később a praetorok a perben álló teleket csak egyszerően kihallgatták s a perek érdemében 24–60 éves polgárokból válogatott bírák döntöttek, kik bírói állásukban egy év tartamán át működtek.

Felebbezett bűnügyekben szintén esküdt bíróság ítelt. A köztársaság korában a római nép, politikai osztályok szerint háromféle népgyűlésen gyakorolta souverain jogát; nevezetesen: a curiai, centuriai és tribusi népgyűléseken. Ezen népgyűléseken választotta meg a nép tisztviselőit, alkotta meg törvényeit és hosszas időn át ezen népgyűlésekben mondott különböző perekben ítéletet.

Későbbi időben a consulok állottak a közigazgatás élén.

K. e. 90 évvel, vagyis a júliusi törvény életbe lépte előtt a római tartományi városok teljes autonómiát élveztek. De ezen törvény egységes szervezetre törekedvén, ennek életbe léptével a tartományi városok lakói 3 osztályt alkottak: 1. a dekuriók; 2. augustales és 3. a nép.

Emez új szervezet rendkívüli üdvösnek bizonyult; miután a városok úgy erkölcsi, mint anyagi erőben megizmosodtak; ezek képezték úgyszólván a birodalomnak törzsét és a császárok a maguk részéről is nagyon sokat áldoztak a városok jólétének emelésére.

A fentebb markáns vonásokban rajzolt közállapotok tehát világos bizonyítékát szolgáltatják annak, hogy a római birodalom állami életében, ennek intézményeiben és városai szervezetében minő fontos szerepet vitt az önkormányzat jogának gyakorlása.

A középkor legnagyobb vívmánya, hogy ennek zűrzavaros közállapotai keltették életre a »harmadik rendet;« vagyis a szabadság eszményének megvalósítására törekvő polgárságot. -

Az egyes városok és községek önkormányzati jogkörében a hidakra és utakra adókat vetettek ki és ezek beszedésére külön tiszviselőket választottak. Később azonban a hűbér urak hatalma alól felszabadult polgárság a püspökökkel egyertézőleg választották meg a város bíróját, a képviselőtestületet és tanácsot; mely autonóm szervek által gyakorolta a városokban a helyi önkormányzat jogát.

Anglia szabadságbiztosító intézményeinek keletkezése is ezen időre nyúlik vissza; és mert a régi intézményeihez hű angol nemzet minden belső viszály és külső háború dacára híven megőrizte ezen intézményeit és azokhoz még mai napig is törhetlen hűséggel ragaszkodik: egyetlenegy országban oly állandó és mély gyökeret nem vert az önkormányzat jogának gyakorlása, mint Angliában.

A régi intézményekhez való szigorú ragaszkodás nagy erényén kívül, a közigazgatás sikeres vezetése körül két kiváló érdeme van az angol nemzetnek. Az egyik az, hogy az állam, úgy az országos, valamint a helyi önkormányzat egész komplexumában teljesítendő összes teendőket jórészt alattvalóira (polgáira) bízta; a másik pedig az angol nemzetnek azon példaszerűen egyedül álló óriási áldozatkészsége, melyszerint az önkormányzat

terén teljesítendő funkciók legnagyobb részét az állampolgárok ingyen teljesítik. Hatalmi szóval és saját közegeivel csak ott jelenik meg az állam, hol a polgárok vagy nem, vagy csak hiányosan teljesítik önkormányzati kötelességeiket.

Az angol önkormányzatnak súlya tehát nem a szabályrendeletek alkotásának tényében nyugszik, – hanem a törvényeknek tiszteletbeli, ingyenes közegek által való pontos és lelkiismeretes végrehajtásában.

A megyei önkormányzat terén a legrégebb intézmények egyike a sherif, ki a megyének első tisztviselője. Ő kezeli a közegészségi adminisztrációt. Hivatalát nemcsak ingyen viseli, hanem mint a megye első representánsa, állásából folyólag kénytelen nagyszabású háztartásával nagy áldozatokat hozni. Hármasként kijelölés alapján a király nevezi ki.

A lord lieutenantot szintén a király nevezi ki, fizetést ő sem huz; elnöke a békebíráknak.

A coroner fizetést huz. Hajótöréseknél, erőszakos halálozások eseteiben és kincsleteknél az esküdtek közbejöttével ő állapítja meg a tárgyi tényállást; tehát ezen fontos funkciójánál fogva a megyei önkormányzat keretében fontos szerepet tölt be.

A békebírákat szintén a király nevez ki; fizetést nem huznak. Kisebb vétségek és kihágások eseteiben bíraskodnak. Főbenjáró bűnesetekben pedig az előnyozatot teljesítik. Cseléd-, ipar-, bérleti-, szegény- és egyéb magánjogi természetű ügyekben is eljárnak; sőt pénz- és belügyi dolgokban is teljesítenek funkciót.

S miután a most jelzett hatáskörben ingyen működő békebíró Angolországban oly nagy számban van, hogy minden 2000 angol alattvalóra egy békebíró esik, – habozás nélkül elmondhatjuk, hogy Angolországban a köz-

igazgatásnak, illetőleg önkormányzatnak legfőbb tényezői a békebírák.

A megyei közgyűlések alkotják a szabályrendeleteket, ők szavazzák meg az adókat és kisebb bűnesetekben a megyei közgyűlések teljesítik az esküdtbírósi eljárást.

A községi körök (union) a megye szervezetébe beékeltek külön közigazgatási szervek, – ők kezelik a közegészségi- és szegényügyet.

Ezeken kívül vannak iskolai hatóságok; melyek azonban csak akkor állítatnak fel, ha a községek az iskolákról kellően nem gondoskodnak. (Ez is tehát egy oly eset, midőn az állam a polgárság önkormányzati tevékenységébe korrekcióképpen beavatkozik). Községekben az egyik egyházi gondnokot és a község tisztviselőit a községi bizottság tagjaival együtt a községi gyűlés választja, kik mint elüljárók ingyen viselt hivatalukban, mint a község adószedői és pénztárosai teljesítik kötelességüket.

Lord-mayor (főpolgármester) csak kettő van egész Angolországban. Egyik Londonban, másik pedig Yorkban.

A többi városokban az önkormányzat vezetésének egyik szerve: a mayor.

Az 1835. évi reformbill szerint a városok hatásköre kiterjed; a városi közvagyon kezelésére; a vásárrendtartásra; kövezésre, közvilágításra; múzeumok és könyvtárak létesítésére; utcatisztításra és a rendőrigazgatásra.

Minden város szabályrendeleteket alkothat, melyekben 100 koronát túl nem haladható büntetéspénzek is kiszabhatók.

Az 1872. évtől kezdve, oly városok, melyek nem tartoznak valamely területükön kívül eső községi körhöz, (union), maguk kötelesek csatornázásról, vízvezetékéről.

fürdőkről, közbáráhidakról, és egyéb közegészségi intézmények létesítéséről gondoskodni.

A freemennek, vagyis a város régi polgárai és adófizetői választják a városi képviselőket, ezek a maguk kebeléből a tanácsnokokat (aldermenn) és polgármestert (mayor).

A város lakossága választja a számvizsgálókat, kik az évi számadásokat a város adófizető lakosai érdekében minden számadási év berekesztése után átvizsgálják.

A város képviselőtestületének tagjai 12-nél kevesebben és 48-nál többen nem lehetnek. A tanácsnokok száma pedig a képviselők $\frac{1}{3}$ része.

Az aldermennek testülete, a képviselőtestületnek mintegy albizottsága gyanánt tekintendő.

A városi tisztviselők közül csak: a főjegyző, pénztáros, felügyelők és közegészségi tisztviselők húznak fizetést; a többi tisztviselő mind ingyen szolgál.

A mayor és ennek közvetlen hivatali elődje egyúttal a városnak békebírái.

Bűnügyekben esküdtbírószági eljárást Angliában csak mintegy 100 város gyakorol.

Legfőbb felügyeletet a városok felett az állam részint a titkos tanács, részint pedig a különböző minisztériumok által gyakorol; de ezen felügyelet oly lanyha, hogy ennek nyomását senki sem érzi.

Anglia helyi önkormányzatának vezetésében tehát mindenütt ott látjuk a polgári szabadság érvényrejutását. Ott él ez a szabadság Angolország régi intézüióban; ott él az minden angol ember szívében. Éppen azért minden tétovázás nélkül elmondhatjuk, hogy az angol közigazgatás terén megvalósított decentralizáció páratlanul áll egész Európában.

Franciaország általános közigazgatási beosztása már

olyan, hogy egységes vezetésre törekedvén, a városok és községek igazgatása a megyék és kerületek igazgatásába mintegy beleolvad.

A megyék élén kinevezett préfet, a kerületek élén a kinevezett sous-préfet áll. E két közigazgatási szerv áll egyúttal a városok és községek élén ép úgy, mint Neptun a hullámok felett.

Paris és Lyon városok kivételével Franciaország összes városainak és községeinek egyforma szervezete van; ebben kulminál emez alakulatok egysége.

Parisban és Lyonban a közigazgatás a rendészeti feladatoktól külön van választva; míg az egységesen szervezett városokban és községekben a rendőrhatalóság-élén is a maire áll.

A városok és községek ügyeit néhány mellérendelt segédkezése mellett a maire és a községtanács igazgatja.

A maire a kormánynak megbíztotta, felsőbb hatóságának felügyelete és ellenőrzése alatt áll, melytől eredő rendeleteket feltétlenül végrehajtani köteles.

Mint anyakönyvvezető és rendőrbírói tisztségviselő a maire az államügyész felügyelete alatt áll.

A képviselőtestület tagjainak száma a város vagy község lakosságának számarányához mérten 10 – 36 közt váltakozik.

Minden a képviselő választásokra vonatkozó intézkedés joga, ideértve a hirdetmény kibocsátását is, a préfet hatásköréhez tartozik.

Joga van a préfetnek a képviselőtestületet feloszlítani.

A tanács tagjai lemondásának kérdésében a préfet dönt.

A községi tanács intézi a város ügyeit; véleményt mond; az adókivetéseknél felszólal; s a helyi ügyekre

kijelenti kívánságait. Szóval ez egy fohászkozó testület, mely hozott határozatait köteles 8 nap leforgása alatt az elnök útján hiteles másolatban a sous-préfethez felterjeszteni. A felterjesztett határozatokat a préfet van jogosulva megsemmisíteni.

Község-tanácsi határozatok végrehajthatóságához felsőbb jóváhagyás szükséges.

A maire mellé rendelték tagjainak száma, a város vagy község lakosságának számarányához mérten 2–12 közt váltakozik.

A maire és a tanácstagok ingyen szolgálnak és őket a községtanács választja.

Az elüljárót (maire) és mellérendelteket a préfet bármikor felfüggesztheti állásuktól.

A község ingó és ingatlan vagyona csak az államfő engedelmével idegeníthető el.

A tanácsnak adományokra és hagyományokra vonatkozó határozatai csak préfekturai rendelettel hajthatók végre.

Egyességkötés esetén a préfet értesítendő.

A préfet a községtanács gyűlését bármikor feloszlathatja.

Kölcsönök csak a préfet jóváhagyásával vehetők fel. Ha a felveendő kölcsönösszeg túlhaladja az 500,000 frankot, ez esetben a felvételre a törvényhozás adhat felhatalmazást.

Város vagy község csak préfekturai felhatalmazással érintkezhetik a bírósággal. Minden fokban hozott ítélet közlése után új meghatalmazás szükséges.

A költségvetést a préfet hagyja jóvá. Valamint a pótdók kivetésére vonatkozó határozatok jóváhagyása is a préfet hatásköréhez tartozik.

Magasabb adók csak az államfő engedélyével szed-

hetők. S ha azok 30 évet túlhaladó időre utaltatnak ki, vagy a felvett kölcsönök visszafizetésének ideje ezen tartamot túlhaladja, ez esetben az államtanács dönt.

Ha a város által felveendő kölcsön az egy millió frankot túlhaladja, törvény hozandó.

Oly városok költségvetéseit, melyekben az évi jövedelem legalább 3 millió frankot tesz ki, a belügy-miniszter előterjesztése alapján mindig az államfő hagyja jóvá.

Ha valamely község költségvetése bármely okból nem lett volna megállapítható, akkor ezt a préfet-i ülésen a préfet állapítja meg.

A maire számadása a költségvetés tárgyalása előtt terjesztendő a tanács elé és azt véglegesen a préfet hagyja jóvá.

Oly községekben, hol az évi jövedelem nem üti meg a 300,000 frankot, a pénztárost a préfet nevezi ki. Nagyobb jövedelmű városokban vagy községekben pedig a kinevezés jogát s pénzügyminiszter előterjesztése alapján az államfő gyakorolja.

Az itt vázlatosan elmondottakból tehát kiviláglik, hogy a francia városok és községek közéletében, sorsuk intézésében hiába keressük a polgári szabadságnak érvényesülését; hiába keressük a helyi önkormányzatnak megvalósítását és a helyhatósági szabályrendeletek alkotásának jogát. Állami omnipotencia, merev centralizáció az egész vonalon, a szabadságbiztosító intézmények keretei nélkül. És mindez a köztársasági kormányformával felruházott Franciaországban.

Olaszországban, mint Európa többi államaiban egykoron itt is a rendi alkotmány virágzott; mely azt jelenti, hogy a birtokos osztály kezében összpontosult az önkormányzati jog gyakorlatának teljes hatalma. A bir-

tokos osztálynak kezelésében volt a közigazgatás vezetésének kizárólagos joga.

Míg azonban a monarchikus állam képződésének alapfeltétele gyanánt az országos önkormányzat a parlamentáris kormány kezelésébe ment át, vagyis centralizáltatott; addig ezzel, teljes homogenitásban, centralisztikus formát nyert a városok és községek igazgatásának rendszere is; amennyiben majdnem teljesen francia minta szerint a tartományokra és kerületekre beosztott olasz királyság városai és községei is a tartomány élén álló prefetto és a kerület élén működő sotto-prefetto hatalma és rendelkezése alá helyezték.

A közigazgatás ezen összeolvasztott szervezeténél fogva tehát midőn a városokról szólunk, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a prefettot és sotto-prefettot, mint az említett alakulatoknak közvetlen felettes hatósági szerveit, kik nélkül a városok és községek szervei egy élet és akarat nélkül való tömeg, melyek a felettes szervek nélkül sem lélekzeni, sem mozogni, sem cselekedni nem képesek annál kevésbé, mert azok szabályrendelet alkotási joggal sincsenek felruházva.

A prefectus képviseli az egész tartományban a végrehajtó hatalmat és egyéb teendői mellett megállapítja a hatásköröket. Örökdik a közigazgatás összes ágaiban és szükség esetén intézkedik az ügyek sürgős elintézése iránt.

Minden városnak és községnek van consigliója (képviselőtestület); giuntája (tanács); sindacoja (polgármester); és segretariója (jegyző).

A városok és községek rendezéséről ugyanazon törvény rendelkezik. A képviselőtestület tagjainak száma a lakosság számarányához mérten 15-80.

A consigliónak két rendes közgyűlése van; az őszi

melyen a jövő évi költségvetés lesz tárgyalva; és a tavaszi, melyen az elmúlt évről vezetett számadások felülvizsgálatnak.

A prefetto jogosulva van a képviselőtestületet a tárgyak pontos megjelölésével bármikor és bármennyi-szer összehívni.

A prefetto és sotto-prefetto akár személyesen, akár megbízottjuk által hivatalból részt vesznek a consiglio gyűlésein, de ott szavazati jogot nem gyakorolnak.

A községi consiglio saját tagjai sorából választja a municipális giunta (tanács) tagjait.

Az assessorok (tanácsnokok) tagjainak száma a község vagy város lakosságának számarányához mérten 2-10 közt váltakozik.

A sindaco a consiglio tagjainak assessori minősítéssel felruházott tagjai sorából titkos szavazattal 3 évre választatik.

A sindaco megválasztásának tény érői jegyzőkönyv veendő fel, melynek egy példánya a prefettohoz felterjesztendő; ki ha semmiségi okot talál, a választást megsemmisíti.

A prefetto a kötelességét pontosan nem teljesítő sindacot 3 hónapra terjedőleg állásától felfüggesztheti.

A sindaco egyrészt a községi és városi adminisztrációnak feje; másrészt pedig a kormánynak is tisztviselője.

A sindacot helyettesítő tisztviselő is kormánytisztviselőnek tekintetik.

A község, amennyiben jövedelmei a szükséges évi kiadásokat nem fedezik, jogosítva van a törvény kere-tén belül adókat és pótagadókat is kivetni.

Minden eladás, bérbeadás, illetőleg vállalatba adás, nyilvános árverés, illetőleg árlejtés útján történik.

Erdővágásokra vonatkozó árlejtéseknél a préfetto, vagy alpréfetto személyesen elnökölnek.

Amennyiben valamely terhes szerződés szubstrátuma a 8.000 lírát túlhaladja, jóváhagyás végett a prefektura tanácsához felterjesztendő.

Bármely terhes szerződés a préfetto, vagy alpréfetto láttamozása nélkül végre nem hajtható.

Mindazon jövedelmek, melyek a költségvetésben elő nem fordulnak, tudomásvétel céljából a prefektushoz feljelentendők.

A törvény által 9. pontban felsorolt esetekben hozott közgyűlési határozatok jóváhagyás céljából a provinciális adminisztráció giuntához felterjesztendők.

A helyi rendészetre vonatkozó szabályzatot a préfetto vizsgálja fölül és láttamozza; és ennek jóváhagyott hivatalos másolatát az illetékes minisztériumhoz felküldi. A minisztérium jogosítva van ezen szabályzatot megsemmisíteni.

A községi giunta, a provinciális adminisztratív giunta jóváhagyása nélkül a községi javak felett nem intézkedhetik. Ugyancsak ezen felső hatóság intézkedik aziránt is, hogy a kötelező kiadások a költségvetésbe hivatalból felvétsenek.

Amennyiben a községi számadások kellő időre el nem készülnek, azok elkészítése céljából a prefekturái tanács biztost nevez ki. A beérkezett községi és városi számadásokat a prefekturái számvevőség szakvéleménye alapján a prefekturái tanács vizsgálja felül és hagyja jóvá.

A kölcsönvételek szintén felsőbb jóváhagyást igényelnek.

Íme, a városi és községi önkormányzat centralizációjának törvénybe iktatott képe a maga teljes valójában.

A német birodalomhoz tartozó tartományok városai közül főpolgármestere van: Poroszország hat keleti tartományának, Schleswig-Holsteinnak és Kurhessennek.

A többi tartomány városainak élén áll a polgármester és ennek helyettese.

Figyelemre méltó Németország városaiban, hogy a polgárjog megszerzendő, mert csak ez nyit utat a város közügyeiben való részesedés jogosultságához; s hogy majdnem mindenütt polgárkönyv vezetetik.

A német városok autonómiájának leglényegesebb része a szabályrendelet alkotásának joga. A helyi önkormányzatnak fontos része még az is, hogy a városok tanácsai az élükön álló polgármesterrel, képezik a helyi hatóságot s azok teljesítik átruházott hatáskörben az állami funkciók legnagyobb részét. A képviselőtestület pedig, mint a város érdekeinek ellenőre áll szemben a helyi hatósággal.

A fizetett tanácsnokokon kívül vannak tiszteletbeli tanácsnokok is.

A város pótadót vethet ki.

Úgy a költségvetést, mint az elmúlt év számadásait a tanács terjeszti jóváhagyás céljából a képviselőtestület elé, melynek megtörténtével azok egy-egy másolata a felügyelő hatósághoz tudomásul vétel céljából felterjesztendő.

Schleswig-Holsteinben a képviselőtestület saját tagjai sorából évenként egy elöljárót (Bürgerworthalter) és egy helyettest választ, ki a képviselőtestületet egybehívja és ennek gyűléseit vezeti.

Minden belügy és gazdasági ügy a képviselőtestület elé tartozik; ezenkívül a tanács elé tartozó ügyekben is a képviselőtestület véleménye meghallgatandó.

Törvénynyel, törvényerejű rendelettel és a város

közérdekével ellenkező határozatok végrehajtását a polgármester felfüggesztheti.

A helyi rendészet feje a polgármester.

Legfőbb felügyeleti jogát az állam, kormánya által gyakorolja. De ez főként államellenes törekvések elterjedésének meggátolására irányul.

A szász királyság minden városa az állam főfelügyelete alatt álló jogi személy, mely önálló hatáskörben látja el saját ügyeit s úgy önkormányzati, valamint egyéb szabályrendelet alkotására jogosult.

Városi törzsvagyonnak csonkítását csak fontos közérdekből engedheti meg a felügyeletre hivatott felsőbb hatóság.

Polgárjogot a községi tagok részére a tanács ad.

A városi ügyek vezetésének és kezelésének szervei: a tanács és a képviselőtestület.

A képviselőtestület tagjainak számát szabályrendelet állapítja meg, de 9-nél kevesebb nem lehet.

A képviselői állás tiszteletbeli és ingyenes hivatal.

A városi tanácscsal szemben a képviselőtestület képviseli a város érdekeit és egyben befoly a város közügyeinek intézésébe.

A tanács tagjait a képviselőtestület választja.

Elnököt és helyetteseket, valamint jegyzőkönyvvezetőt tagjai sorából minden évben a képviselőtestület választ.

Helyhatósági szabályrendelet állapítja meg, hogy melyik tanácstagtól, minő minősítés követeltesség.

Fontos okokból a belügyminiszter a képviselőtestületet feloszthatja és nyomban új választást rendel el.

A tanács felelős az államkormányznak a törvények megtartásáért és a hozzá utalt felsőbb rendeletek végrehajtásáért.

A polgármester és helyettesének megválasztását a kerületi kapitány erősíti meg.

Az államnak felügyeleti joga arra irányul, hogy a város és ennek közegei a reájuk ruházott jogokat túl ne lépjék, a törzsvagyont csorbíthatlanul fentartsák, s hogy a város-községet indokolatlan adósságokkal ne terheljék, sőt ezeknek tervszerű törlesztéséről gondoskodjanak.

Legfőbb fokban a felügyeletet a belügyminisztérium gyakorolja.

Felsorolja a törvény azon határozatokat, melyek érvényességéhez felsőbb hatósági jóváhagyás igényeltetik.

A bajor királyság városainak szervei következők:

1. A tanács, mint közigazgatási hatóság;
2. a községi meghatalmazottak, mint képviselő-testület.

A tanács pedig áll:

1. A polgármesterből,
2. egy vagy több jogvégezett tanácsnokból és
3. polgári (tiszteletbeli) tanácsnokokból; még pedig a lakosság számarányához mérten 6 – 30 tagból.

A polgármestert a belügyminiszter; a többi tisztviselőket pedig a kerületi kormány erősíti meg hivatalában.

A tanács vezeti a városi háztartást és mint ilyen felelős a város vagyonáért.

Költségvetést a tanács készít és terjeszt be a képviselőtestület elé jóváhagyás végett; melynek megtörténtével ennek egy másolata a felettes hatósághoz felterjesztendő.

A múlt évi számadások szintén a képviselőtestület elé terjesztendők s ez adja meg a felmentvényt.

A tanács ügyviteli szabályrendeletet alkothat.

A városi képviselők 9 évre választatnak és számuk 3-szor annyi, mint a tiszteletbeli tanácsnokok összes száma.

Taxatívè felsorolvák azon tanácsi határozatok, melyek érvényességéhez a képviselőtestület hozzájárulása megkívántatik.

A képviselők kebelükből évenként egy elnököt és egy jegyzőkönyvvezetőt választanak.

Törvény által megjelölt közérdekű ügyekben hozandó határozatok érvényességéhez a polgárok meghatározott számának hozzájárulása szükséges. Ilyen általános szavazás esete áll be, midőn a város meglevő alkatát megváltoztatni kívánja; vagy ha a város törzsvagyonának csonkításáról van szó.

Az osztrák örökös-tartományok városainak önálló hatáskörét és azon feladatokat, melyek önálló teljesítésében a város, mint a helyi önkormányzatnak kezelője jelentkezik, – az 1862. évi március hó 5. napján a birodalmi tanács által megalkotott törvény IV-ik, illetőleg V-ik cikkelye 1–12. pontjai sorolják fel.

Egyébként a városok önalkotta statútumaikban állapították meg szervezetüket s ezeket csak az imént hivatkozott keletű törvény rendelkezései korlátozzák.

Az osztrák örökös tartományok jelenben is érvényben álló szabályrendeletei szerint polgármestere van:

Prágának, Reichenbergnek, Csernovitznak, Görtznek, Klagenfurtnak, Laibachnak, Brünnek, Iglauinak, Kremsiernek, Olmütznek, Ung. Hradischnak, Bécsnek, Weidhofennak, Bécsújhelynek, Linznek, Steyrnek, Salzburgnak, Bialitznak, Troppaunak, Innsbrucknak, Friedecknek, Grácnak, Cillinek, Marburgnak, Pettaunak, Bosennek, Trientnek és Roveredonak.

Podestája van: Triesztnek és Rovignonak.

Elnöke pedig: Krakkónak és Lembergnek.

A polgármesterek, podesták és elnökök választását a császár hagyja jóvá.

A városi ügyek vezetésének és kezelésének szervei: a polgármesteren, prodestán és elnökön kívül a tanács és képviselőtestület, illetőleg a nagybizottság.

A tanács készíti elő a képviselőtestület elé tartozó ügyeket.

A helyi önkormányzat jogát részben a képviselőtestület; az átruházott hatáskörben teljesítendő funkciókat pedig élén a polgármesterrel, az elüljáróság gyakorolja.

Törvénybe, vagy törvényerejű rendeletbe ütköző, avagy a város érdekét sértő határozatok végrehajtását a polgármester felfüggesztheti s erről a felettes hatóságnak nyomban jelentést tesz.

Ingatlan elidegenítéséhez, vételügyletek és terhes szerződések kötéséhez felsőbb jóváhagyás, illetőleg törvényhozási aktus szükséges.

Azon körülmény, hogy az osztrák örökös tartományok városainak szervezetére vonatkozó státúumok maguk az illető fő- és egyéb városok illetékes tartománygyűlései alkották, mutatja, hogy ezen városokban a helyi önkormányzat joga a törvény korlátai között sokkal sikeresebben érvényesül, mint akár francia- akár olaszországban.

Az állami érdekek képviselését ott látjuk a hatósági szervek kezeibe letéve. A helyi önkormányzat funkcióját pedig a képviselőtestület tevékenységében találjuk; melynek netáni túlkapásait nem pusztán az általános törvény, de maga a tartományi státúum is erőteljes rendelkezésekben korlátozza.

Belgium városainak szervezetében megtestesülve látjuk a decentralizáció elvét azon tényben, melyszerint az állam csak oly esetekben avatkozik be a városok ügyeinek intézésébe, ha azokban államellenes törekvéseket ismer fel.

Oroszország városai önkormányzatának szervei: a városi választó gyűlések, a városi tanács és a végrehajtó bizottság (gorockoi uprava).

A választógyűlést a tanács minden négy évben összehívja oly célból, hogy megválassza a tanácstagjait.

A városi tanács tagjainak száma a város lakossága számának arányában 30-72 közt váltakozik.

Úgy a tanács valamint a végrehajtó bizottság ülésein a városfő (gorockoi golova) elnököl.

A végrehajtó bizottság tagjai a tanácsülésekben résztvesznek.

Úgyrendjét a tanács maga állapítja meg.

A gorockoi golova választásának érvényességéhez fővárosokban a belügyminiszter, egyéb városokban pedig a kormányzónak jóváhagyása szükséges. A többi tisztviselőnek választása ezen elbánás alá nem esik.

A gorockoi gorova a város kormányzatának feje és a kormánnyal szemben a város érdekeinek képviselője.

A végrehajtó bizottság tagjait saját kebeléből a tanács választja, kiknek száma kettőnél kevesebb nem lehet.

Kisebb városokban azonban a belügyminiszter engedélyével a végrehajtó bizottság által gyakorolt jogok és teendők a gorockoi golovára ruházhatók át.

A város ingatlan javakat szabadon eladhat és vehet anélkül, hogy ezen cselekményekhez felsőbb jóváhagyás volna szükséges; kivéve a közcélokra szükséges ingatlanokat, melyek elidegenítése esetében a belügyminiszter jóváhagyása megkívántatik.

Terhes szerződések és kölcsönvételek csak az esetben igényelnek felsőbb jóváhagyást, ha az elvállalt kötelezettség, vagy a kölcsön veendő összeg mértéke a város évi jóvédelmeinek kétszeresét túl nem haladja.

A város jogosulva van egyenes és közvetett adókat valamint pótlékokat kivetni.

A város kiadásai fakultatívok és kötelezők.

A város költségvetését a tanács vizsgálja felül és hagyja jóvá. A kormányzó csupán a kivetett adóknak törvényes alapját vizsgálja és azon körülményt, váljon a császári és koronajavak nincsenek-e túlságosan terhelve s hogy a kötelező kiadásokról történik-e kellő gondoskodás.

A város évi számadásai pusztán tudomásvétel céljából terjesztetnek fel a kormányzóhoz.

Vitás és egyéb fontos ügyekben, valamint felebbezések esetében a kormányzói bizottság határoz.

A »helyi önkormányzat« fogalma feltételezi, hogy azon köztevékenység, melyet a város helyi szervei által kifejt, a viszonyokhoz idomuljon. Ennek megvalósítása tehát, csak a helyi viszonyok által indokolt és a helyi szükségleteket kielégíteni hivatott szabályrendeletek alkotásának tényében történhetik; minél fogva a helyi önkormányzat céljának egyik leghatékonyabb eszközét a szabályrendeletek alkotásának jogában, mint a helyi érdekek által indokolt köztevékenységben találjuk.

Az *önrendelkezésnek* szabályrendeletek alkotásában nyilvánuló szabadsága nem pusztán azért fontos, mert a polgárság érzületében a közvagyonnak becsét és kezelésének lelkiismeretességét fejleszti ki; hanem azért is, mert a közintézmények létesítésében és a közhasznú alkotások megteremtésében az állami célokkal azonosuló helyi érdekek sokkal eszményibb és egyúttal gya-

korlatibb formában megvalósíthatók, mintha ezekre a helyi viszonyokat mi tekintetbe sem vevő általános sablonok kényszerítenek a városokat.

A helyi önkormányzatnak másik fontos kelléke, hogy ennek törvény által statuált szervei az állami érdekeket és feladatokat teljesítő hatósági szervekkel szemben, mint ellenőrködő szervek szerepeljenek; hogy ily módon az egyéni szabadság érvényesülésének lehetőségét az állami omnipotencia szertelenségei ne akadályozzák.

Azon körülmény, hogy a város közügyeinek intézésére hivatott hatósági, avagy önkormányzati szervek és közegek rövidebb vagy hosszabb időre, avagy éppen életfogytiglan terjedőleg nyerik tisztii állásukat, – döntő súlylyal nem bírhat; mert a főfeladat mindig csak az, hogy azokból az intellektuális erőkből kiválasztott szervek és közegek tevékenységüknek egész súlyát egyedül és kizárólag a város jól felfogott szellemi és anyagi jólétének megvalósítására fordítsák.

Hol a helyi önkormányzat célbavett tevékenysége lépten-nyomon a törvény indokolatlan tiltó rendelkezéseibe ütközik; vagy, hol a polgári szabadság legbecsületesebb törekvései előtt szüntelen ott találjuk az állam felesleges gyámkodását: ott hiába álmodunk modern értelemben vett oly városokról, melyek mint kulturális és közgazdasági fókuszok egyaránt teljesítik a konsolidált állam kiépítésének, tovább fejlesztésének és megszilárdításának hazafias munkáját; hanem lesznek tán állami protekcióval, korlátolt határvonalak közt érvényesülő célok önmagukért, megelégedett, tán boldog nyárspolgárokkal; de nem a hazának, a nemzet közjává előmozdítani kész és hivatott tényezői.

Paris szépsége és gazdagsága, a maga elvont értékében bámulatban ejt; de azok a szabadságbiztosító intéz-

mények, melyek tartalmának becsét a helyi önkormányzatban rejlő polgári szabadság adja; s melyek Angolország jelenének történeti fundamentumát képezik: eszményi értékükben jelennek meg előttünk.

Ahol tehát az ősi intézmények, a történeti tradíciók hiányzanak: ott van helye annak, hogy a helyi önkormányzat kimerítse mindazon eszközöket, melyek alkalmasak arra, hogy azt az eszményképet legalább megközelíthessük!

Ezen tudattól áthatva, most már a fentebb ismertett, illetőleg reprodukált városi szervezetek lényege és szelleme alapján megállapíthatjuk, hogy a helyi önkormányzat a maga ideális formájában legszélesebb alapon kifejlesztve *Angolországban* él és érvényesül. Angliát követi *Belgium* és *Oroszország*, utánna jön a *német* birodalom; *Szászország*, *Bajorország* és az *osztrák örökös tartományok*. Végezetül pedig: *Franciaország* és *Olaszország*.

TARTALOMJEGYZÉK

AZ I-SÓ KÖTETHEZ.

OLDAL

Előszó	3
Bevezetés: A városok hivatása	5
I. Fejezet: Az ókor városai	11
II. Fejezet: A középkor városai	35
III. Fejezet: Az angol városok	53
IV. Fejezet: A francia városok szervezete	77
A községekről	81
A községi tanács	82
A községi tanács működése	93
A községi tanács hatásköre	96
Az elülj árokról és mellérendeltjeikről	100
A községi kormányzat	110
A bíróság előtti tevékenységről	113
A községi költségvetésről	116
A költségvetés megállapítása	121
A községek számvevősége	123
Több községnek vagyona és illetékei	125
Községek konzorciuma	127
Paris és Lyon városok képviselőtestülete	131
V. Fejezet: Olaszország városai	135
VI. Fejezet: A német birodalom városai	183
A porosz monarchia hat keleti tartományának városi szervezete	188
Hannover tartomány városainak szervezete	197
Schleswig és Holstein „ „	201
Kürhessen községi szervezete	209
A nassauai hercegség községi szervezete	219
VII. Fejezet: A szász királyság városainak szervezete	225
VIII. Fejezet: A bajor királyság városainak szervezete	259
IX. Fejezet: Az osztrák örökös tartományok városainak szervezete	291
Prága város szervezete	298
Reichenberg „ „	303
Gernovic „ „	304
Lemberg „ „	305
Krakkó „ „	306
Görc „ „	307
Rovigno „ „	307
Klagenfurt „ „	308
Brünn „ „	309
Bécs „ „	310
Bécsújhely „ „	314
Linz „ „	314
Salzburg „ „	315
Troppau „ „	315
Grác „ „	316
Roverdo „ „	316
Trieszt „ „	317
X. Fejezet: Belgium községeinek szervezete	319
XI. Fejezet: Az orosz városok szervezete	323
XII. Fejezet: Visszapillantás	343